

УКРАЇНЬКА ДУХОВНА БІБЛІОТЕКА

Ч. 78

**ТИСЯЧОРІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОГО
ХРИСТІЯНСТВА
РАДІОПРОПОВІДІ З ВАТИКАНУ**

ВИДАВНИЦТВО ОО. ВАСИЛІАН

РИМ — 1990 — ІТАЛІЯ

BIBLIOTECA SPIRITUALE UCRAINA

No. 78

**MILLENNIO DEL CRISTIANESIMO
UCRAINO**

**PREDICHE TRASMESSE DALLA
RADIO VATICANA**

PREDICATORI

**Papa Giovanni-Paolo II, Sua Beatitudine Myroslav
Lubachivskyj, Arcivescovo Myroslav Marusyn, PP.: V.Burko,
G.Komar, C.Korchaguin, H.Lonchyna, I.Muzychka,
S.Mudryj, I.Patrylo, P.Pidruchnyj, V.Pidskalny, D.Shymchij,
S.Yakymyshyn, T.Jankiv**

REDATTORE

P.Sofron Mudryj, OSBM

EDIZIONI DEI PP. BASILIANI

ROMA — 1990 — ITALIA

**ТИСЯЧОРІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОГО
ХРИСТІЯНСТВА
РАДІОПРОПОВІДІ З ВАТИКАНУ**

ПРОПОВІДУВАЛИ

**Папа Іван-Павло II, Блаженніший Мирослав-Іван,
Архиспископ Мирослав Марусин, оо. В.Бурко, Г.Комар,
К.Корчагін, Г.Лончина, І.Музичка, С.Мудрий, І.Патрило,
П.Підручний, В.Підскальний, Д.Шимчій, С.Якимишин,
Т.Янків**

ЗІБРАВ І ПІДГОТОВИВ ДО ДРУКУ

о. Софрон Мудрий, ЧСВВ

ВИДАВНИЦТВО ОО. ВАСИЛІАН

РИМ — 1990 — ІТАЛІЯ

ЗА ДОЗВОЛОМ ЦЕРКОВНОЇ ВЛАДИ

**Typesetting and Printing
by
META — JUH**

ВІД ВИДАВНИЦТВА

Новий том «Української Духовної Бібліотеки», що його передаємо в руки духовенства й вірних,— це понад шістдесят проповідей, що їх протягом Ювілейного — 1988 — Року щонеділі передавало Ватиканське Радіо в Україну. У цьому циклі, що його уклав о. Софрон Мудрий, ЧСВВ, Ректор Української Папської Колегії св. Йосафата, заторкнено такі теми, як: Церква, Святі Тайни в загальному, Українські Святі — мученики, ісповідники й подвижники, свідчення віри новіших часів та Українська Церква в діаспорі. Ці проповіді писали й виголошували: Блаженніший Мирослав Любачівський — Голова Української Католицької Церкви, Архієпископ Мирослав Марусин — Секретар Священної Конгрегації для Східніх Церков та інші священники, що трудяться в Римі.

До цієї збірки радіопровідей додаємо декілька документів історичної ваги, тісно пов'язаних з нашим Ювілеєм, а саме: Послання Святішого Отця Івана-Павла II «Великий дар Хрещення» та його проповіді й привіти, виголошені під час Римських святкувань Тисячоріччя, що були великим духовним піднесенням для цілого українського народу. Сюди також увійшли проповіді й промови Блаженнішого Мирослава з нагоди тих же Святкувань, Соборне послання Української Ієрархії у 1000річчя Хрещення Руси-України, Слово Архієпископа Мирослава Марусина при мощах св. священномученика Йосафата та проповідь о. митрата Івана Музички на закінчення

ювілейних святкувань Тисячоріччя. Усі ці матеріали друкуємо за «Вістями з Риму».

Відколи відчинилася «залізна завіса», видавництво «Української Духовної Бібліотеки» вислало в Україну тисячі книжок, які напевно матимуть належний вплив на формування християнської і католицької думки серед нашого народу. Такі збірки проповідей, як «Недільна Благовість» (о. С.Мудрого), «Заповіді Божі і Церковні», «Благовість Спасіння» (о. К.Корчагіна) та багато інших — уже вичерпані. У Бозі надія, що кращі збірки передрукуємо, а нові, ще недруковані, підготуємо до друку.

Усіх, що братимуть до рук цю книжку, просимо згадати перед Богом проповідників і тих, що трудилися над її виданням.

Видавництво ОО. Василіян

I
ПОСЛАННЯ — ПРОПОВІДІ — ПРИВІТИ
НА ТЕМУ ТИСЯЧОРІЧЧЯ ХРИСТІЯНСТВА
В УКРАЇНІ

ПОСЛАННЯ
«ВЕЛИКИЙ ДАР ХРЕЩЕННЯ»
ВСЕЛЕНСЬКОГО АРХИЄРЕЯ ІВАНА-ПАВЛА II
ДО УКРАЇНЦІВ-КАТОЛІКІВ
З НАГОДИ ТИСЯЧОРІЧЧЯ ХРЕЩЕННЯ
КИЇВСЬКОЇ РУСИ

14 лютого 1988 р.

Достойному Братові Мирославові-Іванові
Кардиналові Любачівському
Верховному Архиспископові
Львівському Українців,
Достойним Братам у Єпископстві,
Священникам, Ченцям, Сестрам і Вірним
Українцям-Католикам

1. Великий Дар Хрещення, прийнятий у Києві тисяча років тому, дав початок вірі й християнському життю серед народів Руси. З приводу, отже, цієї історичної річниці Церква Святих Апостолів Петра і Павла і вся Католицька Церква співають Пресвятій Трійці пісню вдячності і слави за такий неоціненний дар; і висловлюють свою велику радість, бо Хрещення, що було тоді прийняте, дало початок благовістнуванню Євангелія серед народів східної частини європейського континенту і навіть поза

Уралом. З цієї події бере початок не тільки християнська, але також і культурна самобутність українського, російського і білоруського народів, і послідовно, їхня історія. Наступник Петра поділяє радість цього Тисячоріччя і, як послав з цієї нагоди Апостольського Листа до всіх віруючих католиків, щоб сприяти відповідному духовному приготуванню до цієї події, так і цим Посланням бажає особливо звернутись до вірних Української Католицької Церкви, щоб відсвяткувати з ними чудесні діла, довершені Богом протягом цього довгого проміжку часу.

Тисяча років тому назад Всемогутній Бог, Владика Всесвіту й Господь історії всіх народів, огорнув Своєю безмежною любов'ю народ Київської Руси й привів його до світла Євангелія Свого Сина Ісуса Христа, Спасителя світу. З Йорданських берегів, після майже десятиох сторіч, діло спасення силою Святого Духа досягло земель, зрошених водами ріки Дніпра, де Господь вибрав Своїх слуг Ольгу й Володимира, щоб дарувати їхньому народові благодать святого Хрещення. Відтоді, через сторіччя, Церкви, що зродились з Хрещення, яке відбулось у Києві, співають пісню вдячності на честь Пресвятої Трійці. З такою ж вдячністю дякують сьогодні за цей дар Народ і Українська Католицька Церква, що зросли з тисячорічної спадщини святого Володимира.

2. Таке зворушливе почування має своє глибоке коріння в таїнстві святого Хрещення, за посередництвом якого людина «занурена» у спасенну смерть Спасителя світу, одночасно вводиться в «нове життя», яке повністю виявилось у Його воскресінні. За посередництвом Хрещення людина стає *«новим створінням і Божою дитиною»*, прищепленою в пасхальне таїнство Христа: *«Тому, коли хтось у*

Христі, той — нове створіння» (2 Кор. 5, 17). На берегах Дніпра Отець розпочав діло, яке сповнив Син і завершив Святий Дух. Там здійснилось відродження «з води і Духа» (Ів. 3, 5) цілого народу. Святий Дух дав надприродню силу хрестительній воді, вчиняючи її продавцем благодати. Тому можемо повторити, пристосовуючи до Дніпра те, що святий Кирило з Єрусалиму сказав про Йордан: «Дух Господній ширяв над водами. Початком світу — вода; початком Євангелій — Йордан» (1).

Для народів Руси Хрещення 988 року сталося історичною подією, яка приєднала їх до Христа розп'ятого і прославленого, даючи їм відродження до самого Божого життя: «*Поховані разом з Ним у хрещенні, з Ним ви разом також воскресли, вірою в силу Бога, який воскресив Його з мертвих*» (Кол. 2, 12; пор. Рим. 6, 4). Хрещення «становить таїнственный зв'язок єдності, що діє між усіма, що через нього відроджені». Воно «спрямоване до повного визнання віри, до повного приєднання в установі спасіння, як це бажав сам Христос, та, нарешті, для повного включення в євхаристійну спільноту (2).

3. Серед тих, що були покликані до участі у цьому новому житті в єдності з Христом розп'ятим і воскреслим, є ваші предки Київської Руси. З ними на цих землях запалав святий вогонь Євангелія і почалось звістування про «*величні діла Божі*» (Дії, 2, 11). Український народ географічно та історично зв'язаний з містом Києвом і тому має особливі причини радіти з річниці Тисячоріччя. Одночасно, він має щастя належати до великої сім'ї християнських народів Європи та всього світу.

Вступ Київської Руси в число християнських народів був випереджений вступом інших слов'янських народів. Думка звертається на християнізацію

південних слов'ян, серед яких трудилися місіонери вже коло 650 року. У зв'язку з цим пригадаю, що мав я нагоду в базиліці св. Петра подякувати хорватському народові за 1300 років вірності Апостольській Столиці (3).

Згодом, як це я підкреслив в Енцикліці *Апостоли Слов'ян*, й інші слов'янські народи увійшли в християнську сім'ю Європи, завдяки місіонерській діяльності й вселенському покликанню святих Братів із Солуня, Кирила і Методія, які по правді були проголошені, разом із святим Венедиктом, Покровителями Європи. На ґрунті, який вони підготували, «протягом наступного сторіччя християнство остаточно ввійшло в історію слов'ян» (4).

Вислід цього Богом надхненного діла був той, що для Володимира і для мешканців Київської Русі, яким євангельська новина була принесена, головним чином місіонерами, що походили з Константинополя, візантійська спадщина відразу стала доступною і змогла лише засвоїтись. Її передаванню, справді, вже з самого початку сприяло існування перекладів старослов'янською мовою Святого Письма і літургічних книг, бо святі Брати та їхні учні «не боялись вживати в Літургії слов'янської мови, вчиняючи з неї успішне знаряддя, щоб наблизити Божі правди до тих, які розмовляли цією мовою» (5).

Тому-то в часах, коли ще існувала повна єдність між Римською Церквою і Константинопільською, Київська Церква зродилась в контексті духовної єдності з тими Церквами і з сусідніми європейськими Церквами, створюючи з ними єдину Христову Церкву. Володимир включив Київ до багатой будівлі вселенської Церкви, зберігаючи традицію Сходу та почуття власної самобутності свого народу.

З поширенням Євангелія на Русі в тих землях розвинувся процес «інкультурації» віри, який глибоко позначив її історію. Як я вже мав нагоду сказати, «всі культури слов'янських народів завдячують свій початок або власний розвиток діяльності солунських Братів» (6). Їхнє відважне діло, як також і їхніх учнів, насправді бо, «надало здатності і культурної гідності старослов'янській богослужебній мові, яка на довгі сторіччя стала не лише церковною мовою, але навіть і щоденною мовою освіченіших верств більшої частини слов'янських народів і, зокрема, всіх слов'ян східного обряду» (7).

Ця мова, яка дотепер вживається в Літургії різних народів, мала також історичний вплив на літературну мову вашого українського народу, на розвиток вашої багатой культури та на формування його тотожності.

4. Створення нової Київської Церкви сталося, як вже було сказано, в той час, коли християнство ще не було розірване болючим поділом. Лише пізніше сумні суперечки та поглиблення розбіжностей між Римською та Константинопільською Церквами привели також і Київську Церкву до відокремлення від церковної єдності зі Столицею Петра.

Протягом довгого часу, однак, Київська Церква залишилась у зв'язку з сусідніми братами-католиками та з Апостольською Столицею, і навіть тоді, коли настав час дійсного відокремлення, не бракувало, з одного і другого боку, ширих спроб відновити повну єдність.

Ваша Церква зросла в своїй східній особливості на спадщині Хрещення святого Володимира і протягом сторіч розвинула власне обличчя, збагачуючись власною культурою, місцями Богочитання, як також безліччю вірних, які разом із своїми Пастирями, чутливі на вимоги чи то власної

внутрішньої єдності чи спільності з іншими Церквами і, особливо, з Римською Церквою.

Це все знайшло повний вислів у Берестейській Унії (1596), коли частина єпископів Київської митрополії відновила зв'язок єдності з Апостольською Столицею. В цій спробі оживити, очевидно відновлюючи, повну *єдність* між Сходом і Заходом, помічаємо висловлену, згідно з церковною свідомістю того часу, обґрунтовану спонуку Берестейської Унії. Вона, однак, як вже було сказано, була випереджена іншими спробами, яким давали почин люди, оживлені глибоким почуттям. Між ними приємно було тут в особливий спосіб згадати Київського Митрополита Ісидора, що взяв участь у Флорентійському Соборі (1439): він був визначним богословом і переконаним прихильником діалогу з Римською Церквою, яка, із свого боку, його вшанувала, підносячи його до кардинальської гідності і приймаючи потім його тілні останки в старовинній базиліці Святого Петра (8).

Берестейська Унія, в намірі тих, які за неї зобов'язались серед усякого роду непорозумінь і суперечностей — даючи не раз і свідчення крові, як у випадку святого Йосафата, про глибоке і незмінне переконання, яке їх оживлювало, — не була спрямована проти нікого. Вона була спрямована до збудування Церкви, яка б як на Сході, так і на Заході, раділа тією повною і наявною єдністю, яка має своє коріння в єдиній Вірі та в єдиному Хрещенні.

5. В цьому дусі слід розглядати й інші спроби, протягом сторіч, під впливом дійсних історичних обставин, щоб відновити повну єдність. Не завжди ці зусилля знайшли належне розуміння та сприйняття; іноді мали вони непередбачений і небажаний вислід у створенні нових розривів всередині християнської

спільноти. Сьогодні, на основі оновленого і поглибленого богословського мислення, як також відновлення діалогу між католиками і православними, шукаємо нових доріг, які ведуть до бажаної мети. Тим більше спільноти вірних, що зродились із названих спроб, які протягом сторіч зберегли свою єдність з Римською Столицею, в глибокій послусі власній совісті, мають, очевидно, право на солідарність з боку католицької спільноти й, особливо, Єпископа Риму.

6. В нашому сторіччі Церква й увесь християнський світ, під подихом Святого Духа, новим способом відчують це палке бажання єдності, за яку Христос молився напередодні Своїх страстей і Своєї жертви на Хресті. Таку єкуменічну перспективу висловив Собор Ватиканський II, скликаний Папою Іваном XXIII, продовжуваний і завершений Павлом VI, в якому взяли участь, як спостерігачі, численні делегати, що представляли інших братів-християн.

Постанови, що їх проголосив Собор, «Про Східні Католицькі Церкви» (*Східніх Церков*) і «Про Єкуменізм» (*Встановлення єдності*), з'являються як справжній дар, який Божа ласка зволила дати нашим часам, що хоч і відзначаються поділами, однак, є сповнені дедалі живішим бажанням єдності всіх християн. Кожний поділ християн, справді бо, «не тільки відкрито суперечить волі Христа, але є також згрішенням для світу та шкодить святій справі проповідування Євангелія всьому створінню» (9).

Собор Ватиканський II закликає тих, «що наміряють працювати над відновленням бажаної повної єдності між Східними Церквами і Католицькою Церквою, щоб взяли до належної уваги ці особливі передумови народження і зросту Східніх Церков та суть стосунків, що існували між ними і Римською Столицею ще перед поділом, і створять

собі правильний погляд на всі ці речі» (10). Цей же собор підкреслював велику вартість літургічних, духовних, дисциплінарних і богословських традицій цих Церков, як також їхнє право й обов'язок жити тими традиціями, що належать до повного католицького і апостольського характеру Церкви. Отці Собору, крім того, дякують Богові за те, що Східні Католицькі Церкви «зберігають цю спадщину і бажають жити нею з більшою чистотою і повнотою» (11). Тому-то вони не бачать у цих Церквах перешкоди для повної єдності з Братами-православними; навпаки, мірою того, як у них сіє, у своїй глибині, те первісне почуття, що то зродилось, так вони можуть ясніше зрозуміти нову екуменічну перспективу, що її під час Собору Святий Дух підказав усій Церкві. Ці Церкви, отже, тепер більше, ніж будь-коли, є покликані здійснити в цьому дусі свою роль в будівництві видимої єдності Церкви, бо є *«один Господь, одна віра, одне хрещення»* (Еф. 4, 5).

7. Бо в цей час історії спасіння, такий багатий надіями, дано нам відсвяткувати Тисячоріччя Української Католицької Церкви, яка стійко зайняла місце, призначене їй Провидінням у Вселенській Церкві поруч стількох помісних Церков як Сходу, так і Заходу.

Вітаю цілу спільноту Української Католицької Церкви, яка в Хрещенні народу Києва бачить коріння свого власного існування і сьогодні живе в повній єдності віри і спільності тайн з Єпископом Риму.

Вітаю Вас, Брати в Єпископстві, з Кардиналом Мирославом-Іваном Любачівським, Верховним Архієпископом во главі, вітаю Вас, Священники, Ченці й Вірні, що святкуєте тисячну річницю народження вашого народу до життя в благодаті в Хрещенні Київської Руси. Вітаю Вас усіх братнім поцілунком

миру, як Ваш Брат і перший Папа слов'янського походження в історії Церкви.

В час Вашого великого Ювілею я почуваю себе духовно з'єднаним з Вами і з серця Церкви бажаю обійняти Вас в братніх обіймах перед усіма віруючими в Христа. В ім'я Пресвятої Трійці, Отця, Сина і Святого Духа, Римська Церква з особливим розумінням і любов'ю схиляється над усіма духовними Синами і Доньками святого Володимира, особливо над тими, які моляться і страждають за єдність із Вселенською Церквою.

В цей надзвичайний історичний момент для Вашої Церкви, випробуваній протягом останніх десятиріч великими супротивностями, бажаю ще раз підтвердити, що католицький вимір так, як і її особливі властивості, заслуговують на всю пошану. Цього вимагає братня любов, цього вимагає єкуменічне покликання святих Братів Кирила і Методія, які своїм прикладом пригадують на право кожного вірного бути пошанованим за зберігання власної традиції, обряду, тотожності народу, до якого належить.

Нехай же майбутнє — бажаємо цього з цілого серця — дасть радість бачити подоланими непорозуміння та взаємні недовір'я, і визнане право кожної людини на власну самобутність та власне визнання віри. Приналежність до Католицької Церкви не повинна вважатись ніким як несумісна з добром власної земної батьківщини та зі спадщиною святого Володимира. Нехай же безліч наших вірних зможуть втішатися справжньою свободою совісти та пошаною релігійних прав у прилюдному богочитанні, згідно з різноманітними традиціями, у власному обряді та з власними Пастирями.

8. Апостольська Столиця відчуває особливу любов до Вашої Церкви, бо протягом історії вона дала

стільки доказів прив'язаности до Риму, не виключаючи найвищого свідчення — мучеництва. З цієї причини головні святкування Тисячоріччя Вашої Церкви в діаспорі відбудуться в Римі. Зібрані коло гробу святого Петра, поруч якого спочивають тлінні останки святого Йосафата, що Вам такий дорогий, разом подякуємо за всі плоди з участі в божественних таїнствах, в єдності тієї ж самої віри та у зв'язку тієї ж самої любови.

Не може бракувати Вашої Церкви у согласному святкуванні разом з усією католицькою Церквою цієї надзвичайної річниці; ані не може бракувати на врочистості Тисячоріччя Єпископа Риму, який палко бажає заспівати в соборі святого Петра, разом з усіма Єпископами та Вірними, Вашою мовою, пісню подяки «Тебе, Бога, хвалим».

Віддаю цю тисячорічну подію, записану в історію Вашої Церкви і Вашого Народу, Триєдиному Богові. З довір'ям вручаю у руки Господа людської долі святкування Тисячоріччя. Бажаю розпочати його разом з усіма Єпископами, Священиками, Ченцями, Сестрами і Вірними Української Католицької Церкви, розсіяними по всьому світі, та продовжувати і потім разом з ними під осяйним зором Пресвятої Діви Марії, присутність Якої виповнює всю історію Вашої Церкви.

Їй завдячуємо народження Христа. Вона була присутня також при народженні Церкви Київської Руси. Тому я удаюсь в духовне паломництво до стін Володимирської Богородиці, *«яка постійно супроводжувала паломництво віри народів давньої Руси»* (12). Удаюсь до собору Святої Софії, до стін Матері Божої Оранти, «Нерушимої Стіни», що Їй 950 років тому князь Ярослав Мудрий посвятив місто Київ та всю Русь.

9. Припадаю перед Тобою, о Мати найсолодша, і Тобі віддаю усю долю української католицької Спільноти.

О мати єдності християн, вкажи нам певні дороги, що ведуть до цієї мети. Вчини, щоб на дорозі до цього великого діла ми могли дедалі частіше зустрічатися з нашими Братами у вірі й разом віднайти божеські риси тієї єдності, за яку молився сам Христос.

О Мати Потіхи, складаю у Твої руки всі одвічні болі й страждання, молитви і приклад життя стількох Твоїх дітей; Тобі віддаю надії й сподівання спадкоємців Хрещення Руси, які від Твого заступництва очікують, щоб корінь християнства міг побачити сяйво нового розквіту.

Пригорни до Твоїх грудей, о Мати, люд, що страждає з туги за всім тим, що втратив, та не перестає надіятись на прихід кращих часів. Допоможи цим Твоїм вірним послідовникам, щоб разом з їхніми Пастирями і в духовній єдності з Наступником Петра змогли в радості святкувати Тисячоріччя і палкою душею співати пісню подяки Господеві й Тобі, Пресвята Мати Відкупителя, Діво Богородице!

10. Призиваючи заступництва святих Апостолів Петра і Павла, святих Кирила і Методія, апостолів слов'ян, святої Ольги і святого Володимира, святого Йосафата й усіх Святих, віддаю під опіку Пресвятої Трійці Вас, Браття в Єпископстві з Верховним Архієпископом Львівським во главі, Вас, Священики, Монахи, Сестри і Вірні, і з цілого серця благословлю Вас усіх і кожного зосібно Апостольським благословенням в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь.

Дано в Римі при соборі святого Петра, 14 лютого у празник святих Кирила і Методія — 1988 року, десятого Нашого Вселенського Архієрейства.

Іван-Павло II, Папа

Примітки

(4) Св. Кирило з Єрусалиму, Катехиза III, *Про хрещення*, 5: П.Г. 33, 434 А.

(2) Собор Ватиканський II, Декрет про Екуменізм *Встановлення одности*, 22.

(3) *Промова* 30 квітня 1979: *Повчання*, 1/1 (1979), стор. 1024-1027.

(4) Енцикліка *Апостоли Слов'ян*, 25, ААС 77 (1985), стор. 806.

(5) Там же, 12: ААС 77 (1985), стор. 793.

(6) Там же, 21: ААС 77 (1985), стор. 803.

(7) Там же, 21: ААС 77 (1985), стор. 803.

(8) Див. Т.Альфарані, *Найдавніша та нова структура Ватиканської Базиліки*, вид. М. Черраті, Рим 1914, стор. 71 і 189.

(9) Декрет про Екуменізм *Встановлення одности*, 1.

(10) Там же, 14.

(11) Там же, 17; див. також 14-16.

(12) Енцикліка *Мати Відкупителя*, 33: ААС 79 (1987), стор. 405.

ПРОПОВІДЬ БЛАЖЕННІШОГО МИРОСЛАВА-ІВАНА ДО ВІРНИХ В УКРАЇНІ

5 липня 1988

**Високопреосвященні Владики,
Високопреподобні й Преподобні Отці,
Ченці та Черниці й Вірні
Української Католицької Церкви!**

Передусім нехай буде слава й подяка Богові в Пресвятій Трійці, Отцеві, Синові й Святому Духові за те, що дозволив нам діждати того великого, неповторного Святкування — Тисячоріччя Хрещення Руси-України. То правда, що не всі можемо його так торжественно відбувати, як ми у вільному світі, а передусім тут, у вічному місті Римі, де ми разом із Святішим Отцем Папою Іваном-Павлом II приносимо Богові Безкровну Жертву, а крім того у молебні Тисячоріччя дякуємо Йому за ласку Тисячоріччя нашої Української Католицької Церкви. Але й ви на рідних землях маєте також за що дякувати Провидінню Божому, хоч у неволі, в катакомбах, помімо переслідувань, заборон, помімо терпінь, провокацій та інших перешкод поганського світу, предобрий Господь вдержав Вас у правдивій вірі та в нашій Українській Католицькій Церкві. Й ви хоч і не торжественно, як ми, то все таки приватно й в укритті можете Йому дякувати за дар віри, терпіння й витривання у вірності Йому. До терпінь Христос вже на самому початку нас приготував словами: *«У світі страждатимете. Та бадьортесь! Я бо подолав світ!»* (Йо. 16, 33). Спаситель допускає, щоб ми терпіли, бо при допомозі терпінь ми маємо спастися, бо при їхній допомозі ми уподібнюємось до нашого

Спасителя, який своїми стражданнями й хресною смертю відкупив нас. Тому й цього співтерпіння Він вимагає від нас словами: *«Вашим стражданням ви спасете душі свої»* (Лк. 21, 19). І так терпіти нам усім треба аж до кінця нашого земного життя, бо того вимагає Христос Господь словами: *«Вас ненавидітимуть усі за моє ім'я, але хто витримає до кінця, той спасеться»* (Мт. 10, 22; 24, 13).

Не думайте, однак, Дорогі, що Ви своїми власними силами устоялись у вірності Богові, що то Ваша особиста заслуга, що Ви ще вірите. Це може таки виходить із листа одного з Ваших Владик, який уважає, що між Вами є деякі гідніші й більш відповідні бути в проводі Церкви, від того проводу, що зараз є! Згадайте слова св. Апостола Павла, який ясно навчає нас, чия це заслуга, словами: *«Благодаттю Божою я є те, що є, а благодать Його в мені не була марна, бо ж я працював більше за всіх... та не я, але благодать Божа, що зо мною»* (1 Кор. 15, 10).

Будучи свідомі того, що Вас спомагає ласка Божа, Ви з Апостолом Павлом милуватись будете, *«у погорді, недостатках і переслідуваннях та скорботах Христа ради, бо коли я немічний, тоді я сильний»* (2 Кор. 12, 10). Радійте, отже, Дорогі Брати, з того, що хоч у проводі нашої Церкви є, на Вашу гадку, немічні люди, все таки за благословенням і підтримкою ласки Божої, Ви серед переслідувань перетривали довгі 42 роки у катакомбній Церкві. Не тільки тепер, але й у часах Апостола Павла, були серед християн немічні люди, як про те говорить: *«Погляньте, брати, на звання ваше: не багато мудрих тілом, не багато сильних, не багато благородних: але Бог вибрав немудре світу, щоб засоромити мудрих, і безсильне світу Бог вибрав, щоб засоромити сильних — і незначне світу та*

погорджене Бог вибрав... щоб жадне тіло не величалось перед Богом. Тож через Нього ви у Христі Ісусі, який став нам мудрістю від Бога і оправданням, і освяченням, і відкупленням, щоб було як написано: «Хто хвалиться, нехай у Господі хвалиться» (1 Кор. 1, 26-31). Виходить із тих слів, що Господь Бог доцільно вибирає до проводу немічних людей, щоб ніхто не міг сказати, що це його заслуга, коли Церква Христова помимо переслідувань і перешкод не знає, але противно живе, розвивається й поширюється, але це єдино Його ласка, як на те натякає св. Апостол Павло: «Що таке Аполлос? Що Павло?— Слуги, через яких ви увірували, і то як кому дав Господь. Я посадив, Аполлос поливав, Бог же зростив, так що ні той, хто садив є чимось, ні той, хто поливав, а Бог, який зрощує» (1 Кор. 3, 5-8). Вона то, Божа ласка, Вас цілий час піддержувала, давала силу перетривати всі ті переслідування, кріпила в вірності Богові, так що кожний, ба й цілий світ мусить признати, що Ваша стійкість у вірі — це справжнє Боже чудо. Навіть ті, що Вас гонили й далі переслідують, пізнають, що проти Божої сили вони немічні й нічого вдіяти не можуть. Та Ви не одинокі, що серед переслідувань за віру 42 роки живете в катакомбах. Були вже перед Вами — перші християни, які не лише 42 роки, але 300 важких літ переслідувань і страждань перейшли задля Христа й віри в Нього. Вони за Божою поміччю без зброї і військової сили пододали могутню Римську імперію з її величезною армією, адміністрацією, багатствами, єдине за ласкою Божого слова. Своїми стражданнями й мученицькою смертю перемогли могутнього ворога Христа і Його Церкви. Хоч за той довгий час погани замучили около 13,000,000 християн, все таки не могли устоятися перед їхньою вірою; бо як пише церковний письменник Тертулліян: «Кров мучеників стала

насінням нових християн». Пам'ятайте, що не Ви самі, бо за Вас і за Вашу перемогу молиться Святіший Отець Папа Іван-Павло II, а з ним і ціла Церква Католицька. Всі вони випрошують для Вас конечних ласк Божих, щоб Ви устоялись у тому нерівному бою.

Ласка Божа, Дорогі, це могутня зброя, як виходить із слів Христа. Коли св. Апостол звернувся до Нього, щоб сатана, який переслідував його відступив від Нього, Ісус у відповідь сказав йому: *«Досить тобі мосії благодати, бо сила моя виявляється в безсиллі»* (2 Кор. 12, 9). Тому він постановляє хвалитися не своїми осягами, але радше своїми немочами:

«Отож я радше буду радо хвалитися своїми немочами, щоб у мені перебувала сила Христова» (2 Кор. 12, 9). Ласці, тій безмежній силі Божій, ніхто опертися не може, як це вже сказав св. архистратиг Михаїл: *«Хто як Бог?»*. А й Святе Письмо додає: *«Бог наш на небі й на землі, усе, що захотів, Він створив»* (Пс. 115, 3). Ісус Христос також підтверджує цю правду словами: *«У людей це неможливо, але не в Бога, у Бога бо все можливо»* (Мк. 10, 27; Лк. 18, 27).

Щоб могли успішно перетривати ті невідрадні часи, нам усім треба держатись разом і не ділитись, бо як Христос каже: *«Кожне царство, розділене в собі, запустіє. І кожне місто чи дім, розділені в собі самому, не встояться»* (Мт. 12, 25). Найкращий лік на всяку незгоду й розбрат подає нам: Спаситель наш Ісус Христос словами: *«Нову заповідь даю вам, щоб ви любили один одного! Як я полюбив вас, так любіте й ви один одного! З того пізнають усі, що ви мої учні, коли любов взаємну будете мати»* (Йо. 13, 34). Не судить і не критикуйте один одного, бо всяка критика ближнього Господеві не мила за словами Святого Письма: *«Ти хто такий, що судиш чужого слугу? Своєму Господеві, стоїть він або падає; а стоятиме,*

*бо Господь має силу втримати його» (Рм. 14, 4). Коли Вам щось у дії Вашого ближнього не подобається, тоді найкраще молитесь до Господа, щоб Він його напутив на добру дорогу, й така молитва буде Богові мила й Він її вислухає, а й Вам самим також буде корисна й Господь винагородить Вас за Ваше добре діло, виконане в наміренні Вашого ближнього. Тож молитесь за себе й за других, передусім про ласку видержання у добрі; молитесь із вірою й надією на Господа, а Він, як обіцяв, вислухає Вас: *«І все, чого проситимете в молитві з вірою, одержите»* (Мт. 21 22). Молитись нам треба за всіх без винятку: *«Передусім, отже, благаю, щоб відбувались прохання, молитви благання, подяки за всіх людей... Це добре й приємне в очах нашого Спаси Бога, який хоче, щоб усі люди спаслися і прийшли до розуміння правди»* (Тим. 2, 1.3).*

Дорогі Брати в служінні: *«Між собою будьте одної думки, про високе не мудруйте, радше до покірного схиляйтеся; не будьте зарозумілі на себе»* (Рм. 12, 16). Не майте завелике довір'я до своїх власних сил, але у всьому полягайте на Господа й на Його ласку. Будьте покірні, бо цього вимагає від нас Господь. Тож навіть коли Ви все зробили якнайкраще, що Вам приказав Господь, кажіть: *«Ми, слуги непотрібні, виконали все, що повинні були зробити»* (Лк. 17, 10). Ісус Христос подає себе самого за приклад покори й цього вимагає від кожного з нас, кажучи: *«Хто з вас хоче стати великим, хай буде вам слугою, і хто з-між вас хоче бути першим, хай буде рабом усіх»* (Мк. 10, 43; Мт. 20, 27). Обмивши ноги апостолам перед Тайною Вечерею, сказав до них: *«Чи ви знаєте, що я зробив вам?.. Тож, коли вмив ноги вам я — Господь і Учитель, то й ви повинні обмивати ноги один одному. Приклад дав я вам, щоб і ви так робили,*

як оце я вам учинив» (Йо. 13, 12-15). А далі запрошує всіх, щоб учились від нього тої важної, а так дуже важної до виконання чесноти: *«Візьміть ярмо моє на себе й навчіться від мене, бо я лагідний і сумирний серцем, тож знайдеите полегшу душам вашим»* (Мт. 11, 29). Покора запевнить Вам особливу ласку Божу: *«Бог бо гордим противиться, смиренним же дає благодать. Коріться отже Богові. Наблизіться до Бога і Він наблизиться до вас»* (Як. 4). Смиріться, отже, під могутньою Божою рукою, кличе до нас Апостол Петро, *«щоб Він підняв нас угору своєчасно. Усяку журбу вашу покладіть на Нього, бо Він піклується про вас»* (1 Пт. 5).

Коли ж часом унаслідок Вашої покори чи немочі вірите, що Ви не спроможні вчинити те, чого вимагає від Вас Господь, Він потішає, додаючи нам відваги, словами: *«Не ви мене вибрали, а я вибрав вас і призначив, щоб ви йшли й плід принесли та щоб плід ваш тривав, а й щоб усе, про що б ви тільки просили в Отця в ім'я моє, дав вам»* (Йо. 15, 16). Коли ж покличуть Вас преред суддів, не журіться тим, що будете відповідати, бо в тому маємо запевнення самого Христа Господа: *«Коли видадуть вас, не журіться, як або що вам говорити — дано буде вам в той час, що маєте говорити, не ви бо будете говорити, а Дух Отця вашого у вас говоритиме»* (Мт. 10, 19).

Однак, щоб не уставати в добрі, треба завжди просити про ласку Божу: *«Чувайте і моліться»*, наповідає нам Спаситель, *«щоб не ввійшли у спокусу, бо дух бадьорий, але тіло немічне»* (Мт. 26, 41). Ніхто, ніколи не є забезпечений від спокус, бо: *«Противник ваш, диявол, ходить навколо вас, як лев ревучий, шукаючи, кого б пожерти. Противтесь йому, сильні вірою, відаючи, що таких самих страждань*

знають і брати скрізь по світі. А Бог усякої благодаті, що вас покликав до вічної слави у Христі, Він сам, коли постраждає трохи, вас удосконалив, утвердить, зміцнить, утривалить» (1 Пт. 5, 8). Ви, як заявляє верховний Апостол, покликані Богом до вічної слави в Христі, покликані бути учителями й провідниками його Божого люду, тож будьте для нього світлом, що просвічує дорогу до вічного спасіння, як Він цього вимагає: «Ви світло світу... Так нехай світить перед людьми Ваше світло, щоб вони, бачивши ваші добрі вчинки, прославляли вашого Отця, що на небі» (Мт. 5, 16).

Дорогі Брати в служінні, не дайте звести себе підшептами ворогів Бога й Церкви Христової. Вони — це якраз ті леви рикаючі, які стараються звести Вас з дороги правди, щоб опісля при вашій допомозі зводити інших членів повіреного Вам стада. Противтєсь їм, знаючи, що по Вашому боці правда, бо Ви слуги Христові й Він послав вас «пасти стадо», за яке в майбутньому ви будете мусіти відповісти. Тож бороніть його усіма силами від вовків у овечій шкірі, вповаючи на всемогутню поміч Божу, щоб, зробивши все, що у Ваших силах, для спасіння стада, на страшному суді ви почули голос Христа Господа, оці ласкаві слова: «Гаразд, слуго добрий і вірний. У малому ти був вірний, над великим тебе поставлю. Увійди в радість твого пана» (Мт. 25, 21). Амінь.

**ПРИВІТ БЛАЖЕННІШОГО МИРОСЛАВА-ІВАНА
ПАПІ ІВАНОВІ-ПАВЛОВІ ІІ
ПЕРЕД СОБОРОМ СВЯТОЇ СОФІЇ**

9 липня 1988 р.

Ваша Святосте!

Наш літопис київської старовини описує різні зміни, що їх принесло християнство, яке офіційно прийняв князь Володимир в 988 році. Між ними одне якскраве явище: князь Володимир зразу будує величаві церкви. В Києві, в сусідніх містах і де не ступила його нога — він залишає там новозбудовану церкву. Християнство приносить будівлі для прослави в них Бога, і тоді серед нашого народу зродилась та велика пошана до «Дому Божого», як звуть у нас і досі церкви. Зараз по наших охрещенні до українського краєвиду добавились могутні бані і вежі церков, які стали для нашого народу *«світлом, що світило перед людьми»* (Мат. 5, 16).

Де б не найшовся український християнин, він, поселившись, будував і свою церкву. Він хотів, щоб з ним у Божім домі жив Бог, і без якого наш нарід не хотів жити. Сьогодні по світі, де тільки опинилась українська громада — скрізь гарні українські церкви, які стали і прикрасою чужих краєвидів.

Сталося так, що і на римській землі появився Український Собор, який собирає нас в розсіянню сущих та своєю будовою і назвою нагадує нам Київ, початки нашого християнства, який в дивний спосіб лучить нас, ізгоїв, з рідною землею, і місце, де він побудований, стало для нас рідною землею. То був

помисл і бажання мого попередника Блаженнішого Йосифа Кардинала Сліпого, що тут зложив по своїх трудах свої кості. Тут і вітають Вашу Святість сини і дочки української землі на чужині в цей святий наш Ювілей Хрещення Руси-України, на цім клаптику гостинної римської землі. Вітаємо Вас, Святіший Отче, перед цим храмом Божої Премудрости, що є символом нашої самобутности, наших змагань, знаком нашої віри в Христову перемогу зі словами псалма: *Господь — мій захист, мій Бог — скеля прибіжища мого*» (Пс. 94, 22). Перед символом Богоматеринської «Нерушимої Стіни» — Оранти ось стоять і вітають Вас, Святіший Отче, представники Українського народу: Синод Владик Української Католицької Церкви, священники, монаші чини, представники трьох поколінь, що виростили на чужині, українська молодь, що вже народилась на поселеннях, наші церковні братства і організоване мирянство, представники наших наукових інституцій, мужі нашої культури і мистецтва, представники наших громадських і суспільних установ, що існують і діють на благо нашої Батьківщини. Тому близько десять років Ваша Святість своїм благословенням дали початок цьому Ювілеєві, сьогодні з нами його Ви святкуєте і починаєте його цим Молебнем, як нашу подяку за великий дар Хрещення, *«яким Бог обдарував нас у своїм возлюбленім Сині»* (Еф. 1, 6).

Бажаю привітати і вірних римлян, які з'єднані з нами в цій хвилині молитви і радості. Тут, на римській землі, ми найшли любов, гостинність і християнську солідарність, що допомогли нам з будовою цього Собору перенести тут до Риму клаптик нашої української землі, яка ще далі очікує своєї повної свободи.

У цей святий і щасливий час ми лучимося на римській землі в особливий спосіб з нашим рідним

Львовом і Києвом та кличемо разом зі всіми християнами України: Вітайте між нами, Святий Отче! Традиційним нашим звичаєм — хлібом і сіллю заносить свої почуття вірності українська молодь, якій в особливий спосіб присвячений цей день та яка напевно берегтиме свою християнську спадщину св. Володимира на грядучі роки.

Благословіть нас, наш Нарід, нашу Страждальну Церкву. Нехай цей святий Ювілей з Вашим Апостольським Благословенням стане завдатком для нашої близької волі. *«Благословен, хто йде в ім'я Господнє, Бог Господь і явився нам!».*

Рим, Собор Святої Софії

ПРИВІТ І ПОДЯКА КАРДИНАЛОВІ

УГО ПОЛЕТТІ

9 липня 1988 р.

Нам надзвичайно мило привітати між нами Президента Італійської Єпископської Конференції, Кардинала Уго Полетті, який разом з нами заносить цю нашу вечірню молитву до Господа. Дякуючи йому за слово, водночас передаємо йому побажання зі сторони Української Католицької Церкви з нагоди 50-ліття його ієрейських свячень. На його руки складаємо нашу вдячність італійським католикам за їх гостинність і прихильність до нас і за щирі вияви християнської солідарності.

Дякую, Емінінціє, за Ваше слово. І нехай Христос у цей ювілейний рік Вашого священства благословить Вас своїми благодатями і щедротами у Вашому дальшому служінні для добра Церкви і Вашого Народу.

СЛОВО ПАПИ ІВАНА-ПАВЛА II У СОБОРІ СВЯТОЇ СОФІЇ

9 липня 1988 р.

*«Величає душа моя Господа
і дух мій радіє в Бозі, Спасі моїм»
(Лк. 1, 46-47)*

1. Напередодні урочистого святкування тут, у Римі, Тисячоріччя Хрещення Київської Руси, Літургія ставить нам перед очима багатомовну євангельську картину зустрічі Марії зі своєю родичкою Єлисаветою. На порозі дому матері Івана Хрестителя Пресвята Діва возносить до Бога пісню, яку знає увесь світ: *«Величає душа моя Господа і дух мій радіє в Бозі, Спасі моїм»* (Лк. 1, 46-47). Яке ж значення тих слів? Ними Марія заявляє і прославляє ласку і милосердя, якими Господь не перестає дарувати людей. Вона вимовляє ці слова, спонукана любов'ю до Нього, що зачався у її дівственному лоні. В порівнянні до других святих, Марія має більше як одну причину, щоб радіти в Ісусі, своєму Спасі. Вона знає, що творець спасіння народиться від неї і стане в одній і тій самій особі її Сином і Господом.

2. Всі ми, учасники святкувань Тисячоліття, глибоко вдумуючись в пісню радості і слави, дивимось на Неї, як на великий Божий знак. В Пречистій Діві об'єднались речі Божі і людські; небо з землею, природа з надприродним, час з вічністю. Звідси випливає ця велика радість, що проникає кожне слово «Величання».

Пригадуємо сьогодні ці основні правди, щоб краще приготувитись до святкування Хрещення

Київської Русі, що увело Божеське таїнство в історію як цілого народу, так і всіх поодиноких членів.

Тисячоліття нагадує, що десять століть тому над берегом Дніпра було благовістуване Євангеліє тому народові, що завдяки купелі відродження став частиною Церкви, таїнственного Христового Тіла.

3. Звернімся думкою, повною вдячності, до хрещення Володимира і Ольги і до кожного хрещення упродовж віків, уділеного на землях Київської Русі вісниками слова спасення. В кожному хрещенні здійснюється милосердя Пресвятої Трійці та утверджується те, що є найдорожче людині: її висока гідність, її свобода Божої дитини.

«Дух мій радіє в Бозі, моїм Спасі». Пісню радісної вдячності, оповіщену одного дня перед Єлисаветою, понесла Пречиста Діва почерез віки також на українські, російські та білоруські землі. Понесла його до всіх охрещених ген поза Урал аж до берегів Тихого океану. Понесла його також до братів православних, що також урочисто святкують цей ювілей. Марія палко бажає, щоб ми належно могли зрозуміти цю подію. Вона взиває нас до єдності. Марія приносить це слово Величання, що є піснею свободи духа для всіх, хто відповідає за основні засади людського співжиття, а в тому мусить бути зарахована повна пошана свободи совісти і змоги визнавати та жити по власній вірі. Пречиста Діва Марія несе цю пісню свободи покоління української молоді, яке розпочинає нове Тисячоліття. Є це заклик до визволення від усякого зла, від гріха і від лихих нахилів. Є це заклик до зберігання Божих і Церковних заповідів, бо тільки чисте серце може сказати: «Дух мій радіє в Бозі, Спасі моїм».

4. Марія каже: *«Велике бо вчинив мені Всемогутній»* (Лк. 1, 49). Всемогутній Отець наш, що

на небі, велике вчинив також у нас. Маємо Йому дякувати за дар святого Хрещення, за приналежність до католицької Церкви, за радість цього Тисячоліття, що святкується у стільки краях світу, разом з нашими пастирями, за цю нашу молитовну зустріч в соборі Святої Софії в Римі, яке передається через Ватиканське Радіо для всіх, що духовно злучені з нами у вашій батьківщині і у світі.

Святий князь Володимир добре зрозумів слова Марії: «Велике вчинив мені Всемогутній». Це він поставив першу святиню на честь Божої Матері. За його прикладом князь Ярослав Мудрий не тільки побудував собор Святої Софії, що стоїть донині, зі славною іконою Божої Матері, що зветься «Нерушима Стіна», але посвятив увесь свій народ заступництву Пресвятої Діви. Це учинив він з любови до Неї, а любов є джерелом, з якого пливе повна свобода духа.

5. Дорога Молоде!

Протягом Марійського Року хочемо віднайти все, як воно є злучене з Марією Пресвятою Богородицею: наше туземне життя і наше вічне призначення, історію Церкви і понад усе її початок по через хрещення у бутті кожного народу. Де є хрещення, там є нове народження, там же мусить бути і мати. Те, що родиться, мусить бути вложено під серце матері.

Марія, крім цього, була дана як матір під хрестом. Хрест Господній, закорінений у нашій тисячолітній історії, сповнений є стражданням, але і ласкою. Не забуваймо, що під тим хрестом був також учень, що представляє всіх нас. Як то багато добра сплило на Церкву від того учня, що під хрестом почув слова Христового Заповіту: «*Ось мати твоя*» (Ів. 19, 27). Так само і ви, молоді, наслідуючи приклад учня Івана, на порозі другого Тисячоліття, читайте Христовий

Заповіт і намагайтеся впровадити його у ваше життя. Станьте під хрестом Тисячоліття вашого хрещення, як і учень станув під Хрестом Господнім, і оживіть у вас почування відповідальності за ваше хрещення в злуці з минулими віками і з поглядом у майбутнє. До вас, молодих, належить спрямувати друге Тисячоліття у світлі Заповіту Христа, зосібна ж цих знаменних слів: «Ось мати твоя»!

6. Східні піснеписці часто повторюють біблійні слова: «Радуйся», «Благословенна Ти», а народна побожність показує ікону Пресвятої Богородиці на найвищому Божому престолі в осередку запрестольної стіни храму, на знак, що Марія родить Спасителя і його дає людям.

«Радуйся, бо Ти стала престолом Царя-Господа. Радуйся, бо через Тебе Творцеві поклоняємось» (Акафіст, Ік. 1).

Марія поспішила до Єлисавети, щоб занести їй Слово Боже, що сталося тілом у її лоні. Подібно вона принесла Бога на землю Руси, до міста Києва і Львова, до інших міст і сіл, вибравши для себе престол на нерушимій стіні у Києві. Марія принесла Христа на нашу древню землю в світлім таїнстві віри і побожності. Ваші предки зуміли прийняти Марію і її Сина, як потверджує почитання, їй віддаване у різний спосіб. Багато письменників і поетів віддали свої здібності на прославу її величі, а вірний народ, особливо на марійські празники, прибігав до її святинь, щоб перед її святими і чудесними іконами вилити в молитві біль зраних сердець.

«Під Твою милість прибігаємо, Богородице Діво».

Українська душа в кожній життєвій судьбі остається під ласкавим оком Марії. З «Нерушимої Стіни» в Києві Марія «Одигітрія» і «Пирогоща» — прямує з українським народом, поділяючи його долю

упродовж його історії. І нині вірний народ не перестає дякувати Богові разом з Пресвятою Дівою за отримані ласки: «*Великі діла вчинив мені Всемогутній і святе Його ім'я*» (Лк. 1, 49).

Все те, що велике, красиве і добре, буває у нас, є даром Того, що бувши Великим і Сильним, є в силі перемінити малих і слабких на великих і могутніх, а боязливих і непевних у відважних і вільних.

7. Дорогі Браття і Сестри! Дорога Молоде!

Коли ви дивитеся на майбутність, у Тисячоліття Хрещення, питаєте себе зі святим страхом, чи то в якій мірі ви були вірні обітницям святого хрещення; чи відповіли ви на великий дар ласки, хоч і посеред досвідів особистих і суспільних. Не бракує в історії вашої Церкви мучеників та ісповідників, що дали свідчення духовної свободи, зачерпнутої з безмірного таїнства святого хрещення. Хто хоче злічити ряди досвідчуваних осіб, символом чого є також шляхетна постать Кардинала Йосифа Сліпого, що спочиває в тім храмі?

Тисячоліття Хрещення не лише завершує одну дію, славу під багатьма поглядами, але започатковує наступну дію. Бажаємо зачати це друге Тисячоліття вашої Церкви і вашого народу з новим подихом надії. Почуйте себе відповідальними за кожне сумління, за кожне життя, за мораль народу, за скорб віри. Справедливим є тремтіти, але не зневірюватися: Бог не опустить того, хто терпить і бореться за віру, за гідність людини, за правдиву свободу духа.

8. До цього довір'я закликає пісня Величання, пісня перемоги людського духа. Треба нам співати її цілим серцем і цілою душею на порозі початку другого Тисячоліття.

Ваша тут присутність є знаком, що ви повірили в любов, яка вас оточує. Навечір'я Тисячоліття має

бути для нас закликом до чування; а чувати означає почувати себе відповідальними за майбутню свою долю Церкви і Народу без боязні перед можливими новими терпіннями.

О Мати! Покажи всім великі вартості людського сумління; подай усім прагнення Бога, релігії, святих ікон, власних церков і власних пастирів. Вчини, щоб гідність людини була всюди пошанована, аби можна було постройти на ній майбутнє нового покоління в батьківщині святого Володимира і святої Ольги.

Тобі, Мати християн, вручаємо в особливий спосіб український народ, що святкує упродовж цього Марійського Року Тисячоліття своєї приналежності до Євангелії.

Будь, Мати, поміччю вірним українцям, що живуть у батьківщині чи розсіяні по різних країнах світу. Розірви кайдани пригнічених. Збережи в серцях віру святого Володимира і любов до святої Церкви та Наступника Петра.

Прийми під Твій материнський покров усіх віруючих у Твого Сина, не дай нікому з них пропасти, а всіх заведи з Тобою, посеред змінливих світових подій, до блаженної небесної батьківщини. Амінь.

**ПРОПОВІДЬ КАРДИНАЛА УГО ПОЛЕТТИ,
ВИГОЛОШЕНА НА ПЛОЩІ СВ. ПЕТРА ПІД ЧАС
МОЛЕБНЯ ДО СВ. ВОЛОДИМИРА НА ЧЕСТЬ
МУЧЕНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ, У
ПРИСУТНОСТІ ВЛАДИК, СВЯЩЕНИКІВ,
МОНАХІВ І ВІРНИХ УКРАЇНЦІВ**

9 липня 1988 р.

Українська Католицька Церква, яка паломничає на поселеннях, єднається духовно з братами, які живуть у терпінні в батьківщині, сповняє торжественний і публічний акт богочитання Отцеві Милосердя, який завжди милує своїх дітей, які страждають.

Акт почитання, яким вона бажає віддатися під опіку Пречистої Диви Марії, Богородиці Оранти, «Нерушимої Стіни», як це її величають у своєму виді в київському соборі Святої Софії.

Акт почитання, який рівночасно висловлює радість, біль і благання.

Радість наповняє Ваші серця, Достойний Верховний Архиспископе Кардинале Мирославе-Іване Любачівський і брати Владики Синоду Української Католицької Церкви, священство, монашество і вірні українці, що святкуєте свобідно в Домі Отця всієї Католицької Церкви Папи Івана-Павла II славний спомин Хрещення Руси, яке стало в Києві тисяча літ тому. Тоді почалася славетна історія віри, поширення католицької релігії, згідно з візантійською традицією і з вживанням слов'янської мови в східних областях за Дніпром і аж поза Урал.

Ця історія віри перетворюється сьогодні на надію, після століть болю і понижування, бо скеля Петра, яка знаходиться у Римі, дає нової сили вашим молитвам і сподіванням до повної свободи і визнання права на існування Української Католицької Церкви також і на батьківщині, де вона є ще понижувана.

Радість, яка хвилює ваше серце, цього вечора, коли поминаєте незліченних Ваших мучеників, не віддаляється від великого болю мільйонів братів, які живуть ще окружені вінцем мучеництва, що прикрашує вашу Святу Церкву, як католицьку, так і православну.

Радість і біль перетворюється на благання до Всемогучого Бога, щоб прискіпив годину свободи у вірі, віднайдення народу, чуда, щоб Українська Церква, на шляху єкуменізму, могла стати благословенним перснем примирення між Сходом і Заходом.

Виглядало б це на нездійснену майбутність, та «ніщо не є неможливим перед Богом», як звіщав архангел Гавриїл під час Благовіщення Марії.

Ми, члени Римської Католицької Церкви, в Римі, в Італії, на Заході, також переживаємо вашу радість, ваш біль, вашу надію, в цій годині спільної молитви, яку завершить словом потіхи і благословенням Святіший Отець Іван-Павло II.

Згадаймо, хоч коротко, хвилини слави, боротьби, мучеництва, воскресення, а відтак знову понижування благословенного тисячоліття Хрещення Київської Руси.

І. Тисяча літ тому, в році 988, під час панування Великого Князя Володимира, в Києві відбувалася велика подія, хрещення його жителів у ріці Дніпрі. З приводу цієї історичної річниці, за словами Святішого Отця Івана-Павла II у його Посланні *Великий Дар*

Хрещення: «Церква Святих Апостолів Петра і Павла і вся Католицька Церква співають Пресвятий Трійці пісню вдячності й слави за такий неоціненний дар».

Хрещення, тоді прийняте, дало початок благовіствуванню серед народів Східньої Європи і навіть поза Уралом. З цієї події бере початок не тільки християнська, але також і культурна самобутність народів східньої частини європейського континенту і, послідовно, їхня історія. З Володимировим Хрещенням Київська Держава і її нарід стали приєднаними в орбіту великої європейської культури і цивілізації.

2. Торжественний акт Хрещення Київської Русі не наступив несподівано, але був завершенням довшого процесу.

Не мали бо успіху старання святої княгині Ольги в напрямі утривалення і поширення християнства в Київській Русі. Але вони створили прихильний ґрунт для спасенної дії київського Князя Володимира, сина Святослава і внука святої Ольги, якого історики назвали «Великим», Церква «Рівноапостольним», а його сучасники «Ясним Сонцем».

3. Святий Володимир охрестив свій нарід у благословенному Богом часі, коли Церква Христова ширилася від Сходу до Заходу і як одна і неподільна. Він взяв від Візантії літургічні обряди і священні церемонії, але рівночасно, свідомий власного положення і свого завдання, лишився стійким аж до кінця у єдності Католицької Церкви, плекаючи з особливою дбайливістю приязні зносини між Апостольським Престолом і його Державою.

Зразу після Хрещення були основані на Русі школи і ширилася наука, як свідчить Літопис: *«Батьком того всього є Володимир, він орав землю і її зрошував, бо він просвітив її християнством, а його син*

Ярослав її посіяв словами книг». Перекладено з грецької на слов'янську мову, крім Святого Письма, також і літургійні книги, писання Отців і проповідницькі твори.

Архітектурні пам'ятники тодішніх часів, як рівнож і мозаїки та стінописи, по сьогодні свідчать про великий мистецький рівень Київської Держави.

4. Сучасні землі України зазнали великого спустошення татаро-монгольського наїзду. Та Церква зуміла втриматися та продовжувала скріпляти віру народу аж до Берестейського Синоду 1596 р., коли вся Київська Митрополія і з нею народи український і білоруський відновили єдність з Апостольським Престолом.

Ця єдність від початку коштувала крові мучеників, а одначе католицька віра посилилась серед народу. Та доля Унії була наскрізь особливою. Ледве українські і білоруські землі опинилися під автократичною царською рукою, католицьку віру нищено силою, і на її місце накинено державне православ'я. Лише поза межами царської імперії католицька Церква продовжувала жити і процвітати аж до останньої страшної світової війни. Впродовж понад 150 років у цих землях українське життя плило щасливо і мирно.

Коли, однак, при кінці ХІХ століття багато українців, з причини економічних злиднів, переселилося до Сполучених Штатів Північної Америки, святий Папа Пій Х в 1907 р. іменував для них єпископа з відповідними повноваженнями. Це саме сталося пізніше в Канаді, а відтак також в інших континентах, так що сьогодні один мільйон українців в діаспорі мають свого Верховного архиєпископа, двох архиєпископів-митрополитів, 11 владик ординаріїв, двох єпископів-помічників і двох у стані відпочинку.

Живуть коло них у повній згоді і любові також і їх брати українці православні, що мають свою автокефальну Церкву і своїх єпископів та священників. Також і вони зазнали рани переслідування в їх батьківщині.

6. Святкуючи Тисячоліття Християнства св. Володимира і Хрещення Київської Руси, український нарід має справедливе право ісповідувати святу віру вільно і згідно зі своїм сумлінням, як це признає заключний Акт Гельсінкських Угод.

Апостольський Престіл зі своєї сторони чувається зобов'язаним підтримувати віруючих українців-католиків, що назавжди хочуть лишитися вірними і Римському Вселенському Архисереєві, як рівнож своєму обрядові і традиціям, завжди перебуваючи в єдності з Апостольським Престолом.

7. Святкування Тисячоліття християнства у Київській Русі наповняє наші серця радістю, бо ми виразно бачимо, що християнство між слов'янськими народами є спадщиною Церкви цього першого Тисячоліття, в якому ще існувала повна єдність.

Це виразно підкреслює Веленський Архисереєв Іван-Павло II у своєму Посланні *Великий дар Хрещення* наступними словами: «В цей надзвичайний історичний момент для вашої Церкви, випробуваній протягом останніх десятиріч, великими супротивностями, бажаю ще раз підтвердити, що католицький вимір, так як і її особливі властивості, заслуговують на всю пошану. Цього вимагає братня любов, цього вимагає екуменічне покликання святих Братів Кирила і Методія, які своїм прикладом пригадують на право кожного вірного бути пошанованим за зберігання власної традиції, обряду, тотожності народу, до якого належать».

«Приналежність до Католицької Церкви не повинна вважатись ніким як несумісна з добром власної земної батьківщини та зі спадщиною святого Володимира. Нехай же безліч ваших вірних зможуть втішатися справжньою свободою совісти та пошаною релігійних прав у прилюдному богопочитанні, згідно з різноманітними традиціями, у власному обряді та з власними Пастирями.

Апостольська Столиця відчуває особливу любов до вашої Церкви, бо протягом історії вона дала стільки проявів прив'язаності до Риму, не виключаючи і найвищого свідчення-мучеництва. З цієї причини головні святкування Тисячоріччя вашої Церкви в діяспорі відбудуться в Римі».

8. Ця спадщина існує і залишається глибшою і сильнішою від будь-якого поділу. Обі традиції, східня, яка походить з Константинополя, і західня, яка прийшла з Риму, родилися на лоні єдиної Церкви, хоч на тлі різних культур. Їхня спільність може лише збагатити і релігійну традицію, як і культуру не лише Східньої Європи, але і всього світу.

Ми, зібрані тут сьогодні, просимо цього у Всемогучого Бога і Отця світла, призиваючи покров Пречистої Діви Марії, за мир у світі, за добрий стан святих Божих Церков і за спасення всіх, щоб духовне насіння святого Володимира і святої Ольги могло продовжуватися і розвиватися, як будівля цивілізації любови і порядку, заснованої на законі Божім і скріпленої Божою благодаттю і любов'ю до людини.

Амінь!

**Уго Кардинал Полетті
Генеральний Вікарій Його Святости,
Президент Італійської Єпископської Конференції**

СЛОВО ПАПИ НА ВЕЧІРНІЙ ПРОЦЕСІЇ

9 липня 1988 р.

Вітаю сердечно українських владик, тут зібраних, священників, монахів, монахинь і всіх прочан з країв Європи, з Америк і з далекої Австралії.

Дорогі Браття і Сестри, ви зібралися нині перед собором святого Апостола Петра, щоб засвідчити Вашу віру в Христа і Вашу приналежність до Церкви, яку Він оснував.

Ви відправили Молебен до Христа Спасителя на подяку за великий дар Хрещення Київської Руси за святого Володимира Великого.

Нехай за цей великий дар буде благословенне ім'я Пресвятої Трійці від нині і до віку. А на завдаток найбагатших Божих ласк уділяю всім тут зібраним моє Апостольське Благословення, яке простягаю на весь український народ.

СЛОВО БЛАЖЕННІШОГО МИРОСЛАВА У БАЗИЛИЦІ СВ. ПЕТРА

10 липня 1988 р.

Святіший Отче, Пастирю і Учителю всіх народів!

«Слава Святій, Єдиносущній і Животворящій Трійці, Отцю і Сину, і Святому Духові». Цими словами нашого церковного гимну вітаю цю щасливу хвилину нашого великого Ювілею Тисячоліття Хрещення Київської Руси, сьогоднішньої України. Справді, це хрещення за князя Володимира було і в сьогоднішню хвилину є причиною радості на небі і на землі, бо княжа Русь отримала «неоціненний дар» (Магні Баптісті Донум, ч. 1), за який прийшли ми тут «з цілою Католицькою Церквою співати Богові в Пресвятій Трійці пісню вдячності і слави, щоб відсвяткувати чудесні діла, довершені Богом. *(Там же)*».

«Цей день, що його сотворив Господь» (Пс. 117, 24), в якому тисяча літ тому наші предки в хвилях Дніпра одержали святу Тайну Хрещення, стаючи тим способом «родом вибраним, царським священством, народом святим, людом прибраним, щоб возвіщати діла того, Хто нас покликав з темряви у своє дивне світло» (1 Пт. 2, 9).

В короткому часі сповнились ці слова св. Петра, бо Київ і Русь, сьогоднішня Україна, засіяла церквами, монастирями, культурою, книжним писанням та мистецтвом, даючи тим велетенський вклад для зросту духовости, науки та культури всього народу.

Древня Русь — сучасна Україна з радістю прийняла великий дар Хрещення і з таким же почуттям ми сьогодні прийшли до престолу Петра, щоб перед Наступником Христовим на землі і перед представниками всього християнського світу відновити нашу віру й утвердитись у ній.

У цій нашій величній хвилині ми злучені особливішим способом з нашими братами й сестрами там, на Батьківщині, в нашому престольному місті Львові й Києві — в Україні, — де тисяча років тому зійшла на нас благодать Хрещення. Ми щасливі, що можемо святкувати цей Ювілей в домі Отця всіх християн у Римі. Ця радість, однак, захмарена тим, що наші брати й сестри на рідних землях ще не можуть вільно ісповідувати своєї віри в Бога і вітати Наслідника Петра, який завжди утверджував нас у вірі (Лк. 22, 32). Однак, ми в їх імені торжественно відновляємо наші обіти хрещення, нашу вірність Христові і даємо живий вислів нашої найтіснішої єдності і солідарності з усіма християнами України, особливо з тими, які терплять за віру. Нашою потіхою — це материнська присутність Марії — Пресвятої Богородиці, яка з нерушимої стіни Києва стає нам запорукою і надією на майбутнє, що прийде час волі для віруючих, які живуть на землі Батьків наших.

Вітаємо в особливо сердечний спосіб представників Української Православної Церкви, українські євангельські громади і спільноти, що, як і ми, тут зібрані, є дітьми св. Володимира. Вітаємо синів і дочок Білоруського Народу — цієї Церкви, вірної Дочки древнього Києва, що впродовж століть аж по сьогоднішній день виявляють свою вірність спадщині тисячолітнього Хрещення.

З таким почуттям вірності і вдячності, у цей день нашої радості прибули ми, щоб почути слова

Петра — як напуття всім нам напередодні нашого другого тисячоліття.

Святий Отче! Благословіть своїх вірних і весь український нарід.

ПРОПОВІДЬ ПАПИ, ВИГОЛОШЕНА ПІД ЧАС БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ В БАЗИЛИЦІ СВ. ПЕТРА

10 липня 1988 р.

Слава Тобі, Трійце!

1. Тисяча років тому на берегах Дніпра, в Києві, в Русі здійснились слова, якими Ісус звернувся до апостолів при кінці своєї спасенної місії на землі: *«Ідіть, отже, навчіть усі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа»* (Мт. 28, 19).

Слава Тобі — Отче — Сину — Святий Душе!

Слава Тобі, Пресвята Трійце — єдиний Боже!

Боже всемогутній, Вседержителю всесвіту й Господи історії всіх народів, слава, честь і подяка Тобі за ласку святого хрещення, уділеного предкам народу, який сьогодні святкує велике тисячоріччя.

Слава Тобі і подяка за князів: Володимира — володаря тієї землі — за його бабуню Ольгу та за всіх тих, які пішли їхніми слідами у вірі і в новому життю в Христі розп'ятому й воскреслому задля відкуплення гріхів світу.

2. Так відновились, певним чином, чуда Йордану, дня, в якому прийняв Хрещення Твій Син єдинородний. Тоді, згідно із словами візантійської Літургії: *«Йордан повернувся назад, побачивши вогонь Божества, що тілесно сходив і входив у Нього. Йордан повернувся назад, побачивши, що невидимий став видимим, Творця воплощеного, Владику у вигляді слуги. Йордан повернувся назад і гори здригнулися, Бога в тілі побачивши; і хмари голос*

видали, дивуючись тим, що приходить, світлом від світла, Богом істинним від Бога істинного» (Йорданське водосвяття).

Також ріки Дніпра й пагорби Русі здригнулися з радості, коли звершилась велика подія відродження народу до нового життя хресної благодаті. Відлунням цієї радості були урочисті святкування Російської православної Церкви, що відбулись у Москві минулого червня. На них я послав делегацію з Кардиналом Державним Секретарем та Кардиналом Президентом Секретаріату для Єдності Християн, щоб виявити тій Церкві-Сестрі вислови співучасті, як моєї, так і всієї Католицької Церкви.

Сьогодні ж Українська Католицька Спільнота, разом з Церквою святих апостолів Петра і Павла, підносить до Господа гимн слави і подяки за історичну подію, від якої почалось благовіствування народів східньої частини європейського континенту і навіть поза Уралом. Це вона зробила в 950-ту річницю цієї події, коли папа Пій XII, в цій самій базиліці очолив урочисте евхаристійне богослуження у візантійсько-слов'янському обряді, в якому взяв участь широкий ряд католиків вашого народу (ААС 31, 1939, 258с). Це стається і сьогодні, через це чудове представництво духовенства і вірних, які співають мовою, яка їм дорога, славу Богові за все, що звершилося 1000 років тому на берегах Дніпра.

Мило мені висловити спільну радість словами, що їх, згідно з давньою літургією, читали єпископи і священники під час урочистого водосвяття: *«Трійце понадістотна, просвіти також і нас, негідних слуг твоїх, щоб ми могли прославляти незмірні діла Твої й силу. Нині бо настав для нас святковий час і хор святих збирається з нами, й ангели з людьми спільно святкують. Нині хмари з небес росять дощ правди*

для людства. Нині людські гріхи Йорданськими водами обмиваються. Нині рай людям відкривається і сонце правди сяє нам. Великий Ти, Господи, й дивні діла Твої й ніяке слово недостатнє, щоб прославляти чудеса Твої» (Велике водосвяття).

3. Сьогодні Церква святих апостолів Петра і Павла, разом з українською спільнотою, дякує Богові за те, що вчинив за посередництвом свого слуги, святого Володимира, великого київського князя, який, знайшовши дорогоцінну перлину, як євангельської купець, зробив її своєю, вчиняючи учасником також і свій народ. Тому-то справедливо славний київський митрополит Іларіон ось як висловився про нього: *«Славить похвальним голосом Римська земля — Петра і Павла, через них бо повірив в Ісуса Сина Божого; Азія, Ефез і Патм — Йоана Богослова; Індія — Тому; Єгипет — Марка; всі землі, міста та люди почитають і славлять своїх учителів, які навчили їх правдивої віри. Похвалім і ми, по нашій силі, нашого учителя і наставника, великого князя Володимира, внука старого Ігоря, сина славного Святослава»* («Слово про закон і благодать», 38, 5-12).

4. Дорогі браття і сестри! Вітаємо вас, що сьогодні разом з Єпископом Риму зібрались навколо святої спадщини апостолів Петра і Павла!

Вітаю вас у Господі! Прийміть поцілунок миру!

Ласка цього святого дня 1000-річчя нехай буде вашою частиною і стане для кожного з вас джерелом оновленої радості. Цього вам бажає Наступник Петра на спогад події, яка залишила незгладимий знак на вашій історії.

Яке ж то недосяжне таїнство звершилося тоді в душі ваших предків і в усій їхній людській природі. Ось бо через Хрещення знову занурились у Христову

смерть, були поховані разом з Ним, як нащадки гріхи Адама, щоб *мати часть у Його воскресенні*; щоб, як усиновлені Божі діти, прийняти від воскреслого Христа нову спадщину: спадщину Життя в Бозі.

І ось це саме Боже таїнство, через святу Тайну Хрещення, *відновляється з покоління в покоління аж до наших днів*.

Слава Тобі, Пресвята Трійце!

Слава Тобі, Свята Церкво, що є для нас дверми нового життя в Христі!

5. В щасливій події 1000-річчя духовні сини і дочки святого Володимира покликані відновити в собі ласку святої Тайни, з якою почалась їхня релігійна й національна самобутність. З Хрещення, насправді, народжується «нова людина», яка має в ласці Духа джерело «нового життя» і в заповіді любови — «нову заповідь», з якої виникає єдина родина Божих дітей, покликана до «нової надії» блаженної вічності.

Ось у чому незмірні цінності Хрещення: воно є основою нового буття християнина й підтримкою його історії, чи то як особи, чи як члена народу.

З Хрещення Руси взяв початок отой повільний і багатогранний процес культурного і громадського дозрівання, що так глибоко закарбував формування українського, білоруського та російського народів. Сини цих народів, з радістю згадуючи своє виникнення, не можуть не прийняти підбадьорюючого послання, яке до них приходить з тієї історичної події.

6. Особливо ви, сини українського народу, як могли б забути, що спадщина ваших предків вам спільна з православними братами вашого Народу? Як могли б занедбати, крім того, історичні зв'язки, що пов'язують ваш народ з народами білоруським і російським?

Хрещення зробило вас, як також і їх, членами тієї самої Церкви. Коли 1000 років тому ваші предки прийняли Хрещення, поділ між Церквами ще не настав. Святий Володимир наказав хрестити свій народ у благословенний час, у якому Христова Церква простягалась неподілена зі Сходу на Захід. Він узяв з Візантії літургічні обряди й священодійства, але, водночас, розуміючи своє власне становище та власне завдання, до кінця був постійний у єдності Католицької Церкви, старанно підтримуючи дружні стосунки з Апостольською Столицею. Після нього чимало князів продовжували з відповідною пошаною приймати посланців Римських Архієреїв.

Бажання повної церковної єдності, під дією Святого Духа Утішителя, не припинилось у наступних сторіччях. Як не пригадати, зокрема, відомого київського митрополита Ізидора, що брав участь у Флорентійському Вселенському Соборі, підписуючи декрет Унії? Зі свого боку, Римська Церква наділила його великими почеснями, протягом життя надаючи йому найвищі гідності й приймаючи після смерті його тілні останки у цій ватиканській базиліці.

7. Кінець ХУІ сторіччя був для Церкви в Україні нелегким періодом. Повсюди зростало, широко поділене в різних церковних кругах, глибоке бажання віднови.

В цій ситуації багато єпископів і частина народу бачили у поновленні настановленні повної єдності з Римською Церквою практичну можливість бажаної віднови. Всім відомо, крім того, як ті, що підписали Унію в Бересті, ніколи не мали відчуття вчинити цим актом розрив із своїми минулим. Навпаки, єдність з Римом представляла в їхніх очах відновлення церковного стану давньої Київської Церкви — перед злочасним відчуженням між Церквами Сходу і Заходу.

Їхня церковна ситуація, як знаємо, не була зрозуміла всім народом і навіть заплутана у своєму основному значенні, але чи не є актом справедливости — особливо стосовно тих, які внаслідок такого кроку зазнали гіркоти незрозуміння й заплатили своїм власним життям, — чи не є актом справедливости признати наявність тієї туги за єдністю Церкви, що її сьогодні, після багатьох сторіч, помічаємо в нас дедалі живіше і настійливіше в контексті більш поглибленого розуміння Церкви у відмінних історичних обставинах?

Очевидно, коли Папа Климент VIII обійняв представників Київської Церкви, які прибули до Риму, щоб підписати договір єдності, була велика надія, що той жест любови схвалить важливу подію в історії відновлення повної церковної єдності.

Те, що вони сплели тими обіймами, зрушує сьогодні також і нас, щоб обмінятись тим самим жестом братерства й миру.

8. Святий Дух, що з такою силою промовляв під час II Ватиканського Собору й далі дає чути свій голос через знаки часів, спонукує всіх нас з новим піднесенням пройти шляхами єкуменічного діалогу і веде палко бажати, щоб наблизився день поцілунку миру між Католицькою і Православною Церквами.

Апостольський Простіл, зі свого боку, завжди живо відчував обов'язок підтримувати віруючих українців католиків у їхньому праві остатись в католицькій єдності й зберігати вірність власному обрядові й власним традиціям. Тому були створені Митрополії, Епархії, Екзархати з власною церковною ієрархією для вірних українців, що живуть у діаспорі.

9. Дороргі брати в Єпископаті! Найдорожчі браття й сестри в Христі Господі! Тут, біля гробу святого апостола Петра, поблизу якого спочивають

тлінні останки святого священомученика Йосафата, так дорогого вам, радо подякуймо Пресвятій Трійці за неоціненний дар Хрещення й за численні духовні плоди співучасті в Божих таїнствах, у спільноті тієї ж віри та у вузлах тієї ж любови.

Святкування Тисячоріччя повинно оживити в усіх християн зобов'язання до єкуменізму й спонукати Католицьку й Православну Церкви знову відкрити в Україні давні історичні зв'язки та з відновленим піднесенням трудитися у справі єдності. Молимося спільно, щоб незабаром між католиками й православними змогла відновитись повна єдність, в якій, протягом сторіч, жили їхні предки. І одночасно молимося, щоб Ваша Церква також і в цьому сторіччі випробувана великими недолями, змогла бути пошанована в своїх особливих рисах.

Відновляю тут побажання в посланні *Великий Дар Хрещення*, щоб майбутнє побачило «*подоланими непорозуміння і взаємні недовір'я і визнане право кожної людини на самобутність і власне визнання віри. Приналежність до Католицької Церкви ніким не повинна вважатися як несумісна з добром власної земної батьківщини та зі спадщиною святого Володимира. Нехай же безліч ваших вірних зможуть втішатись справжньою свободою совісти та пошаною релігійних прав у прилюдному богопочитанні, згідно з різноманітними традиціями, у власному обряді та з власними Пастирями*» (ч. 7), щоб таким чином, для загальної радості відкрилась нова ера братньої єкуменічної співпраці.

10. Дорогі браття і сестри, сьогодні Католицька Церква з особливою любов'ю дивиться на вас, українці-католики, що живете в діаспорі чи на батьківщині. Дивиться на вас і з вами співає «Тебе, Бога, хвалим», дякуючи за дар віри й витривалости у ній протягом довгих сторіч.

Її радість, одначе, позначена смутком, бачачи, що стільки ваших братів і сестер не мають релігійної свободи, не зважаючи на те, що це право було багато разів підтверджене в конституціях держав та в урочистих міжнародних документах.

Найдорожчі, Католицька Церква і Наступник святого Петра, близькі вам; що більше, вони солідарні з вами і за вас моляться. Зі щирого серця обіймаю вас, як ваш брат і перший Папа слов'янського роду в історії Церкви.

Разом з вами вирушаю в духовну прощу на Київську гірку, де над широким Дніпром стоїть пам'ятник святому Володимирові. Припадаю навколішки перед іконою Богородиці Оранти в соборі Святої Софії в Києві та віддаю Їй всю долю Української Католицької Спільноти. О Мати Божа, покрій нас своїм святим покровом та захисти від усякого лиха.

Святі апостоли Петре й Павле, святі князі Володимире й Ольго, святі отці Антоніє і Теодосіє Печерські, святі Борисе і Глібе і святий Йосафате мученику, завжди вставляйтесь за нас, ваших вірних дітей. Ісуса Христе, змилосердися над нами, помилуй і спаси, бо ти благий і чоловіколюбець.

Пресвята Трійце, оживляюча і освячуюча, Отче, Сину і Святий Душе, Тобі слава й честь на віки віків. Амінь.

* * *

Дорогі Владики, Отці Духовні і всі Ви, Брати і Сестри в Христі! Тут, при гробі святого апостола Петра, поруч якого спочивають тлінні останки святого Йосафата, що Вам такий дорогий, всі спільно дякуємо Трійці Пресвятій за великий дар Хрещення і за всі плоди участі в божественних таїнствах в єдності тієї ж самої віри та в зв'язку тієї ж самої любови.

З цілого серця обіймаю Вас, а разом з Вами увесь Український Народ та обнімаю Вас усіх поцілунком миру як Ваш брат і перший Папа слов'янського походження в історії Церкви. Разом з Вами духом удаюся на Київську гірку, де над широким Дніпром стоїть постать св. Володимира. Навколішки припадаю перед іконою Богородиці Оранти в соборі Святої Софії в Києві й віддаю Їй усю долю української католицької Спільноти. О Мати Божа, покрий нас усіх Твоїм святим покровом і захорони від усякого зла.

А Христос, істинний Бог наш, за молитвами Пречистої своєї Матері, святих апостолів Петра й Павла, святих князів Володимира й Ольги, святих отців Антонія і Теодозія Печерських, святих мучеників-страстотерпців Бориса і Гліба і святого священномученика Йосафата помилує і спасе нас як добрий і чоловіколюбець. Амінь.

«АНГЕЛ ГОСПОДНІЙ» З ПАПОЮ

10 липня 1988 р.

*Радуйся, непорушна вежо Церкви, радуйся, бо в тобі
запевнення нашої перемоги*

(Акафіст, Ікос 21)

1. Цим проханням Акафісту звертаємось сьогодні до Марії, Матері Церкви, дякуючи за великий дар Хрещення Київської Руси, що відбулось 1000 років тому. Ці слова, що з однаковою радістю повторюють сини й доньки св. Володимира, католики й православні, бо Марія є спільною Матір'ю, яка вказує для всіх шлях до повної єдності.

Славозвісний гімн (акафіст) протягом сторіч стоячи співається повсюдно на Сході. Його співали вже тоді, коли Церква була ще не поділена й прославляла Господа та Його Матір у спільній єдності однієї віри. Нехай у другому тисячоріччі всі сини й дочки святого Володимира разом співають цей гімн, знову зібрані у повній єдності. Нехай до неї приведе Марія — непорушна вежа Церкви.

2. У день урочистого «Тебе, Бога, хвалим» української католицької спільноти знову подаюсь у духовну подорож до святого міста Києва та на ті землі, де покров Богородиці ніколи не переривався. Разом із стількома вірними припадаю перед мозаїкою Матері Божої Оранти, що має назву «Непорушної Стіни», і, певний Її заступництва, звертаюсь до Бога словами псалмоспівця:

*«О Боже сил, повернись бо!
Споглянь із неба й подивися;
навідайся до лози цієї,
до пагінця, що твоя правиця посадила,
до парости, що укріпив єси для себе»
(Пс. 80, 15-16)*

Нехай це все, що «Твоя правиця посадила» тисяча років тому, зростає і розвивається в новому тисячоріччі у повній свободі для всіх, щоб визнавати власну віру у відновленні повної єдності Церкви.

Звертаю мої найсердечніші привіти до вас, українські прочани, які прибули до Риму із Сполучених Штатів Америки, з Канади, з Аргентіни, Бразилії, Австралії та з різних країн Європи на святкування цієї важливої історичної події.

З особливим привітом звертаюся до наших Братів і Сестер в Україні. Папа — слов'янин, ваш Брат, пригортає вас до свого серця і благословляє. Знаю, що ви злучені в молитві і перебуваєте в духовній єдності з Наступником Петра.

Радіймо сьогодні всі, бо у вірі, зразком і вчителькою якої — Пречиста Діва Марія, є заорука нашої перемоги: *«Це є перемога, яка перемогла світ: віра наша»* (1 Йо. 5, 4).

Вітаю усіх римлян і прочан, у цю велику неділю, коли відсвяткували тут, у Римі, також і ми святе Тисячоліття Руси.

Слава Ісусу Христу!

СЛОВО ПАПИ НА ЮВІЛЕЙНОМУ КОНЦЕРТІ У ВАТИКАНСЬКІЙ ЗАЛІ ІМ. ПАВЛА УІ

10 липня 1988 р.

Дорогі Брати і Сестри українці!

Ще раз і ще раз повторюю вам слова пророка:
«Гляньте на скелю, з якої ви витесані, на виритий колодязь, з якого ви постали» (Іс. 51, 1).

Ми спом'янули нині цю «скелю» української культури, «з якої ви витесані» і якою ви такі горді. Вона є мірилом вашої історії, як також вашої Церкви, що «як гармонійний хор, підтриманий голосами незліченого багатолюддя, згідно з безліччю модуляцій, барв і сполук, возноситься на Божу хвалу» (Апостоли Слов'ян, 17).

Дякую всім, що влаштували це торжество, артистам і співакам — людям мистецтва і культури — та запевнюю мої молитви за всіх творців слова, музики і пісні, як також за увесь культурний світ великого українського народу на Батьківщині і в діаспорі, і від серця, разом з Владиками вашої Церкви, тут присутніми, і з Кардиналом Мирославом-Іваном Любачівським уділяю Апостольське Благословення.

СОБОРНЕ ПОСЛАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ІЄРАРХІЇ З ПРИВОДУ УРОЧИСТОГО ВІДЗНАЧЕННЯ 1000-РІЧЧЯ ХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ

**Всечесним і Преподобним Отцям духовним,
Преподобним ченцям і черницям
мужеських і жіночих чернечих Згромаджень
та всім боголюбивим вірним нашої святої
Помісної Української Католицької Церкви —
Мир у Господі та наше Архиєрейське благословення!**

*«Як же пришла повня часу,
послав Бог Сина свого,
що родився від жони...»* (Гал. 4, 4)

Дорогі Браття і Сестри,

«Повня часу,— як каже Св. Отець Іван-Павло II у своєму Апостольському Листі: *Ідіть у Світ*, зверненому до народів Київської Руси,— походить від Бога, але нарід її приготує й вона приходить для народу і через нарід» (ч. 3).

Ця велика правда відноситься не тільки до загального плану спасіння світу, але вона також входить в історію навернення кожного народу.

1. Христос у проводі історії народів

З волі Божого Провидіння ця повня часу прийшла до нашого українського народу при кінці першого Тисячоліття християнської доби, коли Христос Спаситель світу увійшов вже був у життя греко-римського світу. Там Його голос став голоснішим за голос Старозавітніх пророків: його слово більше

зворушувало серця людей, як всі поезії і літературні твори всіх грецьких і римських письменників; там Його наука заглушувала всю людську мудрість поганських філософів, а Його безмежна любов до кожної людини перемінювала брутальну силу римської імперії в християнську імперію Рівноапостольних царів Константина й Олени.

Там, під Його впливом, зродилась нова християнська література, появились нові форми мистецтва, зродилась ціла нова християнська культура. А видимим виявом тієї Його творчої дії в цій новій історії людства являється Його Церква, яка в Його імені постійно вказує людині на остаточну ціль її життя, себто на її призначення до вічного життя з Богом у небі та на правдиве значення всіх форм її творчої дії на землі. Світлим дороговказом на цьому шляху являються великі Божі угодники, святі мужчини й жінки, що стали живим прикладом правдивого християнського життя.

У вибраному Богом часі, коли Київська Русь була готова прийняти великий Божий дар святої віри, в 988 році, тодішній володар Київської імперії — великий князь Володимир, став сам християнином і прийняв християнство як державну віру для свого народу.

Цей найважливіший акт в історії українського народу вже був дещо приготований Кирило-Методіївськими місіонерами, що несли Христову благовість на українські землі в старослов'янській, для всіх зрозумілій, мові та в релігійних практиках, приміненних до вимог слов'янської культури. Але найбільший вплив мала на це приготування свята княгиня Ольга, бабка св. Володимира, яка вже коло 955 року стала християнкою...

Як знаємо із всесвітньої історії, св. Володимир прийняв Христову віру одної неподіленої Христової

Церкви, яка тоді існувала й діяла в двох великих центрах, а саме на Сході, у Візантії, і на Заході, в Римі.

Цей факт є надзвичайно важливий для правильного зрозуміння і належної оцінки цілої тисячолітньої історії не тільки Української Католицької Церкви, але цілої історії нашого християнського народу. Бо поділ одної Христової Церкви, що заіснував між Візантією і Римом у 1054 році, розбив поволі й Київську Церкву та завдав українському народові глибокі рани, зрошені кров'ю його найкращих синів і дочок. Про це ми повинні пам'ятати передовсім сьогодні, коли ми стоїмо перед історією нашого великого минулого і просимо милосердного Бога допомогти нам краще Йому служити в другому тисячолітті.

2. Христос стає в проводі історії нашого українського народу

Запровадження християнства на Україні змінило цілу історію нашого українського народу: воно перетворило його культурне життя, піднесло духово його культуру, дало новий напрям його соціальному і політичному життю. Бо якраз із візантійським християнством Україна прийняла все багатство його богословської науки, всю глибину його духовности, всю красу його літургії та всю силу його канонічного правопорядку. А все це було передане українському народові в старослов'янській, всім зрозумілій, мові, у формі втілювання Христового благовістя в культуру народу, яку так успішно започаткували були два Солунські брати, св. Кирило й св. Методій сто років перед тим серед південних слов'ян. Все це поставило відразу український нарід у великому колі всіх других народів Вселенської Христової Церкви.

3. Київська Церква

Цей живий контакт візантійського християнства з культурою Київської Руси започаткував довгий

історичний процес створення нової візантійсько-слов'янської форми християнства, як це стверджує Христовий Намісник Папа Іван-Павло II в своєму вищезгаданому Апостольському Листі (ч. 5). І саме ця нова форма візантійського християнства стає Київською Церквою, що є матір'ю і душею нашого українського народу. Бо саме вона його зробила народом Божим, братами і сестрами Ісуса Христа, наслідниками неба. Під її проводом ціле її життя є просвічуване і кермоване Святим Духом, третьою Особою Пресвятої Трійці. Все це вона подає йому в прекрасній літургії, надзвичайно багатій своїм богословським змістом, мистецькою красою, в рамцях пребагатої церковної архітектури, в оточенні тайною сповитих ікон. При цьому, вона так глибоко увійшла в душу нашого народу, що вона дала почин до нових форм української культури, в різних формах її вияву, як: література, малярство, архітектура й музика. І це втілення Христового благовістя в українську культуру стало так глибоким, що вони творять одну й нерозривну цілість із життям українського народу. Одним із мистецьких висловів тієї глибокої дійсності являється величавий собор Святої Софії в Києві, збудований князем Ярославом Мудрим в 1037 р., де на запрестольній стіні пишається прекрасна мозаїка Матері Божої у формі Оранти, якій цей князь посвятив у цьому ж році свій український нарід. Ця чудова мозаїка Матері Божої, названа українським народом «Нерушимою Стіною», що зберігається там по сьогоднішній день, є живим символом в очах українського народу Христової Церкви, що ніколи його не залишить.

Під впливом і під проводом тієї Церкви на Україні появляються прекрасні Божі храми, прикрашені українськими іконами, мозаїками і фресками; формується чарівний український церковний спів;

появляються в старослов'янській мові богословські і аскетичні твори великих християнських мислителів; а в печерах коло Києва два великі українські святі — св. Антоній (†1073) і св. Теодозій (†1074) переносять на Україну ідеал чернечого життя Атонської Гори. Українська земля вкривається мужеськими і жіночими монастирями, школами та бібліотеками... Засади християнського життя входять в основу національного, політичного й громадського життя українського народу.

В такому дусі наш український народ плекає своє українське християнство вже тисячу років. Він робив це і робить у глибокому переконанні, що з волі Божого Провидіння він може тільки в цей спосіб якнайкраще освятити себе й якнайбільше збагатити цілу Христову Церкву, а то й ціле людство. Таке його завдання в житті українського народу, така його місія у Вселенській Церкві.

4. Українська Католицька Церква є прикладом для других народів

Українська Католицька Церква, започаткована Київською Церквою св. Володимира, є автентичним виявом тої нової форми візантійсько-слов'янського християнства, що заіснував у Вселенській Церкві з Хрещенням України.

Ця нова форма візантійсько-слов'янського християнства, що оформилась в Київській Церкві й продовжує своє існування в сьогоднішній Українській Католицькій Церкві, проявила за час свого тисячолітнього існування дві основні засади, які вона все відважно боронила й в обороні яких вона багато мусіла терпіти в минулому й за які вона ще сьгодні жорстоко карається на рідних землях. А цими основними засадами є: нерозривна її єдність з Престолом св. Петра й її український характер.

З історії знаємо, що навіть після розриву між Візантією і Римом у 1054 році, наша Київська Церква далі піддержувала зв'язки з Римом і сусідніми католицькими країнами. І так, ми знаємо, що в 988 році Папа Іван ХУ подарував Володимирові мощі св. Папи Климента, що їх принесли були з Херсону до Риму св. Брати Кирило і Методій. В 1075 р. Папа Григорій VII своїм листом з 17 квітня надає королівський титул князеві Ізяславові і його дружині на прохання їхнього сина Ярополка, який в часі своєї прощі до Риму просив Папу прийняти Київську державу під патронат св. Петра.

В 1245 р. Київський Митрополит Петро Акерович бере участь у Вселенському Соборі в Ліоні й служить з Папою св. Літургію.

Дещо пізніше, в 1253 р., Легат Папи Іннокентія ІУ Опізон надає королівську корону Галицькому князеві Данилові. Цього королівського титулу вживав пізніше його син Лев та його внук Юрій і правнук Юрій II Болеслав.

А на соборі в Констанці в 1415-1418 рр. бачимо Митрополита Григорія Цамбляка, який старався нав'язати контакт з Римом.

Але найвиразнішим виявом цих старань Київської Церкви була дуже активна участь Київського Митрополита Ізидора в працях Флорентійського Собору, де він підписав акт об'єднання Сходу й Заходу в 1439 р.

На жаль, цей важливий акт об'єднання Візантії з Римом, хоч був прийнятий прихильно на Україні, не міг увійти в життя Київської Церкви, передовсім з причини ворожого наставлення до нього Московського князя Василя і Московської Церкви.

Провід, однак, Київської Української Церкви далі глибоко відчував те віддалення Української Церкви

від Апостольського Престола, що заіснувало в ній передовсім під впливом Київських Митрополитів грецького походження. Він далі шукав доріг, щоб таки вповні відновити первісну єдність, яка існувала в ній з Римом від самого її початку, себто від Хрещення Київської Руси. Це він міг здійснити щойно в 1596 р. врочистим актом Берестейської Унії.

Але, на превеликий жаль, не всі українці належно зрозуміли правдиві мотиви цього переважного акту в житті Української Церкви й українського народу; вони добачували в ньому інтриги польської політики та почали насильно його поборювати: прийшов новий, болючий поділ, який триває по сьогоднішній день.

5. Тернистий шлях Української Католицької Церкви — її геройське свідчення перед цілим християнським світом: про її єдність з Христовою Церквою й про її невідкличне право все бути українською

Український нарід все був свідомий, що його Церква є його найбільшим скарбом, бо вона є його душею, його життям. Так, як людське тіло не може бути живим тілом без своєї власної душі, так український нарід не може бути українським народом без своєї власної Української Церкви.

І тому ті, що старалися знищити український нарід, завжди старалися найперше знищити його Церкву.

Так поступала колись царська Росія, так сьогодні поступає безбожний Советський Союз.

Нищення Української Католицької Церкви — за її невідкличну єдність з Апостольським Престолом і за її українську душу — брутально розпочав цар Петро I. Це безжальне її нищення продовжували: Катерина II (1795), Микола I (1839) і Олександр II (1875).

За наших часів безбожний російський комунізм продовжує на рідних землях це її брутальне

нищення, починаючи від Сталіна й зорганізованого ним так званого «Львівського Собору» в 1946 р. аж по сьогоднішній день, під проводом усіх його наслідників. Жахливі терпіння всіх наших Владик, священників, монахів та монахинь та соток тисячів наших вірних за ці два великі скарби Української Церкви, а саме за її єдність із Вселенською Церквою й за її українську душу, є знані сьогодні цілому цивілізованому світові. Вони переносили й переносять страшні фізичні й моральні знущення, часто аж до пролиття крові, тільки за те, що вони не хочуть прийняти російське православ'я.

Таким чином, вони стали сьогодні перед цілим світом прикладом героїчної вірності Христові і Його святій Церкві українського обряду.

Аж такою ціною наша Церква зуміла стійко зайняти у Вселенській Церкві те місце, «призначене їй Провидінням», поруч стількох других помісних Церков як Сходу, так і Заходу,— як каже Св. Отець Папа Іван-Павло II у своєму Зверненні до українців-католиків з приводу Тисячоріччя Хрещення України (ч. 7).

Дещо подібні змагання проти нашої Церкви йшли колись зі сторони польського католицизму, який в одному обряді, себто обряді латинському, старався накинати нашій Церкві і свій латинський обряд. І в цьому випадку наша Церква мусіла багато натерпітись в обороні своєї української душі. Але й тут наш український нарід не піддався ніякій формі цього насилля. Він переміг.

6. Святість Помісної Української Католицької Церкви

Попри ту святість, що її має наша Українська Католицька Церква, як жива частина цілої Вселенської Христової Церкви, яка, як Божа установа й обручниця,

«не має скази або пороку» (Еф. 5, 27), вона ще є прославлена своїми святими синами й дочками.

Деяких з її святих ми всі знаємо, до них молимося, оточуємо їх теплою любов'ю й глибокою пошаною. До них належать такі великі святі нашого українського народу, як: свята княгиня Ольга; св. князь Володимир, Хреститель України; святі наші князі-мученики Борис і Гліб; св. Свщм. Йосафат Кунцевич; святі Отці Антоній і Теодозій Печерські.

Але, крім цих святих, наша Церква має ще більше святих, яких імена є записані в нашому Часослові (Рим, 1908), а про яких, на жаль, ми мало знаємо, а ще менше говоримо. До них належать такі наші святі, як: святі мученики-ісповідники Великий князь Михаїл і його боярин Теодор Чернігівські (20 вересня); святий Стефан Ісповідник, Архiep. Сурожський (15 грудня); святі єпископи: Преподобний Отець Стефан, ep. Володимир-Волинський (27 квітня); св. Кирило, ep. Турівський (28 квітня); святі жінки, як: свята муч. Параскевія і Препод. Евфрозинія Полоцька та інші святі.

Всі ці наші святі своїми героїчними чеснотами збагатили наш український нарід і навіки прославили нашу Церкву. Їм належить ся сьогодні, коли ми дивимося на велике минуле нашої Церкви й нашого українського народу, вияв нашого подиву для їхніх святих подвигів і наша найглибша подяка за їхній приклад. Це також для нас нагода поширити поміж нашими вірними звання про їхні великі діла та оживити набожність до них.

Але, крім цих наших святих, яких імена ми знаємо, наша Церква має тисячі святих, яких імена ми не знаємо. Тут найперше ми думаємо про всіх тих наших геройських мучеників і ісповідників, що віддали своє життя за Христа і Його святу Українську Церкву на

Холмщині і Підляшші під Росією в другій половині минулого століття, тут ми згадуємо з окремим зворушенням всіх наших Владик, священників, монахів, монахинь і вірних, що в наших часах по-геройському боролися за Христа, Його святу Церкву й свій український нарід на землях України.

Вони піднесли нашу Церкву до гідности Церкви мучеників, про що сьогодні християнський світ уже знає. Своїми геройськими подвигами вони збагатили цілу Христову Церкву. За те все їм належиться наша найщиріша подяка. Але враз із нашою подякою ми повинні розпочати відповідні старання, щоб Вселенська Церква чим скоріше винесла їх на свої престоли.

Згадуючи про всіх тих наших мучеників і ісповідників віри, що вже віддали своє життя за Христа і Його святу Церкву на землях України під жорстоким комуністичним режимом, ми з великим болем серця думаємо в цю хвилину про всіх тих наших братів і сестер на рідних землях, що сьогодні є далі жорстоко переслідувані безбожним російським комуністичним режимом й не мають змоги публічно відзначити в Києві, над Дніпром, великого і неповторного Ювілею Тисячоріччя Хрещення України. В їхньому наміренні ми заносимо до Всевишнього наші гарячі моління, щоб вони, з Його поміччю, вийшли переможно з тієї нерівної боротьби з Його ворогами.

7. На порозі другого Тисячоліття

Вступаючи в друге Тисячоліття нашого українського Християнства, ми найперше з глибини серця найщиріше дякуємо Всемогучому, в Трійці єдиному, Богові за неоціненний Його дар святої віри, що його наш український нарід одержав через Тайну Хрещення в 988 році в Києві. Ми дякуємо Йому, що наш

український нарід одержав цю святу віру одної неподіленої Христової Церкви у візантійському обряді. Ми Йому дякуємо, що цей візантійський обряд, втілений на Україні в українську культуру, став українським обрядом, даючи українському народові Київську Церкву, злучену з Апостольським Престолом й оживлену українською культурою.

Ми дякуємо Йому рівно ж за те, що наша свята Київська українська Церква стала матір'ю і душою нашого українського народу; що вона виховала його духово, оживляла його культуру, була з ним в усіх радісних і сумних хвилинах його життя...

Водночас, враз із тією нашою щирою подякою, ми просимо Всевишнього, щоб Він далі, через Свого Єдинородного Сина, провадив нас у цьому другому Тисячолітті і чимскоріше дав нашій Церкві свій власний український Патріархат.

І тут ми просимо особливо дві речі, а саме: найперше допомогти нам, разом з нашими православними братами і другими нашими християнськими спільнотами, чимскоріше віднайти спільно єдність нашої Київської Церкви, що об'єднувала колись нас усіх в одній Христовій Церкві в злуці з Апостольським Престолом, щоб ми знову були об'єднані в одній українській Христовій Церкві. Тут можуть нам просвічувати шлях до тієї єдності такі великі подвижники тієї єдності, як: святий наш князь Володимир, Хреститель Руси-України; Київський Митрополит Ізидор; творці і подвижники Берестейської Унії: Київські Митрополити Михайло Рагоза, Іпатій Потій, Вельямин Рутський, єп. Кирило Терлецький, св. свмч. Йосафат Кунцевич та Слуга Божий Галицький Митрополит Андрей Шептицький і його наслідник, геройський ісповідник віри Верховний архієпископ і кардинал Йосиф Сліпий.

Водночас ми просимо нашого Божественного Спасителя, Володаря душ і пана історії, також нашого українського народу, щоб він дав зрозуміти нашій молоді й грядущим нашим поколінням, на Україні і поза Україною, що з волі Божого Провидіння місце кожного українця є в одній Українській Святоволодимирській Церкві, в злуці з Апростольським Престолом, втілений в українській культурі.

Нехай Пречиста Діва Марія, Цариця України, якій Ярослав Мудрий посвятив свій український нарід, нас усіх провадить на цьому шляху нашого спасіння.

Пресвята Богородице, царице України, поможи нашому українському народові чимскоріше діждатись повної свободи і спаси нас!

Дано в Римі, при храмі свв. Мучеників Сергія і Вакха, з нагоди врочистого відзначення Тисячоліття Хрещення України у Вічному Місті Римі, з участю Христового Намісника Святішого Отця Папи Івана-Павла II, дня 10 липня Року Божого 1988.

† Мирослав-Іван Кардинал Любачівський
і ієрархія Помісної Української Католицької Церкви

СЛОВО АРХИЄПІСКОПА МИРОСЛАВА МАРУСИНА У БАЗИЛИЦІ СВ. ПЕТРА

12 липня 1988 р.

Те, що ми чули і що знаєм, і батьки наші нам оповідали, не затаїмо ми перед їхніми синами, звіщаючи родові, що прийде, хвалу Господню та його потугу, і чудеса, які він чинив (Пс. 78, 3-4).

Всевишній Бог і Отець всього створіння, що повелів на початку віків світові з темряви засяяти, привів наших предків з темноти поганства до негасимого світла Христової Євангелії.

Коли в Йордані хрестився Господь, об'явилося покоління Святій Трійці. Коли Святий Дух зійшов на Дніпрові води, Київ і вся Україна зродилась до нового життя, вдягнулась в одержу нової людини, як і співаємо: *«Ви, що в Христа хрестилися, в Христа зодягнулися»*. Настала благодать, світло Євангелії просвітило всіх. Нехай ім'я святої, одноістотної і животворящої Трійці буде за те благословення віднині і до віку.

Таку-то пісню слави і подяки Всемогутньому Богові вперше заспівало покоління святого рівноапостольного князя Володимира, хрестителя Київської Русі, чи говорячи мовою народу — Ясного Сонечка України. А по нім співало його 29 поколінь: за часів древніх і могутніх Київської Держави, у сумні літа татарської неволі, в геройську епоху визволення, за козацьких часів аж до нашого часу, днів скорби і печалі, голоду, неволі і тюрем, каторг, розстрілів, страждань і смерти.

Нині, в Тисячоліття святого Хрещення, співає пісню слави і подяки вже 30-те і 31-ше покоління з віддалі століть і з досвідом століть. Стоїть нині безмовний народ над двома берегами Дніпра і зносить руки до небес, і серцем тільки співає, бо уста його замкнені, стару богородичну пісню:

*Ми тя взиваєм і руки зносим,
спасай, спасай нас, усильно просим.*

Ювілейні дзвони мовчать на Україні. Скорбна Мати по дорогах ходить і шукає за Сином Розп'ятим, сироти і вдови жаль свій у сльозах виливають. Хресний шлях ще не скінчився. Тисячоліття своє святкує Церква на Голготі.

Каже бо Писання: *«Чи ви не знаєте, що всі ми, що в Христа Ісуса хрестилися, у смерть його хрестилися. Ми поховані з ним через хрещення на смерть, щоб як Христос воскрес із мертвих славою Отця, і ми теж жили новим життям. Коли ж ми вмерли з Христом, то віруємо, що будемо жити з ним. Христос бо воскрес із мертвих і більше вже не вмирає, смерть над ним більше не панує»* (Рим. 6, 3-4, 8-9).

Як діти світла, як сини і доньки воскресення, прийшли ми до Риму, де гроби святих апостолів Петра і Павла, де гроби перших християнських мучеників, де гріб святого Йосафата, щоб відсвяткувати наше славне Тисячоріччя. Ми святкуємо його з Святим Отцем Іваном-Павлом II, ми святкуємо його з цілою Католицькою Церквою, ми святкуємо його в духовній злуці з цілим нашим народом. Ми молились у всіх головних храмах Риму, ми цілували землю катакомб, ми йшли навколішки святими сходами, ми відвідали наші українські святині у Вічному Місті.

А тепер ще, під кінець тих торжественних святкувань, ми стоїмо, як одна громада, як одна душа

й одне серце — в соборі святого Петра, при гробі святого Йосафата, сина Волинської землі, за родом з міста святого Володимира, за покликанням ревного пастиря, що життя поклав за свої вівці. Сімдесят літ минає, як покинув він Білу Підляську та Рідний Край і прибув до нашої церкви святої Варвари над широким Дунаєм. Там розпізнав його святі моці царський в'язень, митрополит Андрей у своїй поворотній дорозі до города Льва. А тут, у Римі, другий Христовий в'язень, митрополит Йосиф, склав його нетлінні моці тому 25 років, в часі дій Вселенського Собору, при престолі святого Василія близько гробу святого Петра.

Сталось це немов на те, щоб ми не були самі, як сироти, але щоб на святкуванні Тисячоліття Хрещення України були зібрані з нами й ангельські хори, і лики праведних братів наших з кості й крові, святих української землі. Вони з нами, а ми з ними становимо нині одну Церкву. Несеться нині відгомоном століть слово митрополита Іларіона, сказане в соборі Святої Софії в Києві у прияві князя Ярослава Мудрого:

«Славить похвальним голосом Римська земля — Петра і Павла, через них бо повірила в Ісуса Сина Божого; Азія, Ефез і Патм — Йоана Богослова; Індія — Тому; Єгипет — Марка; всі землі, і городи, і люди почитають і славлять своїх учителів, які навчили їх правдивої віри. Похвалім і ми по нашій силі нашого учителя і наставника Великого князя Володимира, внука старого Ігоря, сина славного Святослава. Не в бідних бо і незнаних землях вони володіли, але на Русі, про яку чули і яку знають всі кінці землі. Він славний від славних родився, князь наш Володимир, ризу ветхого чоловіка він скинув і порошок невірства стряс і увійшов у святую купіль. Народився з води і Духа, в Христа хрестився, в Христа зодягнувся, сином

нетління став і сином воскресення, ім'я прийняв вічне: Василій, яким записався до вічного життя у вічному граді у Єрусалимі».

Похвалім нині і ми по нашій силі тут, при гробі, нашого Святого Рівноапостольного Великого Князя Володимира, а з ним його бабуню Ольгу, що на крилах божественного розуміння злетіла понад видиме створіння і перша на Русі прийняла Христову віру.

Похвалім преподобних Отців наших Антонія і Теодозія Печерських, що полюбили монаше життя і поселились у печерах, де життя своє прикрасили постами і світлістю, а на молитвах, як безтілесні ангели, перебували і наче зорі сяють на небі України.

Похвалім істинних страсотерпців і правдивих послідовників Євангелії Христової святих мучеників Бориса і Гліба, що не станули на спротив рідному братові. Він тіла їх убив, а душі не міг діткнутися. Нехай плаче злий властелюбець, що в народі дістав ім'я окаянного, а ви радуйтеся з ликами ангелів і моліться за вашу і нашу вітчизну.

Похвалім всіх отців наших в битії: князів і архиєреїв, священників, монахів і монахинь, учителів і наставників наших: Великого митрополита Андрея і його пересемника Митрополита Йосифа та всіх ісповідників віри: архиєреїв Григорія та Івана, Йосафата і Григорія, Микиту, Миколая, Теодора, Павла, Василя, Петра, а з ними Отців і Братів наших Духовних, що мужньо понесли кайдани імени Ісусового ради.

Похвалім того вірного слугу, при якого мощах служимо нині цю Божественну Службу і закличмо: Встань, о чесна главо, з гробу твого, встань, отряси сон. Ти не вмер, але спиш до спільного всім воскресення. Поглянь на дітей твоїх, що вірно

бережуть Володимирову віру, що Церкви святі будують, їх вшановують та приоздоблюють, що славлять Христа Царя і є вірні батьківським святим переданням. Встань і радій та веселись разом з нами, славлячи Бога по віки.

Встань і ти, преславний князю Володимире, і радуйся з нами. Ти Христа Сином Божим визнав перед людьми і віру в нього утвердив, і церкви поставив. Подібним ти стався розумом і любов'ю Христовою до Константина. Той з Отцями Нікейського Собору закон людям подав, а ти з новими Отцями, нашими єпископами, зі смиренням радився, як би то новопросвіченим людям закон встановити. Він у греків та римлян царство Боже віддав, а ти вчинив подібно у нас. Бо і в них, і в нас Христос Царем зоветься. Він з матір'ю своєю Оленою хрест з Єрусалиму приніс, а ти з бабунею своєю Ольгою приніс хрест з нового Єрусалиму і поставив його на своїй землі.

Спадщина святого Володимира була назначена від самого початку тяжким хрестом. Та якщо над тою руїною, що вже від століть триває, далі ще сяє блискуче світло хреста, то недоля народу не є на смерть його, але на нове життя і воскресення. Тому ми святкуємо Тисячоріччя не в сумній безнадійності за завтрашній день, а в сильнім переконанні, що Бог дасть і нашому народові братню згоду і єдність, дасть культурний і суспільний розвій, дасть Україні силу і славу, волю і владу.

Вже дев'ять літ минуло, як Святий Отець Іван-Павло II закликав нас до всенароднього святкування Хрещення України. Цими днями ми разом з ним відсвяткували цю історичну подію, разом з усією українською ієрархією і таким численним Божим Людом, наче одна душа й одне серце.

Ми дали нашому Батькові у вірі, святому Володимирові, ту потіху, що показали силу нашого страждального народу у його духовній та моральній Єдності: В єдності сила народу!

А піднісши очі й серця до небес, ми молимося молитвою наших батьків: Боже, здійми з нас кайдани, не дай загинути в ярмі, волю верни Україні, щастя і долю дай їй.

Рим, дня 12 липня 1988 р.

† Мирослав Марусин, Архиспископ

† Мирослав Марусин, Архиспископ

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД СВЯТКУЄ ТИСЯЧОРІЧЧЯ СВОГО ХРИСТИЯНСТВА

25 вересня 1988 р.

Дорогі Отці, Браття і Сестри!

По повороті до Риму з Ясної Гори в Ченстохові думкою і серцем лечу до Вас на Україну — на Володимирову гірку над Дніпром, на гору святого Юра у Львові, на Підлисецьку гору Білу, звідки видно аж до Канева і де то сходяться всі шляхи України, на славний Ювілей Тисячоліття Хрещення.

Славне Тисячоліття Хрещення українського народу в освячених водах Дніпра радісно святкуємо упродовж цілого року з найбільшою повагою і величчю. Красується Київ своїми тисячолітніми церквами, радіють праведники у печерах Лаври, розноситься неугмонно архангельський глас: Радуйся, Богом благословений городе Києве, Господь з тобою!

Київ і Львів, і Ужгород святкують святе Тисячоліття в міру своїх сил. Рясний дощ кропив народ, зібраний на молитву над кручами Дніпра, а у Львові міські сади не могли охопити тисячних згуртувань народу. Срібна карпатська земля співала по горах-долинах свої пісні подяки. Божий люд спішивсь до чудотворних місцевин: Зарваниці, Гошева і Грушева з молитвою щирою в очікуванні ласк від Пречистої Діви. Неслась гаряча молитва люблячих сердець по бідних хатах мужицьких, в густих лісах і на

старих цвинтарях, усе на взір тих римських катакомб, де колись давно при горіючих смолоскипах молились визнавці Христа. При дощевій погоді йшли тисячі віруючих на місце, осяяне хресним знаменем і там брали участь в Євхаристійній жертві та навколішки приймали Хліб Життя. Молились, святили воду, відновляли обіти хрещення і відважно визнавали свою католицьку віру.

До Вічного Риму з'їхались з далеких країв світу розсіяні діти України і над гробами Апостолів відправили Ювілей Тисячоліття. Заніміли на їх вид мури Колізею, тишиною вкрились древні катакомби святого Каліста, Аппійський шлях згадав колишні ряди мучеників, що скривавленими ногами значили тут дорогу істини.

Святий Отець, оточений сонмом Єпископів цілого світу і священників, відправляв Божественну Службу у сослуженні українських Владик. Неслась у соборі святого Петра пісня слави і подяки, дзвеніла стара мова Києва і красувався той давній обряд, що має за собою вже тисячолітню історію. Папа Іван-Павло II промовив до своїх синів і доньок їх рідною, а собі близькою по серцю мовою і всіх благословляв на нове Тисячоліття. Такої великої і величавої Богослужби не бачив народ України ще ніколи, бо ніколи за час його історичного буття не мав він змоги, ані сили показати перед Богом і перед людьми, перед небом і перед світом такої величі й краси. Великий дар Хрещення засяяв у всій красі та духовному багатстві.

А ось недалеко, на Ясній Горі, в Ченстохові, святкування Тисячоліття осягнуло несподіваний високий рівень і, як те сонце в полудне, осяяло зібраний там Божий люд. А прийшло до Пречистої Діви на Ясній Горі сорок тисяч людей. З'їхались сюди з далеких країв українські Ієрархи в числі дев'яти

Владик. Численно був заступлений Єпископат Польщі. Всі наші священики, що там душпастирюють, разом з прибулими Отцями Душпастирями з рідних земель та з багатьох європейських країв, а навіть з-поза океану становили численну громаду Божих слуг, Пастирів Христового стада. Були там і монахи та сестри-монахині, були церковні братства і школи, були старші й молоді, а передусім сотні дітей у народніх строях, з квітами в руках, з піснями на устах. Раділа Божа Мати Тисячоліттям Хрещення свого народу. Вона тут, у Ченстохові, вже шістьсот літ перебуває і свої ласки подає. Вона тут ніколи ще не бачила стільки тисяч людей.

А то власне Вона була присутня при хрещенні св. Володимира, бо ж прийшла до Києва з Царгороду і вела новоохрещений народ дорогою Христових заповідей. Потім осталась Вона ще довго в Полоцькому монастирі св. Євфрозинії, а згодом замешкала на Белзькім укріпленні, як вірний його сторож, доки не довелось Їй піти у дальшу путь. Хто знає, чи, власне, не тому, щоб по шести сотнях літ тут прийняти своїх дітей, вислухати їх моління, осушити сльози, скріпити їх наболілі серця.

Пісня, проспівана на Ясній Горі у стіп Пресвятої Богородиці, ще далі гомонить в серцях. Понеслась вона гомоном і на Україну і на увесь світ, де живе український народ. Полинула вона до Києва, перед нерушиму стіну в Софійськім Соборі й розбудила вона сплячих у печерах Божих угодників. Радіє рівноапостольний князь Володимир і блаженна Ольга у сонмі наших Рідних Святих, і тих перших віків християнства, і тих, що недавно доповнили і доповнюють їхні роди.

В тисячне літо від хрещення Києва і Руси-України станьмо згідно друг при друзі, пісню слави

заспіваймо, Христа Бога звеличаймо в цей святий великий час. Входимо у нове, друге вже Тисячоліття, з досвідом віків і з надбаннями віків. Несемо в руках скарб віри і світло Христове, що просвічує нам шлях. А світло є Христос, сонце правди, що засяяло над вертепом і до якого за зіркою прийшли мудреці. То від них ми навчились кланятися Христові, Сонцю правди, з висот Сходу. То Апостоли благовіщували нам спасіння, а їх учні й наступники просвітили нас проповіддю Євангелії. Світло Христове просвітило нас і прогнало темноту поганства з нашої батьківщини. Бог Господь є нам близький. Він спасе нас. Він знищить смерть на віки,— каже і запевняє пророк.

І повтирає Господь з усіх очей сльози і зніме ганьбу зі свого люду по всім світі, бо Господь сказав так. Того дня скажуть: Ось Він — наш Бог! На Нього ми надіємось. Радуймось і веселімся його спасінням. Підійміть угору Ваші очі й подивіться, хто створив усе це? Господь — Бог вічний, творець кінців землі. Він не втомлюється, не знемагає, розум його недослідимий. Він дає змореному силу, він знеможеному дає міць. А ті, що на Господа уповають, відновлюють свої сили, немов орел, здіймають крила, біжать, не знають втоми, ідуть вперед, не знемагають (Іс. 40, 28-31). Господь кріпость людям своїм дасть, Господь благословляє людей своїх миром. Амінь.

Рим, 25.IX. 1988 р.

о. митрат Іван Музичка

НА ЗАКІНЧЕННЯ ЮВІЛЕЮ 1000-ЛІТТЯ ХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ

20 листопада 1988 р.

*Ви, що в Христа хрестилися,
в Христа зодягнулися.*

В наших серцях постійно ще гомонять дзвони нашого Ювілею 1000-ліття хрещення Руси-України, неначе пригадуючи і закріплюючи велику науку та істину того Ювілею, що наша перемога є у воскреслому Христі, що присутній стало між нами, з хвилиною, коли ми стали християнами: *«Ось я з вами по всі дні аж до кінця віку»* (Мат. 28, 20). Цю правду глибоко схопив св. Павло і він бачить все наше щоденне буття *в Христі* і цю фразу він так часто повторяє, бо зрозумів цей великий апостол силу Хрещення, яким ми наново народжуємось, або, як каже наша Літургія, — ним стається наше пакибитіє, починаємо існувати наново, зодягаємось в Христа і в дійсності стаємось до Нього подібними, коли живемо з Ним і Його словом та Його благодаттю, стаємо гілками виноградної лози і тією виноградиною є Христос, за Його власними словами.

Ми відсвяткували торжественно, з великою вдячністю перед Богом наш Ювілей і, як це правильно буває між людьми, тепер поглиблюймо думкою те, що сталося з нами в 988 році і які овочі рік той приніс, з якими живемо. Це добрий і корисний спосіб думання, бо з ним пережитого творимо висновки і практичну науку для життя.

У зв'язку з нашим Ювілеєм появилось чимало наукових праць, доповідей, якими вчені хотіли показати, що принесло нам Хрещення в Києві за Володимира. Всі без винятку згодні з тим, що охрещенням Руси почалось інше життя наших предків на полі духовному, культурному, політичному, економічному. Усі висновки тих вчених — наших і чужинецьких — більше-менше правильні і правдиві. Для нас, віруючих християн, однак, цей Ювілей пригадав щось більше і про це з таким наголосом говорив вже перший український київський митрополит Іларіон у своїй славній проповіді. Звернім увагу, скільки разів він у другій частині тієї проповіді наголошує особу Ісуса Христа, в якого ми увірували, в якого ми хрестилися і зодягнулися, якого ми почали славити, якого ми стадом стали, до якого розгорілася в нас любов, який полюбив нас, бо Він єдин свят, єдин Господь во славу Богу Отцю, бо — і тепер дослівно: «Христос побіди, Христос одолі, Христос воцарися, Христос прославися. Велій єси, Господи, і чудна діла твоя, Боже наш». Гарні це слова нашого першого Митрополита. Цей перший наш мислитель проповідував своїм вірним, що Хрещення дало нам Христа, який став *присутнім* в нашій історії. Це є найбільше значення нашого охрещення, і це є велика історична наша дійсність. Постійна *присутність* Христа між нами — то спасенна правда і проповідував її головню св. Павло і треба б догадуватися, що Іларіон роздумував над тією наукою, а, може, і зокрема над такими словами св. Павла в листі до поставленого ним єпископа-учня Тимофея. Св. Павло в першій листі до того свого вірного учня каже: «*Як слід поводитися в домі Божім, в Церкві Бога живого, яка є стовпом і основою правди*» (1 Тим. 3, 15).

Дорогі Браття і Сестри! Христос дав, лишив нам Церкву, тобто живу спільноту людей, які зодягнулися

в Нього в Хрещенні, які Христом живуть так, що вже така спільнота не є людським суспільним організмом, людською організацією але спільнотою Христового Духа, і вона перемінюється в самого Христа, Христа Містичного, тобто дивно скритого в тому надприродньому організмі. Ми, охрещені, творимо в Церкві Христа, що далі живе на землі, вчить, терпить, а навіть умирає і воскресає, як колись, коли Він в тілі жив між нами. В нашій Хрещенні ми стали тим Містичним Христом-Церквою і саме першою вартістю нашого охрещення є те, що Христос своєю Церквою став у нас, серед нас присутнім.

Коли Христос почав вчити зараз по своїм охрещенні в Йордані, люди відразу відчули, що мають перед собою справжнього вчителя, який говорить як той, що має власть, а не як книжник (Мат. 7, 29). Він збирав біля себе великі маси стомленого і прибитого народу, що почувалися, як вівці, що не мають пастиря (Мат. 9, 36). Так точно сталося в історії. Христос остався своєю Церквою, щоб далі вчити, проповідувати і збирати кругом себе стомлених і розгублених, нести добру новину бідним, звіщати полоненим визволення, сліпим прозріння, випустити пригноблених на волю, оповістити час Господнього помилування (Лк. 4, 189-19). Ми не спостерігаємо цього, що Христос це своєю Церквою постійно робить і Він в історії став єдиним, що те Боже возволення своєю правдою-словом приносить! Де ділись усі філософи й ідеологи, що проголошували свої слова теорій і науки, які називали вони правдою? Зникли вони з історії і ми сьогодні розсліджуємо тільки їхні помилки, а то й часами нісенітні думки, щоб радше з їх помилок вчитися. Христос остався своїм словом в історії без зміни. Він проголошує і проповідує свою правду безнастанно. Він почав проповідувати і на

наших землях по наших охрещенні, і ми пізнали Його слова життя вічного. Це заперечити неможливо. Тому теперішній папа Іван-Павло II так говорив у Польщі в 1979 році: «Не можна виключити Христа з історії людини. Виключення Христа з історії людини — то акт проти людини». Великі слова і правдиві. Коли викинемо Христа з нашої історії і дійсності, за ким підемо? Кого тоді нам слухати? Христос своєю присутністю серед нас своєю Церкву вчить.

Якою, отже, благодаттю, Дорогі Браття і Сестри, є присутність Христа в нашій історії по наших охрещенні, скільки рятунків і помочей ми прийняли Його наукою і все це можемо назвати нашою перемогою через Христа і Його благовість.

Треба нам тільки дивитися на явища та історичні події глибше, а не тільки оком журналіста, що нотує факти, а не зглиблює їхньої причинності, участі в них людської психіки, складних процесів дії людської злоби і пристрастей, а над усе участі в них Божого Провидіння і Христового Слова. Єдиний Христос міг сказати майже страшні слова: «Без мене не можете чинити нічого» або «Будьте бодрі, я переміг світ!». Хто міг таке сказати споміж людей? Роздумуймо події нашої історії під кутом того євангельського світла Христових слів.

Св. Павло називає Церкву, якою Христос є присутній серед нас, стовпом і основою правди. Всяка будівля залежить від фундаментів і стовпів, на яких побудована. Хиткий, податливий фундамент, слабкі стовпи з крихкого матеріалу чи зле поставлені захитають усю будівлю. Ясне і зрозуміле порівняння. Церква є основою і стовпом правди. Христос приніс правду і свідоцтво про неї. Коли на суді сказав Він це Пилатові, цей римський прокуратор-правитель махнув легковажно рукою і додав з глумом: «Що таке

правда?». Не бачив він між людьми правди. А правда — це важлива основа мислення, дії і життя людини, бо це дійсність, це те, що справді існує, а не створене людським умом і фантазією. А існує тільки те, що створив Бог і людина може це пізнавати, а Бог — то найбільша дійсність, в який *«живемо, рухаємось й існуємо»* (Ді. 17, 28). Жити і діяти в іншій дійсності, як тій, що створена Богом, або творити її не на Божих законах існування — то життя і дія в темряві, то хід із зав'язаними очима, що кінчиться в проваллі. Тому Христос теж самотній в історії міг сказати про себе: *«Я є дорога, правда і життя»*, а в іншому місці: *«Хто йде зо мною, не буде в темряві блукати, а буде мати світло життя»* (Ів. 8, 12).

Дорогі Браття і Сестри! Наше охрещення принесло нам Христову правду, ми отримали основи і стовпи для будови нашого життя в Христі, ми отримали світло серед темряви на тому мрячному Сході Європи. Коли жили ми тими правдами, ми були сильними, ми визволялись, ми рятувались від загибелі. Коли ми йшли за людськими правдами-вигадками, ми йшли в неволю гріха, ми тратили любов і єдність між собою, ми служили божкам та ідолам несправди і наша Україна, безталанна і обдерта, сиротою блукала понад Дніпром, плачучи, і ніхто в світі того не бачив, як це описував Шевченко.

І знову пригадаймо слова теперішнього папи, якими він каже про той обов'язок Церкви говорити правду: *«Церква як скарбниця благовістити спасення може і має пригадувати людям, а зокрема правителям-урядам держав, які є їхні основні етичні обов'язки в шуканні спільного добра»*. Хто інший у світі має право говорити про такі обов'язки? Такою є Церква-Христос між нами! Хто має право сказати не раз разючу правду, як це сказав той самий папа в

Азії в 1984 році: «Системи марксизму дозволили наявні несправедливості, які існують, а й створили нові, загрожуючи в прямий спосіб мирові в світі».

Христос і Його Церква — це основи правди. Ми пізнали правду-Христа в нашому охрещенні. Ми перемагали з Христом, коли Ним жили і Його заповіді сповняли. Христос — найбільша вартість, яку отримали ми Хрещенням. Св. Павло тому й казав: «Все можу в Христі, що мене укріплює». Амінь.

II ПРОПОВІДІ ПРО СВ. ЦЕРКВУ

о. Софрон Мудрий, ЧСВВ

ХРИСТОС ЖИВУЧИЙ І ДІЮЧИЙ У СВОЇЙ ЦЕРКВІ

Дорогі в Христі Брати і Сестри, незаперечним фактом досвіду людського життя є те, що час руйнує трони, могутні держави і царства, розвіває філософські системи, похоронює людей і всі людські твори на великім кладовищі світу.

Єдиний лише Христос — Богочоловік із Своєю Церквою застається той самий серед усіх потрясень і переворотів людства. Той розп'ятий Галилеянин Ісус, який для юдеїв був згіршенням, а глупотою для поган, бачив уже не одного свого ворога, що безслідно зникав з лиця землі й потопав у безвісті. Однак, Христос із Своєю Церквою живе й діє, не зважаючи на завзяття і злобу давніх і новітніх безбожників і поган.

Та, мабуть, між людьми не було досі більше розчленованого поняття і вчення, як поняття і вчення про Христа і Його Церкву. Протягом кількох останніх сторіч виникло понад п'ятсот нових організацій, так званих Церков і сект. І кожна з них не вагається твердити, що саме вона є правдивою Христовою Церквою. Пропагандисти різних дивовижних сект з одного боку, атеїсти й безбожники, з другого боку, намагаються проникнути в ряди християн, щоб вщепити в них фальшиве поняття про Церкву. Вороги

Бога насамперед цинічно висміюють духовенство й ієрархію Церкви, але найбільше накидаються на саму таки Церкву. Вони заперечують її право на свободний культ і визнавання своєї віри, на повне й повсякчасне виховання своїх вірних. Заперечують Церкві право оборонюватись проти нападів на неї, а чи й на Божі права та закони, на сторожі яких її поставлено. Вороги Бога підшіптують також і те, що кожна Церква й релігія є добра, аби лише служила національним інтересам народу. Це все робиться на те, щоб зродити в серцях людей холодну байдужість, незацікавленість до справ Христової Церкви, а нарешті, щоб вирвати з душі людини останній вогник надприродньої віри у справжнього Бога й Христа-Спасителя.

Тому, дорогі Брати й Сестри, стоячи напередодні ювілейних святкувань 1000-річчя Христової Церкви в Україні, стараймося все більше й більше пізнавати Христа і Його Церкву. Це ми зробимо також під цю пору, протягом наших наступних повчань, щоб у світлі Вселенського Собору Ватиканського II пізнати — **Що є Христова Церква? Яка її суть? Яке її завдання і призначення тут, на землі? Яка її роль у спасінні людства? Чим вона була і чим є для нас?**

На питання, що є Христова Церква? — можна давати різні відповіді. Ми ж дамо найсуттєвішу й найпростішу, в саме, що Церква — це повсякчасно живущий Христос у своїх членах. І навіть більше, скажемо, що Церква — це невпинно діяльний Христос. Нарешті, що Церква — це раз у раз страждаючий і водночас тріумфуючий Христос.

Так, дорогі в Христі, Церква — це повсякчасно живучий Христос. Церква — це не політична чи добродійна організація, а таїнственне Христове Тіло, членами якого є видимий збір усіх християн, що визнають повну Христову науку, приймають всі

Христові тайни та невидимим Головою Церкви визнають Ісуса Христа, а видимим головою — правного наступника апостола Петра, якого сам Христос установив основою єдності віри й апостольського піклування про Церкву. Церква — це повсякчасно живучий організм. Її зверхній, видимий чинник — це християни, що живуть отут на землі, а внутрішній, вічний, Божий чинник, душа Церкви — це воскреслий Христос. Церква, чинники Божий і людський гармонійно сплітаються в одне та продовжують історію відкуплення людського роду.

Ми стаємо живучими членами таїнственного Христового Тіла — церкви, через визнання однієї віри, через одне хрещення та взаємну, спільну єдність членів Церкви між самими собою та з її навчальним ієрархічним проводом-управлінням. Віра, надія, любов, зав'язки яких дістаємо при хрещенні, разом з освячуючою благодаттю, енергією Божою, втілюють нас у Христа, роблять Його членами, передають нам Божу природу Спасителя.

Таким чином з Христом і в Христі ми маємо право до спадкоємства Бога й неба. Внаслідок цього, дорогі Брати й Сестри, наше життя мусить бути всеціло з'єднане з життям Церкви, яка є таїнственным Тілом Христовим.

Церква у своїй цілості покликана через своїх членів і у тих же членах продовжувати життєві завдання й чинності свого Божественного Голови аж до вічних віків. Тому-то вона — це невинно діючий Христос.

Ісус постійно діє у Церкві через посланництво, що його передав апостолам і їхнім правним наступникам, до яких сказав: «Як послав мене Отець, так і я посилаю Вас». Церква — це повсякчасно діючий Христос, через владу, яку передав їй Ісус, щоб проповідувати правду, розподіляти ласки, тлумачити й берегти природні й

моральні Божі закони. Це виразно підтвердив Христос наступними словами: «Дана мені всяка влада на небі й на землі. Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа, навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав. Отож, я з вами по всі дні аж до кінця віку» (Мт. 28, 18).

Але при цьому всьому, дорогі Брати й Сестри, не слід нам забувати, головню за оцих наших часів, що Церква Христова — це Христос, який невпинно страждає у своїх членах. Первісну скелю Церкви протягом століть Бог різьбить долотом терпінь, гонінь і переслідувань, так що в цій скелі щораз то виразніше зарисовується велична постать прославленого в терпінні її засновника — Христа.

Боротьба, хрести і страждання були невідступними супутниками Ісуса-Богочоловіка протягом усього Його туземного життя. Тим самим, вибраним Богом, шляхом мусить крокувати Його Церква і кожний її член. Такі дивні, але незмінні Божі задуми щодо людського життя і Його Церкви. Христос виразно звістив долю всіх своїх послідовників: «Слуга не більший пана свого, переслідували мене — переслідуватимуть і вас... Година настане, коли то всяк, хто вас убиватиме, буде гадати, що служить тим Богові». «Ненавидить вас світ, то знайте: мене він ще перед вами ненавидів. Були б ви від світу, то світ своєлюбив би, а що ви не від світу, бо я вибрав вас від світу, ось тому й ненавидить вас світ... Слуга не більший від пана свого» (Ів. 15, 18).

Чому саме світ так завзято переслідує Христову Церкву? Бо вона несе незмінно нові ідеї Божої істини, справедливості, чистоти, норм поведінки, відмежування добра від зла. А світ не любить і не сприймає цього всього. Лихі й темні діла його. Тому-то від самих початків до сьогоднішнього дня існує

непримиренна ненависть і боротьба грішного, безбожного світу проти Христа і Його Церкви. Божі вороги переслідували й вбили Христа. Це саме роблять вони з членами Христовими й Церквою.

Але, дорогі Брати й Сестри, сміло можемо ствердити, що Христова Церква — це безперервно тріюмфуючий Христос. Вороги Божі усіх часів і віків силкувались знищити Христа, цим вони хіба спричинились до Його величного тріюмфу. Вже майже дві тисячі років всякі безбожники й звироднілі християни нищать і поборюють Христову Церкву, та цим хіба що приготують її перемогу.

Єдина, свята, соборна, апостольська й католицька Христова Церква — це повсякчасно живучий, діючий, страждаючий і тріюмфуючий Христос. Хто проти Церкви, той проти Христа й Бога. А без Христа не можна бути щасливим, не можна досягнути справжнього миру, спокою, добробуту, справедливості. Двом панам — безбожній владі й Церкві — не можна служити.

Тож будьмо живими, здоровими членами таїнственного Христового Тіла — Церкви. Не завдаваймо йому ран нашими провинками і гріхами. Вміймо мужньо терпіти за вірність Христовій Церкві, бо брами пекельні не подолають її. Прийде час, і прийде незабаром, коли затріюмфує Христос у своїх членах і Церкві. Віримо в це, надіймось цього і змагаймо до цього, щоб ми жили в Христі і жив у нас Христос! Амінь!

о. Клим Корчагін, ЧСВВ

ЦЕРКВА ХРИСТОВА — ЦЕ ТАЇНСТВО

1. Проказуючи Символ Віри, ми визнаємо: Вірую... в одну, святу, соборну й апостольську Церкву».

Перше слово «вірую» вказує на те, що Церква — це надприродня й об'явлена дійсність.

Одною з найбільших заслуг Другого Ватиканського Собору треба вважати те, що він дав виразне окреслення Церкви: Вона є *«таїнством, тобто знаком і знаряддям внутрішньої злуки з Богом і одности всього людського роду»* (Конст. про Церкву, ч. 1).

Церква, отже, внутрішня і надприродня злука людей з Богом і знаряддя спасіння людського роду; Вона є знаком перебування Господа Бога в світі; знаком Божої ласки й Божого Провидіння; таїнством, через яке людина бере участь у кожному Божому житті.

2. Слово «Церква», по-грецькому «Екклезія», має багато значень. Найперше воно означає збір людей, без огляду на те, що вони роблять. В християнській термінології це слово означає збір віруючих у Христа. Тому й в Символі Віри мовимо: «Вірую... в одну, святу, соборну й апостольську Церкву», бо як Христос є один, так і віруючі в Нього, зібрані в одній Церкві, і вона є свята, соборна, тобто вселенська й апостольська.

означає збір віруючих у Христа. Тому й в Символі Віри мовимо: «Вірую... в одну, святу, соборну й

апостольську Церкву», бо як Христос є один, так і віруючі в Нього, зібрані в одній Церкві, і вона є свята, соборна, тобто вселенська й апостольська.

Тим-то Церква означає збір усіх тих, що визнають віру в Христа, приймають Його науку, приймають сім святих тайн, як засобів освячення та визнають один провід, що його виконує Намісник Христа, як каже Собор Ватиканський II: «Церква являється як зібраний народ в одності Отця і Сина, і Святого Духа» (Про Церкву, ч. 4). Отже, Церква — це спільнота відкуплених Христом; це товариство людей, що його оснував Богочоловік, об'єднавши через Відкуплення. Цю спільноту Христос провадить до вічного спасіння своєю наукою, ласкою і законами. Церква, отже, — це початок Божого Царства на землі, завершення його в небі. Отак означає Собор: «Таїнство святої Церкви появляється вже в її оснуванні. Бо Господь Ісус дав початок своїй Церкві, проповідуючи благу вість, тобто, що прийшло Царство Боже, від віків обіцяне в Писаннях: *«Сповниться час, і Царство Боже близько»* (Мр. 1, 15; Мт. 4, 17). А те царство появилось людям у словах, ділах та приявності Христа. *«Бо слово Господнє прирівнюється до зерна, що ним засівають ниву»* (Мт. 4, 14); ті ж, що з вірою слухають його та зачисляються до Христового малого стада (Лк. 12, 32), прийняли й саме його Царство. Рівно ж і чуда Ісуса доказали, що Царство це вже прийшло на землю... Тому й Церква, дарами свого Засновника обдарована, і вірно зберігаючи Його заповіді любови, смирення та самопоконання, прийняла місію проповідувати Царство Христа й Бога та встановлювати його між усіма народами, і сама вона є вже початком та сім'ям цього Царства на землі. І сама вона тим часом, зростаючи помаленько, прагне повноти цього Царства та всіма силами і надіється, і

бажає з Царем його в славі возз'єдинитися (Про Церкву, 5).

3. Як Син Божий зійшов з неба на землю і прийняв людське тіло та дозволив, щоб люди вважали Його сином теслі (Мт. 13, 55), так і внутрішня краса, велич і гідність Його Обручниці-Церкви залишається захищеною перед очима невіруючих: Вона ж бо є злукою Божого і людського, надприродного й природного, невидимого й видимого, небесного й земного. Тому власне Собор її називає «таїнством», від віків захищеним, як каже Апостол: *«Хто ж може вас утвердити згідно з моєю Євангелією та з проповіданням Ісуса Христа, згідно з відкриттям тайни, промовчаної протягом відвічних часів, а тепер об'явленої через писання пророків, за велінням предвічного Бога, розголошеної ж для всіх народів, щоб вони повинувалися вірі — Богові, єдиному, мудрому, через Ісуса Христа»* (Рим. 16, 25-27).

4. Згідно з ученням Собору Ватиканського II, Церква є другим етапом сотворення: в першому етапі Бог сотворив людину з земного пороку і підніс до надприродного життя через Божу благодать. Коли ж через гріх людина відпала від Бога, тоді в другому етапі Бог підносить упалу людину через Ісуса Христа, щоб увести в Боже Царство. Ось наука Собору:

«Предвічний Отець, найсвобіднішим і незбагненим рішенням своєї мудрости й доброти сотворив увесь світ, а людей постановив піднести до участі в Божому житті, і коли вони впали в Адамі, не залишив їх, даючи їм постійно засоби до спасіння, з огляду на Христа, Спасителя, що є *«образ невидимого Бога, первородний усякого сотворіння»* (Кол. 1, 15). А всіх вибраних Отець перед віками *«передбачив і наперед призначив, щоб були подібні до образу Сина його, щоб Він був первородний між багатьма братами»* (Рим. 8, 29). А тих, що повірили в Христа, вирішив

згромадити в святій Церкві, що вже від початку світа була проображена в історії ізраїльського народу та в Старому Завіті чудно приготована, останніми ж часами установа та зісланням Духа виявлена, а на кінець віків буде славно завершеною.

Прийшов, отже, Син, післаний Отцем, що вибрав нас у Ньому, ще поки світ постав, і призначив на всиновлення синів, [тому, бо що] в Ньому подобалось Йому все обновити. Тому Христос, щоб виповнити волю Отця, оснував на землі Царство Небесне і об'явив нам його тайну, а своїм послухом виконав відкуплення. Церква, тобто Царство Христове, вже існуюче в тайні, силою Божою видимо зростає в світі. Цей початок і зріст показується в крові й воді, що вийшли з ребра Ісуса розп'ятого (Ів. 19, 34)... «Скільки ж разів жертва хресна... приноситься на престолі, звершується діло нашого спасіння. Заразом же в таїнстві євхаристійного хліба представляється і звершується одність віруючих, що творять одне тіло з Христом. Всі люди покликані до тієї злуки з Христом, що є світло світу, від якого походимо, через якого живемо, до якого прямуємо» (Про Церкву, ч. 2-3).

«Всі люди покликані до нового Народу Божого. Тому цей народ, будучи один і самотній, мусить бути поширений на всі народи і на всі віки, щоб сповнилась постанова Божої волі, що на початку сотворив одну людську природу, і дітей своїх, які були розсіяні, постановив зібрати в одне. На це й післав Бог Сина свого, щоб був Учителем, Царем і Священником усього, Головою нового і загального народу синів Божих» (Про Церкву, ч. 13).

5. Щоб пізнати природу Церкви, треба пізнати її Основника, її ціль, владу і членів.

Як було сказано, Основником Церкви є Божий Син, Ісус Христос.

Ціль Церкви та сама, задля якої Божий Син прийшов на землю, тобто дати всім людям засоби спасіння, знищити гріх, подати Боже життя і навчити дороги спасіння.

Влада Церкви надприродня, бо вона скерована, щоб навчати, освячувати й провадити людей до Царства Небесного.

Членами Церкви є всі ті, що увірували в Христа, охрестились, приймають святі тайни та слухають своїх наставників.

Отож, відновімо свою віру в одну святу, соборну й апостольську Церкву, дякуймо Богові, що до неї нас прийняв, та вірно виконуймо наші обов'язки, щоб ми вдостойлись перебувати вічно в злуці з Отцем, Сином і Святим Духом та з усіми Божими дітьми. Амінь.

о. Клим Корчагін, ЧСВВ

ПРООБРАЗИ ЦЕРКВИ

1. Собор Ватиканський II окреслює Церкву, як **таїнство**. Коли ж Церква — це таїнство, то це значить, що людським розумом неможливо її вповні зрозуміти. Тому ті, що не мають віри, як атеїсти, комуністи й матеріялісти, всіма способами її поборюють, вважаючи її політичною чи економічною системою, яка суперечить їхній атеїстичній ідеології. Навіть християнські некатолицькі угруповання, не маючи поняття про Церкву, як таїнство, виступають проти неї, інакше вони не мали б права на існування.

Коли Церква — це таїнство, його треба приймати вірою, як усі інші таїнства, тобто надприродні правди християнської релігії. Отак, проказуючи Символ Віри, ми виявляємо нашу віру в головніші догми нашої католицької релігії. Ми ж проказуємо: «Вірую... в одну, святу, соборну й апостольську Церкву».

2. Господь Бог, у своїй мудрості, водночас же й доброти, щоб уможливити й улегшити людині дещо зрозуміти й прийняти надприродні таїнства, вживав різних і простих образів.

Отак Собор Ватиканський II, у своїй Конституції про Церкву каже:

«Так як у Старому Завіті об'явлення Царства часто предкладається під різними образами, так і зараз внутрішня природа Церкви стає явною для нас у різних образах, що походять чи то з життя пастирського, чи хліборобського, чи то з будівництва

або й з життя сімейного чи подружого, що були приготовані в книгах пророків».

3. Бо Церква — це й **овеча кошара**, якої самотніми та необхідними дверима є Христос (Ів. 10, 1-10). Вона ж і стадо, якого сам Бог передсказав, що буде **пастирем** (Іс. 40, 11; Єзек. 34, 11), і якого **овечки**, хоча й під проводом людських пастирів, постійно мають і провід, і пашу від самого Христа, доброго **Пастиря** і князя пастирів (Ів. 10, 11; 1 Пе. 5, 4), що життя своє віддав за свої вівці (Ів. 10, 11-16). Щоб, отже, оту святую свою Церкву встановити по всій землі і аж до кінця віків, Христос доручив Колегії Дванадцяти (Апостолів) завдання вчити, правити та освячувати. Між ними вибрав Петра, на якому, по визнанні віри, побудував свою Церкву; йому віддав ключі Царства небесного та, по визнанні його любові, поручив усі вівці для утвердження в вірі й досконалій любові, сам же Ісус Христос залишився навіки наріжним каменем і пастирем душ наших (див. Декрет про Екум. ч. 2). Отак Церква, єдине Боже стадо, немов знамено, піднесене між народами, подає цілому людському родові Євангелію Мира, в надії паломничає до мети вічної батьківщини.

4. Церква — це також **рілля**, тобто Нива Божа (1 Кор. 3, 9). На цій ниві росте старинна оливка, якої святе коріння сягає патріархів та на якій постало й постає поєднання юдеїв і поган (Рим. 11, 13-26). Її насадив небесний Господар, як вибраний **виноградник** (Мт. 21, 33-43; Іс. 5, 1). Справдішня виноградина — сам Христос, що дає життя і плоди гілкам, тобто нам, що через Церкву перебуваємо в Ньому і без якого нічого не можемо діяти (Ів. 15, 1-5).

5. Часто також Церкву називаємо **будівлею Божою** (1 Кор. 3, 9). Господь сам прирівняв себе до каменя, що його відкинули будівничі, але він став

наріжним каменем (Мт. 21, 42). На цій основі Апостоли будують Церкву (1 Кор. 3, 11); від нього вона має свою тривкість і спаяність. Цю будівлю називається також дім **Божий** (1 Тим. 3, 15), що в ньому замешкує сім'я Бога; **храмина** Бога в Дусі (Еф. 2, 19, 22), **житло** Бога з людьми (Одр. 21, 3), а **передусім храм святий**, що його прославляють Святі Отці проображеним в кам'яних святинях; а в Літургії слушно прирівнюється він до Святого Городу, нового Єрусалиму. В нім бо, немов живі камені, й ми вбудовуємося вже на цій землі (1 Пе. 2, 5). Бо Церква, що є «вишній Єрусалим» та зветься «наша мати» (Гал. 4, 26; Одр. 2, 17), описується як **непорочна наречена** непорочного Агнця (Одр. 19, 7), що її Христос «полюбив і видав себе за неї, щоб її освятити» (Еф. 5, 26); що її злучив з собою союзом нерозривним та непереривно її «годує і піклується нею» (Еф. 5, 29) і яку, очищену, хоче мати собі постійно віддану та підчинену в любові й вірності (Еф. 5, 24) та яку, вкінці, навіки обдарував небесними благами, щоб пізнали ми любов Бога і Христа до нас, що перевищує всяке знання (Еф. 3, 19).

6. Церква — це **Царство Боже**. Отак таїнство святої Церкви появляється вже в її оснуванні. Бо Господь Ісус дав початок своїй Церкві, проповідуючи благу вість, тобто, що прийшло Царство Боже, від віків обіцяне в Писаннях. Тому Христос починає свою проповідь, кажучи: «Сповнився час, і Царство Боже близько» (Мр. 1, 15; Мт. 4, 17). А те Царство появилось людям у словах, ділах та приявності Христа. Бо слово Господнє прирівнюється до зерна, що ним засівають ниву (Мр. 4, 14). Ті ж, що з вірою слухають його та зачисляються до Христового стада (Лк. 12, 32), прийняли й саме його Царство. Рівно ж і чуда Ісуса доказують, що Царство це вже прийшло на землю. Передусім же Царство це проявляється в самій особі

Христа, Сина Божого і Сина Чоловічого, який прийшов, щоб послужити та віддати своє життя як викуп за багатьох (Мр. 10, 45) (Див. Конст. про Церкву, ч. 5-6).

7. Церкву прирівнюють до **Ковчегу Ноя**, що його він збудував на Божий наказ. До нього впровадив він чистих і нечистих звірят, а тоді увійшов він сам і його родина. І той ковчег одинокий остався після потопу й урятував життя всім тим, що в ньому схоронилися. Отак і Церква: хто до неї входить через хрещення і в ній позістає, той спасеться, а хто залишиться поза нею, той загине в морі своїх гріхів і в пеклі.

8. **Церква — Новий Ізраїль**. Св. апостол Павло, як справжній єврей-ізраїльтянин, вважав, що найкращим способом, щоб євреї прийняли Христа і Його Церкву, представити її, як «Новий Ізраїль», що не заперечує стародавнього, але появляється, як природній розвиток старозавітного ізраїльського народу. До Нового Ізраїля належать усі ті, що без різниці рас, культури й народу, приймають з вірою в Ісуса Христа як Спасителя (Гал. 3, 16).

9. **Церква — таїнственне Христове Тіло**: Церкву, як Таїнственне Христове Тіло, можна окреслити: живий і видимий організм, що складається з Христа, як Голови, Духа Святого, як душі, членів, якими є всі, що увірували в Ісуса Христа, прийняли Його науку, злучились з Ним через Божу благодать і творять Церкву під видимим Головою, що є Намісником Христа.

Собор Ватиканський II про Церкву як Таїнственне Христове Тіло, каже:

«Син Божий, в об'єднаній з собою людській природі, смертю і воскресінням своїм подолуючи смерть, відкупив людину та перемінив її на нове сотворіння. Уділяючи ж їм свого Духа, братів своїх, з

усіх народів зібраних, таїнственно зробив своїм Тілом. В цьому Тілі життя Христове розливається на віруючих, що в Христові розп'ятому і воскреслому об'єднуються через Тайни в таїнственный, але дійсний спосіб. В хрещенні бо Христові уподібнюємось: «Усі бо ми хрестились в одному Дусі, щоб бути одним тілом» (1 Кор. 12, 13). В ломленні євхаристійного хліба возносимось до спілкування з Христом та між нами взаємно. Отож так, як всі члени людського тіла, хоч і численні вони, творять одне тіло, так і вірні в Христі (1 Кор. 12, 12). Один Дух, що різні свої дарування, відповідно до багатства та потреб служіння, уділяє на користь Церкви. Той же Дух своєю силою, об'єднуючи внутрішньою сполукою члени в одне тіло, витворює любов між вірними та її вимагає. Цього Тіла Головою є Христос. Він є образ невидимого Бога і в Ньому було все сотворене. Він начало всьому, первородний з мертвих так, щоб у всьому Він мав першенство. В Ньому «все тіло, суглобами та зв'язями об'єднане і зміцнене, росте Божим зростанням» (Кол. 2, 19). Він у своїм Тілі, тобто Церкві, сам постійно укладає дарування на діло служби. Щоб у Ньому ж постійно відновлялись, дав нам із Духа свого, що, будучи один і той самий і в Голові, і в членах, оживляє ціле тіло, об'єднує його та ворухить, виконуючи ті чинності, що їх виконує душа в людському тілі. Христос же любить свою Церкву як свою Обручницю, а та Церква підчиняється своєму Голозі *«в Ньому бо разом з людською природою живе вся повнота Божества»* (Кол. 2, 9), і тому то Церкву, що є тілом і повнотою Його, сповняє своїми Божими дарами, щоб вона прямувала та сповнилась усякою Божою повнотою» (Про Церкву, ч. 7).

о. Клим Корчагін, ЧСВВ

ЦЕРКВА ХРИСТОВА — ВИДИМА Й ДУХОВНА УСТАНОВА

1. Христова Церква, згідно з навчанням Собору Ватиканського II, «це таїнство, знак і знаряддя внутрішньої злуки людей з Богом; одности всього людського роду» (Про Церкву, ч. 1). Христос бо «братів своїх, з усіх народів зібраних, таїнственно зробив своїм тілом» (Там саме, ч. 7).

Він же «святую свою Церкву, спільноту віри, надії і любови на цій землі, установив як видиме товариство і її постійно піддержує, а через неї зливає на всіх правду і благодать» (ч. 8).

2. Церква — це установа, дуже подібна до школи. Кожна школа має за ціль навчати й виховувати молодь на здібних громадян країни; вона має управителя-директора, вчителів та учнів; в школі подається якийсь предмет науки; вона має потрібне устаткування (таблиці, мапи, книжки, лавки) і має свій правильник та засоби збереження ладу.

Те все має Церква: завданням Церкви є виховувати людей на гідних громадян неба; вона бо є «знаряддям внутрішньої злуки людей з Богом»; вона є видимим товариством, бо має видимих наставників-управителів; видимий знак прийняття до Церкви — хрещення; видиме визнання віри, видимі знаки уділювання Божої благодаті — святі тайни, богослуження, проповідь Христової науки, будівлі-церкви, тобто дома культу й молитви, має своє законодавство й засоби існування.

Сам Ісус Христос порівняв Церкву до міста, побудованого на горі, до світла на свічнику, до гірничного зерна, до невода, до сіяча, поля засіяного, скарбу і перли, до стада, що має свого пастиря.

Це є видима Церква, тобто видимий, людський, земний елемент. Церква, отже, є всюди там, де знаходяться віруючі християни-католики, зорганізовані в спільноту, товариство.

Деякі єретики вчили, що Церква є товариством невидимим, бо до неї вони хотіли б належати, не позбувшись своїх фальшивих наук. Усяким вільнодумцям вигідніше було б, якби не було видимої Церкви, бо вони тоді не потребували б її слухати.

3. Але Церква, як людина, що складається з душі й тіла, складається з Божого і людського, невидимого й видимого, небесного й земного елементу. Отак навчас Собор Ватиканський II:

«Єдиний Посередник Христос святу свою Церкву, спільноту віри, надії і любови на цій землі, установив як видиме товариство і її постійно піддержує, а через неї розливає на всіх правду і благодать. Але товариство, складене за ієрархічними органами, і таїнственне Тіло Христове, тобто громада видима і спільнота невидима, Церква земна і Церква, небесними благами збагачена, не можуть бути уважані як щось подвійне й окреме, але творять одну складну дійсність, що складається з Божого і людського елементу. Тому через немалу подібність, її можна прирівняти до таїнства воплощеного Слова. Бо так, як природа, взята на себе Божим Сином, служить як живий орган спасіння, Йому нерозлучно з'єднаний, подібним способом і громадський зв'язок Церкви служить Духові Христовому, що її оживляє на зріст тіла.

Така є єдина Христова Церква, що її в Символі Віри визнаємо одною, святою, католицькою і апостольською; що її наш Спаситель, по своїм воскресінні, передав Петрові в пастирську опіку та доручив йому й іншим апостолам її поширювати й управляти та встановив навічно як «стовп та основу правди». Ота Церква, встановлена в цьому світі, як основане й упорядковане товариство, здійснюється в Церкві католицькій, під управою наслідника Петра і єпископів у злуці з ним, хоч і поза її спільнотою є багато елементів святости й правди, які, як дари питоменній Христовій Церкві, тягнуть всі до католицької одиности» (ч. 8).

4. Церква — Таїнственне Христове Тіло. Це вказує на одність і zarazом на зрізничкованість членів. Ісус Христос заявив, що Він — виноградина, ми всі галузки. Це значить, що вся життєва снага виходить від Нього і може бути збережена тільки в злуці з Ним.

Ісус Христос здійснив справу спасіння, навчаючи, освячуючи й управляючи. Так і Церква покликана розділяти людям плоди спасіння. Тому тільки «ті повнотою втілюються в товариство Церкви, що, маючи Духа Христового, приймають повний її устрій та всі засоби спасіння, в ній установлені, та у видимій її злуці з Христом, що керує нею через Найвищого Архиєрея і єпископів, сполучуються через визнавання віри, святих тайн та церковної влади й спільноти. Не спасається, однак, той, що хоч і до Церкви приналежний, але, не витривавши в любові, в Церкві тілом вправді, але не серцем перебуває» (ч. 14).

«Христос бо, для старання про Народ Божий та постійне його збільшування, установив у Церкві різні служіння... Ісус Христос, вічний Пастир, оснував святу Церкву, посилаючи апостолів, як і Він сам був посланий від Отця і хотів, щоб їх наслідники, тобто

єпископи, були пастирями в Його Церкві аж до кінця віків. А щоб і самий єпископат зберігся в одності й неподільності, настановив святого Петра над іншими апостолами та встановив у ньому тривале й видиме начало й основу одності віри й спільноти» (ч. 18).

Бог бо не нехтує людським ладом і завжди вимагає співпраці сотворінь, Христос передав ключі своєї Церкви Петрові, щоб його становище було видимою ознакою одності. Отож, доки християни визнають Петра та його наслідників правними управителями Христової Церкви, доти не буде роздорів, схизм чи єресей, бо Верховний Пастир своєю владою в'язати і розв'язувати вдержуватиме одність віри й правління. Хто ж його відкидає, відмовляючи йому послуху, той сам відривається від одності, бо Христос оснував тільки одну Церкву, яку побудував на Петрі. Очевидно, тільки зовнішній послух і злука з Верховним Пастирем не в силі зберегти одності, бо Церква — це передусім одність надприродного життя віри, надії і любови.

5. Ісус Христос, *«існуючий в Божій природі, применшив себе самого, прийнявши вигляд слуги»* (Фил. 2, 6) і ради нас *«став бідним, бувши багатим»* (2 Кор. 8, 9); отак і Церква, хоч для виконання своєї місії потребує людських засобів, не прямує до того, щоб глядати земної слави, але до смирення й відречення, щоб розповсюдити їх і своїм прикладом. Христос був післаний Отцем *«нести Добру Новину бідним, зціляти розкаяних серцем»* (Лк. 4, 18), *«шукати й спасти те, що загинуло»* (Лк. 19, 10); подібно й Церква обгоротає своєю любов'ю всіх... (ч. 8).

Церква, отже, це видима й водночас духовна установа, таїнство і знак та знаряддя внутрішньої злуки людей з Богом, людей, зібраних з усіх народів тут, на землі, щоб були з'єднані з собою і з Богом у вічності. Амінь!

о. Клим Корчагін, ЧСВВ

ЦЕРКВА — ОДНА, СВЯТА, СОБОРОНА Й АПОСТОЛЬСЬКА

1. Проказуючи Символі Віри, визнаємо: «Вірую... в одну, святу, соборну й апостольську Церкву».

Тим-то: одність, святість, соборність-вселенськість і апостольське походження Церкви — це її питоменні властивості, по яких можна її пізнавати, пізнавати її природу та відрізнити її від усіх інших, які не є Христовою Церквою.

В цій нашій проповіді приглянемося до цих чотирьох властивостей Христової Церкви:

2. Одність Церкви:

Першою властивістю Церкви, яку оснував Ісус Христос, є та, що вона є одна і одинока. Каже бо ап. Павло: *«Один Господь, одна віра, одне хрещення. Один Бог і Отець усіх, що над усіма й через усіх і в усіх»* (Еф. 4, 5). *«Один Бог, один також і посередник між Богом і людьми — чоловік Христос Ісус»* (1 Тим. 2, 5). Одним і одиноким посередником між Богом і людьми є Христос Господь. Його діло Відкуплення, тобто посередництва, продовжує на землі Церква, яку він для того оснував. Отже, як є один Бог, один Посередник, так і одна Христова Церква.

Собор Ватиканський II навчає: «Одна бо й єдина була Христом Господом встановлена Церква, а однак багато християнських громад представляють себе людям, як правдиве спадкоємство Ісуса Христа, немов би Христос сам розділився... Цим же виявилася до нас

любов Божа, що Син Божий єдинородний був посланий Отцем у світ, щоб, ставши людиною, відкуплюючи весь людський рід, віродив його та зібрав в одне. Він же, заки приніс себе на вівтарі хреста в жертву непорочну, молив Отця за тих, що повірили, кажучи: «Щоб усі були одно, як Ти, Отче, в мені, а я в тобі, щоб вони були в нас об'єднані, щоб світ увірував, що Ти мене послав» (Ів. 17, 21); а в Церкві своїй встановив чудесну Тайну Євхаристії, якою одніть Церкви і вказується і здійснюється... Піднесений на хрест і прославлений, Господь Ісус зілляв обіцяного Духа, яким народ Нового Завіту, що ним є Церква, покликав до одности віри, надії, любови та зібрав разом, щоб усі становили одне тіло, один дух, в одній надії покликання, всі бо ми одне в Христі Ісусі» (Про екуменізм, ч. 1-2).

Ісус Христос оснував свою Церкву на одній основі-скалі, якою є ап. Петро. Доки, отже, християни визнають Петра та його наслідників, як видимого голову Церкви, доти Церква зберігається одна й неподільна. Петро і його наслідники одержали владу в'язати і розв'язувати, навчати й управляти. Каже Собор: «Щоб, отже, оту свою Церкву встановити по всій землі і аж до кінця віків, Христос доручив Колегії Дванадцяти завдання вчити, правити та освячувати. Між ними вибрав ап. Петра, на якому, по визнанні віри, постановив побудувати свою Церкву; йому обіцяв ключі від Царства Небесного, та, по визнанні його любови, поручив усі вівці для утвердження у вірі та зростання в досконалій любові, сам же Ісус Христос навіки залишився наріжним каменем і пастирем душ наших. Ісус Христос же бажає, щоб через вірне проповідування Євангелії та уділювання св. Тайн, через управління в любові, за діянням Святого Духа, народ його зростав та вдосконалювався у спілкуванні

любови в одності: у визнаванні однієї віри, в спільному празнуванні богочитання та в братній згоді Божої сім'ї» (Екум. ч. 2).

3. Святість Церкви:

Другою властивістю правдивої Христової Церкви є святість. Церква є свята своїм походженням, бо її оснував сам Божий Син Ісус Христос. Церква є свята також тому, що вона одержала й зберігає святу науку, що є навчанням Божим.

Святість означає відсутність гріха та повноту чистоти. Абсолютно святим є тільки Бог, який каже: *«Будьте святими, бо я святий»* (Лев. 11, 44). Отже, святість походить від Бога, як джерела. Бог є взором усякої святости. Ангели й люди є святі, коли мають участь у Божій святості, коли чинять діла святі та уникають грішних діл, інші речі є святі тому, що вони посвячені для культу.

Церква є свята, бо вона провадить до Бога. Для того вона має святі засоби, тобто святі тайни й святу науку, якими освячує своїх дітей, тобто Божою благодаттю. Крім того, Церква має різні святі обряди й благословення, які збільшують Божу благодать у тих, що їх приймають. Церква є свята, бо її члени є святі, особливо ті, що їх вона офіційно проголосила святими і поставила їх як зразок святости для інших.

Церква, тому що складається не тільки з Божого елементу, але й людського, має також свої недомогання. Тому Господь постійно усуває її «плями та зморшки» (Еф. 5, 27). Це оті рани на Христовому Тілі. Тому християни мають важкий обов'язок чинити покуту та *«доповняти на своїм тілі те, що недостає стражданням Христовим за Його Тіло, яким є Церква»* (Кол. 1, 24).

4. Соборність-вселенськість Церкви:

Соборність-вселенськість Церкви означає, що вона поширена по всьому світі та охоплює всіх людей. Вона не замикається в одній якійсь державі чи народі, бо вона не є національною, *«Бог бо хоче, щоб усі люди спаслися»* (1 Тим. 2, 4), а *«всі тих, що передбачив і наперед призначив, щоб були подібні до образу Сина Його, щоб Він був первородним між багатьма братами»* (Рим. 8, 29). Отож, Собор Ватиканський II навчає: *«Прийшов Син, післаний Отцем, що вибрав нас у Ньому, ще поки світ постав, і призначив на всиновлення синів, тому що в Ньому подобалось Йому все обновити»* (Еф. 1, 4-10). *«Тому Христос, щоб виповнити волю Отця, оснував на землі царство небесне й об'явив нам Його тайну, а своїм послухом виконав відкуплення. Церква, тобто царство Христове, вже існуюче в тайні, силою Божою видимо зростає в світі... Всі люди покликані до тієї злуки з Христом, що є світло світу, від якого походимо, через якого живемо і до якого прямуємо»* (Про Церкву, 3). *«Церква... до того одного тільки прямує, щоб прийшло Боже Царство і було здійснене спасіння цілого людського роду. А все те благо, що Народ Божий може дати цілому людству в часі своєї земної мандрівки, походить з того, що Церква є «загальною Тайною спасіння», яка відкриває і сповнює таїнство любови Бога до людини. Бо слово Боже, яким усе постало, саме стало тілом, щоб, як досконалий Чоловік, усіх спасти й усе в собі об'єднати»* (Радість і надія, ч. 45).

5. Апостольськість Церкви:

Четвертою властивістю правдивої Христової Церкви — це апостольськість, бо одинока правдива Церква може бути тільки та, що її оснував Ісус Христос і яку по світі поширили апостоли, як наказав

Христос: *«Ідіть, навчайте всі народи... і я з вами аж до кінця світу»* (Мт. 28, 20). Отож, усі ті церкви, що їх не оснував Христос, не є Христовою Церквою.

По своєму воскресінні Ісус Христос прийшов до апостолів і сказав: *«Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи, відпустяться їм, кому ж затримаєте — затримуються»* (Ів. 20, 22). Цими словами Христос дав апостолам власть відпускати гріхи, і ця власть переходить через рукоположення на їхніх наслідників. Тому тільки та Церква є правдива, яка зберегла тяглість у передаванні Святого Духа, що є душею Христової Церкви, бо від Нього вона має духовне життя, всі ласки, що їх у святих тайнах і благословеннях подає людям. Той же Святий Дух повсякчас перебуває у Церкві, нею провадить, захищає перед поблудженням, освячує і провадить до мети.

Отож, дякуймо Господу Богу, що Він нас покликав до одної, святої, соборно-апостольської Церкви, будьмо вірними її дітьми, щоб вона запровадила нас до небесного Царства. Амінь!

о. Софрон Мудрий, ЧСВВ

ОСНОВНИК ЦЕРКВИ

Дорогі у Христі Браття і Сестри, слово «Церква», як ми вже не раз чули, може мати різні значення. Раз означає воно місце, святиню, храм Божий, в якому збираються віруючі християни на молитву, набоженства, богослужби. То знову означає самих християн, народ Божий, коли кажемо, наприклад: «Затривожилося чи страждає ціла Церква», це значить — спільнота віруючих християн під управою наслідника Верховного Петра Апостола і Єпископів у спільноті з ним. Вслід за тим, Церква, що у неї ми віримо, до якої належимо, про яку говоримо і розважаємо у наших повчаннях, це не бездушна будівля з дерева, каміння чи цегол, але будівля жива, святиня живих людей, в якій кожний християнин — це складова цеголка. Церква, як кажемо, це Таїнственне Тіло Христове, якого головою є Христос, а членами всі християни.

Нині, дорогі Брати і Сестри, застановимося особливо над тим, хто є основником, архітектором і будівничим Церкви Христової, всесвітньої, католицької. Найпершим архітектором і будівничим таїнственної живої будівлі-Церкви є не хто інший, а Богочоловік-Христос. Христос Бог, в об'єднаній з собою людській природі, смертю і воскресінням своїм побіджуючи смерть, відкупив людину та перемінив на нове створіння, як каже Апостол Павло: *«Хіба не знаєте, що тіла ваші — члени Христові?.. Хто пристав до Господа, з одним духом»* (1 Кор. 5, 17).

Христос-Спаситель, живучи на землі, багатократно обіцяв, що заложить тут своє царство. Говорив він про нього різними праобразами, що походять чи то з життя пастирського, чи то з будівництва, чи з життя хліборобського, з життя сімейного чи подружнього. Ось наприклад каже Христос, що Церква — це овеча кошара, якої самотніми і необхідними воротами є Христос. *«Я двері — хто увійде крізь мене — спасеться»* (Ів. 10, 1-10). Церква — це стадо, якого сам Бог передсказав, що буде Пастирем, і якого овечки, хоча під проводом людських пастирів, постійно мають пашу від самого Христа. Доброго Пастиря, що життя своє віддав за свої вівці: *«Я добрий Пастир. Добрий Пастир життя своє за овець покладає»* (Ів. 10. 11-16). Церква — це рілля, тобто Божа нива, яку насадив небесний господар, як вибраний виноградник. Церква — це будівля Божа. *«Ми бо співробітники Божі — ви Божа нива, Божа будівля»*, — каже Апостол народів (1 Кор. 3, 9). Христос сам прирівняв себе до каменя, що його відкинули будівничі, який став угольним каменем, кажучи: *«Хто впаде на цей камінь, розіб'ється, а на кого він упаде, того роздушить»* (Мат. 22, 42-43).

Не лише через праобрази і подібності говорив Христос про заснування своєї Церкви на землі, але й виразно підкреслював те, коли казав до Петра Апостола: *«Ти єси скала, і на цій скалі збудую мою Церкву»*. А те, що Христос-Бог був обіцяв, те й виконав.

Якже ж Христос довершив діло заснування Церкви своєї на землі? Так, що спершу згромадив довкруги себе своїх учнів, покликаючи собі тих, що сам хотів, щоб вони були наочними свідками його чудес і науки. З-поміж багатьох учнів Ісус настановив собі дванадцятьох, щоб були постійно з ним і щоб опісля

післати їх проповідувати Боже Євангеліє. Тих же апостолів наставив на взір колегії, тобто сталого гуртка, якому в проводі поставив вибраного з-поміж них Петра Апостола. Їх післав він найперше до синів Ізраїля, а тоді й до всіх народів, щоб, мавши частку його влади, зробили всі народи його учнями та освятили їх і правили ними і так поширювали Церкву та під проводом Господа служили їй кожного дня аж до кінця віків.

Від Христа-Богочоловіка, якому дана всяка влада на небі й на землі, апостоли одержали посланництво і доручення навчати всі народи і проповідувати Євангелію всьому створінню, щоб усі люди через хрещення, віру та виконювання волі Господньої осягнули спасіння. Христос наказав апостолам приймати нових членів до своєї спільноти за посередництвом спасіння і жадав, щоб кожний охрестився, хто хоче належати до його Церкви. Таким знаком є й Пресвята Євхаристія, бо Христос бажав, щоб вона була чудесним зв'язком любови вірних поміж собою та небесним Пастирем-Ісусом.

Крім того, Христос дав своїм апостолам надприродню силу й учительську власть. Доки Ісус жив на землі, він сам навчав і виконував учительський уряд. Але по своєму вознесенні на небо, Христос до навчання і проповідування св. Євангелії та поширення своєї Церкви хотів посужитися людям. Тому дає своїм апостолам і їхнім наслідникам те саме післанництво і ту саму силу, яку він мав від Отця.

Христос передав своїм апостолам власть священничу, щоб приносити Безкровну Жертву Нового Завіту, щоб відпускати гріхи, щоб уділяти людям Святого Духа, кладучи на них свої руки, щоб через посвячення настановляли собі помічників для жертвоприношення, назначаючи їх наслідниками, у

справуванні свого потрійного уряду, розділяючи всі благословення Церкви.

Вкінці, Христос передав своїм апостолам власть пастирську, щоб провадили овець Христових певною дорогою до вічного життя. В імені Христа апостоли і їхні правні наслідники мають силу і владу радити вівцями і цілою вівчарнею Христовою. Щонебудь зв'яжуть вони на землі, буде й зв'язане на небесах і навпаки (Мат. 18, 18).

Отже, дорогі в Христі, ніхто інший, а Христос Бог положив основи для своєї Церкви тут на землі, і для її розбудови та поширення покликав собі окремих апостолів. Для того дав їм виразне доручення і надприродню силу. Апостоли ж розійшлися по цілому тоді знаному світі, виконуючи наказ Христовий: «Ідіть і навчайте всі народи...». Апостоли заснували всюди перші християнські громади, в Єрусалимі, у Самарії, в Антіохії, у Коринті, Тессалоніці, в Ефезі, у Римі й на багатьох інших місцях, та кожний з них був настоятелем церковної громади, яку заснував. А щоб Апостольський та після них Єпископський збір зберігся в одності й неподільності, Христос наставив уряд св. Петра над іншими апостолами і встановив у ньому тривале й видиме начало й основу одности віри та спільноти. Тож кожний з апостолів був у злуці з Петром, Головою і Головним Управителем Церкви, якому підлягали також усі християнські громади. Коли ж віра Христова чимраз більше поширювалася серед тодішнього поганського світу, апостоли вибирали собі старших і молодших мужів, святили їх на єпископів, доручаючи їм пастирський уряд над вірними, і це продовжується по нинішній день.

Оті християнські громади, опісля й цілі народи, були пов'язані поміж собою в одну спільноту через одну і ту саму віру, через ті самі св. Тайни, через те

саме священство, єпископство Христове, злучене в одним і тим самим Намісникові Христовому — Петрі Апостолі і його наслідниках. Таким чином, всі християнські спільноти творили разом одну велику, хоч розкинену по цілому світі, родину, яку називаємо — Церквою.

Дорогі Брати і Сестри, звертаються до вас словами апостола Павла, який каже: *«Отжеж ви більше не чужинці і не приходні, а співгромадяни святих і домашні Божі, побудовані на підвалині апостолів і пророків, де наріжним каменем — сам Ісус Христос. На ньому вся будівля, міцно спосна, росте святим храмом у Господі; на ньому ви теж будетеся разом на житло Бога в Дусі»* (Ефес. 2, 19-22).

Христос оснував на землі царство небесне і об'явив нам його тайну, і воно силою Божою видимо зростає у світі. Після відходу Христа на небо в дні П'ятидесятниці післаний був св. Дух, щоб постійно освячував Церкву, й так щоб віруючі через Христа в одному Дусі мали доступ до Отця. Цей Дух Божий мешкає в Церкві і в серцях вірних, немов у Храмі, в них і молиться та дає свідчення усиновлення дітей. Так ціла Церква являється як «з одности Отця і Сина, і Святого Духа зібраний народ». Тож будьмо вірними синами цього народу, зберігаючи спільноту віри, надії й любови в Христі Ісусі, Господі нашому. Амінь!

о. Клим Корчагін, ЧСВВ

ХРИСТОВА ЦЕРКВА ОДНА Й ВСЕЛЕНСЬКА

1. Кожного разу, як проказуємо Символ Віри, визнаємо: «Вірую... в одну святу, соборну і апостольську Церкву».

Сьогодні роздумуємо про одність і вселенськість Христової Церкви: бо всі сотворіння об'єднані в Бозі, злучені з Христом, зібрані в Христовій Церкві, щоб перебувати в злуці з Отцем, Сином і Святим Духом в одній вірі, в одній любові, в Євхаристії, під одним Пастирем.

2. Кожний вдумливий спостерігач завважує, як незліченні й різноманітні сотворіння становлять одну цілість у Божих задумах. Численність, різноманітність та індивідуальність сотворінь не стоять на перешкоді в їхньому намаганні творити одну цілість. Як різноманітність складових частин зміцнює стійкість будинку, так і різноманітність сотворінь не стоїть на перешкоді їхній єдності в Бозі, бо якраз таким способом вони виявляють безконечну Божу досконалість.

Всі сотворіння об'єднані в Божих задумах, бо від Нього вони всі вийшли. Але вони також об'єднані всі в людині, бо всі вони поставлені Творцем на служіння людині: небо й земля, води й моря, гори й доли, звірята й рослини. Всі сотворіння з Божої волі мають служити людині, але не відвертати людини від Творця: всі сотворіння вийшли від Творця і до Творця мають повернутися.

Гріх, однак, розірвав цю єдність сотворінь з Творцем, відвертаючи найперше людину від Бога, а відтак роз'єднуючи людей між собою та зриваючи встановлені відносини між людиною і рештою сотворінь. Отак настала ворожнеча між Богом і людиною, між людиною і людиною, між людиною та іншими сотворіннями.

3. Коли ж первісні Божі задуми не здійснились, Бог, однак, не відступив від них, але постановив через Сина свого *«примирити все з собою, чи то земне, а чи то небесне»* (Кол. 1, 20; 2 Кор. 2, 18-19), щоб усі однодушно, одними устами славили Бога й Отця Госопда нашого Ісуса Христа (Рим. 5, 6). Він бо *«Голова тіла, тобто Церкви. Він начало, первородний з мертвих так, щоб у всьому Він мав першенство»* (Кол. 1, 18-19). Тому Апостол пригадує, кажучи: *«Того часу, коли ви були без Христа, були відлучені від усіх прав, без надії і без Бога в цьому світі. Тепер же в Христі Ісусі ви, що колись були далекі, стали близькі кров'ю Христовою. Бо Він — мир наш. Він, що зробив із двох одне своїм тілом на те, щоб із двох зробити в собі одну нову людину. Через Нього маємо доступ до Отця в однім Дусі»* (Еф. 2, 12-18). Христос, отже, є наріжним каменем (Мр. 12, 10) єдності всього людства, зв'язок людей з людьми, а відтак з Богом: *«Іншої бо основи ніхто не може покласти, крім покладеної, якою є Ісус Христос»* (1 Кор. 3, 11).

4. Як в Адамі всі вмерли для Бога, так у Христі всі ожили до нового життя дітей Божих. Христос бо *«усе підкорив Отцеві. Якже все Йому було підкорене, тоді й сам Син підкориться тому, що йому підкорив усе, щоб Бог був усім у всьому»* (1 Кор. 15, 28); *«один бо Господь, один Бог і Отець усіх, що над усіма й через усіх і у всіх. Одне бо тіло, один дух, одна надія, одна віра, одне хрещення»* (Еф. 4, 4-6).

5. Нове тіло, нова людина, нове життя — це Христова Церква, *«усі бо ми хрестились в одному Дусі, щоб бути одним тілом. Як тіло є одне, хоч і багато має членів, і всі члени тіла, хоч їх є багато, становлять одне тіло, так і Христос. Тепер же членів є багато, але одне лиш тіло. Ми ж Христове тіло, і члени кожний зокрема»* (1 Кор. 12, 13, 27). Так бо *«Предвічний Отець, що найсвобіднішим і незбагненним рішенням своєї мудрости й доброти сотворив увесь світ, постановив людей піднести до участі в Божому житті... Всіх же вибраних, тих, що повірили в Христа, Отець вирішив зібрати в святій Церкві, що є немов таїнством. тобто знаком і знаряддям внутрішньої злуки з Богом і єдності всього людського роду»* (Конст. Про Церкву, ч. 1-2).

Головним, отже, творцем єдності Церкви є сам Бог, і ця єдність має бути знаком і знаряддям, задля якого люди мають увірувати в Христа, як Сина Божого і Спасителя світу, за словами самого Христа: *«щоб світ існував, що Ти мене послав»* (Ів. 13, 14). Тому цю єдність треба випрошувати перш усього молитвою, як наказав Христос. Але єдність усіх віруючих у Церкві має бути видимим знаком, щоб світ міг спостерегти та повернутись до Бога. Як говорить Собор: *«Цим виявилася любов Божя, що Син Божий єдинородний пославний був Отцем у світ, щоб, ставши людиною, відкуплюючи весь людський рід, відродив його та зібрав в одне. Він же молив Отця за тих, що повірили, кажучи: «щоб усі були одно, як Ти, Отче, в мені, а я в Тобі, щоб і вони були в нас об'єднані»* (Ів. 17, 21).

6. Ісус Христос, Основник Церкви, не тільки молився за її єдність. Він подав також успішні засоби для збереження цієї єдності, пославши Святого Духа, і дав закон любови, об'єднав в одній вірі, Євхаристії і владі.

Каже апостол, що *«до Отця маємо доступ в однім Дусі»* (Еф. 2, 18), і що всі віруючі будуються разом на житло Бога в Дусі, а вся будівля міцно споєна, де наріжним каменем є сам Христос (Еф. 2, 20-22). Собор же навчає: *«Дух мешкає в Церкві, в серцях вірних, немов у храмі, в них і молиться та дає свідчення усиновлення дітей, наводить Церкву на всю правду, об'єднує в спілкуванні й взаємопослузі, вивіновує та керує, окрашує своїми дарами, омолоджує та постійно оновлює і провадить до повної злуки»*. (Про Цер., ч. 4).

До всіх тих, що увірували в Христа і пішли за ним, Христос говорить: *«Нову заповідь даю вам, щоб ви любили один одного! З того всі спізнають, що ви мої учні, коли любов взаємну будете мати»* (Ів. 13, 34-35; 15, 12; 1 Ів. 2, 8-10). Апостол Павло закликав усіх віруючих бути витривалими в зберіганні цієї заповіді, кажучи: *«А над усе перебувайте в любові, що є зв'язком досконалости, і нехай панує в серцях ваших мир Христовий, до якого ми були покликані, в одному тілі, та й будьте вдячні»* (Кол. 3, 14-15), *«щоб не було роздору в тілі, але щоб члени dbали однаково один про одного. І як страждає один член, страждають усі з ним члени, і як один член у славі, радіють з ним усі члени. Ви ж Христове тіло, і члени кожний зокрема»* (1 Кор. 12, 25-27). Тим то Христова Церква могла існувати сторіччями без надзвичайних харизм, але ніколи без взаємної любови, бо любов є овоцем Святого Духа і вузлом досконалости.

Попри любов, об'єднуючою силою Церкви є одна віра. Як навчає Собор: *«Господь, через Святого Духа, покликав до одности віри, надії і любови та зібрав разом Народ Нового Завіту, що ним є Церква»* (Про екум., ч. 2).

Апостол народів закликав: *«Отож, благодаю вас я, Господній в'язень, поводитися достойно покликан-*

ня, яким вас візвано, в повноті покорі й лагідності, з довготерпеливістю, терплячи один одного в любові, стараючися зберігати єдність духа зв'язком миру. Одне бо тіло, один дух, а й в одній надії вашого покликання, яким ви були візвані. Один бо Господь, одна віра, одне хрещення. Один Бог і Отець усіх, що над усіма й через усіх і в усіх» (Еф. 4, 1-6).

Віра, як основа церковної єдності, охоплює всі об'явлені правди, які відносяться до людини й суспільності у відношенні до Бога й до людей. Тим то нема віри без любови, як і нема правдивої любови без віри: хто не вірить у Бога, той не може Його любити і не може любити образ Божий, тобто людину, хто не має віри в Бога.

Всі віруючі об'єднані одною верховною церковною владою, як навчає Собор: *«Ті повнотою втілюються в спільноту Церкви, що, маючи Духа Христового, приймають повний її устрій та всі засоби спасіння в ній установлені та у видимому зв'язку з Христом, що керує нею через Найвищого Архиєрея і єпископів, сполучуються через визнання віри, приймання святих тайн і церковної влади й спільності».*— Тому цей Священний собор учить і заявляє, що Ісус Христос, Вічний Пастир, оснував святу Церкву, посилаючи апостолів, як і Він був пославний від Отця, і хотів, щоб їх наслідники, тобто єпископи, були пастирями в Його Церкві аж до кінця віків. А щоб і самий єпископат зберігся в єдності й неподільності, наставив св. Петра над іншими апостолами та встановив у ньому тривале й видиме начало єдності.

ІІІ ПРОПОВІДІ ПРО СВЯТІ ТАЙНИ В ЗАГАЛЬНОМУ

о. Володимир Бурко, ЧСВВ

ЗАСОБИ СПАСІННЯ В ЦЕРКВІ — СВЯТІ ТАЙНИ

I

(Що це за Тайни, хто їх установив і для чого?)

Дорогі радіослухачі!

Читаємо в пророка Єзекиїла, що одного разу був він взятий духом на високу гору, щоб звідти побачити новий Божий храм. Ангел, що його супроводив, показавши різні частини і прикраси святині, повів його до вхідної брами. І побачив пророк зненацька, що з-під порога храму струменем б'ють води буйні; вони щораз більшали й ставали потоком, що плив з правого боку храму на південь від жертовника. Ангел пояснив Єзекиїлові: «Скрізь, де пройде цей потік, всяка жива істота буде жити... ця вода оздоровить усе» (Єз. 47, 8-13).

Дорогі в Христі Браття і Сестри! Ті чудодійні води, що їх бачив у видінні пророк Єзекиїл, в ІУ сторіччі до нашої ери, є прообразом святих Тайн, що їх у Новому Завіті заснував і дав своїй Церкві Ісус Христос. Про ці святі Тайни будемо власне говорити й роздумувати у цій та й у двох наступних проповідях.

Отже, бачив Єзекиїл води, що впливали з-під храму і творили потік води, яка дає життя і плоди для

їжі і лікування. Такими є власне святі Тайни в Христовій Церкві. Є вони **ріками води живої** (Ів. 7, 38), що **струмує в життя вічне** (Ів. 4, 14). Через святі Тайни Ісус Христос зроджує в людині надприродне життя, його розвиває, збільшує, а втрачене повністю повертає.

Дорогі в Христі Брати і Сестри! Божий Син на те й прийшов на землю — щоб спасти людину. І для цього зробив Він усе. Накінець же заснував свою Церкву, щоб продовжувати Його місію. І дав Він їй відповідні засоби для досягнення мети — дав святі Тайни. Користуючись святими Тайнами, Христова Церква здійснює своє завдання — освячує і спасає свої дітей, певно веде їх до Неба, наділяючи благами, що їх наш Спаситель вислужив своїми страстями і смертю.

Отже, говоримо про святі Тайни, які допомагають людині спастися. Що ж це свята Тайна? Слово **тайна** відповідає грецькому «містеріон» і латинському «сакраментум». Одне й друге, в ширшому значенні, означають тайни віри або релігійні обряди; в вузкому значенні означають і причиняють в душі освячення Божою благодаттю. У грецькій патристиці «мистеріями» учителі св. Церкви називали знаки, що надають ласку, ведуть до спасіння, до пізнання надприродних речей. Навчали вони, що святі Тайни — це видимі знаки невидимих речей. Латинські церковні письменники й учителі Церкви під словом «сакраментум» в ширшому розумінні розуміли усю науку св. Віри та її обряди; в вузкому значенні розуміли «освячуючі знаки» (Св. Августин та інші); знаки діючої Божої ласки; видима форма невидимої благодаті.

В українській термінології — для тайн, нам незрозумілих, надаємо слово «таїнство», а для семи новозавітніх знаків, які дають Богу благодать, вживаємо слово «Тайна».

На поняття цієї Тайни складаються 4 елементи: а) **знак**, що підпадає під людські змисли; б) **Божя благодать**; в) **причинний зв'язок** між знаком і ласкою і г) **тривка установа** Ісусом Христом.

1) Перший елемент — це **знак**, що його можна спостерегти бодай одним із наших органів чуття, наприклад, зливання води у святому Хрещенні — із закликанням Пресвятої Трійці: є тут уже і знак, і обряд, і форма. До першого елемента належить основно **знак**, річ, дія або слова, які спричиняють — витворюють другий елемент Тайни —

2) **Божу благодать**, через яку стаємо дітьми Божими й маємо життя вічне — як навчає апостол Петро: *«Нам даровано цінні й превеликі обітниці, щоб ними стали ми учасниками Божої природи»* (2 Петр. 1, 4).

Та освячуюча Божя ласка до спасіння конечно потрібна. Вона є тією весільною одежею, про яку говорив Ісус Христос; без неї ніхто не може увійти в радість Господа — в його Царство.

Цей другий елемент Тайни, тобто Божу благодать, ми не маємо можливості бачити своїми очима, не можемо почути своїм слухом, ані завважити будь-яким іншим образом чуття, бо ця благодать — це надприродня річ, зовсім внутрішній Божий дар — його людина не спроможна навіть собі уявити. Однак, є це щось справжнє й реальне — хоч неспостережне. Ту Божу ласку ми не бачимо, як не бачимо й нашої душі, але її маємо, і вона — є нашим життям.

3) Третій елемент Тайни — це **причинний зв'язок** між знаком і ласкою; це дія Ісуса Христа, який, послуговуючись служителями Тайни і довільним знаком, дає благодать людині, яка приймає Тайну. Знаки Тайн є довільні, умовні, як, наприклад, хліб і вино. Але тим знакам Бог — джерело усього

надприроднього, може надати щось надприроднє. Це й учинив Ісус Христос, установлюючи святі Тайни.

Та й не виключається в Тайнах будь-яка подібність довільного знаку з надприродньою річчю, бо тоді не були б знаки Тайн,— як каже св. Августин. І так: обмиття душі з первородного гріха в хрещенні має схожість з природним обмиттям водою, насичення хлібом і вином — скріплення душі Божою ласкою; подружжя означає святую злуку Христа з Церквою (Еф. 5, 32).

4) Четвертий елемент святої Тайни — це **тривка установа** Тайни Ісусом Христом. Наш Спаситель надав Тайнам тривкого значення — не переходового, тимчасового. Тайни мають назавжди, навіки об'єднувати містичне Христове Тіло — Святу Церкву; мають освячувати й спасати тих, що повірили в Ісуса Христа та в Нього охрестилися — вони в Нього й одягнулися,— як навчає св. ап. Павло. Та й до кінця світу святі Тайни існуватимуть. *«Ідіть і зробіть учнями всі народи,— сказав Христос до своїх апостолів,— хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа... Отож я з вами по всі дні аж до кінця віку»* (Мт. 28, 19-20).

Дорогі Брати і Сестри! Із сказаного бачимо, що святі Тайни установив Ісус Христос на те, щоб через них давати людям Божу благодать, Божу ласку. Найперше уділяють вони освячуючу благодать, яка зроджує й розвиває в нас Боже життя. Через неї стаємо учасниками Божої природи, та й потім будемо мати вічне й повне щастя в Його царстві.

Крім освячуючої ласки святі Тайни дають тому, хто їх приймає, так звану ласку «сакраментальну» і ласки спомагаючі. Ласка «сакраментальна» — це особливий Божий дар, напостійно даний тому, хто приймає Тайну, щоб як слід сповняв завдання, до

якого зобов'язався, приймаючи Тайну, наприклад, подружжя— при допомозі сакраментальної ласки легше виконує своє зобов'язання щодо співжиття між собою і щодо виховання дітей; священник легше й успішніше виконує священницький уряд; хрещений і миропомазаний легше «вірить» у надприродні таїнства — їм бо допомагає сакраментальна ласка, притаманна кожній святій Тайні.

Крім освячуючої й сакраментальної ласки, святі Тайни дають людині спомагаючі ласки. **Спомагаюча** ласка — це окрема Божя допомога. Вона найперше допомагає нам зберегти освячуючу ласку, в ній жити й щасливо закінчити життя на цій землі,— щоб потім бути вічно щасливими.— А чого ж то прагне наше серце, дорогі Брати і Сестри, як не щастя — повсякчасного щастя! Це можемо досягнути за допомогою святих Тайн. Отож, їх цінімо та й гідно їх приймаймо, ними жиймо; не легковажмо їх, бо вони — свята річ. Через них — Бог з нами, нас освячує і спасає. Вірмо в це, дорогі Брати і Сестри, і будемо щасливо жити. Амінь.

о. Володимир Бурко, ЧСВВ

СВЯТІ ТАЙНИ

II

(Скільки є св. Тайн і як вони розподіляються)

Дорогі радіослухачі!

В минулій недільній проповіді ми роздумували над тією переважливою справою, що для досягнення вічного спасіння людина потребує засобів; і їх, на наше превелике щастя, установив та залишив у своїй Церкві наш Божественний Спаситель Ісус Христос. Ці засоби, як ми собі пригадали,— це святі Тайни. Вони установлені на те,— відзначає Собор Ватиканський II,— щоб освячувати людей, будувати Тіло Христове і віддавати шану Богові. «Вони мають на увазі,— каже Собор,— не тільки віру, але її живлять, скріплюють, виявляють; тим то й називаються тайнами віри» (Про св. Літургію, 59).

В сьогоднішній проповіді ми собі пригадаємо скільки є тих святих Тайн, як вони розподіляються і як їх приймати, щоб мати з них якнайбільшу користь.

I. Скільки є святих Тайн?— Христова Церква, на основі св. Писання і св. Передання, запевняє нас, що є сім святих Тайн, а саме: Хрещення, Миропомазання, Євхаристія, Покаяння, Оливопомазання, Священство і Подружжя.

Так завжди вірила і приймала Христова Церква — Східня і Західня. Щойно в ХУІ сторіччі німецькі «реформатори» (Лютер, Меляхтон, Цвінглі,

Кальвін, Крузій та ін.) почали заперечувати деякі святі Тайни. Вони то деякі тайни приймали, а інші відкидали — заперечували. І навіть були листовно звернулися до царгородських патріархів (кілька разів), щоб ті пристали до їхнього вчення щодо кількості святих Тайн. Патріарх Єремія відповів їм ось так: «Кажемо, що св. Отці ясно передали вам... існування семи Божих Тайн, а саме: Хрещення, Помазання св. миром, св. Причастя, Священство, Подружжя, Покаяння і Оливопомазання... не більше й не менше... і ці всі засоби нашого спасіння передав нам Ісус Христос, Бог і Господь наш та Його святі апостоли».

Отак відповів патріарх Єремія, хоч був православний — не об'єднаний з Римським Престолом. До сьогодні православна Церква вірно зберігає вчення про св. Тайни та їх подає своїм вірним, бо ж це для первісної Церкви й дальшого справжнього християнства — найцінніша спадщина по Христові й Апостолах. Модерністи ж заперечують Божу установу Тайн, вважають їх тільки висловом релігійних почувань людини.

Ми, дорогі Брати і Сестри, сильно віримо й визнаємо, що сім св. Тайн у Христовій Церкві є справжніми засобами Божої благодаті, яка народжує людину до надприродного життя, прощає гріхи, підкріплює на дорозі до вічності та з'єднує з Христом і членами Його містичного Тіла, тобто св. Церкви.

II. Як же розподіляються ті святі Тайни? Учителі Христової Церкви їх розподіляють, найперше, за гідністю й необхідністю; а найзвершеннішою вважають пресв. Євхаристію, бо вона приховує в собі самого Христа.

1) **Щодо гідності**, то найвищим є Священство; і цю Тайну уділяє тільки єпископ. Не менш гідною є і

Тайна Подружжя, бо вона зображає єдність Христа з Церквою,— як навчає св. Апостол в листі до Ефесян в 5 розділі.

2) **Щодо необхідности**, то треба відзначити, що не всі 7 Тайн є абсолютно потрібні до спасіння. Найнеобхідніша з них — це Тайна Хрещення, а за думкою богословів і пресв. Євхаристія. Так само обов'язково потрібна для грішника, тобто, хто після св. Хрещення мав нещастя вчинити тяжкий гріх,— свята Тайна Покаяння (сповідь); а для вмираючого, що не має змоги висповідатися, служить св. Тайна Оливопомазання. Ці Тайни необхідні для спасіння людини. Коли б не було можливо їх прийняти, то вже вистачить щиро пожалувати за гріхи та сердечно бажати з'єднатись з Богом — джерелом нашого життя і нашого вічного щастя. Священство і Подружжя не є необхідні для поодиноких людей, як таких, але потрібні для Церкви, бо без них вона не могла б існувати.

Говорячи про сім святих Тайн, слід пригадати собі, що деякі з них є повторні, а деякі неповторні.

3) **Неповторні** св. Тайни — це ті, що їх людина може прийняти тільки один раз у житті, як: Хрещення, Миропомазання і Священство.

4) **Повторні ж** — це пресв. Євхаристія, Покаяння, Оливопомазання і Подружжя. Щодо Подружжя — треба підкреслити, що воно є нерозривне, як і навчав Сам Ісус Христос (Мт. 5, 32; 19, 3; Мр. 10, 2; 16, 18). Однак, коли один з членів помре, тоді можна знову одружитися. Тайну Оливопомазання дається людині серйозно хворій, та й можна її повторювати, коли б недуга довго тривала. Пресвяту Євхаристію можна, а то й дуже корисно, приймати кожного дня. До Тайни Покаяння можна приступати, в потребі, і більше, як раз на день.

Ще розподіляються святі Тайни на т. зв. Тайни живих і мертвих.

5) **Тайни мертвих** — це Тайни, що дають людині освячуючу ласку — зроджують у ній надприродне життя. Людина, яка не має в собі освячуючої ласки, душею мертва і нічого не може собі заслужити на щасливе вічне життя та й по смерті не має права ввійти до Неба. Без освячуючої ласки людина, так сказати б, не має «паспорту» до Небесного Царства. А кожна людина своїм сотворителем Богом — призначена бути вічно і повністю щасливою. Однак, мусить вона намагатись завжди бути в стані благодаті — у приязні з Богом. Та й насправді, яка користь людині світ увесь здобути, а занепастити власну душу — і що може людина дати взамін за свою душу?! — напоумлював наш Божественний Спаситель (Мт. 16, 26).

Святі Тайни мертвих — це Хрещення і Покаяння. Вони так названі, бо Тайна Хрещення дає людині освячуючу ласку — першу ласку, а коли людина її втратила, тоді св. Тайна Покаяння повертає ласку, тобто відроджує Боже життя в душі — надприродний «принцип» життя. Це містерія, оте Боже життя в нас, тобто що ми з'єднані з Богом Його життям. Не розуміємо як слід, але віримо в цю правду. Та й знаємо з біблійної історії — як то наші прародичі, залишивши Бога, стали «нагими». Так, людина без Бога — порожня і неспокійна, — як сказав свого часу бл. Августин: «Ти, Господи, створив мене для Тебе, і неспокійне моє серце, поки не спочине в Тобі!» У своїх навчаннях Ісус Христос завважав: «Я виноградина, ви — гілки. Хто перебуває в мені, а я в ньому — той плід приносить щедро. Без мене ви нічого чинити не можете» (Ів. 15, 5).

6) **Тайни живих** — це ті, що не зроджують освячуючої ласки, лише її збільшують, дають

спомагаючи ласки та й ласки, притаманні кожній св. Тайні.

Тайни живих можна приймати тільки тоді, коли людина перебуває в стані освячуючої ласки. Інакше вона скоїла б новий тяжкий гріх — «святоткрадство».

Святі Тайни живих є ось ці: Миропомазання, Євхаристія, Оливопомазання, Священство і Подружжя.

III. Хоч усі сім святих Тайн діють за себе, силою Св. Духа, проте, щоб Тайна зродила в душі спасенні плоди, щоб дала людині Божу благодать, освятила її, потрібно, щоб особа, яка приймає Тайну, а вже прийшла до вживання розуму, мала достатнє розуміння Тайни та й бажання її прийняти. Вона повинна свою душу якнайкраще приготувити почуттям віри, надії, любови, покори, жалю за свої гріхи та й щирої вдячності Богові й нашому Найдорожчому Спасителеві Ісусу Христові, який у безмежній своїй любові хоче нам дати свою благодать щедро — дуже щедро, як і сам сказав: *«Я прийшов, щоб життя ви мали, щоб достоту його мали»* (Ів. 10, 10). *«Прийдіть до мене, всі втомлені і обтяжені, і я облегшу вас»* (Мт. 11, 28), — закликав Він. І на іншому місці: *«Коли спраглий хтось, нехай прийде до мене і п'є...»* (Ів. 7, 32).

А дається Христос людині через св. Тайни. Отож і заохочує св. ап. Павло: *«Приставаймо з довір'ям до престолу благодаті, щоб отримати милість і знайти благодать на своєчасну поміч»*. Амінь.

о. Володимир Бурко, ЧСВВ

СВЯТІ ТАЙНИ

III

(Хто їх може уділяти)

Дорогі радіослухачі!

У двох останніх недільних проповідях ми собі пригадали, що це святі Тайни в Христовій Церкві і як вони розподіляються. У цій же пригадаємо собі, — хто може їх уділяти. Та й зразу відмітимо, що крім Хрещення і Подружжя — ніхто не може уділяти св. Тайн, а тільки той, що силою благодаті йому дано, наприклад священник. Тому то пригадував св. ап. Павло в першому посланні до Коринтян: *«Нехай кожний уважає нас як слуг Христових і завідувачів Божих тайн»* (1 Кор. 4, 1-2).

Отже, не включаючи Хрещення і Подружжя, тільки священник може уділяти святі Тайни, бо він — силою Христового священства — є справжнім представником Ісуса Христа, і в Його ім'я він діє. Ієрей чи архиєрей не бере сам собі цієї чести, — завважив св. Апостол, — а хто покликаний Богом, як Арон (Євр. 5, 1-4).

Щодо Хрещення — то воно є винятком, бо це абсолютна конечність до спасіння. Тому то в разі раптової потреби може хрестити хто-небудь — чоловік, жінка, а то й хтось недорослий, який добре розуміє — що робить. Однак, щоб хрестити врочисто, то служитель має бути рукоположений єпископом — «висвячений» бодай на диякона.

Що ж до Подружжя, то служителями цієї Тайни є самі подруги, які через взаємне, себевіддання присягою входять у подружній стан. Обряд цієї Тайни перепроваджує священник, який в імені Церкви офіційно асистує та благословить подругів.

Щоб свята Тайна зродила в душі плоди, потрібно, щоб той, хто приймає Тайну, бажав її прийняти, а хто її уділяє, щоб мав намір — інтенцію дати, тобто волю й намірення перепровадити ту св. Тайну таку, яку її установив Христос і як її священнодіє свята Церква.

В місті Ікіносекі, Японія, стався ось такий випадок. Павло Конно, 12-річний юнак, уже був добре завчив християнську релігію та й прийняв св. Тайну Хрещення. Його мати, дві сестрички й бабуня до цього ще приготувлялись. Батько згинув у війні. Павло був самотній з родини, що прийняв св. Хрещення. Він і був головою юнацького католицького товариства. Вночі 15 вересня 1947 р. навістив місто гураган і спричинив величезну повінь місцевої ріки. Хто як міг рятувався. Павло з своїми встиг влізти на стрих. Але вода заливала увесь дім. Тоді Павло спокійно сказав: «Тепер молимося до Отця Небесного, самотнього Батька, що маємо. Зробимо акт щирого жалю за гріхи і я вас охрещу». І охрестив їх: бабуню, маму й сестричок, зливаючи воду на їх чоло і проказуючи слова: «Хреститься раба Божа в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа». Жахлива повінь затопила всі доми міста, і відійшли до вічності Павлові найдорожчі з родини; він же якось врятувався, бо вмів плавати. Потім розповідав своїм приятелям — як то можливо людині спастися... Павло мав намір уділити св. Тайну Хрещення, а його рідні бажали її прийняти.

Це догма віри, що в час, коли уділяється св. Тайну, вимагається від служителя наміру вчинити те, що чинить св. Церква — без цього Тайна була б неважна.

Отож, служитель Тайни мусить «узгодити» свою волю з Божою; і, як служитель Божої Церкви, мати намір робити те, що робить св. Церква. Бо ж, наприклад, як міг би священник розгрішити, коли б не мав наміру це вчинити? Як могло б бути важне Подружжя, коли ті, що цю Тайну приймають, не бажають її прийняти або їх до цього примушують...

Отже, інтенція — намір становить основний елемент для здійснення Тайни; без цього наміру нема Тайни.

Та й не залежить важність Тайни від праведности чи святости служителя, бо ж яке має значення, коли лікарство буде подане хворій людині лікарем здоровим чи хворим? Важне — щоб воно принесло користь. Ефект не залежить від лікаря, а від лікарства. Так і з св. Тайнами. Брамую може відчинити і прокажений, якщо має ключі і право це чинити. Те саме можна сказати про розгрішення та й про кожную св. Тайну зокрема — дану служителем гідним чи в стані тяжкого гріха. Промінь сонця зовсім не плямиться, проходячи через брудні чи багністі місця. Так само і ласка Тайни не тратить своєї вартости й успішности, переходячи через руки негідного служителя,— завважає св. Августин.

Однак, ясна річ, що Божі та святі речі треба по-Божому справувати. Якщо святі Тайни мають освячувати людей, будувати Тіло Христове і шану Богові віддавати,— як навчає Собор Ватиканський II,— то служитель Тайни, як і той, хто її приймає, повинні свою душу якнайкраще приготувати,— як уже було сказано в минулій проповіді,— почуттям віри, надії, любови, покори, жалю за гріхи та сердечним бажанням через святу Тайну з Богом злучитись, як з єдиним і найбільшим нашим Добром та нашим справжнім Щастям і Любов'ю. Бо й сам мовив словами

пророка Єремії: *«Я полюбив тебе відвічною любов'ю, тим то й зберіг для тебе ласку»* (Єр. 31, 3). А устами пророка Ісаї заявив: *«Невже забуде молодиця своє немовля? Не матиме жалю до сина свого лона? Та хоча б вона й забула, я тебе не забуду, Глянь! Я записав тебе в себе на долонях»* (49, 15-16).

Отже, Отець Небесний неймовірно любить людей — свої створіння. Для цього він післав свого Єдинородного Сина, який об'явив нам того Отця Небесного своєю наукою — своїми повчаннями, накінець же своїми терпіннями і смертю на хресті вислужив нам Божі ласки, що їх дають святі Тайни і так лучать людей з Отцем Небесним.

Отож дорогі в Христі Брати і Сестри, якнайрясніше користаймо з св. Тайн, до них старанно приготовляймося, гідно їх приймаймо, і будемо благословенні вже тут, на землі, та Небесного Царства удостоїмось.

Перед прийняттям кожної святої Тайни добре й корисно було б проказувати оцю коротеньку молитву: *«Люблю Тебе, мій Боже, бо Ти мене полюбив, та перш за все і над усе люблю Тебе тому, що Ти — найвище, єдине й безконечне добро, гідне всієї любови. Мій Боже, з любови до Тебе я щиро жалую за всі свої гріхи з цілого мого життя. За Твою ласкою постановляю більше не грішити. Ісусе, мій Спасителю, дякую Тобі за те, що Ти мене відкупив, полюбив мене й видав Себе за мене, що страждав за мене, вмер за мене на хресті та установив св. Тайни. Боже Святий, дякую Тобі, що Ти просвітив мене, дав неоціненний дар святої віри, зробив мене членом Таїнственного Христового Тіла — святої Церкви: дякую Тобі за всі незлічені ласки — освячаючу і спомагаючі, звичайні та надзвичайні, якими Ти мене освячував і освячуєш, ласками-благодатями, які випливають із семи святих «рік води живої» для мого*

*блага і Твої, Господи Боже — в Трійці єдиний —
прослави». Амінь.*

о. Віталій Підскальний, ЧСВВ

ЯКІ НАСЛІДКИ Й ПЛОДИ СВЯТИХ ТАЙН?

«Хто вірує в мене, — як каже Писання, — то ріки води живої з його нутра потечуть» (Ів. 7, 38).

Наш Божественний Спаситель до жінки самаритянки, що прийшла була з міста Сихар до криниці Якова взяти води, сказав: *«Кожен, хто оту воду п'є, знову захоче пити. Той же, хто нап'ється води, якої я йому дам, не матиме спраги повіки. Вода, що дам йому я, стане в ньому джерелом такої води, що струмує в життя вічне» (Ів. 13, 14).*

Про яку воду говорить тут наш Божественний Спаситель? Про живу воду Божої ласки, яка діє у нас на життя вічне. Джерелом такої води є святі Тайни.

В попередніх радіопередачах ми роздумували над тим, що:

1) Святі Тайни є засобами спасіння у Христовій Церкві, що

2) Христос установив сім святих Тайн та кому і яким способом передав їх служіння, а сьогодні розважмо: Які є наслідки й плоди святих Тайн?

І. Святі Тайни — це джерела Божих ласк, що струмують у нашій душі в життя вічне. Це насправді ріки живої води. Через них Божий Син зроджує в нашій душі надприродне життя Божих дітей, як про це пише св. Апостол Павло у листі до галатеїв: «Всі ви сини Божі через віру у Христа Ісуса. Всі бо ви, що у Христа хрестилися, у Христа одягнулися... А що ви

сини, Бог послав у ваші серця Духа Свого Сина, який ззиває «Авва, Отче». Тому ти вже не раб, а син, а коли син, то спадкоємець завдяки Божої ласки» (Гал. 3, 26; 4, 6-7).

Через святі Тайни Ісус Христос не тільки зроджує в нас надприродне життя, але його розвиває, збільшує, підтримує, а втрачене повністю повертає.

Щоб спасти свою безсмертну душу, нам конечно потрібна Божа ласка. Це правда святої віри. Наш Божественний Спаситель виразно говорить, що: *«Без мене — ви нічого чинити не можете»* (Ів. 15, 15),— нічого у надприродньому значенні, нічого, що заслуговувало б на життя вічне. Бог не відмовляє нікому своєї ласки, бо хоче, щоб «Усі люди спаслися», тому Ісус Христос, відходячи з цього світу, залишив своїй Церкві джерела ласк — святі Тайни, людям на душевну користь.

III. Які ласки дають нам святі Тайни?

1. Найперше, дають нам ту **першу** ласку, ласку освятну, бо всі ми приходимо на світ без цієї ласки. Ми родимось у первородному грісі наших прародичів. Цю першу ласку, конечно потрібну до спасіння, дає нам свята Тайна Хрещення. Коли б ми, однак, після хрещення мали те превелике нещастя втратити цю ласку через свідомий, добровільний важкий гріх, свята Тайна Покаяння, коли хто до неї щиро приступає, цю ласку знову повністю повертає.

2. Кожна свята Тайна **збільшує** в нашій душі ласку освятну.

3. Кожна свята Тайна дає нам ще особливішу, притаманну собі, ласку, ласку таїнственну.

4. Святі Тайни: Хрещення, Миропомазання і Священства витискають на душі особливу печать, притаманний знак приналежности, характер, який відрізняє від інших та триває повіки. Задля своєї

питомої печаті людина може прийняти ці святі Тайни тільки один раз.

5. Святі Тайни приносять людині ще багато, дуже багато допоміжних ласк.

III. Кожна свята Тайна дає людині особливі ласки. Які, отже, є наслідки чи овочі святої Тайни Хрещення?

1. Воно змиває з душі первородний гріх, а коли хреститься доросла людина, теж прощаються їй усі особисті гріхи й всі кари, вічні й дочасні. Через освятну ласку вона стає Божою людиною, нагородженою до надприроднього життя.

2. Святе хрещення вливає в душу людини надприродні богословські чесноти: віри, надії й любови. Прищеплює зародки моральних чеснот і позначає дарами Святого Духа.

3. Святе хрещення витискає в душі людини невидимий знак, дає право до участі в Божій природі й оглядання Бога обличчям в обличчя.

4. Через святе хрещення людина отримує ласку участі в заслугах Ісуса Христа. Воно вводить її до Христового стада, до Божого народу та робить її членом Святої Церкви і дійсним членом Містичного Христового Тіла.

5. Без святого хрещення людина нездатна важно прийняти інші святі Тайни, а без них не може зростати в надприродньому Божому житті.

IV. Свята Тайна Миропомазання найперше збільшує в душі християнина освятну ласку. Вона прикрашує душу особливою відзнакою Христового воїна, яку то відзнаку затримає повіки. З тією відзнакою людина одержує ласку сміливо визнавати святу віру, її обороняти, поширювати та проповідувати. Про могутність цієї ласки свідчать нам святі Апостоли, святі Мученики та Ісповідники віри. В цій святій Тайні охрещення людина одержує дари

Святого Духа, тобто: мудрість, розум, раду, міцність, знання, побожність і боязнь Божу.

У. Свята Тайна Пресвятої Євхаристії — це найсвятіша Тайна. Це тіло і кров Господа нашого Ісуса Христа під видами хліба й вина. Цієї таїнственої переміни хліба у тіло, а вина у кров Ісуса Христа — ми є учасниками під час кожної Святої Літургії. Цієї безкровної жертви ми щойно були учасниками. Святим Апостолам на Тайній Вечері Христос доручив відправляти Євхаристійну жертву, кажучи: *«Робіть це на мій спомин»* (Лук. 22, 19), а до народу сказав Ісус: *«Істино, істино говорю вам: якщо не споживатимете тіла Чоловічого Сина й не питимете його крові, не матимете життя в собі. Хто їсть тіло моє і п'є кров мою, має життя вічне, і я воскрешу його останнього дня»* (Ів. 6, 54).

УІ. Святу Тайну Покаяння Христос установив зі свого великого милосердя, бо передбачив, що людина, яка мусить боротися з гріхом і злобою цього світу, нераз впаде у важкі провини, втратить первісну Божу ласку і потребуватиме поєднання з Богом через покаяння і святу ісповідь.

Свята ісповідь прощає гріхи, дарує людині провину, вічну кару і, коли не всю, то напевно, частину дочасної кари. Вона привертає каянникові всі заслуги, які він мав пероєд упадком у тяжкий гріх і через нього втратив їх.

Свята Тайна Сповіді за кожний раз помножує в нашій душі ласку освятну і приносить ще й багато ласк, що допомагають до кращого життя. Вона вливає в душу життєдайну силу, скріплює волю, виробляє делікатність совісти, забезпечує перед дальшими упадками та лікує душевні рани, що їх завдав гріх.

Людина протягом життя мусить боротися з гріхом та підступами злого духа, який, особливо у годині

смерти, намагається відвернути її від Бога та не допустити до вічного спасіння. Та Господь наш Ісус Христос і це передбачив, тому залишає своїм апостолам владу потішати вмираючих та скріпляти їх надію на спасіння через молитву священика та помазання святою олією.

УІІ. Свята Тайна Оливопомазання привертає хворому християнинові ласку освятну, якщо він її був втратив через тяжкий гріх; прощає малі провини і змиває всі залишки гріхів; дарує вічну і дочасні кари; дає допоміжні ласки, особливо потрібні на останнє змагання душі з її душевними ворогами; впливає в душу спокій і зрівноваження перед обличчям смерти, а також, як це подобається Богові, а людині вийде на добро надприродне, привертає ще й здоров'я тіла.

Служителями святих Тайн є священики, бо вони стали учасниками Христового священства. Свою священичу владу Христос передав своїм апостолам на Тайній Вечері, вони ж, знову, передають цю владу через положення рук Єпископів на кожного, хто покликаний Богом до цієї гідности.

Нарешті, ще й Подружжя підніс Божественний Спаситель до гідности Святої Тайни своєю участю на весіллі, у Кані Галилейській, та своїми повчаннями про святість подружжя. Ця свята Тайна дає подругам особливі ласки стосовно потомства та подружньої вірности.

Дорогі в Христі Брати і Сестри. З усього сказаного ми бачимо, що Святі Тайни є Божою установою на спасіння людей. Вони не є якимось символом Божої ласки. Вони насправді її дають. Ісус Христос своєю Божою владою їх на це встановив. Ми ж, з нашого боку, маємо їх виконувати і приймати так, як Свята Церква нас навчає. Тоді, і лише тоді, вони будуть для нас джереслом ласк, ріками живої води, які струмують у життя вічне. Амінь.

ІУ. ПРОПОВІДІ ПРО СВЯТЕ ХРЕЩЕННЯ

о. Порфірій Підручний, ЧСВВ

ПРОПОВІДУВАННЯ ЄВАНГЕЛІЯ І ХРЕЩЕННЯ СВЯТОЇ КН. ОЛЬГИ

Дорогі в Христі Брати і Сестри!

Найстарший наш літопис — «Повість временних літ» під 955 роком широко розповідає про хрещення святої княгині Ольги, яку він називає «предтечею християнської землі» та «ранньою зіркою перед сходом сонця». Літописець відзначає, що як Ольга охрестилася, то «зраділа духом і тілом». Це саме ота радість, що її приносить Бог до душі охрещеної людини. Тією великою радістю бажала поділитися зі своїм сином Святославом, а через нього з усіма своїми підданими.

Свята княгиня «навчала свого сина Святослава і приготувляла його до хрещення»... «Вона часто зверталася до нього з такими ось словами: «Сину мій, я пізнала Бога і тішуся; та й ти, як пізнаєш його, будеш радіти. А він їй відповідав: «Я сам не можу прийняти новий закон. Моя дружина, тобто воїни, глузуватимуть з мене». А Ольга відповідала йому: «Як ти охрестишся, то й усі те саме зроблять». Та Святослав не слухав матері і гнівався на неї. Але Ольга не завважала на це. Вона любила свого сина Святослава і, як каже літописець, думала собі таке: «Нехай буде воля Божа; якщо Бог схоче помилувати рід мій на землі руській, то й віддасть їм у серце думку, щоб повернулися до Бога, як і мені він дав. І кажучи таке,

молилася за сина і за народ, удень і вночі, і виховувала сина до повноліття».

Після смерти княгині Ольги, 969 року, літописець, між іншим, записав, що «вона блищала, як дорогоцінний камінь у болоті, бо забруднені були люди та й необмиті святим хрещенням. А вона обмилася в святій купелі й зняла із себе гріховну одіж старого Адама, і зодягнулася в нового Адама, тобто Христа».

Княгиня Ольга своїм словом і прикладом праведного життя проповідувала Христове Євангеліє і св. Тайну хрещення. Багато людей за її князювання охрестилися. Тому слушно називаємо святую княгиню Ольгу, як і царицю Олену, рівноапостольною. Вона бо діяльно включилася, чи радше Бог її включив, у свій плян спасіння людського роду. Так ото вона стала подібною до апостолів.

Дорогі в Христі Брати і Сестри! Коли ми повернемося до початків апостолування, тобто проповідування Євангелія, то побачимо, що воно має свій початок у Бозі. Бог бо так полюбив світ, що послав на землю свого Єдинородного Сина, щоб він розповів людям про те, як Бог-Творець їх любить. І кожний, хто повірить у Сина Божого, у його об'явлення, той буде жити життям вічним.

Син Божий, Ісус Христос, прийшовши на землю, поширював свою науку не в блискавичний спосіб, але людськими засобами, за допомогою обмежених людей. Він вибрав собі дванадцятьох невчених учнів-апостолів і обходив з ними *«усі міста і села та проповідував Євангеліє царства (Мт. 28, 19-20) і тим своїм учням Ісус залишив післанництво не тільки проповідувати Євангеліє, але і хрестити: «Ідіть і навчайте всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що я*

заповів вам. І оце я з вами по всі дні до кінця віку» (Мт. 28, 19-20).

Книга Апостольських Діянь розповідає нам, що апостоли, коли отримали Святого Духа, належно зрозуміли свою місію й відважно почали проповідувати Добру Новину. Першу прилюдну проповідь побожним людям, що зійшлися до Єрусалиму у день П'ятидесятниці, виголосив св. Апостол Петро. Він так зворушливо пояснював Христове Євангеліє в світлі пророчих провіщень, що його слова розжалобили серця слухачів, і вони поставили йому й іншим апостолам запитання: «Що нам робити, мужі брати?» А Петро їм відповів: *«Покайтеся і нехай кожний з вас охреститься в ім'я Ісуса Христа на відпущення гріхів ваших, і ви приймете дар Святого Духа. Бо для вас ця обітниця і для дітей ваших та для всіх тих, що далеко, скільки б їх покликав Господь, наш Бог... І того дня до апостолів пристало яких три тисячі душ»* (Ді. 2, 37-39).

Дорогі в Христі! Зі сказаного ми бачимо, що проповідування Євангелія зродилось з любови триєдиного Бога до нас, людей. Воно стисло з'єднане із св. хрещенням, через яке Бог приходить до душі і поселяється в ній. Тоді прощаються людині всі її гріхи, вона стає сином Божим, дочкою Божою, членом Христової Церкви. Свідомість присутності Богав в душі створює невимовну радість, якою охрещена людина хоче поділитися з іншими. Так то кожний християнин-християнка стають проповідниками, апостолами Божого слова. Але історія християнства нам доказує, що нелегко воно проповідувати слово Боже. Майже всі апостоли наклали головами, проповідуючи Євангеліє. Тисячі християн за нього постраждали, бо воно тяжко приймається і завжди натрапляє на великі перешкоди, а то й переслідування, гоніння.

І ми це бачимо на прикладі св. Ольги. Вона, прийнявши хрещення, «раділа духом і тілом» і бажала ту Добру Новину передати синові Святославові та своєму народові. Однак, їй це не вдалося, бо князь Святослав опирався, не хотів прийняти нового закону, соромився хрещення, а народ ще не був до того приготований. Оповідає літописець, що тоді ще люди насміхалися з такого, що приймав хрещення. «Бо невірним християнська віра видається глупотою»,— додає від себе літописець.

Дорогі в Христі! Україна нині, після одного тисячоліття християнства, стала напівпоганською країною. Нині більше, як за часів ще княгині Ольги невірні насміхаються-глузують собі з Євангелія, з хрещення, з усього, що для нас святе, і то всіма сучасними засобами — в радіо, в телевізії, в популярних і наукових виданнях. Нині, коли батьки чують оповідання про святу Ольгу і Святослава, їм стають перед очі власні сини й доньки, що дуже часто аргументують подібно як князь Святослав: «З мене будуть сміятися, будуть глузувати», або ще гірше: «Тату-мамо, говоріть собі, що хочете, я в усе те не вірю». Та українські батьки й українські проповідники Божого слова не повинні зневірюватися. Зразком у цьому повинна бути нам княгиня Ольга, яка навчала сина, часто з ним про це говорила, удень і вночі молилася й думала: «Нехай буде воля Божа. Якщо Бог схоче помилувати рід мій на землі руській, то він піддасть їм у серці думку, щоб навернулися до Бога, як і мені дав».

І Бог піддав думку її внукові, святому Володимирові Великому, якого вона, певно, навчала основ християнської віри, «і прийняв хрещення він та весь народ його». Господь нагородив старання й зусилля княгині Ольги. Вона посадила деревце

Христового Євангелія і поливала його, а Бог зростив. Звідси то нам, християнам і проповідникам Євангелія, наука: докладаймо своїх людських зусиль, щоб Боже слово пиширювалося у наших рідинах, у нашій країні, а Господь з ласки своєї навідається до нашого народу. А одночасно молимся удень і вночі до Господа, щоб він зм'ягшив серця «власть імущих» аби ми, східні католики, з'єднані з Римом, з нагоди тисячоліття хрещення Руси-України отримали ласку повної свободи, щоб нам було можна проповідувати Христове Євангеліє в нашій країні, молитися в своїх церквах та хрестити своїх синів і доньок. Амінь.

о. Порфірій Підручний, ЧСВВ

ХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ І НАШЕ ХРЕЩЕННЯ

Дорогі в Христі Брати і Сестри!

Ми зближаємося до надзвичайного ювілею Тисячоріччя Хрещення Руси-України. Урочистий акт хрещення народу влаштував у Києві князь Володимир Великий 988 року. Правда, з цією датою більшість істориків не погоджується: одні вважають, що хрещення відбулось в 990 році, а інші твердять, що в 987. Однак, для ювілею прийнято традиційну дату, що її подав наш найстарший літопис «Повість временних літ».

У цьому літописі, під 988 роком, читаємо, що князь Володимир «наказав знищити ідолів: одних порубати, інших спалити». А Перуна — найбільш почитаного божка, князь наказав кинути в Дніпро, щоб він відплив аж поза пороги, щоб раз і назавжди його позбутися. Княжі накази, хоч були радикальні, не зустрінули ніякого опору. З цього видно, що князь і бояри належно підготували народ. В літописі читаємо, що «тільки невіруючі люди плакали за Перуном, бо не прийняли ще святого хрещення».

Напередодні хрещення Володимир велів проголосити в Києві своєрідний маніфест до всіх суспільних і соціальних верств народу: «Якщо хтось не вийде завтра на річку, чи він багатий, чи вбогий, прошак чи невільник — стане мені ворогом». А люди, як почувли це, пішли радо-втішно, кажучи: «Якщо б воно не було добре, то ні князь, ні бояри не були б прийняли цього».

«А наступного дня (після того маніфесту) вийшов Володимир зі священниками княгині й корсунськими на Дніпро, де зійшлася тьма-тьменна людей, які й увійшли в воду: одні по шию, інші до грудей, молодші при березі, інші тримали на руках дітей, а дехто таки державсь на воді плавма, а священники, стоячи на березі, проказували молитви».

І тут літописець вставляє свій коментар: «І видно було радість на небі й на землі, з-за стільки спасених душ, а диявол стогнав, кажучи: «Горе мені, бо вже і звідсіль мене проганяють!.. Немає мені вже панування в цих країнах!».

«Після хрещення кожний пішов додому. І радий був сам князь, бо пізнав Бога, і люди його... Тоді Володимир, звівши очі до неба, молився: «Христе Боже, що створив небо й землю! Поглянь на цей новий народ і дай йому, Господи, пізнати тебе, правдивого Бога, як його пізнали інші християнські народи. Скріпи в ньому віру праву й незнищиму...». Відтоді почалась християнізація українських і сусідніх земель. Князь Володимир Великий наказав будувати церкви на місці, де стояли ідоли. Побудував церкву св. Василія на горбку, де стояло зображення Перуна... І почав ставити по городах церкви, наставляти священників і по всіх містах і селах приводити людей до хрещення... Так просвітився Володимир сам, його сини і земля його...».

Дорогі в Христі! З нагоди Тисячоліття українські й чужі науковці розглядають ряд питань, зв'язаних з самим хрещенням та взагалі з християнством на українських землях. З цієї нагоди також відбудуться різні богослуження, наукові конференції, з'їзди, виставки тощо.

Усе це похвальне й потрібне, щоб гідно відзначити такий рідкісний ювілей. Однак для нас, віруючих

християн, цей ювілей Тисячоліття Хрещення України повинен бути душевним відродженням,— духовним відновленням. Ми повинні пізнати Бога у правді й служити йому в святості. З цього приводу нам треба глибше замислитись і над нашим власним хрещенням, бо воно започаткувало Боже життя в наших душах. Майже всі ми прийняли цю тайну, як були маленькими дітьми, і може, донині ми не свідомі того, що в хрещенні звершилося величне чудо — чудо могутніше, ніж сотворення усього видимого світу, бо в хвилині, коли вода святого хрещення спливала на нашу голову, ми народжувалися з води й Духа. Ми стали Божою дитиною — сином-дочкою Небесного Отця, стали братом-сестрою Сина Божого — живим храмом Святого Духа. Отже, хрещення — це чудесне народження для Бога, для неба, для Церкви й вічного щасливого життя в Бозі. В святій Тайні хрещення ми отримали різні надприродні дари, а зокрема освятну ласку, оту світлу одежу, без якої нікого не приймається до Божого Царства. Ми стали християнами.

Так, Дорогі в Христі, через святе хрещеннями стали християнами. А це означає, що ми зодягнулися в Христа, як навчає апостол Павло: *«Всі ви, що в Христа хрестилися, в Христа зодягнулися»*. А зодягнулися ми в Христа через віру, як каже той же апостол: *«Всі ви сини Божі через віру в Христа Ісуса»* (Гл. 3, 27). Коли нас хрестили, священник запитував: *«Чи віруєш Христові?»*. А ми через хрещених батьків відповіли: *«Вірую йому, як Цареві і Богові»*. Таким чином ми вибрали Ісуса, як свого особистого Спасителя. Ми повірили в його слова, в його навчання. Більше того, на запитання: *«Чи з'єднуєшся ти з Христом?»*— ми відповіли: *«З'єднуюся»*. Однак, той зв'язок з Христом ми можемо втратити через гріх. Від нього, від того з'єднання з Христом, залежатиме наше майбутнє-вічне життя, бо *«Коли хто не*

перебуватиме в мені,— каже Христос,— буде викинений геть і усохне».

Дорогі в Христі Брати і Сестри! Бути з'єднаним з Христом — це любити його, жити для нього, виконувати його заповіді, уподібнюватися до нього, бо «хто каже, що в Ісусі перебуває, повинен поводитися так, як він поведився», повинен думати так, як думав Ісус. А думка Ісусова — це думка покори, «бо він умалив себе самого, прийнявши вигляд слуги». Думка Ісуса — це думка слухняності, бо він був «слухняний аж до смерті, і до смерті хресної». Думка Ісуса — це думка милосердя, співчуття і любови до всіх, навіть до ворогів.

З цього ми бачимо, що хрещення — це не лише обряд чи якийсь український народний звичай, але життя у Христі. для Христа. Це поклоніння Богові в трьох особах: Отцеві, Синові і Святому Духові, якому ми через наших хрещених батьків перший раз поклонилися на святому хрещенні. Так, ми, охрещені, повинні поклонятися єдиному Богові, а не різним божкам-ідолам, яких тепер, може, і більше, як за часів наших поганських предків. До тих ідолів, давніх і сучасних, належить розпуста, нечисть, пристрасть, лиха пожадливість, зажерливість, гнів, лютість, злоба, богозневага, пиятика, гонитва за легким, безтурботним життям та інше. Числені люди, зокрема молоді, стають прихильниками тих ідолів, які безпощадно нищать душу й тіло, щоб відтак кинути їх на смітник. Саме тих ідолів — якщо якомусь із них поклоняємося,— ми повинні нищити, палити, рубати, подібно, як зробили мешканці Києва перед хрещенням.

Дорогі Брати й Сестри! Протягом десятих сторіч наші предки жили святим хрещенням. Вірили в Христа Ісуса, як у свого Спасителя, з'єднувалися з ним у

святих тайнах та в своєму особистому житті, намагаючись його наслідувати. Вони поклонялися єдиному Богові. Будували йому храми, збиралися разом, молилися... У цьому десятому сторіччі християнства Господь виставив на випробування наших дідів, батьків, а може і нас самих. Тисячі вірних «зазнали наруг та ран, а також кайдан і в'язниць...». Вони, подібно, як ті перші християни, «збідовані, засумовані, витерпілі» тинялися по всяких сибірських лісах і азійській тундрі за те, що були вірні Христові, не хотіли відректися Католицької Церкви. Їхня кількість і їхні імена відомі тільки всевидючому Богові. Їхнє мучеництво свідчить перед небом і всією землею про непохитну вірність нашого народу єдиному Богові. До тих праведних, чиї імена є записані на небі, які показали, як треба зберігати обітниці святого хрещення, ми звертаємось і молимося: «Ви могутні заступники наші перед престолом Всевишнього, тож моліть з Богородицею Отця Небесного, Спасителя Христа й Утішителя Духа за повсякчасне благословення для нашої Церкви й народу, щоб вони могли завжди вільно й радісно вас прославляти». Амінь.

о. Порфірій Підручний, ЧСВВ

СУТЬ СВЯТОЇ ТАЙНИ ХРЕЩЕННЯ

Дорогі в Христі Брати й Сестри!

У Святому Письмі Старого Завіту, у книзі Виходу, описано, як Мойсей вивів ізраїльтян з Єгипту. Після кількох сторіч рабства й неволі в Єгипті народ переходить через води Червоного моря і стає вільним. Для нього тоді скінчився час переслідувань і гонінь. Йому загроджувало повне винищення, але Господь урятував свій народ. Він дав йому Мойсея — великого пророка й провідника, який вивів ізраїльський народ з неволі та спрямував його до обіцяної землі.

Щось подібне пережив і наш український народ. Тисяча років тому Господь через князя Володимира Великого вивів його з рабства ідолопоклонства і з темряви поганства. Князь Володимир привів свій народ до Христового світла через хрещення у водах ріки Дніпра. Таким чином наш народ отримав свободу дітей Божих. Він з темряви прийшов до світла. Тому до цієї світлої події нашої історії ми можемо пристосувати провіщення пророка Ісаї: *«Народ, що ходив у темряві, побачив світло велике; над тими, що жили у смертній тіні, світло засяяло»* (9, 2).

Дорогі в Христі! З нагоди Тисячоліття Хрещення України ми намагаємося зрозуміти й як слід оцінити важливість отого переходу нашого народу з темряви поганства до світла Христового Євангелія. Тому в цих радіопередачах будемо спільно з вами розглядати цілий ряд важливих для нас, віруючих, питань: Що

таке Тайна хрещення? Хто її установив? Що хрещення нам приносить? До чого зобов'язує? Тощо.

З атеїстичних журналів та інших джерел ми довідуємося, що в Україні ще багато батьків хрестять своїх дітей. Однак, з жалем доводиться сказати, що охрещені діти нині виростають серед духовної байдужості, а нерідко й серед ворожості до релігії з боку власної родини й свого оточення, не згадуючи вже про урядову неприхильність. Вони, ті діти, як досягають зрілого віку, не знають, до чого вони зобов'язані, і поведуться як нехристи. Таке буває не тільки на Сході, але й на Заході, де панує велика релігійна свобода.

Читаємо в житті побожного і мудрого французького короля — святого Людовіка, що коли кожную його дитину після хрещення приносили з церкви додому, він брав її на руки, радісно й ніжно обнімав, а при тому говорив: «Дитинко люба, досі ти була тільки моя, а відсьогодні, через хрещення, Бог учинив тебе своєю дитиною. Нехай його святе ім'я буде благословенне віднині й довіку!»

Так, дорогі в Христі, через святу тайну хрещення людина стає Божою дитиною. А цю тайну установив сам Син Божий, Ісус Христос, який від початку свого публічного життя привчав своїх апостолів, як вони мають хрестити, а відтак доручив їм дуже важливу місію: *«Ідіть і навчайте всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа»* (Мт. 18, 19), бо тільки той, *«хто увірує й охреститься, буде спасений»* (Мр. 16, 16). А *«коли хтось не вродиться з води й Духа, не зможе увійти у царство Боже»* (Ів. 3, 5). І святі апостоли пішли в світ і почали виконувати доручення Божественного Учителя. В день Зіслання Святого Духа, на запитання людей, що їм робити, щоб спастися, святий апостол Петро відповів: *«Покайтеся,*

і нехай кожний із вас охреститься в ім'я Ісуса Христа на відпущення гріхів ваших, і ви приймете дар Святого Духа» (Діян. 2, 38). А святий Павло згодом навчав, що хрещення — це купіль, яка відроджує і відновлює нас у Святому Дусі. *«Бог спас нас не ради діл справедливости, які ми вчинили,— писав він до Тита,— але з милосердя свого, купіллю відродження і відновлення Святого Духа»* (Тит. 3, 5).

Дорогі Брати й Сестри! Зі сказаного можемо зрозуміти, що святе хрещення — це тайна, установа Ісусом Христом. В ній людина, задля його заслуг, водою і Божим Духом очищується з первородного гріха і всіх особистих гріхів, якщо їх колись вчинила, отримує ласку освятну та народжується до надприродного життя в Бозі. Таким чином охрещений стає християнином, тобто учнем Христа, дитиною Божою та членом Церкви. Хрещення — це перша із сімох Христових Тайн. Воно є основою нашого Божого життя і дверми до інших святих тайн.

У початках Христової Церкви хрещення відбувалось в той спосіб, що хрещеного занурювали у воду. Цей обряд символізував проникнення в Христа — в його життя, смерть і воскресіння. Спускаючись у воду, людина, яка хрестилася, відчувала в душі, що вона начебто спускалася до гробу, а виходячи з води, вона відчувала, що воскресала, народжувалася до нового життя, подібно як Христос. Святий Павло у листі до Римлян використовує нагоду, щоб своїм вірним пригадати те, що вони пережили під час обряду святого Хрещення через занурення. Він каже: *«Чи ж ви не знаєте, що всі ми, що в Христа Ісуса охрестилися, у смерть його хрестилися? Ми поховані з ним через хрещення на смерть, щоб як Христос воскрес із мертвих славою Отця, і ми також жили новим життям»* (Рим. 6, 3).

Ревні християни всіх часів глибоко переживали своє духовне відродження через святе Хрещення. Вони дивилися на своє оточення, на свою працю, свої обов'язки й своє майбутнє зовсім іншими очима. Перші християни з радістю говорили між собою про нову людину в Христі, про новий зв'язок, нове покоління, новий народ Божий.

Дорогі в Христі! Досі ми говорили про святую тайну Хрещення, що довершується «водою і Духом святим», тобто так, що священник тричі зливає на голову людини, яка хреститься, священну воду, проказуючи: *«Хреститься слуга Божий або слугиня Божа (і називає поіменно) в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь»* Таке хрещення називаємо **хрещенням води**. Але крім хрещення води, свята Церква визнає ще хрещення крові та хрещення бажання, які в надзвичайних випадках можуть заступити святую Тайну Хрещення, хоч самі вони не є святою Тайною.

Хрещення крові — це мучеництво за Ісуса Христа. Святий Климентій Папа, який помер у сотому році по Христі, каже, що мучеництво — «це справжнє хрещення, бо мученик дійсно умирає з Христом, коли очищений водою умирає з Христом тільки таїнственно, тобто в символічний спосіб».

Хрещення бажання — називають ще й хрещенням вогню, коли людина стає очищеною від гріхів силою палкого бажання прийняти святе хрещення, хоч не мала нагоди охреститися. У цьому випадку любов Бога очищує душу від усіх гріхів.

Дорогі в Христі Брати і Сестри! Побожні ізраїльтяни вже кілька тисяч років відновляють у своїй пам'яті і в своїх душах ту величну подію звільнення свого народу з єгипетської неволі, про яку ми згадали на початку. Таким чином кожне нове покоління бере участь у тому визволенні, у тій свободі, яку Господь

дав народові. І ми, нащадки святого Володимира, з нагоди Тисячоліття Хрещення повинні згадувати ту світлу подію офіційного хрещення, яка нас у Христі єднає з нашими давніми предками та, одночасно, нагадує нам, що й ми отримали свободу дітей Божих. Хоч більшість із нас прийняла тайну хрещення несвідомо, в дитячому віці, то сьогодні перед нами, дорослими, виникає питання: чи залишились ми в релігійному житті й досі малими дітьми, не зважаючи на наш дорослий вік, здобуту освіту й дипломи? Чи релігійне життя, релігійна свідомість, яка є частиною загальнолюдської культури, зросла в нас з віком? Ставлячи собі такі й подібні питання, подякуймо Богові за ласку святого хрещення і з вдячністю згадуймо наших батьків, що, може, ризикуючи матеріальними благами та кар'єрою, нас охрестили. *«Благодать Господа нашого Ісуса Христа нехай буде з вашим духом, брати»* (Еф. 6, 18). Амінь.

о. Софрон Мудрий, ЧСВВ

ПРО НАСЛІДКИ СВ. ХРЕЩЕННЯ

Дорогі в Христі, в попередніх повчаннях ви чули, що св. Тайна Хрещення є основою нашого духовного життя й вона до нашого спасіння несконечно потрібна, бо сам Спаситель сказав: *«Коли хтось не зродиться з води і Духа, не спроможен увійти у Царство Боже... і тільки той, хто увірує й охреститься, той буде спасений»* (Ів. 3, 5; Мт. 16, 16). Ісус дає апостолам своїм найважливіше посланництво, коли каже до них: *«Ідіть і навчайте, тобто робіть учнями всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа»* (Мт. 28, 19). Це посланництво їхні наслідники продовжують виконувати й по нинішній день.

Хрещення — це св. Тайна, установлена Ісусом Христом для очищення нашої душі від первородного гріха, а в дорослих — від особистих гріхів, відродження душі до надприродного життя силою св. Духа.

Навчає св. Апостол Петро: *«Через одного чоловіка — Адама — гріх увійшов у світ, а з гріхом і смерть; таким чином, смерть перейшла на всіх людей, бо в нім — Адамі — ми всі згрішили... Таким чином, через переступ одного на всіх людей прийшов засуд»* (Рим. 5, 12, 18). Тому пророк Давид визнає покірно: *«Я ж у беззаконні народився, бо у грісі зачала мене мати моя!»* На це все тільки єдина допомога — купіль у Йорданській воді св. Хрещення. Тож перший наслідок св. Тайни Хрещення — це купіль, тобто

очищення душі від первородного гріха, а чи й особистих гріхів. Колись вода потопу знищила усіх, живучих на землі, а вода св. хрещення оживляє всіх померлих гріхом. Тому св. Апостол Петро навчає перших слухачів Євангелія: *«Покаїться і нехай кожний з вас охреститься в ім'я Ісуса Христа на віпущення ваших гріхів»* (Ді. Ап. 2, 38).

Для того щоденно визнаємо у «Символі віри»: *«Ісповідую — одне хрещення на відпущення гріхів»*.

Другим наслідком св. Тайни Хрещення є відродження нас до життя ласки і Божого дитинства. Хрещення називаємо купіллю відродження, бо з ним ми починаємо нове життя — життя Боже, відновлене Святим Духом. Тому св. Апостол Павло гаряче остерігає усіх християн: *«Тож і ви вважайте себе за мертвих для гріха, а живих для Бога в Христі Ісусі»* (Рим. 6, 11). Людина, обмита водою хрещення зверху, змінюється духовно всередині — завдяки дії св. Духа вона стає новим створінням, з безбожника стає праведником.

Наші літописи стверджують факт, що св. хрещення цілком змінило дику вдачу князя Володимира і його варязький темперамент. З гордого, жорстокого і нещадного володаря, Володимир став лагідним, щедрим і побожним — одне слово — став ідеалом князя-християнина. Київський митрополит Іларіон у своєму «Слові о законі і благодаті», що його виголосив щойно 25 років після смерти Хрестителя Руси-України, ось так свідчить про Володимира: *«Ти був одежею для нагих, для голодних годувальником, для спраглих — прохолодою, для вбогих — збагаченням, для вдів — помічником, для тих, що не мали даху над головою, — охороною, для чужинців — притулком, а для покривджених — заступником»*. Все це сталося силою відродження водою і духом св. Хрещення.

Третій наслідок св. Тайни Хрещення — це те, що вона стає для нас джерелом богословських чеснот — віри, надії й любови.

Внаслідок первородного гріха прародичів наша людська природа стала зраненою, ослабленою. Розум людини став притемнений, воля ослаблена, а наше серце стало схильним до злого. У св. Тайні Хрещення Господь і Бог приходить нам з особливою допомогою, вливаючи у душу людини зародки особливіших чеснот. **Вірою** — Він просвічує наш розум, щоб ми були спроможні збагнути вічні правди і знайшли дорогу нашого призначення і вічного життя в Бозі. **Надією** — Господь скріплює нашу волю в боротьбі зі злом, з гріхом та заохочує нас до жертви, без якої неможливо нам спастися, як навчає Христос-Спаситель: *«Хто не бере свого Хреста і не йде слідом за мною, той недостойний мене!»* (Мт. 10, 38).

Любов'ю — Небесний Отець нахиляє, улагоднює, напрямлює наше серце до себе, як джерела всього добра і нашого остаточного призначення. Нагадує нам це св. Августин, коли вселюдно визнає: *«Для Себе створив Ти нас, Господи, й неспокійне наше серце, доки воно не спочине в Тобі!»*

Тож, дорогі Брати і Сестри, хто лише у Христа хрестився, той і в Христа зодягнувся. Вірний Господь Бог, відродивши нас водою і Духом Святим до надприродного життя ласки, водночас дав нам і свою силу, і допомогу, щоб ми мали змогу жити тим Божим життям, розвиваючи в собі постійно духовні м'язи віри, надії і любови, стаючи Божими атлетами.

Зразками справних християн, відроджених святим хрещенням до надприродного життя у Бозі, були і є праведні, мученики, ісповідники і всі святі Христової Церкви усіх часів і віків. Вони вказали і вказують нам шлях до нашої справжньої вітчизни. Вони навчають

нас, у кого нам вірити, на кого надіятися, кого любити понад усе. Ось як відповів св.Іван Золотоустий тим, які його ув'язнювали й висилали на вигнання з Царгороду у Вірменію: *«Скажіть мені, чого мені лякатися? Смерти?— Адже Христос є моїм життям, а смерть стане мені перемогою! Заслання?— Адже ж Господня є земля, і повнота її, і тому Бог всюди буде зі мною.— Забрання дібр?— адже я нічого не приніс з собою на цей світ і нічого не зможу винести. Усіма погрозами я погорджую не менше, як і всіма розкошами та світовим блиском. Я не боюся вбогости, ані не бажаю багатства. Я не страхаюся смерти, ані не бажаю життя. Якщо я живу, то тільки тому, що Бог того хоче!»* А вмираючи на вигнанні, св. Іван Золотоустий, підвівши ще свої невинні очі до неба, радісно вигукнув: «Слава Богу за все!» і віддав духа Богові.

Так і ми, дорогі в Христі Брати і Сестри, відроджені св. хрещенням до надприродного життя, одержавши силу віри, надії і любови, постійно дякуймо Богові за цю велику благодать, дану нам в Христі Ісусі, який нас усіх збагатив. З Христом і у Христі нам нічого не бракує, щоб ми могли виконати наше життєве призначення, бездоганно сповняючи волю Божу серед усіх обставин аж до кінця життя. Амінь.

о. Софрон Мудрий, ЧСВВ

ПРО НАСЛІДКИ СВЯТОГО ХРЕЩЕННЯ

(Дитинство Боже — Храм св. Духа — Спадкоємці неба)

Дорогі в Христі Брати і Сестри, з Євангелія дізнаємося, що коли Ісус з Назарету одного дня прийшов на Йордан, щоб хреститися від Йоана, Іван Хреститель боронився, кажучи: «Мені самому треба від Тебе хреститися, а Ти приходиш до мене?» Та Ісус відповів йому: «Залиши тепер, бо нам годиться виконати всяку правду». Тоді Іван погодився хрестити Ісуса. Якже ж Ісус станув у Йорданській річці, мов той «Агнець Божий, що взяв на себе гріхи світу» і молився, а Іван Хреститель зливав на нього воду. І тут негайно відкрилося небо і святий Дух у виді голуба зійшов на нього, а з неба залунав голос Отця Небесного: *«Це Син мій любий, що я Його собі вподобав»* (Мт. 3, 13-17).

Дорогі в Христі, щось подібного стається з нами, при нашій хрещенні, коли священник зливав на нашу голову Йорданську воду і проказував слова: «Хреститься слуга Божий — чи слугиня Божа в ім'я Отця, і Сина і Святого Духа. Амінь!» Саме тоді і над нами розкрилось небо, й нам відкрились брами Царства Небесного, й на нас зійшов Святий Дух, що своєю силою і ласкою віродив нас на справжніх дітей Божих. Після нашого хрещення, Отець Небесний поглянув ласкаво і на нас, кажучи: «Ти моя дитина — ти мій син чи дочка моя — тебе Я собі вподобав!».

Ось як про це навчає св. Павло Апостол: *«Коли прийшла повнота часу, Бог послав свого Сина... щоб викупити тих, які були під законом — осудження, й так ми прийняли синовлення. А що ви сини, Бог післав у ваші серця Духа Сина свого, який кличе: «Авва — тобто Отче!» Тому ви вже більше не раби, а сини; а коли сини, то й спадкоємці Божі!»* (Гал. 4, 4-7). З того виходить, що завдяки святому хрещенню теж і ми стаємо дітьми Божими, храмом святого Духа — і спадкоємцями Царства Небесного.

Тож через св. Хрещення — ми стаємо дітьми Божими. Гідність дітей Божих — це найвища гідність. Коли відвічне Слово Боже «прийшло до своїх, а свої його не прийняли. Котрі ж прийняли Його — тим він дав право стати дітьми Божими, які вірують в Його ім'я: вони не з крові, ані не з тілесного бажання, ані з волі людської, лише від Бога народилися» — навчає св. Іван євангелист. І коли євангелист твердить, що ті, що прийняли слово Боже, стали дітьми Божими, то це сталося тому, що будучи справжнім Сином Божим, Ісус Христос став Сином Чоловічим. Тобто людиною, щоб нас — людей учинити синами Божими. Так своїм приходом на землю Христос підніс нас до невимовної слави — дітей Божих!

Тож з нашої гідности дітей Божих впливає теж обов'язок ставати подібними до образу Сина Божого. Ісус Христос прийшов на землю не тільки на те, щоб нас відкупити, але й на те, щоб дати нам приклад, як маємо жити життям Божих дітей. Він, Богочоловік, був слухняний аж до смерті, смерті ж хресної. Ми ж, як добрі діти, слухаймося Отця Небесного, сумлінно виконуймо Його заповіді й за всяку ціну остерігаймося гріха, бо «кожен, хто народився від Бога, — каже євангелист, — не чинить гріха» (1 Ів. 3, 9).

Дорогі в Христі, завдяки хрещенню ми стаємо ще — храмом Божим. Коли єпископ посвятить

урочистим обрядом нову церкву, тоді вона офіційно стає храмом Божим, у ній перебуває сам Бог в утаєнні Євхаристійного хліба. Подібно й обрядом хрещення священник освячує нас, як живий храм Божий, як каже св. Апостол Павло: *«Хіба ж не знаєте, що ви — Храм Божий і що Дух Божий преребуває у вас?.. Храм Божий святий, а ним є ви»* (1 Кор.3, 16-17).

У святім хрещенні відбувається освячення нашого тіла і душі, що незламною печаттю позначає тих, які належать до Бога, що й звемо духовною печаттю — характером. Характер — це хресне знамено, це невидимий знак на нашій душі, це духовна печать, якою Господь Бог позначає, що ми вже не належимо до себе самих, але до Бога.

Хресного знамена ніщо і ніколи не може усунути чи затерти в душі людини, воно зостанеться з нами на віки. Тому святого хрещення не дозволяється повторювати, бо є тільки «одна віра й одне хрещення; як один Бог і Отець усіх» (Еф. 4, 4). А наші тіла — це храм Божий, у якому і через яке маємо прославити Бога (1 Кор. 6, 20).

Нарешті, дорогі в Христі, у святім хрещенні Господь «влив на нас щедрого Святого Духа — щоб оправдані Його благодаттю, ми стали згідно з нашою надією, спадкоємцями життя вічного», як навчає св. Апостол Павло. Про це запевняє нас сам Спаситель — Христос, коли каже: *«Хто увірує і охреститься, той буде спасений»* (Мр. 26, 16).

Життя вічне, нескінченне щастя — ось обітниці Божі, що їх Господь дає тим, які повірять у Христа-Ісуса і приймуть святу Тайну хрещення. Вона очищує нашу душу від первородного гріха і відроджує її до надприродного життя. Вона стає для нас джерелом богословських чеснот віри, надії, любови. Вона робить нас дітьми Божими, Храмом Святого Духа та

спадкоємцями вічного життя в Бозі. Тож піднесімо свої очі до неба й жиймо думкою про Нього, як той подорожній, що прямує до мети. Хай небо, життя вічне і щастя вічне в Бозі буде метою наших зідхань, бажань і змагань. Хай наші думки, слова і діла будуть гідні дітей Бога і християн. Ми народилися до справжнього щастя, а наше життя, що пливе, мов та річка,— це шлях до Нього. Стараймося заповняти його християнським змістом і чеснотами, а Бог миру буде з нами. Тоді відчуватимемо передчуття неба і близькість Бога вже тут, на землі. Про ці благодатні наслідки святого хрещення в особливіший спосіб роздумуймо тепер, під час наших ювілейних святкувань 1000-річчя хрещення України, що окремо відзначуватимемо в найближчому році. Амінь.

о. Віталій Підскальний, ЧСВВ

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ СВЯТОЇ ТАЙНИ ХРЕЩЕННЯ

Одного разу сказав Ісус до Никодима, свого учня, який приходив до нього вночі, шукаючи Божого Царства: *«Істино, істино кажу тобі, коли хтось не вродиться з води та Духа, не спроможен увійти у Царство Боже»* (Ів. 3, 6). А на іншому місці, після свого воскресення, Ісус сказав до своїх Апостолів: *«Ідіть, отже, зробіть учнями всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа»* (Мат. 28, 19). *«Хто увірує й охреститься, той буде спасений, а хто не увірує, той буде осуджений»* (Мар. 16, 16). З вищенаведених Христових слів навчаємося незмінної правди про **НЕОБХІДНІСТЬ СВЯТОЇ ТАЙНИ ХРЕЩЕННЯ**. Тому-то у визнанні віри Свята Церква навчає нас проказувати цю правду словами: *«Ісповідую одне хрещення на відпущення гріхів»* (Символ віри). Отже...

І. Віримо і визнаємо, що хрещення відпускає гріхи, а гріх — це єдина перепона до Божого Царства. Щоб ще краще зрозуміти необхідність цієї Святої Тайни, треба нам насамперед замислитись над шкодою, що її заподіяв нам гріх. А початок цього нещастя сягає аж до кореня людського роду, до того часу, коли то наші прародичі у раю супротивились Божій Заповіді та обтяжили свої душі гріхом. За непослух негайно сповнилась на них справедлива Божа кара смерті. Щоправда, тілом вони жили на цій землі ще сотки літ,— духовно, однак, утратою

освятної ласки вони немов мертві, стали неспроможними до надприродного життя, бо стали позбавлені Божої приязні, Божого синівства. Внаслідок того вони втратили й мету свого життя, бо коли Бог створив їх, для себе створив їх, і по якомусь часі до Бога мали вони повернутися. А тут, через гріх, їх поворот до Бога став неможливий. Туземне життя людини є лише місцем випробування — воно є мандрівкою до остаточної мети — до Бога. Отож, втративши надприродне життя, людина втратила мету свого існування на землі. Ці нещасні наслідки первородного гріха, задля свого початку у самому корені усього людського роду, перейшли на всіх нас, дітей Адама.

Первородний гріх позбавив прародичів, а через них і кожного з нас, багато речей. Найперше, з втратою освятної ласки людина втратила рай. В душі людини настав нелад, непорядок. Тілесні похоті й пристрасті почали чинити опір здоровому людському розумові, тому то людина, яка бажає чесно жити, мусить безнастанно вести у собі боротьбу, щоб поконувати зло. На це скаржиться св. Апостол Павло, коли у листі до Римлян пише так: *«Знаю бо, що тіло моє воює проти розуму, бо коли я хочу робити добро, зло мені накидається. Отже умом служу законові Божому, а тілом законові гріха»* (Рим. 7, 21).

Через гріх людина стала податливою до диявольської спокуси, якими він безнастанно змагається довести людину до вічного прокляття. *«Нещасна я людина,— каже св. Апостол Павло,— хто мене визволить від тіла тієї смерті? Дяка хай буде Богові через Ісуса Христа, Господа нашого»* (Рим. 7, 24). Вдячні Богові ми повинні бути, бо незбагненне Боже милосердя не залишило людину без особливої помочі. Бог, що створив людину, посилає свого Єдинородного Сина на землю, щоб рятувати її від вічної загибелі. Тому то Свята Церква під час кожної

Святої Літургії вдячно прославляє Бога Отця за Його милосердя і добродійства, кажучи: «Достойно, праведно є Тебе оспівувати, Тебе благословити, Тебе хвалити, Тебе благодарити. Ти є Бог незбагнений. Ти не тільки від небуття до буття нас привів, але коли ми відпали, Ти знову нас підняв і не перестав творити все, поки нас на небо привів і майбутнє царство нам дарував. Ти світ Твій так возлюбив, що і Сина Твого Єдинородного дав, щоб усякий, хто вірує в нього, не загинув, але мав життя вічне. Він же прийшов і сповнив весь промисел щодо нас» (Літургія).

II. Він установив засоби спасіння. Своєю смертю на хресті Він надолужив Небесному Отцеві за людські гріхи, примирив нас з Богом, а своєю пролитою кров'ю виєднав нам всі ласки спасіння. Коли довершив Він своє спасенне діло на землі, відходячи на небо, посилає своїх апостолів у світ, кажучи: *«Ідіть, зробіть учнями всі народи. Хрестіть їх в ім'я Отця, і Сина, і Духа Святого. Хто увірує і охреститься, буде спасений»* (Мар. 16, 16).

III. «Хто увірує і охреститься, той буде спасений». Зі слів нашого Божественного Спасителя навчаємося, що Свята Тайна Хрещення — це єдиний і необхідний спосіб повороту до небесного царства. Робимо висновок, що тільки хрещений може ввійти до нього, бо Свята Тайна хрещення змиває з душі первородний гріх, а як хреститься доросла людина, то прощаються їй всі особисті гріхи, а навіть і дочасні кари. Через хрещення ми станемо прибраними дітьми Божими, членами Таїнственного Тіла Христового і відкривається нам джерело всіх Божих ласк, що їх Христос нам вислужив і які можемо прийняти через надавання нам інших Святих Тайн. Одержавши Боже синівство, ми стаємо спадкоємцями Божого Царства, як це навчає св. Апостол Павло, а в ньому жде нас

превелике, неказане щастя оглядання Божого обличчя в небі, на віки.

Насувається нам, однак, питання:

ІУ. Що ж, отже, буде з дітьми, що маленькими померли нехрещеними? Чи вони, що ніякого особистого гріха не вчинили, не підуть до неба? Насправді, особистих гріхів вони не мають, то й не будуть покарані вічною карою — але на них, як на потомках наших прародичів, тяжить первородний гріх, який можна відняти тільки хрещенням. А коли вони вмирають нехрещені, то вмирають з первородним гріхом, а Христос сказав: «Ніщо нечисте не увійде в Небесне Царство». Незрозумілі для нас Божі суди та не є об'явлені нам всі Божі таємниці, але віримо, що для них приготоване місце природнього щастя, де немає ні болів, ні смутку, ні будь-яких недостатків, ні смерті. Бога оглядати, однак, вони не зможуть. Тому велику кривду заподіює тим дітям той, що забороняє чи занедбує хрещення або убиває дітей ще перед народженням. Тому й дуже тяжко відповідатимуть перед Богом ті родичі чи опікуни, які знали про необхідність хрещення, а занедбали постаратися, щоб їх охрестити. А що сказати тоді про державний устрій, який взагалі забороняє і вибирає свободу релігії?..

У. А як з поганами, які ніколи не чули про Христа та про святі Тайни?

Милосердний Бог, найкращий знавець людських сердець і замірів, буде їх судити, коли поганин живе згідно зі своєю вірою і переконанням, а його серце схильне, що він радо прийняв би все, що потрібне для спасіння,— отож і св. Тайну Хрещення, якщо про неї би сказав, то треба прийняти, що в нього, хоч не виразно, але певно є бажання хрещення. Не нам,

однак, судити про те, хто таке бажання має, а хто ні. Бог є не лише Творцем, але і Спасителем, тому з кожним буде поводитись згідно зі своїми відвічними замірами і душевною схильністю даної одиниці. А тому, що Бог бажає, «щоб усі люди спаслися», тому і не відмовить свого милосердя тим, що в любові й розкаяним серцем бажають вчинити все, що потрібне до спасіння, хоч прийняти хрещення з води не мають вони можливости.

УІ. Крім хрещення бажання, є ще хрещення крові, яке, у даних обставинах, може заступити хрещення з води. В історії Церкви і людства завжди були, є й сьогодні, і завжди будуть часи переслідування, де одиниці спасаються цим способом хрещення. У перших віках християнства було багато таких нехрещених, які, бачивши віру християн, як то вони з піснею на устах віддавали своє життя з любови до Христа, самі приставали до визнавців віри і ставали мучениками за Христа і його Церкву. Вони охрестилися власною кров'ю, що спливала по їхніх тілах так, як спливає вода по тілі хрещеника.

Дорогі в Христі Браття і Сестри. Христос установив св. Тайну хрещення і дав мандат Своїй Церкві, щоб людей хрестити в ім'я Отця, і Сина, і Духа Святого. Хто увірує і охреститься, той буде спасений. Знаємо, однак, що сьогодні, навіть у християнських країнах, є ще багато нехрещених, а хрещення для спасіння необхідне. При установі цієї святої Тайни Христос вибрав найпростіший спосіб: воду і коротенькі слова. Ми, що знаємо про необхідність цієї Святої Тайни, подбаймо, щоб у нашому оточенні було якнайменше неоохрещених, але щоб для усіх прийняттям цієї Святої Тайни були відкриті двері Божого Царства на віки. Амінь.

Радіо Ватикан, 18 жовтня 1987 р.

о. Ісидор Патрило, ЧСВВ

ХРЕЩЕННЯ СВЯТОГО ІВАНА ХРЕСТИТЕЛЯ

Усі недільні науки в останніх двох місяцях були присвячені св. Тайні Хрещення, яку перед 1000 роками прийняли наші предки і яку нам передали, бо й ми за ними стали учасниками того Хрещення, яким живемо в туземній мандрівці до вічності. В цих науках ми чули вже про те, чим воно є в своїй суті, хто є його служителем і як його уділяється. Чули також про його необхідність, зокрема про його наслідки та великі плоди, які з нього виростають та спливають на тих, що його приймають. Найважливіші між ними це не тільки відпущення гріхів, але й народження до життя в Ісусі Христі й дитинство Боже.

А сьогодні нашу увагу присвятимо хрещенню, яке уділяв св. Іван Хреститель. Яким було це хрещення? Які були його наслідки та які плоди воно приносило тим, що його приймали? Яка, отже, була різниця між цим його хрещенням і тим, яке установив Ісус Христос, Божий Син?

Всі пророки, яких Бог посилав до вибраного народу, бо з нього мав вийти Месія-Спаситель, в першій мірі мали завдання закликати людей до вірності Богу та до покаяння тих, що заблукали,— щоб вони завернули на праві стежки і знову жили за Божими законами. Тому всі вони, як пророк Ісая, закликали найперше і найчастіше: *«Шукайте Господа... Взивайте до нього»* (55, 6); *«пильнуйте суди й чиніть справедливість»* (56, 1) і *«безбожник нехай*

покине свою путь, а беззаконник свої думки» (55, 8). На їхні заклики багато з тих, що їх слухали, завертало з лихої дороги знову до Господа, а на знак їхнього навернення й покаяння накладали на себе піст, надягали волосяниці й накривались веретищами та, сидячи в попелі, взивали до Бога, щоб відвернув від них свій гнів. Ні сам піст, ні волосяниці та веретища не очищали людей з їхніх переступів. Але вони служили як знак зовнішній їхнього покаяння. І якщо воно було правдиве й щире, Бог забував за їхню невірність і знову повертав їх до своєї ласки.

У ще більшій мірі таке завдання отримав від Бога Іван Хреститель, Предтеча Христовий, як його названо, що був післаний, щоб приготувити прихід Месії. Вже в пророка Ісаї було про нього написано: *«Ось я посилаю мого посланця перед тобою, який приготує тобі дорогу» (Мр. 1, 1).* Про це завдання заповів вже архангел Гавриїл, який з'явився Захарії, щоб звістити йому народження сина, який буде, сказав він, *«великий в очах Господніх і багато синів Ізраїля наверне до Господа, їхнього Бога, щоб приготувити Господеві народ прихильний» (Лк. 1, 15).* Так само співав про нього цей же Захарія по його народженні: *«А ти, дитино, пророком Всевишнього назвешся, бо ти ходитимеш перед Господом, щоб приготувити йому дорогу» (Лк. 1, 76-9).*

Тому він став більший від усіх інших пророків, про якого сам Христос посвідчив, що *«між народженими з жінок нема нікого більшого від Йоана» (Лк. 7, 28),* бо його місія була тісно зв'язана з самим Христом, якому він мав приготувити дорогу. Як прихід Месії, цей же архангел Гавриїл звістив народження і його Предтечі. Чудесним було народження Христа, який прийняв тіло з Духа Святого і Марії Діви, подібним було народження й Івана Хрестителя, якого батьки

дочекалися щойно у своїй старості, коли по-людськи вже не могли його сподіватися.

Завданням, отже, його життя, для якого Бог його післав, було одне: приготувати дорогу для обіцяного Масії. Тому він в ранній молодості пішов у пустелю і *«ходив по всій околиці Йорданській, проповідуючи хрещення на покайння і прощення гріхів»*, щоб таким чином *«кожна долина заповнилася, кожна гора й горб низилися, нерівне вирівнялося, дороги ж вибоїсті стали гладкими — щоб кожна людина побачила спасіння Господнє»* (Лк. 3, 5), бо кожне дерево, що не приносить доброго плоду, буде зрубане та вкинене у вогонь (9). Він «навчав багато й іншого, і звіщав народові Добру Новину» і як Христос мав навіть своїх учнів, які з ним перебували і може також допомагали йому в його місії. Дехто навіть підозрівав його, чи він, бува, не Месія — Христос, на якого в тому часі в окремий спосіб усі очікували.

У великій мірі, отже, його праця була подібна до праці, яку перед ним виконували пророки, а також до якої зараз після нього був післаний Ісус Христос — Божий Син, який мав доконати спасіння людського роду. Для того, як знаємо, Христос установив як один з засобів св. Тайну Хрещення, яка є брамою для всіх ласк, які Він нам вислужив і залишив у своїй Церкві, яку сам оснував.

Тому він хрестив також усіх тих, що приходили послухати його наук і при тому каялися у своїх гріхах, а на знак покайння приймали з його рук хрещення, щоб таким чином приготувитися на прихід самого Месії. Він хрестив багато, більше від усіх своїх попередників, коли народ надав йому ім'я — Хрестителя.

Яким же успішним було це його приготування, свідчать нам Ап. Діяння. Там у 18 розділі згадується

Аполос, олександрієць родом, що був людина красномовна й сильна в письмі. Про нього там ще сказано: *«Він був наставлений на шлях Господній і, падаючи духом, бесідував і навчав ТОЧНО про Ісуса Христа, що знав тільки хрещення Йоанове. Отож він сміливо почав говорити у синагозі»* (Д. 18, 24-25).

12 колишніх учнів Івана Хрестителя зустрів св. ап. Павло в Коринті, які там вже прилучилися до громади перших християн, хоча в тому часі ще не були прийняли «хрещення в ім'я Господа Ісуса» (Д. 19, 1-7).

А перші Апостоли, яких Христос покликав, це були Андрій та Іван (Богослов), які також раніше належали до учнів Івана Хрестителя.

Яким же було це Іванове хрещення, яке відношення його до хрещення, яке установив Христос? Іван Хреститель не був Месією і не голосив своєї науки та не мав на цілі заснування свого Царства. Коли його про це запитали вислані з Єрусалиму «ієреї та левіти», він, як читаємо в євангелиста Йоана, «зізнався, не заперечив». Зізнався — «я не Христос». Коли ж його запитали, що ж ти — Ілля чи пророк, він теж заперечив, а на питання, хто ж він такий, щоб відповісти тим, що їх післали, він сказав: «я голос вопіючого в пустелі: вирівняйте путь Господню, як ото сказав вже був пророк Ісая». Коли ж його спитали: «чого бо хрестиш, коли ти ні Христос, ні Ілля, ні пророк», він відповів: «Я хрещу водою на покаєння. Але стоїть між вами, кого ви не знаєте. Він наступить після мене, а я йому не гідний розв'язати і ремінця сандалів». Не був він, отже, обіцяний Месія, як дехто думав, але його місія мала далекосяжний вплив. Всі вважали його великим пророком і навіть Ірод боявся його та радо слухав його слів: *«Той буде вас хрестити Духом Святим і вогнем»* (Мт. 3, 11; Мк. 1, 7; Лк. 3, 16).

Іван Хреститель у першій мірі проповідував покаєння, щоб люди залишили свої лихі вчинки і знову

навернулися до Господа. Тому він кликав до всіх: «Чинить плоди покаяння». І ті, до яких ці слова доходили, на знак покаяння, голосилися до нього і в річці Йордані хрестилися.

Що ж давало це його хрещення тим, які його приймали? Воно, само собою, не давало їм нічого, можна б сказати. Вода тільки обмивала їх назовні. До їхнього нутра, до душі та серця, які є осідком добрих та лихих вчинків, вона доступу не мала і сама не мала сили їх обмити й очистити. Це був тільки зовнішній знак того, що вони, на голос Предтечі, хотіли направити своє життя і не чинили нічого злого, щоб не гнівити Бога і не викликати його гніву та кар. Якщо вони робили це щиро і справді рішались завернути з дороги гріха, тоді перед Богом вони знаходили ласку: Він милосердився над ними і вже не зсилав на них тих кар, на які вони собі заслужили.

Але ні сама вода, ні теж акт обмиття чи хрещення не мав сили очистити їх з минулих провин. Бог милосердився над тими, що хрестилися, але не тому, що дозволили зілляти на себе воду чи обмитися в Йордані, а тільки тому, що вони каюлися у своїх гріхах, яких допустилися, і постановляли, з них поправитися. Де було таке покаяння, там було і прощення від Бога, а де б його не було, саме хрещення нічого б не вдіяло. І чим більше та сильніше було таке покаяння, тим більше ласк і прощення вони знаходили в Бога. Де такого покаяння забракло, не було його там, і саме хрещення не могло нічого вдіяти. Тому до такого хрещення не допускали ні дітей, ні тих, що не були при свідомості, бо вони в такому стані не могли каятися, а в тому лежала вся сила очищення, а не в самому хрещенні.

Тому, отже, як це було з покаянням і зовнішніми його знаками за пророків, так і за Івана Хрестителя не

змивав гріхи тих, що хрестилися; він був тільки знаком та виявом назовні їхнього внутрішнього каяття або відвернення від їхніх злочинів та бажання знову повернутися до Бога. При тому ці акти покаєння, отже, ні піст, ні волосяниці, ні навіть Йоанове хрещення не змивали самих гріхів. При тому Бог таким, що в такий спосіб каялися, дарував тільки кару, на яку вони собі заслужили, але не дарував самої вини, яку вони перед ним затягнули, і не змивав тієї плями, яку вони на себе стягнули. Він тільки наче прикривав їх немов би не пам'ятав за них і тому не карав за них. Але сама пляма далі залишалася. До Царства Божого, до неба ніхто з них не міг дістатися, хоча б це покаєння було щире й велике і тривало до кінця їхнього життя. Не могли до нього дістатися, бо, як згадано вже, таким покаєнням їм прощалася тільки кара, а не сама вина за особисті гріхи і тому також далі на них залишалася пляма первородного гріха; ні одної, ні другої вона не була всилі змити й усунути жодна людська покута. Тому не могли до Царства Божого доступити навіть великі старозавітні праведники, які ціле життя провели у вірності Господеві, які, як часто читаємо в Біблії, творили те, що було Йому до вподоби, і ніколи перед ним не провинилися жодним особистим гріхом. По смерті не прийнято там навіть пророків, які других закликали до вірності Богові та до покаєння тих, що перед тим провинилися. Не увійшов до Божого Царства навіть сам Іван Хроеститель, який був освячений вже в утробі своєї матері і вмер смертю мученика. На короткий час, але залишився поза ним і св. Йосиф, про якого саме св. Письмо свідчить, що був він праведний, і тому Бог вибрав його на Обручницю Непорочної Діви Марії та прибраного батька Божого Сина. Як знаємо, вони увійшли до Божої слави і напевно перед усіма іншими, але щойно по тому, як Божий Син на хресті довершив

відкуплення людського роду. Тоді тільки він зійшов до аду, щоб з нього усіх звільнити та ввести до своєї слави. Так було за великими праведниками і святим; тож, очевидно, що не могли її досягнути ті, що в житті допустилися особистих провин, навіть якщо вони за них жаліли і на знак покаяння хрестилися, навіть у самого Івана Хрестителя. Бо перед приходом Месії і його смертю за людей жодне покаяння не привертало людям надприроднього Божого життя, яке вони втратили разом з упадком прародичів.

Не привертало Божої ласки і надприроднього Божого життя також хрещення Йоанове, бо, як він сам свідчив, *«я вас хрещу водою, але йде сильніший від мене, якому я навіть негідний розв'язати ремінь від взуття. Той буде вас хрестити Духом Святим і вогнем»* (Лк. 3, 16).

Таке тільки хрещення — Духом Святим і вогнем — в силі було звільнити людей не тільки від кари, але також і від вини, бо заради Божої сили і безконечних заслуг Божого Сина у св. Тайні Хрещення не тільки, як раніше, прикриваються людські провини, але силою Св.Духа дається їй силу, щоб їх зовсім змити та усунути, наче вогнем випалити, якби їх зовсім не було. Щойно таке хрещення, яке установив Божий Син, знову привертає нам первісну ласку Божу, яку ми втратили з упадком наших прародичів. Таким чином ми стаємо тоді, як каже св. ап. Павло, учасниками Божої природи й тому стаємо дітьми Божими, а як діти то й спадкоємцями Бога, і за його словами *«співспадкоємцями Христовими»* (Рм. 8, 17).

Міра тієї ласки не залежна вже тільки від нас, від нашого навернення і покаяння, як це було в Івановому хрещенні. Тільки тепер цю велику і повну ласку отримують усі, що зі свого боку не ставлять жодної перешкоди.

Всі стають тепер повними дітьми Божими; стають ними навіть діти і ті, що хрестяться в несвідомості — не за свої заслуги, а ради заслуг Христових, який у цій св. Тайні підносить їх до такої гідности.

Великим було Йоанове хрещення, бо він був Предтеча Христовий, який проповідував хрещення на покаяння, щоб таким чином приготувати людей до зустрічі та прийняття обіцяного Месії. Але, хоч він був найбільший між народженими з жінок, як сказав сам Христос, його хрещення було тільки людським ділом, отож й обмеженим.

І тому щойно хрещення, яке установив Христос, підносить усіх людей до понадземних висот і надприродніх, на яких вони спроможні зустрінути самого Бога — свого Батька, як спадкоємці, і стати учасниками Божого Царства.

Дорожим цим великим даром, бережимо його, щоб ніколи його не втратили жодним великим гріхом і повіки за цей дар будьмо Богові вдячні, бо це його ласка. Амінь.

о. Северіян Якимишин, ЧСВВ

ХРЕЩЕННЯ ІСУСА В ЙОРДАНІ І ЙОГО СИМВОЛІКА

Історія релігійних культів подає нам різні обряди хрещення і їхню символіку. В передхристиянських часах, в поганському світі води ріки Гангу в Індії, Евфрату в Вавилонії та Нілю в Єгипті вживалися як купелі, які теж були відомі в геленістичних таїнствених культах. Їх вживали для подвійної мети: перше, щоб було обрядове обмивання, бо іноді теж уживали для обмивання моральних нечистот, які мали б обмиватися так, як обмивається звичайний бруд тіла; друге значення було, щоб надати безсмертності й скріпити життєву силу. Таїнствені купелі та хрещення були теж обрядом, в якому хрещений символічно помирав, що доводило його до убожествлення. Ці очищення і оживлення вважалися символічними обрядами й не мали ніякого морального значення, так що навіть погани відчували в них прогалини для їхньої релігії.

Для ізраїльтян священні писання Тори приписували різні обмивання від обрядових нечистот. Мав обмиватися той, що оздоровився від прокази (Лев. 14, 8-9); коли хтось зазнав особистої нечистоти (Лев. 15, 11, 13, 16, 18, 27) чи коли хтось доторкнувся до трупа (Чис. 19, 19). Всі ці купання були лиш обрядовими обмиваннями. В юдаїзмі практикувалося теж хрещення для прозелітів, що з часом стало обрядом прийняття і так мало три вимоги: обрізання, хрещення

водою та принос жертви. Таким обрядом неюдей ставав повноправним ізраїльтянином, чим він обмивався із законної нечистоти й правно включався до юдейства. Отже, з історії виходить, що початок прозелітського хрещення практикувалося ще перед добою християнства; і не можна припускати, що юдеї прийняли цю практику від якоїсь секти, яка була їм ворожа.

Також історія подає, що від половини другого століття перед Христом, до трьохсотого року по Христі, в Сирії і Палестині відбувалося багато хрещень серед різних груп вздовж побережжя верхнього Йордану. Були різні роди обмивання геленістичного синкретизму, хрещення мандеанців — секти гностиків і купелі ессенейців, яких обмивальні практики стали прийняті для обрядової чистоти в юдеїв.

Однак, всі ці хрещення ще не відповідали хрещенню, яке практикував св. Іван Предтеча — Хреститель. Ті хрещення відповідали законним поняттям про нечистість; Іванове хрещення мало особливіший моральний характер, і це народ відразу прийняв, як теж, після цього, скоро прийняв і хрещення самого Ісуса Христа. Іванове хрещення стало видимим знаком «метаної», навернення і покаяння та переміни серця, що потрібні для прощення гріхів. *«Так виступив Іван, хрестивши в пустині та проповідавши хрещення покаяння на прощення гріхів»* (Мт. 1, 4). А після нього приходить сильніший від нього — Месія, *«Агнець Божий, який світу гріх забирає... той і хрестить Святим Духом... він Син Божий»* (Ів. 1, 29-34).

Всі чотири Євангелисти: Матей, Марко, Лука і Іван записали нам подію, як то Ісус Христос, на початку свого месіянського подвигу, прийняв хрещення від

Івана Хрестителя в ріці Йордан. Всі вони оповідають про те, що Іван хрестив водою, що його хрещення є знаком покаяння і приготування самих себе до зустрічі з Месією, якого Іван проповідував: *«Ось той, про кого я говорив: Той, що йде за мною, існував перед мною, був раніше за мене»* (Ів. 1, 15). *«Той же стоїть серед вас, якого ви не знаєте; він наступить після мене, а я йому не гідний розв'язати йому ремінця сандалів»* (Ів. 1, 26-27).

Коли хрещення Хрестителя було покайним приготуванням, чому тоді Ісус Христос прийшов до нього хреститися? Яка тут криється правда? Що символізує це хрещення для віруючих у Христі? Хрещення Івана не було св Тайною, як це ми сьогодні її знаємо. Те хрещення не змивало ні первородного гріха, ані не відпускало особистих гріхів. Ті, що приходили до Івана хреститися, робили це на знак покаяння, бо тому негайно після такого хрещення вони ще й визнавали свої гріхи. А Ісус Христос, Предвічний Бог, який став чоловіком ради нашого спасіння — приймаючи на себе кару за наші гріхи, прийняв хрещення покаяння. Чому? Проаналізуймо подію там, як вона записана в Євангелістів.

Коли Ісус вийшов з-поміж натовпу людей, що стояли на березі Йордану, щоб хреститися від Івана, і став віч-на-віч перед св. Предтечею і просив хрещення, Іван *«спротивився»* йому, кажучи: *«Мені самому треба хреститися в тебе, а ти приходиш до мене»* (Мт. 3, 14). Бо Іван знав, що його хрещення не є те, чим буде хрещення Ісусове; що його хрещення водою є тільки зовнішніми обмиванням, що символізує покаяння; що Ісус буде хрестити Духом Святим і вогнем, який проникає в саму душу і її оживляє так, як вогонь проникає в клітини тіла і передає йому свої властивості теплоти і світла. Іван Хреститель був

безсилий уділяти таке хрещення і тому сам хотів прийняти хрещення від Ісуса. Та Спаситель сказав йому: *«Залиши це тепер, так бо личить нам здійснити всяку правду»* (Мт. 3, 15). Ісус не сказав, що «треба», але що «личить». Це тому, що Ісус жодним законом не був зобов'язаний до такого хрещення. Іванове хрещення не було установою Старого Завіту, але вільно прийнятим ділом покаяння. Ісус, однак, знав, що це подобалося Небесному Отцеві, щоб він хрестився, щоб так дати приклад людям і пошанувати Предтечу. Хрещенням, яке Ісус прийняв від Івана символічно і дійсно став Посланцем Божим. Юдеї приходили до Івана хреститися і покутувати за свої гріхи. Христос не хрестився задля своїх гріхів, а за гріхи всіх людей; він той, про якого пророкував Ісая, що мусить терпіти за гріхи людей. Слова св. Марка (1, 11): *«Ти єси Син мій любий, в тобі моє уподобання»* пригадують нам слова пророка Ісаї (42, 1-4): *«Ось слуга, якого я підтримую, мій вибраний, якого вподобало моє серце. Я поклав на нього дух мій; він сповістить народам правду... і встановить на землі справедливість»*. Слово суга «паіс» в грецькій мові теж має значення син, тому Христос має два титули — Син і Слуга. Тому так влучно пророкував Ісая: *«Та він наші недуги взяв на себе, він ніс на собі наші болі. Він був поранений за гріхи наші, роздавлений за беззаконня наші. Кара, що нас спасає, була на ньому, і його ранами ми відкуплені... провини нас усіх Господь поклав на нього»* (Іс. 53, 4-6).

Отже, Ісус прийняв хрещення Іванове не як покаяння за свої гріхи, яких не мав, але предбачаючи свої терпіння і смерть, щоб так одержати від Отця Небесного прощення гріхів всіх людей. Тому він у солідарності єднається з людьми, щоб так *«здійснити всяку правду — справедливість»* (Мт. 3, 15). В той

спосіб хрещення Ісуса в Йордані було спрямоване до смерті на хресті, в якій кожне хрещення пізніше знаходить своє сповнене значення. Тому то Христос сказав: *«Хрещення маю я прийняти й як мені важко, докіль воно не здійсниться»* (Лк. 12, 50). І воно здійснилося на хресті; це бачив його улюблений учень св. Іван, який стояв під хрестом з його Пресвятою Матір'ю Марією,— бачив, як Ісус умирав: *«Один з вояків проколов йому списом бік. І потекла негайно ж кров і вода»* (Ів. 19, 34). Тим то час життя Ісуса, в якому він діяв як Месія і Спаситель людського роду, міститься між двома хрещеннями, того в Йордані і того на хресті, що стало нашим спасінням, нашим відкупленням.

Хрещення Ісуса теж стало праобразом хрещення кожної християнської душі, бо Іванове хрещення відтінювало наслідки християнського хрещення. Христос почав і закінчив своє месіянське життя хрещенням. Ісус ще на початку, звертаючись до Никодима, сказав, що хрещення потрібне, щоб увійти у Царство Боже: *«Коли хтось не вродиться з води і Духа, не спроможен увійти у Царство Боже»* (Ів. 3, 5). Та й кінчаючи свій побут на землі, перед своїм вознесінням, ще дав останнє доручення своїм апостолам: *«Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи: хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа»* (Мт. 28, 19). *«Хто вірує і охреститься, буде спасений; а хто не увірує, буде осуджений»* (Мк. 16, 16).

Отже, своїм життям, своїм прикладом хрещення від Івана Хрестителя, своєю наукою і своєю смертю на хресті Ісус дав доказ на потребу хрещення для нас, його визнавців, щоб вірою в його науку і хрещенням осягнути спасіння. Амінь.

о. Софрон Мудрий, ЧСВВ

ХРЕЩЕННЯ У НОВОНАРОДЖЕНІЙ ЦЕРКВІ

Дорогі в Хресті Брати й Сестри, зовсім слушно, що в цьому ювілейному році 1000-ліття офіційного хрещення України хочемо оновити в собі основні поняття про саму ж таки Тайну Хрещення і про неї розважаємо в багатьох наших повчаннях. Попередньо ми роздумували коротко, чим є Св. Тайна Хрещення у своїй суті та які її наслідки. Вона бо є купіллю на відпущення гріхів, на відродження до життя в Христі Ісусі, вона є джерелом чеснот віри, надії, любови. Вона дає нам Боже дитинство, творить у нас храм Божий. Святе Хрещення — це перша Тайна, яку приймає кожний християнин, і тому без неї не можна важно прийняти ні однієї іншої Тайни. Хрещення, отже, є брамою до прийняття всіх інших Тайн і через неї, наче крізь двері, кожний мусить увійти, якщо хоче користати з усіх інших Святих Тайн. Звідси й виводиться необхідність Св. Тайни Хрещення. Про це виразно засвідчив наш Божественний Спаситель: *«Коли хтось не вродитьмя з води та Духа, неспроможен увійти у Царство Боже»* (Ів. 3, 5) та *«Хто увірує й охреститься, той буде спасений!»* (Мр. 16, 16).

Ближчим приготуванням до установаження цієї Святої Тайни було хрещення св. Івана Хрестителя. Надхненний Святим Духом, Іван вийшов з Юдейської пустині над ріку Йордан і почав проповідувати: *«Покайтеся, бо наблизилося Небесне Царство!»* (Мт. 3, 1-2). Тоді приходило до нього багато людей і

«сповідалися у своїх гріхах», а святий Предтеча хрестив їх «водою на покаєння» (Мт. 3, 6, 11). Своім хрещенням святий Пророк приготував людей до приходу Спасителя-Ісуса, кажучи: «Я вас хрещу тільки водою — на покаєння; але той, хто йде за мною, він сильніший від мене... Він хреститиме вас Духом святим і вогнем» (Мт. 3, 11). Іван усвідомлював те, що хрещення водою, яке він уділяє, змиває, щоправда, гріхи заради покаєння, але само лише хрещення водою не може зовсім викоринити гріха із серця людини. Необхідно, отже, прийняти хрещення Духом Святим, який назавжди залишається у серці людини. Він викоринить з неї гріх і всяке беззаконня та відродить до нового життя. Про це «хрещення Духом» ось так мовить пророк Єзекиїл: «Я дам вам нове серце і новий дух владу у ваше нутро. Я вийму кам'яне серце з вашого тіла й дам вам серце тілесне. Я владу у ваше нутро дух мій і вчиню так, що ви будете ходити в моїх заповідях та берегти й виконувати мої установи» (Єз. 36, 26-27).

Одного дня до св. Івана над Йордан прийшов Ісус з Назарету й просив від нього хрещення, але просив його, напевно, не тому, щоб «сповідатись у своїх гріхах», але, як це пояснює св. Григорій Назіянський, щоб «освятити воду й надати їй силу духовного відродження». Саме Христос мав бути Тим, хто мав хрестити *«водою й Духом Святим»* (Ів. 3, 5). Коли ж Ісус охрестився і вийшов з води, «розкрилось Йому небо і Він побачив Духа Божого, який спускався, мов голуб, і зійшов на Нього. І голос пролунав з неба: *«Це Син мій любий, що Його Я вподобав»* (Мт. 3, 16-17).

Вже з початку свого прилюдного життя Ісус Христос навчав своїх апостолів, як мають вони хрестити (Ів. 4, 2), щоб згодом доручити їм їхнє найважливіше посланництво: *«Ідіть і навчайте —*

робіть учнями всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа» (Мр. 16, 16).

Христос приймає і вдосконалює Іванове хрещення. Під час своєї апостольської праці Ісус разом з апостолами хрестить, як каже Іван Апостол: *«Після того вирушив із своїми учнями в край Юдейський і перебував там із ними і хрестив»* (Ів. 3, 22). Що більше — здобуває більше учнів, як Іван, і хрестить більше, як він. Про це скаржились Іванові учні, кажучи йому по Ісуса: *«Он він хрестить, то всі до нього йдуть»* (Ів. 3, 26). Однак, пояснює євангелист, що не хрестив сам Ісус, лише його учні (Ів. 4, 2). Хрещення ж апостолів було лише продовженням хрещення Йоанового, бо властиве хрещення Духом Святим буде уділюватись лише після прослави й воскресіння Христа.

Хрещення, як таке, не належало до безпосередньої місійної діяльності Ісуса, ані Його апостолів. Христовий наказ про хрещення приходить уже після Його славного воскресіння.

В день Зіслання Святого Духа, на запитання юдеїв, що їм робити, св. Апостол Петро відповів: *«Покайтеся і нехай кожний з вас охреститься в ім'я Ісуса Христа на відпущення гріхів ваших, і ви приймете дар Святого Духа»* (Ді. 2, 38). І того ж самого дня охрестилось *«яких три тисячі душ»* (Ді. 2, 41). Після свого воскресіння Ісус дав останні поучення своїм учням та апостолам, а тоді послав їх у світ проповідувати Євангеліє, тобто Добру Новину, всьому створінню, кажучи: *«Ідіть же по всьому світу й проповідуйте Євангеліє всякому створінню. Хто увірує й охреститься, той буде спасений, а хто не увірує, той буде осуджений»*.

Апостоли добре розуміли, в чому сила й необхідність хрещення для спасіння людей. І вони

хрестили їх в ім'я Ісуса, бо знали, що цим актом людська душа єднається з Духом Христа і стає учасницею всіх його заслуг. Від самих початків свого існування Свята Церква вірить, що вся історія спасіння людства звершується й бере свою силу від Христа та фактів його життя. Тому кожний віруючий не може мати іншого бажання й надії, як лише ту, щоб якнайтісніше зв'язати своє життя і свою діяльність з особою Христа і Йому віддати повне довір'я на своє Спасіння. Ось тому хрестимось в «ім'я Ісуса». Бо *«кожен, хто вірує в Нього, через Його ім'я одержує відпущення гріхів»*,— навчає св. Апостол Петро (Ді. 10, 43).

Тож день Зіслання Святого Духа на Апостолів був, властиво, днем народження Христової Церкви, був для Церкви тим, чим був день Хрещення Ісуса в Йордані. В цьому благословенному дні Господь уділив усім Святого Духа. Прославлений Христос через Святого Духа продовжуватиме свою присутність і реалізуватиме у людських душах діло спасіння й поширення Божого Царства на землі до кінця світу. Ніякі темні сили цього світу, ніякі володарі й тирани не мали й не мають сили обмежити дії Христа через Святого Духа, для якого немає кордонів, стають безсилими усі людські засоби й заборони. Святий Дух діє у хрещених людей, хоч би і в безбожних країнах, де замкнені храми, де заборонено навчати дітей правд святої віри, приводити їх на богослужби. А не зважаючи на це, релігійність і віра зростає, збільшується. Святий Дух невидимо діє в душах людей. Він день у день перемагає сатану та його Царство!

Первісна Церква не уділяла хрещення з власної ініціативи, але з послуху Божій волі, речником якої був Христос-Спаситель. Христос потвердив, що Йоанове

хрещення було з неба (Мт. 21, 25) і доповнив його, удосконалив новим хрещенням у Святім Дусі після свого Воскресіння.

Тож практика хрещення первісної Церкви установа Христом, як спасенна воля Отця, для очищення наших душ від первородного гріха, для відродження її до надприродного життя силою Святого Духа. Перед своїм вознесінням на небо Ісус приступив і промовив до своїх апостолів та учнів: *«Дана мені всяка влада на небі й на землі. Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав»* (Мт. 28, 18-20).

Тож практика Хрещення у первісній Церкві, яка вірно продовжується по нинішній день — це не людський витвір, але Божий. Святої Тайни Хрещення не видумали Апостоли, не видумала Церква пізніших віків. Це Божа установа, і тільки Божа. Христове Хрещення в Йордані є для нас зразком нашого хрещення. Як Він, у хвилині свого Хрещення, міняє спосіб свого життя і не повертається більше до Назарету, ані до своїх наймиліших по крові, так і ми повинні заради нашого Хрещення змінити спосіб життя і чинити те, що Богові до вподоби, а не те, що наше старе самолюбство нам підказує. Хрещенням ми вмираємо з Христом і, наче б поховані, встаємо до прославленого життя, до вічного життя в Христі Ісусі.

Тому тисяча років назад охрестився св. Володимир Великий, охрестив він свій народ і свою державу. Він бо, просвічений Божою ласкою, добре знав, що без Хрещення немає спасіння. Амінь!

о. Ісидор Патрило, ЧСВВ

СВЯТЕ ХРЕЩЕННЯ В НАУЦІ СВЯТОГО АПОСТОЛА ПАВЛА

Дорогі в Христі Браття і Сестри — дорогі радіослухачі!

Багато попередніх передач було присвячено св. Тайні Хрещення, яке перед 1000 роками прийняли наші батьки і яке й нам передали. Між ними, мабуть, не було ні однієї науки, в якій не було б згадки про св. ап. Павла та його науку. Майже в кожній з них наводилися також слова-цитати з його листів, в яких він писав про цю св. Тайну. Тому в сьогоднішній передачі присвятимо нашу увагу в окремий спосіб тій його науці про св. Тайну Хрещення, бо ніхто з апостолів не виготовив більше від нього листів до християнських громад і ніхто більше та краще не написав також про неї цієї св. Тайни. Що ж, отже, і як навчає св. Павло про св. Хрещення у своїх численних листах, які він нам залишив?

Св. ап. Павло — це найвизначніша постать в апостольських часах, як сказано про нього в італ. кат. енциклопедії — людина динамічно активна й невтомний апостол, серце якого було переповнене любов'ю і ревністю для Христа. Він сам писав про себе: *«Живу вже не я, а живе в мені Христос»* (Гл. 2, 20) та що він *«вважає все на світі за сміття — аби тільки придбати Христа»* (Фл. 3, 7-8). Хоч він не належав до перших 12 апостолів, але його Церква поставила поруч св. Петра і зарахувала до верховних апостолів.

Св. Павло, як знаємо, не належав до тих апостолів, яких собі вибрав Христос і які за його життя пішли за Ним. Він, отже, не був свідком його великих діл і не чув його наук, які він голосив тим, що приходили до нього. Св. Павло не бачив Христа за його життя на землі, а по його смерті й Воскресінні, як сам пише, навіть «несамовито гонив Божу Церкву та руйнував її», переслідуючи тих, що визнавали Христову науку, «перевищуючи у юдействі багатьох ровесників свого роду і бувши запеклим прихильником передань своїх предків» (Гл. 1, 13).

Він навчався в найкращих тоді школах, навіть під проводом великого Гамалиїла. Але, не в школах зачерпнув він знання про ті речі, про які проповідував і писав у своїх листах, зокрема про св. Хрещення. Бо *«Євангелія, яку я вам проповідував,— пише він до Галатів,— не є за людською мірою, бо я її не прийняв ані не навчився від людини, лише — через об'явлення Ісуса Христа»* (1, 11).

Це була, отже, не людська наука, яку він здобув у тодішніх школах.

Цієї науки не передали йому й другі апостоли бо, як він також пише, по наверненні «не подався в Єрусалим до тих, що були апостолами перед ним, а пішов у Арабію, тобто на пустиню, і щойно по трьох роках відвідав «Кифу та Якова, брата Господнього» (Гл. 1, 17). Очевидно, не чув він тієї науки з уст Христових, як інші апостоли, а тільки і єдино навчився її через Об'явлення Ісуса Христа. Це, отже, не була людська мудрість, ані його наука, а Христова, яку він від нього прийняв.

Це пряме об'явлення, про що св. Павло згадує, видне також у всіх його письмах. Його наука вища й глибша навіть від інших апостолів, бо як він писав до Коринтян, *«слово моє і проповідь не в переконливих*

словах мудрости, а в доказі Духа і сили: щоб ваша віра була не в мудрості людській, а в силі Божій» (Ів. 2, 4-5).

Всі інші апостоли, коли писали про св. Хрещення, передавали тільки слова Христові, які вони від нього почули (Мт. 28, 19-20; Мр. 16, 16; Й. 3, 5) та записали факти хрещення, як це було після першої проповіді св. ап. Петра, коли то охрестились 3000 вірних, та з хрещенням етіопського вельможі, самого Павла, поганського сотника та в'язничного, що беріг апостолів (Ді. 8, 38; 9, 18; 10, 47; 16, 35).

Св. ап. Павло не тільки передав нам слова Христові про св. Тайну Хрещення та його конечність до спасіння, але також, можна б сказати, опрацював і передав його також зміст — так, як це, за його словами, об'явив йому сам Христос і що він потім поглибив в часі трирічного побуту на пустині, перебуваючи там на молитві й роздумуванні.

Яка ж це наука, яку сам св. Павло передав про св. Тайну Хрещення? Як він її описує, щоб нам краще її пояснити? Який, отже, її зміст, згідно з його словами?

Згідно з наукою св. ап. Павла: св. Хрещення — це найперше — смерть з Христом, для гріха і світу; це початок нового життя, бо людина стає тоді новим сотворінням; це уподібнення до Христа, в якого ми зодягаємося і стаємо з ним одним тілом і тому також храмом і синами Божими та спадкоємцями Божого царства.

Христос, як знаємо, завершив свою місію, яку отримав від Отця, в хвилині смерті на хресті, бо тоді він довершив діло відкуплення людського роду. Вмираючи за людей, Христос спас їх від присуду смерті, який тяжів над ними від упадку прародичів.

Але, найперше, св. Павло відразу звертає нам увагу на те, що Христос не вмер сам. В листі до Коринтян ось що він пише: *«Любов до Христа спонукує в нас цю*

думку: коли один вмер за всіх, то всі померли. А він, тобто Христос, умер за всіх, отже, разом з ним вмерли всі ті, що беруть участь у його смерті, через св. Хрещення» (2, 5-14). Бо св. Тайна Хрещення — це не тільки відвернення від гріха, як це було з покаянням в Ст. Завіті і в Йоановім хрещенні, але повне знищення гріха — через участь у смерті Христа, яку те хрещення символізує.

Про таку смерть з Христом св. Павло ще виразніше пише в листі до Римлян: «Чи ж ви не знаєте,— це його слова,— що всі ми, що в Христа хрестилися, у смерть його хрестилися? Ми поховані з ним, через хрещення на смерть, щоб, як Христос воскрес із мертвих славою отця, і ми теж жили повним життям» (6, 2-6). «Бо, якщо ми з'єднані з ним подобою його смерті, то будемо і подобою його воскресіння» (Фл. 3, 100-111). Як ми вмираємо в Адамі, як його нащадки, так у Христі також вмираємо і з ним заразом стаємо до нового життя. Бо Христос, як знову пише він до Ефесян, «голова Церкви», якої ми стаємо членами через св. Хрещення. А ту Церкву Христос «полюбив і видав себе за неї, щоб її освятити, очистивши купіллю води зо словом, щоб появити собі Церкву славу, без плями...але щоб вона була свята й непорочна» (5, 24-27).

Далі, за наукою св. ап. Павла: якщо ми вмерли з Христом і з ним поховані в Хрещенні, то ми стали новим сотворінням. Ви «скинули стару людину,— пише він до Колосян,— з її ділами й одягнулися в нову. Тим то немає грека, ні юдея... ні варвара, ні скита, ні невільника, ні вільного, а все й у всьому Христос» (1, 5-7). «Тому, коли хтось у Христі,— як пише він на іншому місці,— то він — нове створіння... Старе минуло, настало нове... Бо то Бог примирив нас із собою у Христі, не враховуючи людям їхніх

переступів, поклавши у нас слово примирення». «Тому,— це теж його слова,— вам треба позбутися старої людини, яку розтівають пристрасті, а відновитися духом й одягнутися у нову людину, створену на подобу Божу, у справедливості правди» (Еф. 4, 24).

Але у св. Хрещенні ми не тільки стали новими створіннями і новою людиною, такою самою, як раніше, чи подібною до попередньої. Бо новою людиною ми називаємо кожную новонароджену дитину, а деколи й тих, що повернулися до здоров'я по довгій і тяжкій недузі. Але вони не є іншими, як другі люди чи якими були раніше: вони й далі залишаються у всьому подібні до всіх інших людей.

Нове ж створіння і людина, про які пише св. Павло, це справді нова людина, бо вона інша від тієї, якою була передше і не подібна до неї. Бо в св. Хрещенні, як пише св. Павло, ми не тільки *«обмилися, але й освятилися, ми також оправдалися іменем Господа Ісуса Христа та Духом нашого Бога»* (1 Кр. 6, 11), бо Син Божий *«викупив»* нас, щоб *«ми прийняли усиновлення»* (Гл. 4, 5).

Тому у цій св. Тайні ми справді стали новим створінням і новою людиною, яка вже не подібна до попередньої, а стала зате подібна до Христа, бо *«колись,— пише він,— ви були темрявою, тепер же ви світлом у Господі»* (Еф. 5, 8) і *«всі, що в Христа хрестилися, у Христа й одягнулися»* (Гл. 3, 37).

Як знаємо, кожний може вбиратися в таку одержу, до якої він має право. В царську одержу вбирається тільки цар. Військову уніформу надягають тільки вояки, а старшинську — тільки ті, хто був до такого ступеня піднесений. Одіж, отже, їхня вказує, хто вони є і до якого стану належать. Коли св. Павло каже, що ті

«що в Христа хрестилися, у Христа одягнулися», то цими словами хоче вказати, що ми стали як Христос, стали одне з ним, бо ми в нього зодягнулися. Тому знову він повторює: *«Нема вже юдея, ані грека, нема невольника, ні вільного, немає ні чоловіка, ні жінки, бо всі ви одне у Христі Ісусі»* (Гл. 3, 28). *«Бо всі ми,— це теж його слова,— хрестилися в одному Дусі, щоб бути одним тілом... всі напоєні одним Духом»* (1 Кр. 12, 13). За його порівнянням (Рм. 11, 24, 16), ми наче ця дика з природи галузка, оливка, яку у св. Хрещенні прищеплено до доброї оливки, й тому вона стала тепер також доброю. Бо *«коли первісток святий,— далі продовжує він,— то святе й тіло; і коли святий корінь, то святе й галуззя»*. Тому в іншому місці він вживає цього вислову: «ми опинилися в ньому», отже стали частиною його й тому учасниками Божої природи.

Коли ж ми у св. Хрещенні одягнулися в Христа, опинилися в ньому, то ми, за словами св. Павла, стали храмом Божим: *«Хіба не знаєте, що ви — храм Божий і що Дух Божий у вас перебуває. Храм же Божий святий, в ним є ви»* (1 Кр. 3, 16-19). Але ми є не тільки храмом Божим, але ще щось багато більше і цінніше: через св. Хрещення ми стаємо дітьми Божими. *«Всі бо ви сини Божі,— пише він до Галатів,— через віру у Христа, бо всі у Христа хрестилися і в Христа одягнулися»* (3, 26-27). *«В ньому Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа... вибрав нас, щоб були святі й бездоганні, і призначив, щоб ми стали його синами через Ісуса Христа... в якому маємо відкуплення його кров'ю, відпущення гріхів, згідно з багатством його благодаті, що її вилляв на нас щедро»* (Еф. 1, 3-7).

А вже як діти ми дістаємо у цій св. Тайні право на спадщину Божу — нам належиться участь у Божому

Царстві, у його славі і щасті, бо в Христі Ісусі ми стали спадкоємцями Божими, пише св. Павло (Еф. 1, 11) і *«в ньому маємо доступ до такої самої спадщини, бо ми члени того самого тіла і маємо участь у цій самій обітниці»* (Еф. 3, 6). Ви бо *«прийняли не дух рабства,— пише він до Римлян (8, 15-16) і до Тита,— «але дух усиновлення; а коли ми діти, то й спадкоємці Божі — спадкоємці Христа»,* бо *«Бог спас нас... зі свого милосердя, купівлю відродження і відновленням Св. Духа, якого вилив на нас щедро через Ісуса Христа, нашого Спаси, щоб ми, оправдані його благодаттю, стали згідно з надією спадкоємцями життя вічного»* (Тит 3, 5-6); він *«з-за великої своєї любови оживив нас мертвих нашими гріхами, разом з Христом, і разом з ним посадовив на небі у Христі Ісусі»* (Еф. 2, 4-5).

Такою, згідно з наукою св. ап. Павла, є Свята Тайна Хрещення і такі її овочі. У ній ми стаємо новим створінням і новою людиною, якій прощено і скреслено всі гріхи і яку покликано до нового життя вже тут, на землі, в Ісусі Христі. Ми з ним об'єдналися, в нього одягнулися, стали як другий Христос і часткою того містичного тіла, яким є його Церква, а якої він — голова.

Тому св. Павло у всіх своїх листах цю науку пригадує і разом скликає всіх, що її прийняли, щоб залишити стару людину й жили, як годиться новій людині, Божим дітям і спадкоємцям неба. Ось деякі з його закликів: *«Усуньте стару закваску, щоб ви були новим тістом, бо Пасха наша — Христос, принесений у жертву»* (1 Кр. 5, 7), *«Ви були колись темрявою, тепер же — світлом: поведітьесь, як діти світла... і пильно шукайте того, що Господеві подобається* (Еф. 5, 8), бо *«ніч проминула, день наблизився. Відкиньмо, отже, вчинки темряви й*

одягнімся у зброю світла» (Рм. 13, 2-4). «Як ви прийняли Господа Ісуса Христа, так у ньому перебувайте, вкорінені в ньому, збудовані на ньому» (Кл. 2, 6-7; Гл. 5, 24)., «бо ви померли і життя ваше поховане з Христом у Бозі» і тому «коли Христос з'явиться, тоді й ви з ним явитесь у славі» (Кл. 3, 3-4), бо ви «не тілесні, а духовні і Дух Божий живе у вас... і той, хто воскресив Христа з мертвих, оживить і ваші смертні тіла, Духом своїм, що живе у вас» (Рм. 8, 9-11). Все те слова св. Павла, які він у листі до Коринтян так завершує: «Ви куплені високою ціною» (Ів. 6, 9).

Дорогі в Христі Браття і Сестри. І ми також куплені також високою ціною. Дорожим цим великим скарбом, бережимо його і поводьмося справді, як *«діти світла і діти Божі, достойно нашого покликання»* (Еф. 4, 1), щоб і ми з'явилися з Христом у його славі і стали разом з ним спадкоємцями Божого Царства. Амінь.

о. Доротей Шимчій, ЧСВВ

ПЕРШЕ ПРИРЕЧЕННЯ НА СВ. ХРЕЩЕННІ — ВІДРЕЧЕННЯ ДИЯВОЛА

Дорогі Радіослухачі!

1. По молитвах над тим, що бажає охреститися та приходить до святого просвічування, ставить йому священник питання, поки ж його охрестить. Він питає: «Чи ти відрікаєшся сатани і всіх діл його, і всіх ангелів його, і всього служіння і всієї гордині його?».

Ставить йому це запитання тричі. Оглашений, відвернений плечима до сходу сонця — до престола — світла Правди — Бога — щиро одверто, рішуче визнає:

Відрікаюся! Так, я відрікаюся від диявола, пориваю всякі зв'язки з ним. Відмовляюся від усіх попередніх пересправ із ним. Відрікаюся від усякого відношення до нього, до його поглядів, вчинків, світогляду. Зриваю з ним раз назавжди всякі зносини. Відшураюся його.

Зрікаюся цього, Богом створеного, упавшого духа. Цього злого нечистого духа, що вже в раї звів моїх прабатьків. Зрікаюся цього духа, якого Господь прокляв і сказав йому: *«За те, що ти вчинив це, будь проклятий з-поміж усякої скотини та з-поміж усіх диких звірів»* (Бут. 3, 15).

Відрікаюся *«того, що мав владу смерти — тобто диявола, а якого знищив і визволив від страху смерти та рабства — Ісус своєю смертю на хресті»* (Єв. 2, 14), як пише св. Павло в листі до Євреїв.

Відрікаюся сатани — князя цього світу, що буде вигнаний геть, як запевняє нас Христос, кажучи апостолам та тим, які прийшли поклонитися на свято (Й. 12, 31).

2. Та оглашений вирікається не тільки диявола — батька брехні. Він урочисто заявляє, що вирікається всіх діл диявола, його діянь дияволенних, усіх його підступів.

Вирікається всіх його гордощів, всякого ідолослужіння, всякої неправди, нечистоти та всякого користоловства. Відрікається сатани, який усіх зводить до гріха всякими лукавими приманами. Вирікається всякого гріха. Бо каже св. Іван: *«Хто чинить гріх, той від диявола, бо диявол грішить від початку»* (1 Й. 3, 8).

І ще одне. Оглашений вирікається не тільки диявола і його діл. Він рішуче заявляє, що вирікається всіх його ангелів — себто його помічників, всяких дияволенних посланців та всяких новітніх антихристів, про яких пише св. Павло у листі до корінтян: *«У яких бог цього віку осліпив розум, отих невірующих, що їм не сяяло світло Євангелії слави Христа, який є образ Божий»* (2 Кор. 4, 4).

3. Це перше приречення оглашеного, заким він приступить до святого Хрещення. Коли він дорослий, робить він це сам. Коли ж ще немовля, то в його імені заявляють це його хресні батьки. Тричі питається священник, а часто за третім разом іще закінчує це запитання: Чи ти дійсно відрікся?

І чому ж так? Та це ж умова, щоб могли прийняти святе Хрещення. Бо хто має служити Христові,— не може служити дияволові. Каже сам Христос: *«Ніхто не може двом панам служити: бо або одного зненавидить, а другого буде любити, або триматиметься одного, а того знехтує. Не можете Богові служити — і мамоні»* (Мат. 6, 24).

Злий дух, люципер, сатана відмовився служити Творцеві, він то став бунтарем. Він довершив бунт між духами в небі. Це він продовжує цей бунт зараз у світі. Розпалює він війни, сварки, піддуває ненависть, попирає брехню-бунт. Це той перший руїнник миру, що привів гріх на землю.

Пише праведний о. Йосиф Шрайверс: «А демон такий мерзенний з себе! Сам його вигляд дуже злякав би душу та раз назавжди відвернувся би від нього. Так, він подразнює до гордості, розбурхує славолуб'я, пролазить у душевні насаги та схилоє їх до зла».

Перестерігає сам Господь: *«Диявол вам батьком, тож волите за волею батька вашого чинити. А він був душогубцем від початку і правди він не тримався, бо правди нема в ньому, коли говорить брехню, зо свого говорить, бо він брехун і батько ложі»* (Й. 8, 44).

4. Злий дух — диявол, що його треба виректися — це той антихрист. І то антихрист не лиш той, що має прийти при кінці світу, про якого говорить св. Павло до солунян: *«Той — беззаконний* (2 Сол. 2, 8). Чи як говорить св. Іван у Одкровенні: *«Що говоритиме блюзнірства»* (Одкр. 13, 5).

«Бо спершу настане відступство й виявиться чоловік безбожний, син погибелі» (2 Сол. 2, 3). Але св. Іван свідчить: *«Дітоньки, як ви чули, що має прийти антихрист, а тепер багато антихристів настало»* (1 Й. 2, 18). «Це ті, що нищать науку Христову, що перейняті духом антихриста, що перечать, що Ісус є Христос, що відрікається Отця і Сина, що відрікається Сина... що перечить, що Христос був прийшов, що зводить праведників... (1 Й. 2, 22).

Це ті антихристи, що символізують поганську силу, поширюють земський культ та всяке ідолопоклонство.

Дорогі Радіослухачі!

Святкуємо Великий Ювілей, Тисячоліття Хрещення Київської Руси. Оце перше приречення на святому Хрещенні мусить бути особисте у кожного з нас, у нашому серці. Коли це відречення буде щире в нашому серці, тоді весь наш народ справді відсвяткує гідно тисячоліття Хрещення. Оновиться наша Київська Русь; оновиться наш український народ правдивим духом християнським.

Приготовляючись до кульмінаційної точки наших святкувань, усвідомім собі це, оце наше перше приречення. Ні усвідомляймо собі його щоденно! Ми мусимо бути свідомі, що ми християни, ми виреклися сатани і всіх діл його, і всіх ангелів його, і всього служіння його, і всієї гордині його. Свідомі того щоденно!

Уміймо сказати собі не тільки — відрікаюся, але із щирим серцем, з рукою на грудях: «Я відрікся; відрікся раз назавжди!» Амінь!

о. Северіян Якимишин, ЧСВВ

НАШІ ХРЕСНІ ПРИСЯГИ — ЧИ ВІРУЄШ У ХРИСТА?

«Віра — це початок вічного спасіння: його корінь і підстава». Віра і хрещення є потрібні для нашого спасіння». Такі повчання подають нам Тридентійський і Ватиканський Собори, що відповідають словам Ісуса Христа, який вимагає віри й хрещення для спасіння людей. *«Хто увірує й охреститься, той буде спасений, а хто не увірує, той буде осуджений»* (Мк. 16, 16). Також потрібно віри, щоб хреститися, як це вчить св. Павло в Діяннях Апостолів (Дія. 8, 37). Тому при хрещенні ставиться формальне питання: «Чи віруєш в Христа?» На це той, що охрещується, відповідає або сам, або через своїх хресних батьків: «Вірую!». Це приречення — це прилюдне й торжественне визнання всього, що Ісус Христос сам навчав і через апостолів і Церкву подає нам до вірування. Св. Павло навчав: *«Без віри не можливо подобатися Богу, бо хто приступає до Бога, мусить вірити, що він існує і дає нагороду тим, які його шукають»* (Євр. 11, 6). Саме ж хрещення без віри не має жодного значення ні сили. Хрещення без віри буде хіба тільки зовнішнім актом, няче якогось ритуалу введення до клубу чи до товариства, або, як колись бувало, до якоїсь секти. Може й багато таких християн, що були хрещені й задля цього вважаються членами Церкви, вважаються християнами з метрики, але те хрещення їм нічого не додає, бо вони

не вірять в Бога, в Ісуса Христа; не приймають його науки, тож і не живуть, як належить жити християнам.

Дехто питає: «Якщо потрібно віри, щоб хреститися, яку користь має хрещення дітей-немовлят?» Скаже: «Ми не маємо права їх хрестити, коли вони несвідомі про віру або ще не знають всіх правд віри. Вони навіть нездатні зробити визнання віри». Суперечки про хрещення немовлят і дітей сягають перших століть християнства. Але ми знаємо із Діянь Апостолів, що в перших роках Апостоли хрестили цілі родини, отже й дітей; св. Петро хрестив родину сотника Корнилія, а св. Павло хрестив родину Лідії й родину одного в'язничного в Филлипах, в Македонії. Знаємо теж з безперервної практики Католицької Церкви, що завжди хрещено також і дітей, а Церкви Східніх Обрядів цю старовинну традицію ніколи не заперечували. Та й найновіші закони Католицької Церкви potwierджують практику хрестити немовлят.

Для тих, що заперечують, мовляв, немовлята нездатні зробити визнання віри, ми можемо відповісти навчанням св. Августина, що «віра Церкви доповняє віру навіть маленьких дітей». Бо кожне хрещення включає акт віри, роблений самим хрещеником, якщо це дорослий, або зроблений Церквою, через хресних батьків, якщо це дитина-немовля. Коли дитина зростає, поступово зростає і її віра. Це буде дуже залежати від дбання рідних батьків і хресних батьків, що приносять дитину до хреста і які за дитину прирікають вірити в Христа. Вони беруть на себе велику відповідальність, на якій залежить спасіння душі дитини, щоб та дитина, охрещена, зростала у вірі.

Тому священник може й відмовити Тайну Хрещення такій дитині, якщо її рідні батьки і її хресні батьки не

можуть дати запевнення, що цю дитинку виховують у вірі; що вони будуть навчати дитину правд віри; вчити її молитися; навчати її Божих і Церковних Заповідей; вчити її християнських чеснот; вчити приступати до св. Тайн; взагалі, вчити жити християнським життям; щоб з роками, зростаючи тілом, та дитина зростала також у Христовій вірі. Тому, коротке, але дуже важливе питання до рідних і хресних батьків: «Чи ви совісно і відповідально сповняєте свій обов'язок навчання і виховання ваших дітей, щоб вони зростали у вірі? Чи ви вчите їх катехизму? Чи ви самі є для них прикладом християнського життя?

Ми ввійшли у тисячоліття хрещення Руси-України. Ми є спадкоємцями християнства, яке було дане нашим Богом через св. рівноапостольного Володимира Великого, князя Київської Руси. Під час хрещення ми самі або через наших хресних батьків зробили присягу вірити у Христа. Сьогодні перевірено, як ми нашу присягу сповняємо. Яка наша віра?

Світлої пам'яті Архієпископ Антоній Блум у своїм творі «Бог і людина» писав, що є багато хрещених, які живуть, наче атеїсти, безбожники. Це тому, що в них немає місця на Бога; немає Бога в їхній ідеології; немає Бога в їхніх думках, словах і ділах». Отже, є можливим, щоб хрещена людина була атеїстом-безбожником. Ще гірше тоді, коли людина, відповідальна за виховання, злобно, свідомо й добровільно заперечує існування Бога і в тому переконує інших, головню молодь і дітей в школі.

Отже, яка наша віра? Каже св. ап. Яків: «*Віра, коли діл не має, мертва сама в собі. Та хто-небудь скаже: Ти маєш віру, а я маю діла. Покажи мені твою віру без діл, а я тобі покажу моїми ділами мою віру. Ти віриш, що Бог один?— Добре робиш. І біси вірують та*

тремтять. Хочеш знати, безглуздий чоловіче, що віра без діл не приносить плоду.— Ви бачите, що чоловік оправдується ділами, не тільки вірою... Як тіло без душі мертває, так само й віра без діл мертва» (Як. 2, 17-26).

Щоб доказати нашу віру, вже великим є те, коли ми щасливі тішимося з того, що ми християни, що наш народ, отже, наші батьки і прабатьки, що вже до початків християнства на Русі-Україні ісповідували Христову віру; що тим освятилися та що вірою і хрещенням, та й життям з віри спаслися. Ми також хочемо вірою і хрещенням спасти себе і своїх дітей і внуків. А віру нашу доказуємо ділами: тим, що зрікшись діл-служіння дияволів, який спокушає нас до зла, ми вірно заховуємо Божі й Церковні Заповіді; тим, що ми з віри почитаємо Бога щоденно молитвою; тим, що ми відвідуємо Божі храми і Богові та Богородиці й Святим посвячені місця та беремо участь у Божественних Літургіях і інших богослуженнях. Ми теж доказуємо нашу віру тим, що серед невигод, терпінь, а то й переслідування, не забуваємо, що ми християни-католики, і ми готові навіть на ув'язнення, муки, а то й смерть за Христа і його Церкву — так, як це зробили сотні тисяч мучеників, ісповідників та праведників протягом всіх віків переслідування християнства, особливо вірних католицької Церкви, що навіть сьогодні, головню в країнах, де панують тоталітарні, атеїстичні уряди. Ми доказуємо нашу віру тоді, коли ми, за наукою Ісуса, будемо любити наших ворогів — тих, що нам зробили будь-яке зло, і будемо молитися за тих, що нас переслідують. Не шукаймо пімсти, бо це роблять погани й безвірки. Ми ж намагаймося, живучи вірою, миритися й прощати і за них молитися, щоб так, навіть ворогів наших, привести до навернення, до віри, щоб і вони спаслися.

Також зростаймо у вірі самі, з нашими родинами. Скріплюймо нашу віру вивченням справ нашої релігії — вивченням катехизму. Коли в школах не вчать релігії, треба, щоб батьки самі вчили, так словом, як і прикладом. Тим то наше хрещення й хрещення наших дітей буде мати вартість, бо віра наша буде жива, бо так ми були прирекли при наших хрещенні.

Святкуючи наше тисячоліття християнства, відновім нашу присягу віри, щоб ми завжди були Божим народом, як казав св. Петро до перших християн: *«Ви ж — рід вибраний, царське священство, народ святий, люд, прибраний на те, щоб звітувати похвали того, хто вас покликав з темряви у дивне своє світло; ви колись — не народ, а тепер народ Божий не помилювані, а тепер помилювані»* (1 Пет. 2, 9-10). Амінь!

о. Доротей Шимчій, ЧСВВ

ДРУГА ПРИСЯГА НА СВЯТОМУ ХРЕЩЕННІ — З'ЄДНАННЯ З ХРИСТОМ

Дорогі Радіослухачі!

1. Коли оглашенні, чи в ім'я дитини хресні батьки заявили рішуче, що вони відреклися сатани, і нічогосінько вже спільного не мають з ним, тоді священник повертає їх лицем до сходу сонця, до престола, до церкви, до кивота. Відтак ставить він їм друге запитання:

«Чи ти з'єднуєшся з Христом?»

З'єднати — не збирати в один гурт. Це — об'єднувати, згуртовувати разом. З'єднати — це зв'язувати одне з одним; це сполучувати, змішувати, приєднувати гуртом.

Знову з'єднатися — це зближатися з кимось; це — бути в певних відносинах, в почуттях з кимось. З'єднатися — це сполучитися чим-небудь між собою; приєднатися до чогось.

І ось цей, що приступає до святого Хрещення, має з'єднатися із Христом Богом.

Всі люди, як створіння Божі, природньо з'єднані з Богом, злучені з Творцем, силою Божого творення. Казав колись св. Павло в Ареопагу Атенцям, як читаємо в Діяннях: *«У ньому бо живемо, рухаємося й існуєм, як деякі з наших поетів сказали: Бо й ми з його роду...»* (Дії 17, 28).

Всі ми також з'єднані з Христом одній і такій самій людській природі. Та ж Христос Господь не

вагався статися людиною. Читаємо в листі до Филип'ян: *«Прийнявши вигляд слуги, ставши подібним до людини. Подобою явившись як людина»* (Фил. 2, 7). Тому і слушно називаємо його братом нашим в Адамі.

2. Але з'єднуємося з Христом надприродньою вірою — це в його науці, у його святій Євангелії. Так ми вірою з'єднуємося в одне Христове стадо; у членство його Царства, його Святої Церкви. Вірою з'єднуємося з Христом Божою ласкою, щоб бути наслідниками вічних благ і бути синами однієї Божої родини, спадкоємцями Божого Царства. Так ми з синів Адама — Божого гніву, стаємо синами Божого милосердя. Каже св. Павло Галатам: *«Ти вже не раб, а син; а коли син, то спадкоємець завдяки Богові»* (Гал. 4, 7).

Оце вірою з'єднуємося з Христом. Віра, як каже св. Василій, це прийняття й одобрення без найменшого сумніву того, що чується, в переконанні, що воно проголошене з Божої ласки. Авраам не сумнівався — там було глибоке переконання, що кожне Боже слово правдиве і можливе, хоч природа тому противиться. Вірою з'єднуємося з Христом, а віра — це прийняття об'єднаних правд і цими то правдами проїняте все щоденне життя.

Віра ж кріпка, без хиткості, до якої закликає св. Павло Колосян: *«Є явним гріхом гордості й упадком, як хтось відкидає те, що написано, або додає щось, що не написано, бо Господь наш Ісус Христос сказав: „Мої вівці слухаються мого голосу“»* (Й. 10, 27).

А зріст у цій вірі, що з'єднує нас Христом, такий сильний, що веде до мучеництва. Казав св. Василій до Дометіяна Модеста, префекта преторії за цесаря Валенса: *«Коли йдеться про нашого Бога, то ми нічого*

більше не знаємо й на ніщо не дивимося, тільки на нього одного. Вогонь, меч, дикі звірі, кліщі, що роздирають тіло,— більше додають нам заохоти як страху!— я так далекий відіймати або додавати щонебудь до Символу Віри, що навіть не посмів би змінити порядку слів».

3. Оглашений, щоб заявити, що він з'єднується з Христом, проказує Символ Віри; тут зібрані всі правди віри, і так він стає одне з Христом. Святий Августин називає Тайну Хрещення — Тайною Віри. Бо ж хто приймає Тайну Хрещення, цей визнає віру, цей уже має її в серці. Отак охрещений вріс у світ віри, у цей Божий світ, у Божу Церкву. Тайною віри — Святим Хрещенням присвоїв собі правди віри не лиш процесом пізнання — переживання, але прийняттям цих правд, поданих авторитетом Церкви.

Це є переживання з'єднання з Богом, усвідомлення собі Бога. Тут душа в тузі за нескінченністю, за правдою, за щастям — духово оживає. Серце виповнюється почуттям Бога присутнього в світі, в усьому, що оточує нас, де променює і розум, і воля Божа, де виливається Божа любов.

Охрещений з'єднується вірою з Христом. А ця віра не лише предметова, як зліпка правд об'явлених, як збір, що їх приймає душа на підставі авторитету Бога. Але є це віра підметова. Бо ж переживання і діяння в людині. Тут людина вживає всі свої сили, щоб так їх піддати Богові, із довір'ям до Бога та з очікуванням і великою надією майбутності.

А є це віра не тільки природня. Тут при такій вірі людина резигнує із своїх досвідів, своїх пізнань. Тут головно діє Божа ласка. Бо така віра, це діло Боже.

Отут Божа ласка особливіше й освічує розум, і скріплює людську волю. Вона потягає та помагає до кращого пізнання.

Дорогі радіослухачі!

Оце входимо у Великий Ювілей — у тисячоліття хрещення Руси Київської. Віра, що вже здавна жевріла в серцях киян, офіційно засяяла на короні нашого Великого Володаря — Святого Володимира. Води Славути змили останки поганства. Вже тисячу літ живе наш український народ просвітянством Христової віри, з'єднаний з Христом, як пише св. Павло Римлянам: *«Закон духа, що дає життя в Ісусі Христі, що визволив від закону гріха і смерті»* (Рим. 8, 2).

Жиймо ми самі стало з'єднані з Христом святою вірою. Молімся із Св. Володимиром за весь наш народ: «Сотворителю неба і землі, споглянь на людей твоїх і дай нам визнавати тебе, Бога правдивого. Утверди нас у правдивій вірі, допоможи нам поборювати видимих і невидимих ворогів. Прослави в Київській землі та в українському народі ім'я твоє пресвяте за молитвами Пресвятої Богородиці на віки. Амінь!»

о. Доротей Шимчій, ЧСВВ

ТРЕТЯ ПРИСЯГА — СЛУЖІННЯ ХРИСТОВІ

Дорогі Радіослухачі!

І. На святому Хрещенні, через святу віру, кожний з'єднується з Христом. Оглашений торжествуюче — прилюдно заявляє, що він вирікається диявола й усіх його діл. Прилюдним визнанням віри з'єднується з Христом. Але священник, заки приступить до свяченої води, щоб купеллю святою обмити оглашенного, вимагає ще одної присяги. Священник ставить іще третє запитання. У наших требниках є питання: «Чи обіцяєш служити Христу?» Зараз требник, римського видання, каже: «поклонися йому», поклонися йому, тому Христові, що з ним ти з'єднався. На це оглашений заявляє: «Покланяюся Отцю, і Сину, і Святому Духові, Трійці єдиносущній і нероздільній».

Тричі оглашений це прирікає,— тричі обіцяє служити Христові. Признає так над собою владу Господа Ісуса. Так підчиняється в повній його волі. Отже покланяється Богові, в Трійці одному. Справді оглашений це зробив уже у своєму серці, визнанням святої віри. Тут же прилюдно приобіцює це робити своїм служінням, своїм життям. Він каже так: «Обіцяю служити Христу!».

Оглашений покланяється святій Трійці; обіцяє служити Святій Трійці, служити Христові, це жити Христовою Євангелією, придержуватися Христової науки. Обіцяє служити Христові, щоб так зберігати ненарушену, незламну печатку — знак святого

Хрещення,— не плямити білу одіж і не оскверняти ризу, здобуту в цій святій купелі, щоб так мужньо здобувати блаженство вічне, довічну нагороду.

2. Отак поклонятися Богові, служити Христові,— це жити християнськими обов'язками, це жити Божими Заповідями. Святий Августин називає святе Хрещення початком святих Заповідей. Бо ж Святе Хрещення приносить не лише великі дари, але також стягає і обов'язки, що їх мусить узяти на себе та їх виконувати кожний охрещений. Христос виразно заохочує: *«Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені, і я облегшу вас. Візьміть ярмо моє на себе і навчіться від мене, бо я лагідний і сумирний серцем, тож знайдете полегшу душам вашим. Ярмо бо моє й тягар мій легкий»* (Мат. 11, 28-30).

На святому Хрещенні оглашений здобуває громадянство Божого Царства. Святе Хрещення — це ворота до святої Церкви — до Христової збірноти. Через цю Святу Тайну охрещений стає повноправний член Церкви. Оце громадянство обумовлює її права й обов'язки.

Охрещений стає дитиною Божою, як свідчить св. Іван: *«Котрі ж прийняли його — тим дано право дітьми Божими стати, які в ім'я його вірують. Які не з крові, ані з тілесного бажання, ані з волі людської, лише — від Бога народилися»* (Й. 1, 12-13).

3. На Святому Хрещенні діється щось великого. Тут людина підкреслює не лише свою залежність від Бога, а й свою підлеглість його творчій силі. А така підлеглість — це служіння Христові невольниче.

Тут сповняється щира дитинна підлеглість, підданість сина Небесному Батькові. Тут зроджується життя в Ісусі. Свідчить святий Павло: *«Бо закон духа, що дає життя в Христі Ісусі, визволив тебе від закону гріха і смерті»* (Рим. 8, 2). *«Бо ви не прийняли*

духа рабства, щоб знову підлягати боязні, але прийняли дух усиновлення, яким кличемо: Авва! Отче!» (Рим. 8, 15). «Сам цей Дух свідчить разом із нашим духом, що ми — діти Божі» (Рим. 8, 16).

При цій третій присязі молиться священник над оглашеним і просить Господа, щоб новоохрещений не був вже більше дитиною тіла, але дитиною Божого Царства. Молиться, щоб оглашений не служив більше гріхові, але ходив духом. Служив Христові.

Святий Павло пише це римлянам: *«Бо те, що було неможливим для закону, ослабленого тілом, Бог, пославши свого Сина в тілі, схожім на гріховне тіло, ради гріха, і осудив гріх у тілі, щоб оправдання закону здійснилося на нас, що ходимо не за тілом, а за духом» (Рим. 8, 3-4)*

Ходити духом, а не за тілом — це служити Христові — жити святою Євангелією, по-синівському сповняти волю Божу. Це жити так, як святий Павло пише Галатам: *«Всі бо ви, що у Христа хрестилися, у Христа одягнулися» (Гал. 3, 27).*

4. Два попередні приречення на святому Хрещенні відносилися до давнього — минулого життя оглашеного. Це ж третє приречення відноситься до його майбутнього. Справді оце третє включає в собі й обидва попередні. Щира ж постанова служити Христові виключає всяку службу дияволу і його висланникам. Це виразно каже Христос: *«Ніхто не може двом панам служити» (Мат. 6, 24).*

А ця третя присяга, це не собі просто обіцянка. Це є постанова, рішення. Це сила волі, незламність, непохитність, що показується у характері людини. Що віддзеркалюється у щирій і витривалій службі Христові. У витриванні у святій вірі. Як це пише святий Павло Римлянам: *«Знаємо ж, що старий наш*

чоловік став розп'ятий з ним, щоб знищилось оце гріховне тіло, щоб нам гріхові більше не служити» (Рим. 6, 6)

5. Три приречення на Святому Хрещенні. Відречення диявола, визнання віри, рішення служити Христові — містять увесь характер Святого Хрещення. Ці три домагання треба нам, християнам, в душі підтримувати, їх часто відроджувати. Добрі християни це переживають головно у святому Великому Пості. Нагадує святий Павло: *«Як, отже, ви прийняли Господа Ісуса Христа, так у ньому перебувайте»* (Кол. 2, 6).

Треба нам часто пригадувати собі наші приречення, зроблені на святому Хрещенні. Але ж ми святкуємо Великий Ювілей — Тисячоліття Хрещення Руси Київської. Годиться особливіше нам усім поглибити духа Святої Тайни Хрещення. Збагнути таїнства цієї Святої Тайни. Це ж суть усіх святкувань Ювілею.

Буде це повне відродження духа Святого Хрещення. Кожний щиро, правдиво, глибоко хай переживе його у своєму серці. А тоді прийде воно певно в усьому нашому народі, що спрямовує свій християнський зір на хвилі Дніпра. Амінь!

о. Віталій Підскальний, ЧСВВ

ПЛОДИ СВЯТОГО ХРЕЩЕННЯ (Особисті й всенародні)

Коли приглянемось людині перед св. Тайною Хрещення і після неї, то тілесними очима не побачимо на ній ніякої зміни. Інакше, однак, виглядає справа, коли дивимось на охрещеного очима душі. Святою Тайною Хрещення ми стаємо справжніми дітьми великого Царя-Бога, тому й правними спадкоємцями неба. Це можемо побачити тільки очима святої віри.

1. Які особисті плоди Святої Тайни Хрещення добачуємо?

1) Найперше, вона змиває гріхи, як первородний, так і всі особисті, чи вони тяжкі, чи повсякденні, чи малі, чи їх багато, чи мало. Пророк Єзекиїл це передрік такими словами: *«І виллю на вас чистуводу і станете чисті. І вложу вам нове серце і дам вам нового духа»* (Єзек. 36, 25).

2) Свята Тайна Хрещення звільняє від усіх кар, які належаться людині за гріхи.

3) Вона дає душі Божу освятну ласку, що є немов ясним світлом для душі. Щойно таку душу любить Бог і дає їй свої благодаті.

4) Внаслідок Святої Тайни Хрещення душа одержує чесноти: віри, надії і любови та й дари Святого Духа.

5) Одержавши Тайну Хрещення, людина стає членом Христового Таїнственного Тіла, Христос головою, а ми членами.

6) Витискає на душі незнищимий знак приналежності до Христа, як каже св. Апостол Павло: *«Ви, що в Христа хрестилися, в Христа зодягнулися»*. *«Ми Христові»*, — як дальше каже св. Апостол. — *Живу не я, але живе в мені Христос»* (Гал. 2, 20).

7) Нарешті, Свята Тайна відчиняє двері до Христової Церкви, а через Церкву — до неба, де стаємо учасниками Божого щастя на віки.

Крім особистих плодів маємо ще й всенародні плоди. Тому слід роздумати сьогодні й про плоди, що їх одержав наш народ внаслідок всенароднього святого хрещення. Які, отже є —

II. Всенародні плоди Святого Хрещення

Тисячу літ минуло, відколи наші предки, з ласки Божої, одержали світло Христової віри у всенародньому хрещенні. З ініціативи святої Ольги, а потім великого нашого князя святого Володимира християнство прийшло до нас спокійно. Наші предки прийняли його щиро й поважно. Всі поганські звички почали християнізувати. Країна з прийняттям Святого Хрещення стала християнською. Будують церкви, щоб у них прославляти одного правдивого Бога. Приймавши Христа-Спасителя прийняли й Пресвяту Богородицю за свою Покровительку. Князь Ярослав Мудрий над брамою охоронного муру Києва будує церкву в честь Пресвятої Богородиці, прославляючи її Благовіщення. Тоді «й город і народ свій віддав він під могутній Покров Пречистої».

Хрещення Руси-України — це найважливіша подія в історії нашого народу. Воно витиснуло невидиме знамено на всіх формах його духовного, культурного, мистецького і громадського життя. Християнство стало неначе душею українського народу. Воно надало йому його власне, притаманне

обличчя і запевнило йому належне місце в сім'ї цивілізованих народів світу.

1) Хрещення з'єднало розбиті племена в один народ. Перед прийняттям християнства молодій ще державі бракувало внутрішньої єдності. Ідеологія поганського багатобожжя не була спроможна згуртувати племена Древньої Руси перед загрозою зовнішньої небезпеки. Потрібно було нової ідеології — нової релігії, що сприяла б згуртуванню різних верств населення навкруги свого Великого Князя. Такою релігією, яка з Христових засад єднає, стало християнство. Християнство є вірою в одного Всемогутнього Бога, з вірою у Божественного Спасителя світу, Ісуса Христа, почало поволі змінити лице землі та єднати наш народ в одну велику християнську родину.

2) Християнство стало для держави чинним об'єднанням. З територіальним поширенням християнства поглибилась віра у душах окремих людей, бо воно не залишилось лише поверховим обрядом, але дійшло до глибин людських сердець. Полонивши людські серця, почали об'єднуватись у християнській любові родини, спільнота та релігійні організації. За перше століття (990-1090) християнство з повним успіхом проявилось зорганізованою дійсністю, тобто Христове вчення стало в державі зорганізованою християнською Церквою з окремою ієрархією, духовенством і віруючим народом.

Держава стала наскрізь християнською. Християнське вчення просякло в усі верстви народу, в його життя і побут.

Християнство стало душею народу. Воно стало вирішальним чинником світогляду, побуту, культури, моралі, правопорядку, ба навіть політики і залишилось ним на все тисячоліття.

3) Християнство формує новий світогляд. Завдяки проповідуванню Божого Слова, формується новий світогляд народу, тобто його спосіб думання про світ і людину, про одиницю й громаду, про завдання й мету людського життя.

4) Християнство перетворює народний побут. Під впливом християнського світогляду, культу, а зокрема церковного календаря, перетворюється народний побут. Особисте й громадське життя набирає нового порядку. Приходить новий розподіл дня, тижня, пір року та місяців. В життя людини входить рання і вечірня молитва, відвідування церкви в неділю. Установлюється день і час праці та відпочинку, відповідно до християнських неділь і свят. Установлюються нові форми побуту одиниці й родини: народження, подружжя, смерті, згідно з християнськими обрядами. Громада керується новим способом громадського життя: Служба в неділі й свята, храмові відпусти, відпустові місця тощо. Постають літургичні циклі: Різдвяний, Великодній, Зелених Свят, посний, новорічний та Богородичний.

5) Християнство поглиблює моральність народу. Навчання Божих та Церковних Заповідей, нова християнська релігія вводили та вимагали нових моральних засад і поведінки. Християнська віра навчала:

а) Християнської любови до ближнього, а навіть до супротивника.

б) Вимагала пошани до життя і здоров'я, до чужого майна, до слави і доброго імені, до прав вільної людини.

в) Християнська віра розбуджувала пошану дітей до своїх батьків, взаємну любов і пошану в подружжі, відповідальність у вихованні дитини, пошану й до ненародженого життя.

г) Вимагала прощення, милосердя, доброзичливості та гуманності.

Все це вивертало, так би мовити, «догори ногами» всі попередні моральні засади й поняття та змінювало основні громадські стосунки.

6. Християнство дало основу новій християнській культурі. Зі самої своєї суті зорганізоване християнське життя вимагало культурної праці. Виринула потреба книг, шкіл та освіти. Нова релігія відкривала поле для літературної праці, а зокрема для проповідування Святого Євангелія.

Християнство вимагало культури для церков: архітектури, малярства, різьбарства, співу та музики. Вистачить згадати, яким великим здобутком став хоча б тільки Київський храм Св. Софії. Це вже сама в собі повна культурна скарбниця та цінний культурний народний університет для всього народу.

Ось бачимо, як нова релігія, внаслідок всенароднього хрещення, змінила обличчя наших рідних земель. В усіх проявах життя виявився виразний вплив християнської віри та вищої Божої санкції.

Дорогі в Христі Брати і Сестри! Із усього досі сказаного стає ясным, що Свята Тайна Хрещення приносить великі спасенні плоди для кожного зокрема, а для нашого народу всенароднє хрещення — це найважливіша подія в історії, це справжня релігійно-моральна і політична переміна, засадами якої наш народ жив протягом тисячі років.

Цей небувалий, єдиний ювілей припало святкувати саме нам. Отож на нас лежить обов'язок зробити це з повним усвідомленням важливості моменту, з почуттям відповідальності з огляду на минуле, теперішню та наше майбутнє.

Щоб цей ювілей мав тривалі плоди і наслідки на майбутнє, треба нам усім разом і кожному зокрема відновитись у святій вірі та у приреченнях, які ми зробили Христові під час нашого святого хрещення. Амінь.

о. Северіян Якимишин, ЧСВВ

ХРЕЩЕННЯ — ЦЕ НАШЕ ОЧИЩЕННЯ

Хрещення — це перша і основна Свята Тайна Христової Церкви, без якої ніхто не може бути її членом і яка, за наукою Ісуса Христа, потрібна для спасіння. Без хрещення не можна одержати інших Святих Тайн.

Хрещення, так як його установив Ісус Христос, дуже легко одержати; потрібно лиш вірувати і бажати хреститися; у дітей це вимогу доповнюють рідні й хресні батьки. Святу Тайну Хрещення може уділяти кожний, хто хоче хрестити так, як установив Ісус, і цю тайну нам передає Церква. Звичайно Святу Тайну Хрещення у нашому обряді, разом з тайною Миропомазання, уділяє священник. Приватно, в раптовому, кінченому випадку, це може зробити чоловік або жінка, католик або й не католик, аби лише мав намір робити це так, як це робить Церква. Коли загрожує смерть дитині, якщо немає нікого іншого, можуть це зробити самі батьки.

Як приватно уділити хрещення? Візьми трохи звичайної води. Вода не мусить бути освячена. Май намір дійсно хрестити. Зливай воду на чоло хрещеника. І коли зливаєш воду, кажи: «Хрещається раб Божий — раба Божа — в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь». При словах «раб-раба Божа» дати ім'я особи, що хреститься.

Коли хтось не хрещений вмирає і немає нікого, щоб його охрестив, хай лише жалує за гріхи і бажає

охреститися, якщо б це було лиш можливо. За таке палке бажання охреститися вмираючий одержить освятну ласку і буде спасений без хрещення з води. Це називається Хрещенням з бажання. В іншому випадку, коли нехрещений віруючий, не маючи нагоди охреститися, стає мучеником за Христову віру, він стає охрещений у власній крові. Це називається Хрещенням крові, що теж заступає хрещення з води.

Прийнявши ці вступні вказівки, застановімся над наслідками, які стаються в наших думках, коли приймаємо Тайну Хрещення. Перший і найголовніший наслідок — це очищення душі з первородного гріха, за чим наступає злиття в душу освятної ласки. Якщо хрищеник вже прийшов до вживання розуму або є дорослою людиною і кається за свої гріхи, то такий не лише очищується з первородного гріха, але й очищується від особистих гріхів та ще і дістає прощення кари за них, бо при хрещенні дістає відпуст повний. Тому то св. Петро в своїй проповіді в єрусалимському храмі говорив до тих, що наверталися і ставалися християнами: *«То ж покайтеся і наверніться, щоб ваші гріхи були стерті»* (Дія 3, 19).

Отже, хрещенням уділяється освятна ласка й змивається, передусім, первородний гріх, що його має в душі кожна людина, що народжується на цей світ; і також змивається всі особисті гріхи, що їх людина скоїла в своєму житті й за них кається. Однак, така людина перед хрещенням не потребує йти до Тайни св. Сповіді, бо саме хрещення очищує її від особистих тяжких і малих гріхів та від кари за них. Ще в Старім Завіті св. пророк Єзекиїл про це передбачив: *«І виллю на вас воду чисту і станете чисті від усіх ваших нечистот»* (Єзк. 36, 35). Св. Павло, звертаючи увагу корінтянам, писав: *«Чи ж не знаєте, що неправедні*

Царства Божого не успадкують? Не обманюйте себе! Ані розпусники, ані ідолопоклонники, ані перелюбники, ані розгнuzдані, ані мужоложники, ані злодії, ані зажерливі, ані п'яниці, ані злоріки, ані грабіжники — Царства Божого не успадкують. І такими з вас деякі були; але ви обмилися, але ви освятилися, але ви оправдалися перед іменем Господа Ісуса Христа за Духом нашого Бога» (1 Кор. 6, 9-11). Цими словами св. Павло говорив про те, що корінтяни обмилися, освятилися і оправдалися св. Хрещенням.

Цю правду, що Тайною Хрещення людина осягає очищення від усіх своїх провин, св. Церква вчить від початків свого існування. Від Ісуса Христа й Апостолів цю правду перейняли св. Отці Церкви. Св. Григорій Носійський в науці про Хрещення Ісуса пише: *«При хрещенні вода вживається для означення очищення, бо як брудом і болотом занеччене тіло ми звикли обмивати водою, щоб його очистити, так само й вживаємо води в таїнственній дії, щоб осягнути духовну чистість»*. Отже, очищенням від бруду гріха. Св. Августин так говорить: *«З народженням тілесним стягаємо на себе первородний гріх; відроджуючись духом, осягаємо відпущення не лише первородного гріха, але й добровільних (наших особистих) гріхів»* (Августин I, 15-20).

Св. Єронім пише в листі до Океана (Лист 69, 4): *«Всі гріхи прощаються в Тайні Хрещення»*. Отже, душа очищується від гріхів і зодягається в освятну ласку.

Коли Адам і Єва, прародичі людського роду, згрішили непослухом Божій забороні, вони не лише були викинені поза межі земного раю, але ще й втратили ласку освятну, яка давала їм вступ до неба. І вони це втратили не лише для себе, але й для всіх нащадків людського роду. Отже й для нас. Отже, через

гріх, який сплямив їхню душу, втратили освятну ласку всі їхні нащадки. Тому сьогодні кожна людина приходить на світ з наслідком первородного гріха; народжується без освятної ласки; народжується в первородному грісі. Тому св. пророк Давид згадує про це в своїй покірній молитві розкаяння: *«Я був зачатий у беззаконнях і в грісі породила мене мати моя»* (Пс. 50, 7). Через те, що ми не маємо ласки освятної, народжуємося неначе дійсні грішники, які вчинили тяжкий смертний гріх, хоч його не скоїли, але успадкували втрату того скарбу, що його втратили прародичі. І так людина, не маючи освятної ласки, не має права до неба, хіба увірує і навернеться та охреститься.

Щоб отримати назад освятну ласку, щоб знову отримати право до неба, ми мусимо бути охрещені. І на це нема іншого способу, бо за наукою Ісуса Христа Спасителя тільки той *«Хто увірує і охреститься, буде спасений»* (Мк. 16, 16). Тому то свята Тайна Хрещення була установлена Ісусом, насамперед на те, щоб очистити душу від первородного гріха, щоб так привернути освятну ласку, тим то й право до вічного щастя — неба.

Тому зовсім слушно святу Тайну Хрещення називають купіллю, бо вона змиває з охрещеної душі всякий бруд гріха й всяку кару. Св. Василій Великий в науці про Хрещення навчає: *«Коли б Ізраїль не перейшов моря, то не вирвався б від фараона. Так і ти не увільнишся від гіркого панування диявола, якщо не перейдеш через воду»* — воду хрещення.

Правдою, однак, є, що саме хрещення всього нам не зробить. Хрещений мусить жити за ласкою, яку одержав, бо інакше, через особистий тяжкий гріх, повернеться до стану первородного гріха; втратить освятну ласку; втратить право на спасіння. Однак, для

таких Ісус Христос у своїм милосерді продумав ще одну купіль, а це св. Сповідь, щоб охрещений, коли через причину немічності, яка походить з первородного гріха, впаде в тяжкий гріх, міг знову очиститися і наново отримати освятну ласку й так спаситися.

Дорогі в Христі Брати і Сестри, що слухаєте цих катехизмових слів про Тайну Хрещення, що очищує нашу душу з первородного гріха, що дає нам освятну ласку, що дає нам право на вічне спасіння, дякуймо Господу Ісусу, що Він своїми терпіннями і смертю на хресті не лише відкупив нас з неволі гріха, але що Він у своїй божественній премудрості дав нам цю св. Тайну, щоб ми були ще певнішими, що ми відкуплені й маємо доступ до вічного спасіння.

Протягом цього року — 1988 — ми, як християнський народ, повинні складати Богові ще й особлившу подяку за те, що тисяча літ тому за князя Київської Руси, св. Володимира Великого, наш український народ прийняв християнську віру, а з вірою кожний член цього народу прийняв св. Тайну Хрещення, і тим ми з поганства перейшли через воду хрещення до християнства, до ласки Божого синівства і тим до запевнення собі вічного спасіння. Амінь!

НАДПРИРОДНЯ СИЛА СВЯТОГО ХРЕЩЕННЯ

Впродовж минулого року майже всі недільні науки були присвячені нашому великому ювілеєві — 1000-літтю хрещення київського князя св. Володимира Великого і всього українського народу. Предметом цих наук була свята Тайна Хрещення, зокрема чим вона є у своїй суті та її наслідкам й овочам у тих, що ставали учасниками цієї великої першої й основної між усіма святої Тайни.

Під кінець цієї серії проповідей, передостання між ними, тобто сьогоднішня наука, буде в окремий спосіб присвячена ще тій надприродній силі, яка в ній криється і яку отримують ті, що цю святу Тайну приймають, її пильнують у своїх душах та вміють користати з цього неоціненного скарбу ласк, які з неї випливають.

Кожна свята Тайна, як знаємо, це великий знак невидимої ласки, яка з цією Тайною є зв'язана. Кожна, отже, з них має свій зовнішній обряд і свої молитви. Усі ласки, які з цієї святої Тайни випливають, зв'язані з цим зовнішнім обрядом й молитвами; вони від них залежать, бо без них тих ласк ніхто не міг би отримати. Вони не випливають з них самих, а тільки з заслуг Божого Сина, Ісуса Христа, який вислужив їх своїми страстями і смертю і хотів їх уділити всім, що ці зовнішні обряди з вірою будуть виконувати з цим наміром, щоб ці надприродні ласки позискати.

Такою є свята Тайна Хрещення з її зовнішніми обрядами й молитвами. З ними зв'язана найбільша, бо

від них залежна, й найбільша з усіх ласк — т. зв. ласка Божа, яка є основою усіх святих Тайн та усіх ласк.

Це та свята Тайна, яка змиває гріх з наших прародичів й очищає наші гріхи, як це ми багато чули в попередніх науках; вона то виводить нас з гріховної темряви й відкриває перед нами світло незахідне, як ми співали перед кількома днями в Йорданських стихирах на празник Богоявлення, і зодягає в первісну одежу, яку ми втратили, та переводить від смерти до життя Божого, отже вічного.

Це щось таке велике і таке взнесле, що того ми собі навіть не можемо уявити. Ніколи жодна людина не може збагнути краси й величі душі, яка завдяки святій Тайні Хрещення знаходиться у цій Божій ласці. Коли Бог об'явив св. Катерині Сієнській красу такої душі, вона так була нею захоплена, як читаємо в її життєписі, що тільки її глибока віра й любов до Бога стримали її перед тим, щоб преред нею не поклонитися та не віддати їй такої чести, яка належить тільки одинокому Богові.

Св. апостол Павло часто у своїх листах звертався до того, щоб підкреслити велич і значення тієї ласки, яку ми отримуємо у святій Тайні Хрещення. Взнеслими словами він старається нам описати цю зміну, яку вона спричиняє в житті кожної людини, і цей стан, в якому вона завдяки цій Тайні знаходиться,— стан, який, за його словами, переходить всю нашу уяву й наше розуміння.

«Благословен Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа,— пише він в листі до Ефесян,— що перед заснуванням світу вибрав нас, щоб ми були святі й бездоганні... Він призначив нас, щоб ми стали його синами через Ісуса Христа... У ньому бо маємо відкуплення його кров'ю, тобто відпущення гріхів, згідно з багатством його благодаті, що її вилляв на

нас щедро, у всій мудрості й розумі... У ньому ми стали спадкоємцями... запечатані Святим Духом, що є завдатком нашої спадщини... Тому не перестаю дякувати за вас, — пише він далі, — і згадувати вас у моїх молитвах, щоб Бог Господь нашого Ісуса Христа просвітив очі вашого серця, як ви зрозуміли, до якої надії він вас кличе, яке то багатство славної спадщини між святими і безмірна велич його сили для нас..., яку він здійснив у Христі... Ви були мертві вашими провинками й гріхами. Та Бог, багатий милосердям... оживив вас разом з Христом і разом посадовив на небі... Ви були колись без Христа, без надії і без Бога... далекі від нього... Тепер же в Христі Ісусі... стали близькі Христовою кров'ю... Отже, ви більше не чужинці і не приходні, які не мали жодних прав і ніхто ними не журився — але стали «співгромадяни святих і домашні Божі» (Еф. 1-2), отже ті, які зараховані до Божої родини, як його діти.

Тепер же, якщо ми у святій Тайні Хрещення стали храмом Святого Духа, в якому Бог перебуває, і якщо стали членами Божої родини, або, за словами св. Павла, «домашні Божі», бо стали братами і сестрами Христовими й дітьми Божими та спадкоємцями Божого Царства, — то ми вже не слабосилі люди, бо ми не самі з нашими власними маленькими силами, а Бог з нами — Бог, наш Батько. Він же ніколи не зможе забути своїх дітей і ніколи не залишить їх напризволяще. Тому нам нема чого лякатися чи вистачить нам наших власних сил, чи зможемо встоятися проти всіх ворожих сил, на дорозі до нашої мети — до нашого Батька на небі. Ніхто не зможе нас подолати, якщо Він буде з нами, а з нами Він буде завжди і на нього ми можемо рахувати. З ним же і його поміччю можемо бути певні в остаточній перемозі, яка буде нашою, бо, як пише св. апостол Павло: «Дух

допомагає нам у нашій немочі... заступається за нас стогонами невимовними» (Р. 8, 26).

Тому, пише він далі тим, що люблять Бога, отже, тим, що живуть в стані тієї ласки, яку вони отримали на святій Тайні Хрещення, «усе спідвдіє на добро» (28). Бо «Коли Бог за нас, хто проти нас?» Тому далі продовжує він ще: «Хто нас відлучить від любови Христової? Горе чи утиск, чи переслідування, чи голод, чи нагота, чи небезпека, чи меч?.. В усьому цьому ми маємо повну перемогу, завдяки тому, хто нас полюбив». Маємо перемогу і то повну перемогу, у всьому, отже і в горі, і в утисках, і в переслідуваннях, і коли будемо терпіти голод чи навіть знайдемося в небезпеці смерті. *«Бо я певний,— це знову його слова,— що ні смерть, ні життя, ні ангели, ні князівства, ні терпіння, ні майбутнє, ні сили, ні висота, ні глибина, ні якесь інше створіння не зможе нас відлучити від Божої любови, що в Христі Ісусі, Господі нашім»* (Р. 8, 31-9).

Про це знають ті, що свідомі своєї великої гідности, до якої вони зістали піднесені в святій Тайні Хрещення. Тому в кожній хвилині свого життя вони пам'ятають про те, що вони не самі та що в усіх обставинах життя і навіть найбільших небезпеках — є хтось, дуже великий і дуже сильний, який є з ними. Такі в житті ніколи не зневіряться, бо певні, що їхній небесний Батько про них пам'ятає і не залишить без своєї помочі. Ця свідомість робить їх сильними і відважними, спроможними навіть на геройські вчинки.

Доказом цього життя й діла Святих, про яких ми певно вже не раз чули й самі може їх читали. Між ними зокрема таким героїзмом відзначилися святі мученики, які мали відвагу спротивитися наказам і погрозам могутніх володарів і не лякалися ні

вигнання, ні тяжких робіт, і навіть слабосильні жінки та молоді дівчата безстрашно йшли на тяжкі муки й саму смерть.

Таку силу з ласки св. Хрещення черпали не тільки давні християни, бо й в наших часах там знаходять її сучасні нам святі й геройські душі.

Недавно, в останніх 8 роках, появилася в 9 томах книжка під заголовком «Святі наших часів» або «І серед нас є ще святі». Автором її є один із колишніх редакторів знаного в цілому світі релігійно-культурного тижневика «Католицька культура» (Чівільта католика).

У цих 9 томах автор подав короткі життєписи понад 200 праведників, які заслужили собі на таку згадку. Майже всі вони — це наші сучасники, які жили ще за нашої пам'яті. Всі вони залишили нам світлий приклад їхнього життя з віри, яку їм защеplено на св. Хрещенні. З цього вони черпали сили до такого життя, до якого людина сама не була б спроможна піднятися. Деякі з них вже проголошені святими, а багато з них Церква напевно в недовгому часі також піднесе до такої ж слави.

Між ними є єпископи й священники, є багато монахів і монахинь, але багато між ними також і таких, які не належали до духовного стану. Є там високі державні достойники та батьки й матері родин, а багато також молодих людей, які в ранніх роках закінчили свою життєву дорогу. Всі вони, зокрема ці останні, не тільки знаходили силу зберегти серед зіпсутого світу чистою й несплямленою одежу св. Хрещення, але й залишили нам світлий приклад праведного життя, яке впливало з їхньої віри, в якій вони були охрещені. Між ними ж деякі і своє молоде життя пожертвували, щоб тільки зберегти свою невинність і не дозволити на грішний вчинок.

Такою була певно багатьом вже відома 12-літня св. Марія Горетті, яку Папа Пій XII перед 30 роками проголосив святою.

А в згаданій вище збірці подано життєпис ще трьох інших молодих дівчат, які так само по-геройському, навіть з втратою життя, берегли свою невинність. Одна з них перед кількома місяцями вже була зачислена до блаженних. У ласці Божій, яку їм дано на св. Хрещенні, вони черпали силу й незлічимі ряди всіх тих, що ціле своє життя посвятили на службу ближнім, зокрема по шпиталях, а часто і між прокаженими та іншими заразливо хворими. «Я б за жодні гроші не взяв на себе такої праці»,— сказав один журналіст, відвідуючи один з таких шпиталів. А сестра монахиня відповіла йому: «Я також за жодні гроші її не виконувала б,— роблю це, однак, тільки для Бога»,— сказала та, що стала його дитиною на св. Хрещенні.

Людам, звичайно, дуже тяжко простити зневагу, яку вони зазнали від других, зокрема кривду, на яку собі не заслужили. Але ті, що живуть вірою та ласкою, яку отримали на св. Хрещенні і на це повинні і можуть також здобутися. Знаємо всі, як Папа Іван-Павло II ще в шпиталі простив тому, що стріляв у нього, а потім навіть відвідав його у в'язниці.

Подібно також поступив перед двома роками син одного професора університету і високого державного достойника (Бачелет), якого терористи застрілили на території університету. Ось його слова, на які він здобувся в церкві, під час похорону свого батька. Після молитви за правителів держави, він ще додав: «Помолімся і за тих, що вбили мого батька, щоб, не припиняючи справедливости, на наших устах завжди були слова прощення, а не пімсти, завжди слова життя, а не смерти для інших».

Дуже тяжко також людям, зокрема молодим, зі спокоєм та погордою духа згодитися на деколи дуже тяжку й болючу дорогу, яку для них приготувало Боже Провидіння. У згаданій збірці більше життєписів з такою дорогою. Одна з них — це молода дівчина, яка на 18-му році життя тяжко захворіла і вже не могла стати монахинєю, як плянувала. Останні три роки провела в шпиталі, з якого, знала, що вже не вийде. Прийняла це, як Божу волю, з повним спокоєм і в такому стані, доки ще могла ходити, радо допомагала іншим та всім, з якими зустрічалася, була джерелом розради й потіхи та заохоти. Тим, що дивувалися, як вона, знаючи про свій безнадійний стан, може бути такою погідною і радісною, вона відповіла коротко: «Бо я вірю в Бога». Цим вона хотіла сказати нічого іншого, як тільки те, що вона з тієї віри, яку отримала на св. Хрещенні, черпала силу, щоб з рук Божих, з повним відданням приймати все, що він зішле чи допустить, бо це для неї найкраще. Тому вона могла бути спокійна і задоволена.

Так є сила віри і Божої ласки, які ми також отримали у святій Тайні Хрещення. Вона для всіх однакова і для всіх велика й усі з неї можуть користати й черпати цю силу, яка їм в житті буде потрібна, щоб знайти у всьому Боже уподобання і його ласку та любов.

Зробім тільки живою та сильнішою цю віру і часто до неї прибігаймо, коли нам забракне наших власних сил, а Бог певно ніколи не залишить нас тільки на наші власні сили,— бо Він наш Батько, а ми — його діти. Амінь.

о. Доротей Шимчій, ЧСВВ

ЗАОХОТА ДО СВЯТОЇ ТАЙНИ ХРЕЩЕННЯ

1. Святий Василій отакими словами Святого Письма починає проповідь про святе Хрещення: *«Усьому час — пора, і на все слухна хвилина під небом: час народитися і час померти»* (Проп. 3, 1). І каже св. Василій: *«Та я сказав би вам: є час смерти і є час народження! Чому так змінив би я слова? Соломон говорив, ідучи за природніми законами. Я ж хочу говорити про духовне відродження і тому кладу смерть перед життям! Коли вмеремо ми на тілі, тоді зможемо родитися духом».*

«Вмиваймо мудрування тіла, що не може коритися Божому запові, щоб зросло в нас мудрування духа, через що приходить життя і мир! Погребім себе з Христом, що і вмер за нас, щоб і ми воскресли з ним — нашим Воскресителем».

Отак починає чудову проповідь св. Василій. В ній прекрасно-переконливо нав'язує до святої Тайни Хрещення; перестерігає, щоб цієї найважливішої Святої Тайни не відкладали.

2. До Ісуса Христа прийшов був Никодим, зверхник серед юдеїв — учитель Ізраїля. А прийшов він уночі, задля страху перед юдеями. До нього ж каже Господь: *«Коли хтось не вродиться з висоти, не бачити йому Божого Царства»* (Й. 3, 3). Сумнівався і не розумів цього Никодим. А Христос ще раз повторив і доповнив: *«Істинно, істинно кажу тобі: коли хтось не вродиться з води та Духа, не спроможен увійти у Боже Царство»* (Й. 3, 5).

Христос, прощаючись перед Вознесінням, казав апостолам: *«Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа»* (Мат. 28, 19). Поповняє ці слова Євангелист св. Марко і пише: *«Хто увірує й охреститься, той буде спасений»* (Мар. 16, 16).

Святі апостоли здійснювали волю свого Учителя. Оповідують Діяння апостолів, що коли Филип пішов у Самарію, то ці *«як повірили Филипові, що звіщав їм Царство Боже й ім'я Ісуса Христа,— хрестились чоловіки й жінки* (Дії. 8, 12).

Тюремник у Филипах Македонських, що стеріг Павла та Силу, почувши слово Господнє, віруючи у Господа Ісуса Христа, охрестився з усіма своїми, що були в його домі» (Дії. 16, 33).

Знов же етіопський вельможа в дорозі, коли почув від Филипа благовісткування про Ісуса, сказав: *«Он вода— що заброняє мені охреститись?»* На це сказав Филип: *«Коли віриш з усього серця — можна.— Вірую,— сказав вельможа. І зійшли вони у воду, і Филип охрестив його»* (Дії. 8, 38)

3. А що ж скажу про невимовні вигоди — користі, що їх приносить Свята Тайна Хрещення?

Св. Іван запевняє: *«Котрі ж прийняли його — тим дано право дітьми Божими стати, які в ім'я його вірують»* (Й. 1, 12). І оце вияснює св. Василій: *«Хрещення — це для полонених гірш викупу, дарування довгу, смерть гріхові, відродження духа,— світла одежа, незламна печатка, підойма до неба, засіб до царства, дар усиновлення.*

Знов св. Павло впевняє нас: *«Ми поховані з ним через Хрещення на смерть, щоб, як Христос воскрес із мертвих славою Отця, і ми теж жили новим життям»* (Рим. 6, 4). Тому св. Василій змальовує нам це: *«Коли б Ізраїль не перейшов моря, не вирвався б від*

фараона! Так і ти, не увільнишся від гіркого панування диявола, якщо не перейдеш через воду! Не пив би Ізраїль із тої духовної скали, коли б не був хрещений через хрещення образове!— І тобі ніхто не дасть правдивого напиту, коли ти не будеш на правду охрещений!»

Хрещенням стаємо співспадкоємцями Христа. Пише св. Павло: *«Бо ви не прийняли дух рабства, щоб знову підлягати боязні, але прийняли дух усиновлення, яким кличемо: Авва!— Отче!— Сам цей дух свідчить разом із наших духом, що ми — діти Божі; а коли діти, то й спадкоємці ж Божі — співспадкоємці Христа»* (Рим. 8, 15-17).

Тут каже св. Василій: *«Жиди через своє хрещення увійшли до обіцяної землі, а як ти хочеш увійти до неба, коли на тобі нема печатки Хрещення? Чи ж ти не знаєш, що поставлено полум'яний меч, щоб стерегти дорогу, яка веде до дерева життя.— Меч страшний і полум'яний для невіруючих, а приступний і сяючий для тих, що повірили».*

Священик, коли молиться над оглашеним, то так просить Господа: *«Поклич його до святого твого просвічення, щоб став він учасником благодаті хрещення, щоб прийняв одіж нетління».* І св. Василій вказує на потребу цього просвічення: *«Як тіло не може жити без віддиху, так душа не може бути без пізнання Творця! Незнання Бога — це смерть душі! Хто ж неохрещений, той також і непросвічений. А без світла око не бачить речей — душа ж не може оглядати Бога».*

Дещо далі молиться священик: *«Здійми його ветхість, а обнови на життя вічне. Дай йому сили на з'єднання з Христом, щоб не був більше дитиною тіла, але дитиню твого Царства. Будуй його на основах Апостолів і Пророків. Насади його як парость істини у святій твоїй соборній апостольській Церкві».*

Хрещення — це каяття — зірвання з дияволом, а з'єднання з Христом. Накликує св. Василій:

4. Іван Хреститель проповідував хрещення — каяття. І тут кличуть до нас Пророк Ісаїя: *«Обмийтеся, станьте чистими; усуньте з-перед моїх очей нікчемні ваші вчинки; перестаньте чинити зло!»* (Іс. 1, 16). Псалмодівець: *«Спробуйте і подивіться, який добрий Господь!»* (Пс. 34, 9). Св. Петро словами Діяння: *«Покайтесь і нехай кожний з вас охреститься в ім'я Ісуса Христа на відпущення гріхів ваших, і ви приймете дар Святого Духа»* (Дії. 2, 38). Сам Христос запрошує, кажучи: *«Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені». Щоб не боялися,— каже св. Василій,— бо ярмо це легке. Воно не намулює шиї, але її прикрасить! І хомута не накидається нам на шию, але хочуть, щоб ми носили його добровільно! Бачиш: Єфραίмові закидає Господь, що він наче телиця, що її напав гедз, дуріє і скидає з себе ярмо!»* (Ос. 4).

Закінчимо цю проповідь заохотою св. Василя, де він вказує, що Хрещення веде до Небесного Єрусалиму. Він каже: Там непроглядне число ангелів, хори первородних, престולי Апостолів, мідалища пророків, вінці мучеників, співи праведних. Забажай, отже, бути в їх числі,— змиваючись і освячуючись ласкавим даром Христа, якого слава й держава на вічні віки. Амінь!

У
УКРАЇНСЬКІ СВЯТІ
МУЧЕНИКИ — ІСПОВІДНИКИ —
ПОДВИЖНИКИ

о. Ісидор Патрило, ЧСВВ

СВЯТИЙ ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ — ВОЛОДАР
І ХРЕСТИТЕЛЬ

Впродовж цілого минулого року, як приготування до нашого великого 1000-літнього ювілею, майже всі недільні проповіді були присвячені св. Тайні Хрещення, яке перед 1000 роками прийняли Київський володар — князь Володимир, а з ним вся його велика держава і яке вони також і нам передали та зробили його учасниками.

У цьому ж році, в якому ми вже увійшли у цей ювілейний рік і вже започаткували цю велику річницю, крім деяких принагідних, всі інші недільні радіонауки будуть присвячені життю тієї Церкви, яку вони тоді започаткували і до якої також належимо і є її дітьми. В першій мірі предметом тих наук будуть всі її великі люди — її провідники, її великі пастирі, її праведники, і святі, герої-мученики та ісповідники, які для тієї Церкви трудилися і за неї багато з них навіть віддали своє життя, як також усі ті, що збагатили її і прославили своїм праведним й святим життям.

Між ними, на самому початку, як годиться, дві перші науки будуть присвячені св. Володимирові

Великому — то́му, якому наша Церква і наш народ завдячують те святе Хрещення, через яке вони справді вийшли з темряви й стали синами світла, світла невичірного, і більше ще від того: стали дітьми Божими, а як діти, стали також спадкоємцями Царства Божого. Тому в сьогоднішній науці приглянемося св. князеві Володимирові, як великому володареві й великому також християнинові, яким він став після свого хрещення. Бо таким великим — був він і як володар, і як християнин, і таким назвала його історія, яка в оцінці людей дуже вередлива й дуже скупа в роздаванні титулів. А вона — надала йому назву «Великий» і таким він увійшов до історії — з назвою, на яку собі заслужило дуже мало одиниць, бо св. Володимиро був справді велика людина, одна з найбільших, що її життя висунуло на горизонті нашої історії. Він, найперше, був справді великим володарем! Престольного города Києва він не успадкував по батькові й навіть мусів втікати з далекого Новгороду, куди його послав батько — князь Святослав. Але він знову до нього повернувся, а потім здобув також і сам Київ. Хоч він дійшов до суверенної влади як поганин і не християнськими засобами, але він наглядно довів, що має великі здібності та обдарування, щоб дійсно бути великим князем або, як каже літописець, «великим каганом нашим».

Таким він був і тому заслужив собі на цю рідку почесну назву. Це не прийшло йому легко і не даром він її отримав. На початку свого князювання він мусів докласти багато труду, щоб зібрати разом і утримати різномірні землі й племена. Вже за князювання кн. Святослава, а ще більше в часі боротьби між його синами — багато з них, зокрема дальші землі, не почувавши над собою сильної влади, почали жити

своїм власним життям, окремим, як жили раніше, коли ще не творили одної держави.

Деякі з них знаходилися й на значній віддалі від Києва й мали відмінний соціальний лад та зовсім іншу культуру, і вони з Київською Руссю не були тісно злучені, а тільки були зв'язані даниною. Коли близька до Київщини Деревлянська земля не хотіла признавати київської зверхности, тим більше неохоче здебільша корились київським князям далекі і ще й чужі племена, які при кожній зміні на київському престолі старалися визволитись з-під їхньої зверхности. Тому майже всі київські князі в X і XI століттях починали своє правління, як пише літописець, ті, що мусіли «примучувати» непослушні племена.

Смерть Святослава та поразка його війська й боротьба між його синами за київський престіл дуже ослабили зв'язки між окремими частинами великої, але різноплемінної держави. Треба було наново притягати їх силою до державної організації. Тому молодий князь Володимир на початку свого князювання також протягом кількох років був безнастанно у воєнних походах. Зараз на початку своєї влади (981) він також вперше прилучив до Київської Держави західньо-українські землі — т.зв. Червенські Города: Перемишль, Червень та інші міста, і тоді, щоб забезпечити західні кордони, оснував над Бугом новий город, який названо його іменем Володимиром. Крім того провів він низку успішних походів на захід, на північ й розбив усі сили, що ставали на його шляху, і з того часу був він у приятних зв'язках з усіма західніми державами, які мали великий вплив на дальший розвиток Київської Держави. Багато труду поклав св. Володимир, зокрема в боротьбі з кочовими ордами печенігів, які жили в українських степах і безнастанно

нападали на прикордонні села й навіть робили наскоки на сам Київ. У безнастанній війні він відкинув їх далеко у степи, а щоб забезпечитись перед їхніми несподіваними наскоками, побудував низку городів над Десною, Трубежем і Сулою, які отримав довгими земляними валами з оборонними палісадами, які називано «змівими» валами і залишки яких збереглися до наших днів.

Таким чином, князь Володимир знову об'єднав всі землі свого батька Святослава, але їх значно поширив та забезпечив перед небезпечними ворогами, створивши вже не державу, але імперію з багатьма навіть неслов'янськими племенами. Ця імперія простягалася від Фінської затоки до Озівського моря і від гирла Ками до Карпат. Такої великої держави не було в тому часі в цілій Європі. Князь Володимир став, отже, справжнім монархом і володарем, бо дбав теж про добробут своєї держави, старався про її всебічний розвиток та належне місце в колі могутніх і цивілізованих держав. Тому він заслужив собі на цю рідку назву — Великий.

На цю почесну назву він заслужив собі також як хреститель свого народу і як християнин. Як пише один автор (Огієнко): «Це справді був великий князь, який перший вже по-європейському глибоко розумів потреби своєї великої держави. Обдарований глибоким державним розумом, Володимир в одне ціле з'єднав увесь народ, і його держава була одна з найбільших і найміцніших. При тому він не цурався Європи, бо сам добре бачив, що вона культурно була таки вища за... його державу; і він рано переконався, що буде потрібно і йому самому пристати разом із своїм народом до цієї нової культури. А найпершм ключем до того було одне: християнство, зміна старої віри на нову — охрещення. І князь Володимир вирішив охреститися».

Але не тільки державні рації і політичні та культурні причини вплинули на зміну старої віри у Володимира, як це звичайно говориться і також пишеться, хоч, без сумніву, і вони відіграли в такому його рішенні чималу ролю. Для великого володаря і багатої внутрішньої особистості, але разом непогамованого поганина — таке рішення не було легким. Воно вимагало від нього цілковитої зміни життя, а це не було можливе без великого труду й зусилля та боротьби, якщо хотів він достосувати його до вимог нової віри, яку приймав. Через такі державні та політичні рації багато подібних йому державних мужів приймало назовні хрещення, але в житті вони далі залишалися поганами, як і раніше. Тому і перший християнський імператор Константин, хоч дав свободу новій Христовій релігії, але сам відкладав хрещення і прийняв його щойно на смертній постелі.

Князь Володимир, однак, прийняв святе Хрещення не тільки ради користей для своєї держави, але зробив це з глибокого внутрішнього переконання, до якого дійшов по довгій та зрілій надумі, на що вказують літописні оповідання, і по хрещенні залишив поганський спосіб життя, щоб далі жити згідно з вимогами нової віри.

Без сумніву, великий вплив на його рішення мав приклад його бабуні — святої Ольги, яка його виховувала, як також багато християн, які знаходилися в його війську та на його дворі. Літопис це рішення пов'язує з його наміром одружитися з візантійською царівною, яка була християнкою і не могла б була вийти за поганина. Але навіть такі пляни не вплинули на остаточне його рішення. Він постановив охреститися, бо сам прийшов до переконання, що віра Христова правдива, яку від Бога

на землю приніс Божий Син. Про це у своїй Похвалі на його честь зокрема виразно свідчить перший український митрополит на Київському престолі Іларіон, який ще сам особисто знав його. «Він справді,— пише він,— скинув з себе стару людину, стряс невірство, увійшов у купіль і народився від Святого Духа і зодягнувся у Христа та став сином воскресіння». «Як же ти увірував,— далі риторично питає митр. Іларіон в тій же Похвалі,— як розігрівся любов'ю до Христа, як поселився в тобі розум, вище розуму земних мудреців, щоб возлюбити невидимого і подвизатися про небесні справи? Як ти знайшов Христа, як ти віддався йому? Не бачив ти Христа, ані ходив за ним — як став ти його учнем?— Воістину здійснилося на тобі блаженство Господа Нашого Ісуса, сказавшого до Томи: «Блаженні ті, що не бачили й увірували». І він сам дає таку відповідь на ці питання. «Без того всього ти приєднався до Христа — тільки від доброго сенсу і бистрого ума зрозумів ти, що є Бог один — творець видимим і невидимим, небесним і земним, і що Він, спасіння ради, послав у світ возлюбленого Сина свого. Це собі помисливши, увійшов ти у святу купіль». «Зробив він це,— далі продовжує він,— бо прийшло на нього навідання Всевишнього, глянуло на нього всемилостиве око благого Бога й засвітило розум у його серці, так що зрозумів суєту ідолського обману й шукав єдиного Бога».

Так само записав про хрещення князя Володимира і монах Яків, який також, мабуть, знав його ще особисто: «Дар Бога,— пише він,— осінив його, благодать Святого Духа освітила його серце і він відступив від ідолської служби і прийшов до Христа Бога, свого владики, і людей привів своїх, і навчив служити Богові». Подібно також Нестор-літописець

пише у «Житті свв. Бориса і Гліба», що Володимир дійшов до пізнання правди через «просвічення з висоти».

Що таким було хрещення, свідчить і далше його життя, про яке так записали його сучасники: «Хоч раніше у поганстві підлягав тілесним пристрастям, по хрещенні він пильно віддавався покайню і «зберіг віри чистоту, звершив заповіді Господні, отождупокоївся і в руки Бога передав свою душу», бо «він серцем і всією душею возлюбив Бога і зберіг та заховав його заповіді» (Яків мних).

Так могли вони про нього посвідчити, бо князь Володимир став справжнім християнином: щедрим, лагідним і побожним. Як записано про нього в тодішніх джерелах: «Заради святого Хрещення він найперше випустив на волю усіх невільників»,— чого не записали хроніки про всіх володарів, що хрестилися. А в дальшому житті, як його описує згаданий чернець Яків, він «наслідував діла і життя святих мужів, ... а найбільше творив милостиню. Немічним і старим, що не могли прийти вже до княжого двору, то у двір посилав все, що вони потребували. І творив він милостиню не лише у своїм домі, але по всьому городі... і всій Руській землі: зодягав нагих, кормив голодних... охороняв милістю подорожніх, шанував і любив церковників... і нищих, і сиріт, і вдів, і спомагав». Тому, як записано в Літописах, по його смерті «без числа людей зійшлося і плакали по нім: бояри як по заступникові їх землі, а вбогі як по своїм кормителю».

Також по святому Хрещенні велика була й лагідність князя Володимира, яка не раз переходила межі державної конечности. Згідно з наукою Христа та духом Євангелія, він вважав, що повинен був знести кару смерти й тому наказав карати всі злочини тільки

грошевою карою. Коли ж розмножилися розбої і самі єпископи радили йому привернути суворіші смертні кари, він відповів їм, що не хотів їх, бо боявся гріха.

Побожність князя Володимира проявлялася зокрема в тому, що він, за словами літописця, будував храми Божі — будував їх багато, як сказано, «на кожному місці» де було потрібно. А в церкві Пресвятої Богородиці, яку названо Десятинною, сам «молився в ній, брав участь в Господніх богослуженнях й душею та тілом радів, коли бачив, що люди стають християнами» і живуть як християни.

Тому то зараз після його смерти наші предки почали ширити культ Володимира, бо як записав літописець, «Його в пам'яті тримають усі люди руські», бо всі величали його «як наслідувача чеснот патріархів та пророків» і залюбки порівнювали його з Костянтином Великим, бо «і він хрестився й охрестив своїх людей».

Тому так кликав у своїм похвальнім слові митр. Іларіон: «Як хвалить Римська земля Петра й Павла, через яких увірувала в Ісуса Христа, Сина Божого; як хвалить Азія, Ефес і Патмос — Івана Богослова, а Індія — Тому, Єгипет — Марка, бо усі сторони й городи, і люди шанують і славлять своїх учителів,— так похвалім же і ми, по нашій силі, малими похвалами того, що вчинив великі й дивні речі,— нашого вчителя і наставника — великого «кагана нашої землі — Володимира».

Цей культ святого Володимира ширився все далі, і, не зважаючи на неприхильне ставлення греків, в половині XII століття наші літописи вже згадують його, як святого, якому вже на початку XIV століття поставлено в Новгороді першу велику церкву, а за нею багато інших по всій Русі-Україні. В половині XIII століття складено йому також церковну службу, в якій

він прославляється як Рівноапостольний, бо світло віри, яке подав своїм людям, поширилося не тільки на Русі-Україні, але по всій східній Європі й далеко поза нею. Тому він: начальник благочестя і проповідник віри, як світлий світильник та превеликий угодник Христовий «молиться за тих, що оспівують його і вірно величають». Отож, згідно з закликом, який там знаходимо на утрені, на каноні, і ми «заспіваймо духовну пісню і прославмо Христа, який світло, прославив чесного і святого Володимира — великого князя». Амінь.

о. Клим Корчагін, ЧСВВ

СВЯТИЙ ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ — ХРЕСТИТЕЛЬ І ОРГАНІЗАТОР ЦЕРКВИ

І. Київський митрополит Іларіон, тридцять літ після смерти Володимира Великого, в своєму пропам'ятному творі «Про закон і благодать і правду в Ісусі Христі, похвала князеві нашому Володимирові» каже:

«Звеличує Римська країна Петра і Павла, через яких увірувала в Ісуса Христа Сина Божого; Азія, Ефес і Патм — Івана Богослова; Індія — Тому, Єгипет — Марка; всі країни і города, і люди вшановують і славлять кожний свого вчителя, що навчив їх правдивої віри. То й ми звеличмо, по нашій силі, хоч і малими похвалами великого вчителя і провідника, що створив велике й дивне, великого князя нашої землі — Володимира, внука старого Ігоря, а сина славного Святослава, що, пануючи в своїх часах, мужністю і хоробрістю прославився в багатьох країнах, а й нині згадують силою і перемогами, і ними славляться».

Наша Церква в своїх богослуженнях закликає: «Рівного апостолам, великого й славного князя Володимира, просвітителя нашого народу, велично й радісно вшановуймо, бо через нього ми прийняли віру в Христа Бога. Тож пам'ять його святкуючи, всі разом радіймо, маючи його за провідника до Царства Небесного» (По Пс. 50).

Коли Володимир Великий прийняв хрещення, то це не було тільки його особистим ділом. Воно було

справою цілої держави, цілого його народу. Хрещення Володимира було прикладом і заохотою для його підданих. Тому хрещення Володимира було водночас початком християнізації держави й руських народів та важливим елементом в організації Церкви.

2. Хрещення народу

Як записав літописець Нестор у «Повістях временних літ» під 988 роком, князь Володимир, прийнявши хрещення, взявся за діло християнізації свого народу. Він наказав знищити ідолів, щоб народ зрозумів, що ідоли не є правдивими богами. Потім наказав: «Якщо хтось не вийде завтра на річку, чи він багатий, чи вбогий, прошак чи невільник, стане мені ворогом». Почувши це, люди пішли радо-втішно кажучи: «Якщо б воно не було добре, то ні князь, ні бояри не були б прийняли цього». А наступного дня вийшов Володимир з священиками княгині й корсунськими на Дніпро, де зішлося людей тьма-тьменна, які й увійшли у воду: одні по шию, інші до грудей, дехто таки державсь на воді й плавма, а священики, стоячи на березі, проказували молитви. І видна була радість на небі й на землі, із-за стількох спасених душ... І радий був Володимир, що пізнав Бога, і сам, і люди його, тож глянувши на небо, сказав: «Христе Боже, що сотворив небо й землю! Поглянь на новий цей народ і дай йому, Господи, пізнати Тебе, правдивого Бога, як Його пізнали інші християнські країни. Укріпи в ньому віру правдиву й незнищиму, а мені допоможи, Господи, проти ворогів, щоб, мавши надію на Твою силу, подолав я їхні підступи!» І сказавши це, повелів будувати церкви на місці, де стояли кумири. І побудував церкву св. Василія на горбку, де стояв ідол Перуна та інші і де приносив жертви князь і люди. І почав ставити по городах церкви, наставляти священиків і по всіх городах і селах приводити людей до хрещення. І почав

набирати у визначніших людей дітей і давати їх вчитися грамоти».

Хрещення народу, очевидно, вимагало довшої підготовки, щоб освідомити народ у християнських правдах віри. Цю підготовку перепроводжувало духовенство, яке вже діяло в Київській Русі, як і те, яке Володимир привів з Корсуня. В тому часі, як і в первісних часах, практикувався звичай основного катехуменату, під час якого катехумени вивчали головніші правди віри.

Мабуть у Києві відбулося якесь громадне, маніфестаційне хрещення населення в Дніпрі чи в гирлі річки Почайни на знак офіційного введення християнства.

Цей акт відбувся після належної підготовки і був добровільним актом людей, які хрестилися. У тисячорічній історії християнства не бракувало випадків масового хрещення.

З хвилиною офіційного хрещення християнізація в Київській Державі поступала скорим темпом. Поганська частина бояр і народу не ставила особливого спротиву, хіба на північних землях.

Офіційне й торжественне громадне хрещення в Дніпрі було немов показове, яке стало пропам'ятною подією в історії християнства на землях Київської Руси. Ця подія записалася в свідомості й пам'яті народу, як певна, торжественна, велика, незвичайна, яка мала вплив на цілу державу і на весь народ. Вона відкривала нову добу в історії нашого народу. Хрещення українського народу було актом зрілим, проведеним достойно й гідно та відповідно до вимог людської свободи. Тому воно доглибинно влягло в душу народу і згодом вже не спостерігаємо якихось поворотів давнього поганства, як це сталось в інших слов'янських народів.

Отож наша Церква в своїх бослуженнях так прославляє святого Володимира Великого:

«Воїстину матір'ю всіх городів твоєї держави, великий Володимире, став город Київ. У ньому по всіх престолах засів Христос з Отцем і Святим Духом, завдяки старанням твоїм і твоєї праматері Ольги. Отож народ твій прославляє тебе, наш Просвітителю і скорий Заступнику».

«Як Хрестителя і Просвітителя величає тебе народ наш, святий рівноапостольний Володимире...».

Отож «Величаємо тебе, святий рівноапостольний Володимире, і вшановуємо пам'ять твою, бо ти нашу землю просвітив святим Хрещенням».

3. Організація церковної ієрархії

Християнство без ієрархічної організації — не мислиме, як немає стада без пастиря.

Звідки прийшло на Київську Русь духовенство?

Тут найперше треба пригадати, що вже перед Володимиром Великим, за Ігоря і Ольги, були в Києві християни, отож були й священники, які обучували народ в християнських правдах, виконували церковні обряди, відправляли богослуження та уділяли святі тайни.

Як відомо, сусідні слов'янські народи вже давніше були християнізовані, як наприклад Паннонія, Моравія, Болгарія, де святі солунські брати Кирило і Методій та їхні учні проповідували Христову Євангелію. Отож найбагатшим джерелом напливу на Русь духовенство могло походити з тих країн, бо воно володіло киянами зрозумілою мовою. Грецькою мовою могли користуватися тільки вищі верстви.

Коли Володимир Великий побудував у Києві соборний храм, так звану Десятинну Церкву, тоді призначив до її обслуги «Настаса Корсунянина з його

священниками», які теж були корсуняни. Перша згадка про єпископів записана в нашому літописі під 996 роком, коли то Володимир Великий мав нараджуватися з ними в певних судівських справах. В історії української Церкви існує розбіжність думок щодо походження української ієрархії, передусім до її перворієрарха — митрополита, тобто керманича всієї Церкви на Київській Русі.

Так звана римська теорія каже, що Володимир охрестився в латинському обряді, і з Риму просив для Руси церковну ієрархію.

Візантійська теорія каже, що Володимир охрестився в Корсуні на Криму та прийняв з Візантії і єпископів, тобто ієрахію.

Болгарська теорія говорить про походження духовенства й ієрархії в Київській Русі з Болгарії.

Відомо, що від самих початків християнства на Русі літургічною мовою була старослов'янська в староболгарській формі.

Крім двох великих світових Церков — Візантійської і Римської — існувала в тих часах третя самостійна Церква, тобто Болгарсько-Македонська, з осередком в Охриді, з своєю питомою обрядовістю і яка вдержувала зв'язки з одною і другою, будучи посереднім звеном між ними. Одна з жінок Володимира була болгарка-християнка, від якої він мав двох найбільш улюблених синів Бориса і Гліба, що в хрещенні прийняли ім'я Романа і Давида, імена, часто вживані в болгарській династії.

Святий Володимир Великий бажав мати Церкву автономну, яка вдержувала б дружні зв'язки з Візантією і з Римом. До 1037 року в Києві був архієпископ, а не митрополит, що вказує на ієрархічну незалежність Української Церкви.

Тим то «Як пахуче миро, широко розійшлася слава нашого просвітителя великого Володимира. Бо він, полюбивши Христа, знищив поганські ідоли і побудував християнські храми. За це прийняв він Небесне Царство і вінець вічний, і молиться за душі наші». Амінь.

о. Клим Корчагін, ЧСВВ

ОВОЧ ХРИСТИЯНСЬКОЇ БЛАГОВІСТИ — СВЯТА КНЯГИНЯ ОЛЬГА

«Як сонце, засяяла нам преславна пам'ять Богомудрої Ольги, Матері русько-українських князів, Христова улюблениця, рівна апостолам».

Такими словами прославляє наша Церква в богослуженнях св. Ольгу, першу християнку на великокняжому престолі Києва, першу просвітительку нашого народу.

Отож, у цьому році, в якому відзначаємо перше Тисячоріччя Хрещення Руси-України, звернемо свою увагу на: 1) Ольгу-княгиню, 2) Ольгу-християнку, 3) Ольгу-святку.

1. Ольга-княгиня

Християнство в українську історію входить у половині X сторіччя за князювання в Києві княгині Ольги.

Першу згадку про Ольгу знаходимо в «Повісті временних літ», у зв'язку з одруженням князя Ігоря.

Народний переказ розповідає, що княгиня Ольга походила з роду Гостромисла, новгородського боярина. Свої молоді літа вона провела в Либуті, недалеко Пскова.

Київський князь Ігор, в часі ловів, пізнав Ольгу, сподобав задля її надзвичайної краси й мудрости, і 903 року одружився з нею та й віддав їй під управу Вишгород, місто, розташоване поблизу Києва.

Літописець називає Ольгу «наймудрішою з усіх людей». Вона була жінкою великого розуму, сильної волі, вірною дружиною, доброю матір'ю і рішучою управителькою держави.

Ігор князував у Києві в роках 940-945. До київської Держави тоді належали племена, які жили вздовж Дніпра, а також сіверяни, уличі, деревляни, дреговичі, кривичі і новгородські словени.

В 944 році, за князя Ігоря, підписано в Царгороді торговельний договір з греками. В посольстві Ігоря до Царгороду були також християни, що свідчить про поширення Христової віри в Руській Державі навіть серед вищих шарів громадянства. В тому самому часі була в Києві церква св. Іллі.

В 945 році Ігор загинув в боротьбі з деревлянами під Іскоростенем.

Ігор полишив малолітнього сина Святослава. Тому, згідно з тодішнім правом про спадкування державної влади, Ольга перебрала управу держави, якою управляла протягом 15 років. Перші кроки вона присвятила впорядкуванню державних справ, встановлюючи княжий авторитет правління.

2. Ольга-християнка

Найбільша заслуга княгині Ольги в тому, що вона, як регентка Київської Держави, вводить християнство до політичної верхівки — на київський престол. Це сталося із хрещенням самої Ольги.

Місце і дата хрещення Ольги непевні. Літописець Нестор, що списав свої історичні книги 150 років після смерти Ольги, твердить, що Ольга хрестилася у Царгороді 955 року. Оповідання літописця Нестора прикрашене легендарними вставками і поясненнями. Воно вказує на передання і загальну думку, що в половині X століття християнство вступило на київський княжий престол.

З цього слідує, що християнство в Київській Русі було не тільки між варягами, але й між місцевими людьми всіх шарів суспільства; що вплив християнства на Русі був великий; і що християнство не було новістю і Володимир Великий не зробив великого перевороту в народі й державній політиці, вводячи християнство як державну віру.

Наш літописець прославляє Ольгу, кажучи, що «вона предтеча християнської землі, рання зірка перед сходом сонця, немов місяць уночі... вона перша на Русі ввійшла в Царство Небесне, її прославляють сини Русі, як свою володарку, бо вона й по смерті молить Бога за Русь».

Грецькі історичні джерела широко описують подвійний побут Ольги в Царгороді в роках 955 і 957. Але про її хрещення нічого не згадують, а це дуже дивно, бо таку подію, як хрещення володарки Київської Русі, вони не могли б не помітити. Отож, виглядає, що Ольга, коли приїхала до Царгороду, вже була християнкою, бо й мала з собою свого капеляна, священника Григорія.

Тим то більшість істориків є тієї думки, що Ольга хрестилась у Києві в 954 або 955 році і вже як християнка їздила до Царгороду з великим почотом у важливих державних і церковних справах.

Християнська віра витиснула глибокий вплив на особисте життя Ольги і на її оточення. Ольга чинить багато діл милосердя, вона будує церкви, помагає бідним, захищає покривджених, «нагих одівала, спраглих напоювала, голодних кормила, подорожніх приймала, усім усяку поміч давала». Ставши християнкою, княгиня Ольга віддалась подвигам християнського благочестя і намагалась, щоб віра в Христа поширилась в її державі серед її підданих. Бувши обдарована великим розумом, вона змагала до

того, щоб нову віру зробити державною релігією, а таким чином поставити Русь на політичному, культурному й торговельному рівні з іншими християнськими державами Європи.

Невідомі причини подвійної подорожі Ольги до Царгороду. Історики вказують на подвійну ціль: політичну й церковну. Дуже можливо, що Ольга просила в Царгороді самотійної церковної ієрархії для Руси, бо Київська Русь уже була дозріла для заведення в ній християнства, як офіційної державної релігії. Це й стало причиною непорозумінь між Києвом і Царгородом. Тому, повернувши з Царгороду, Ольга виправила посольство до німецького короля Оттона I, наймогутнішого з тодішніх християнських володарів, від якого просила єпископа і священників для Києва.

Оттон погодився на те, і в порозумінні з Римом, 960 року висвячено першого єпископа для Київської Руси монаха Лібутія. Коли ж цей помер ще перед виїздом до Києва, висвячено іншого єпископа, тобто монаха Адальберта. Він прибув до Києва під кінець 961 року, але мусів зараз повертатися, бо в Києві змінилися політичні обставини: Ольга зложила регентство і управу держави перебрав її син Святослав, що був поганином. Ользі не вдалося навернути свого сина Святослава на християнство. Проте Святослав був толерантний до християн і добрим та відданим сином. Але сам факт, що вона висилає посольство до німецького короля, від якого просить церковної ієрархії, свідчить, що Ользі було все одно: приймати грецький чи латинський обряд, бо тоді ще не було поділу між Сходом і Заходом на католицизм і православ'я. Були різні обряди, але віра була одна.

3. Ольга-свята

Ольга померла 11 липня 969 року в глибокій старості. Як останню волю вона просила, щоб її похоронили за християнським звичаєм і щоб на її гробі не справляли поганської тризни.

Святий Володимир коло 1000 року переніс тіло Ольги до новозбудованної Десятинної церкви за київського митрополита Леонтія. Монах Яків пише, що в труні було віконце, через яке можна було бачити нетлінне тіло Ольги. В часі нападу монголів мощі Ольги були сховані під повалою Десятинної церкви. Митрополит Могила відбудовуючи 1635 року невелику церву на руїнах Десятинної, віднайшов мощі св. Ольги, і вони там спочивали до ХУІІІ ст. На приказ Московського Синоду вони були знову сховані, але так, що нині ніхто не знає, де вони знаходяться.

Культ св. Ольги приймався і поширився самочинно незавдога після її смерті. Пам'ять св. Ольги святкували в день її смерті 11 липня ще в домонгольській добі. Вже тоді діялися чуда на її гробі. До списку святих її ім'я було вписане в ХІІ ст.

Княгиня Ольга відзначалася не тільки красою тіла, великим розумом, сильною волею та визначним державним і дипломатичним хистом, але також великою святістю. Тому, коли історія зачислила Ольгу до великих державних постатей, то наша Церква зачислила її до лику Святих.

Окрему службу для св. Ольги було укладено в ХУ ст., а до того часу брали з Общої Менії.

В Тропарі співаємо: «Піднісшим твій ум на крилах богопізнання, преславна Ольго, ти злинула вище видимого світу, осягнувши Бога, творця вселенної. Знайшовши Його, ти прийняла в хрещенні нове життя

і повсякчас перебуваєш у нетлінності, втішаючись плодами життєдайного дерева».

Тому: «Радійте, духовні руські країни, вшановуючи пам'ять богомудрої Ольги. Бо вона постійно молиться до Христа... щоб вибавити від бід і скорбот тих, які з вірою її оспівують і вшановують її священну пам'ять». Амінь.

о. Генезій Комар, ЧСВВ

СВЯТІ СТРАСТОТЕРПЦІ БОРИС І ГЛІБ

Слава Ісусу Христу!

Дорогі радіослухачі!

У цю другу неділю великого посту, в році, коли святкуємо ювілей 1000-річчя християнства в Русі-Україні, свята Церква пропонує нашій уяві дві важливі духовні постаті української Церкви, а саме святих Бориса і Гліба, що, як проголошує в їхню честь літургійний тропар, є правдивими страстотерпцями та виконавцями Христового Євангелія, не противлячися ворогові-братові, який може вбити тіло, а душі не може доторкнутись...

У цьому ювілейному часі постать обох наших мучеників набирає тим більшого значення, коли, за словами Тертуліяна, повторимо: «Кров мучеників — насіння християн». А це тому, що вони, можемо, сказати, є найкращими квітками у саду Христової Церкви і первістками християнської віри, що їх Господь Бог вибрав на цілопальну жертву. Це ж красномовні свідки геройської любові до Бога й віри, бо ж на їхніх муках та крові в Україні скріпилась і зросла християнська віра, віра, яка спирається на любові.

Говорячи про прийняття християнства одним народом, як наприклад, сталося з українським народом 1000 років тому, очевидно, неможливо обминути різні політичні, культурні чи фізичні фактори, які сприяли введенню християнства в цей народ. Але коли будемо говорити про Святу Церкву,

якої членом став цей народ, бажаючи визначити це слово в його точному еклезіологічному значенні, то побачимо, що вона є чимось органічним, живим та складається з членів (тобто людей) та голови (Христа), а сила, що її єднає, — це свідомо та взаємна любов, що існує між членами та головою-Христом. Святі Борис і Гліб, як слід відповіли цій найбільшій заповіді, заповіді любови, навіть коштом свого життя, мучеництвом. Тому сьогодні вони прославлені Богом.

Грецька мова на визначення мученика вживає слово «мартир», що означає «свідок». І справді, кожний мученик — свідок геройської любови до Бога. Так, як Христос — любови аж до самої смерти. Другий Ватиканський Собор у конституції «Про Церкву» ось так висловлюється: «Тому, що Ісус, Син Божий, проявив свою любов, віддаючи своє життя за нас, ніхто не має більшої любови, як той, хто віддає своє життя за Нього та за своїх друзів... Отже, мучеництво, що ним учень стає подібним до Вчителя, який вільно віддав своє життя за спасіння світу та до Нього наближається в проливі крові, Церква вважає визначним даруванням та найбільшим доказом любови» (Параг. 42).

Як передають нам літописці, зокрема Нестор в літописі, заголовок якого: «Життя і смерть святих страсотерпців Бориса і Гліба», князь Володимир, відчуваючи, що занепадає на здоров'ї, розподілив свою велику державу між синами. Ось так Ярославові Мудрому він приділив Новгород; Борисові — володіння Ростова; Глібові — Муромські землі; Святополкові — Деревлянські. Потім Всеволодові — Володимир-Волинський, а Мстиславові — Тмутаракань. Як ще зазначує літописець, з усіх князь Володимир найбільше любив Бориса і Гліба, а це саме задля їхньої надзвичайної побожності, послуху, любови та шанобливості. Ці глибоко християнські

прикмети вони ввели також у своє даліше життя. Ось так Борис, коли до нього надійшла сумна вістка про смерть батька, а що гірше, що Святополк — також спадкоємець — напосідається на його життя та на життя братів, щоб так стати єдиним володарем Володимирової держави, він, хоч і мав фізичні та військові здібності, щоб перемогти Святополка, щоб самому сісти на троні батька, бо така була його воля і воля киян, що любили Бориса, волів розпустити свої полки, кажучи: «Не піду війною на старшого брата... не хочу проливати крові невинних людей». Та прочуваючи вже близький кінець свого життя, Борис приготувався до цього моменту найгарячішою молитвою, проказуючи Псалми: «О Господи, як багато ворогів моїх постало проти мене... Обступили мене, немов тучні бички... і собор злочестивих обсів мене: Господи, Боже мій, на Тебе я вповав, спаси мене і визволи мене від усіх, що гонять мене». Опісля літописець вкладає в уста геройського Володимирового сина і правдивого християнина слова, слова сердечної молитви, сказані перед іконою Спасителя, яку Борис мав завсіди в своєму шатрі: «Господи, Ісусе, Христе, Ти, що цим образом явився на землі для нашого спасіння, та зволив добровільно прибити до хреста свої руки і прийняв страсть за наші гріхи, сподоби й мене прийняти так само страсть, а це не від ворогів їх приймаю, але від брата мого; і не вважай йому цього за гріх». Та прощаючи своїм убивцям, він спокійно сприйняв смерть (мученицьку) 25 липня 1015 року.

Святополк не задовольнився смертю Бориса. Він задумав позбутись і другого Володимирового улюбленця, рідного Борисового брата Гліба. Також той, як Борис, хоч і маючи військову силу і спроможність до опору, не хотів проливати крові свого народу та наказав дружинникам обминати та

запобігти цьому лихові втечею. Перед смертю він молився: «Коли ти, братіку мій, сьогодні одержав ласку в Бога, молися за мене, щоб і я отримав таку страсть...». Отак він закінчив своє життя мученицькою смертю 5 вересня 1015 року.

Всенароднє почитання з'єднало їх навіки. Літописець пише: «З'єднані тілом, а ще більше душами, в безмежній радості, у невимовній світлості перебувають у Владики Всецаря, подаючи руській землі, а й іншим чужинцям цілющі ласки: кривим — ходу, сліпим — зір, недужим — здоров'я, поневоленим — свободу, в'язням — звільнення, засумованим — потіху, переслідуваним — визволення». Та літописець Нестор молитовно продовжує: «Ви заступники руської землі, її світлі світильники і воїни, які молять Владика за своїх людей... Радуйтеся, світлі вранішні зірки... моліть Владика й Бога нашого, щоб ми витривали в єдності віри, визволяючи нас з міжусобних воєн і від диявольських підступів».

Як відомо, коли згоріла церква Святого Василія у Вишгороді, їхні тіла знайдено цілі, незіпсовані. Князь Ярослав Мудрий наказав збудувати нову церкву й до неї перенесено їхні святі тіла. Пізніше князь Ізяслав, син Ярослава Мудрого, спорудив на їхню честь у Києві іншу церкву, куди, при великому зборі народу та в присутності Митрополита Юрія та Святого Теодосія, перенесено їхні мощі.

Дорогі Брати і Сестри, почитаймо святих мучеників Бориса і Гліба не тільки як давніх героїв віри та любови, але і як наших заступників перед Богом. Їхня невинна кров і їхні ж ради — це найкраща молитва, якій годі Господеві опертись. Особливо ж тепер, коли відзначаємо ювілєй 1000-річчя християнства в Україні, молимося, щоб у кожному з нас та в нашому народі відновилася любов — понад усіма заповідями. Амінь.

СВЯТІ АНТОНІЙ І ТЕОДОСІЙ ПЕЧЕРСЬКІ

Тисяча літ тому, з св. Тайною Хрещення на народи Київської Держави зійшла Божя ласка Христової віри, ласка освячення душ, ласка спасіння. Ласка віри в Євангеліє: в науку, заповіді й ради Ісуса Христа багато вибраних душ закріпила до ще більшої самопосвяти для Божої справи, для служіння народів. З християнством на Київську Русь швидкоприйшло чернецтво — зродилися покликання до досконалої самопосвяти Богові — більшого від того, що вимагається від звичайних християн.

Ледь 50 років після офіційного прийняття християнства князь Ярослав Мудрий 1037 року заклав у Києві два монастирі: чоловічий св. Юрія і жіночий св. Ірини, щоб там християни, які одержали особливішу ласку покликання, могли вести життя христових рад: *«Піди, продай, що маєш, дай бідним, то й будеш мати скарб на небі. Тоді прийди і, взявши хрест, іди за мною»* (Мк. 10, 21). *«Коли хтось хоче йти за мною, нехай зречеться себе самого, візьме хрест свій і йде за мною»* (Мт. 16, 24). *«І кожний, хто задля імени мого покитне дім, братів, сестер, батька, матір, жінку, дітей, поля, в сто раз більше одержить і життя вічне матиме в спадщину»* (Мт. 19, 29).

Вже протягом кількох неділь подаємо вам, дорогі радіослухачі, науки про наших рідних святих і праведників, які вже на початку нашої християнської історії показали нам, як, прийнявши хрещення, виконувати хресні приречення, навіть посвячуючи

своє життя в мучеництві та й у чернецтві. Ми тішимося й славимо Бога за те, що наш хреститель, св. князь Володимир Великий, прийнявши хрещення, став святим; так само і його бабця, княгиня св. Ольга; а свв. Борис і Гліб прийняли ще й мучеництво Христа ради. Сьогодні ми коротко замислимось над першими подвижниками чернецтва на київських горах. Це були святі Антоній і Теодосій Печерські. Антоній прийшов до найславнішого монастиря України — до Печерської Лаври 1051 року, а Теодосій — 1052 року. З ними прийшло туди й зорганізоване чернече життя. Своєю посвятою, віддаючи себе життю молитви, посту, покути і служіння, вони закріпили християнську віру і духовність перших християн Київської Держави; дали приклад життя нової посвяти себе самих Богові; своєю молитвою і жертвою вони випросили в Бога благословення на свій народ, і можемо бути вдячними Богові та сказати, що та їхня неопітська ревність до Христової Євангелії дала ту силу і серйозність віри, що християнство збереглося протягом довгих десятиох століть, хоч народи Київської Русі нераз переживали сумніви й вагання та заперечення й відкинення цінностей християнства. Але воно втрималося задля свого чернецтва.

Щоб підтвердити, яку цінність має духовне-монаше служіння для Церкви, нам вистачить пригадати такі знаменні слова св.п. Папи Льва XIII, які він сказав, коли Добромільською Обновою 1882 року задумав оновити Василіянський Чин: «Коли процвітав Василіянський Чин, процвітала й Українська (Руська) Церква».

Першими подвижниками чернецтва, як ми вже згадали, були Антоній і Теодосій Печерські. Дуже багато подробиць про їхнє земне життя не знаємо, але загальні відомості, подані в Печерському Патерикові і

церковних книгах, де в тропарях, кондаках та стихирах доказують нам, що вони прославлені, як святі богоугодники Церкви Київської Руси.

Св. Антоній походив з містечка Любеч на Чернігівщині. Світське ім'я його було Антипа. А коли він пішов на Святу Гору Атон і там постригся в ченці, то прийняв ім'я Антоній. Після монашого випробування, сказав йому одного разу ігумен: «Антоніє, вертайся на Русь, щоб бути там на користь і на підтримку для інших. І нехай благословення Святої Гори буде з тобою».

Коли Антоній повернувся до Києва, ходив по монастирях, але не полюбив побут ні одного з них... Тому пішов у дебрі й у гори, і в інші місця та прийшов у Берестове, знайшов там печеру, де й поселився... Біля нього зібралися інші монахи, між ними Теодосій, Никон і Варлаам, які жили в поблизьких печерах. Перших монахів було 12, які вели напівспільне життя під проводом Антонія. Але він затужив за самотнім, пустинним життям. Тому Антоній випросив у князя Ізяслава гору на печери для монахів. На своє місце поставив їм настоятеля Варлаама, а сам пішов у іншу нову самотню печеру і «там скінчив своє життя, живши в чесноті 40 років, не виходячи з печери, де й спочили його чесні останки, коло яких діються чуда й до нині».

Св. Теодосій має про себе більше написано. Цікавим є його прагнення покинути світське життя і стати монахом, головню його суперечка з матір'ю, яка дуже любила його, та щоб не втратити його, відшукала, побивала й в кайданах припровадила додому. Він народився в містечку Василькові, 5 миль від Києва, в родині, що жила християнською вірою. При хрещенні дали йому ім'я Теодосій, що означає «відданий Богові». Пізніше родина перенеслася до міста Курська. Пише нам печерський чернець Нестор

про Теодосія: «Він зростав тілом, але душу його тягнуло до любови Бога; тож заходив він кожного дня в Божу церкву й з усякою увагою слухав Святих Писань. І не брав участі в дитячих іграх... До того ж прохав він своїх батьків, щоб віддали його одному з учителів на науку Божественних книг, що й було зроблено. Коли він мав 13 років, помер його батько, тому він займався господарством, ходив на село й працював із слугами, і то з усякою смиренністю».

Теодосій, знаючи науку Євангелії і маючи духа молитви, продумав, як йому спастися. Він чув про Святі Місця і бажав туди піти, і раз вже був пустився на прощу, та мати його наздогнала, насварила, побила й зв'язаного привела додому, благаючи, щоб білюше не втікав від неї. Після якогось часу, почувши в Євангелії слова Господа: *«Хто не залишить батька і матір і не піде за мною, той недостойний мене»* (Мт. 10, 37) і знову: *«Прийдіть до мене, всі втомлені й обтяжені, і я облегшу вас і візьміть ярмо моє на себе й навчіться від мене, бо я лагідний і сумирний серцем і знайдете полегшу душам вашим»* (Мт. 11, 28), богонадхненний Теодосій розгорівся божественною любов'ю і, палаючи Божою ревністю, щоденно і завжди думав, як і де постригтися в ченці та сховатися від матері.

Тоді він пішов у Київ, обходив усі монастирі і прохав, щоб його прийняли в ченці, але там побачили простого бідно вдягненого юнака і не хотіли прийняти. Зайшов він до печери преподобного Антонія; той його прийняв, поблагословив і доручив пресвітерові Никонові, щоб постриг його у ченці, що й сталося 1052 року.

Коли князь Ізяслав на честь свого хресного покровителя заклав новий монастир св. Димитрія, він покликав Варлаама, настоятеля печерських ченців, на настоятеля до нового монастиря. Тоді монахи

зібралися у печерах, повідомили про це Преподобного Антонія й 1054 року вибрали собі ігуменом блаженного Теодосія, як такого, що порядкував чернече життя і знав Божі заповіді.

Говорячи про святих Антонія і Теодосія, Печерський Патерик подає відомості про їхню смиренність, послух і служіння; говориться про їхню невинну молитву і працю, про їхню покуту і піст, що вони харчувались лише хлібом і водою, а тільки на свята вживали трохи сочевиці або вареної городини.

Про Антонія і Теодосія записано, що вони ніколи не лягали горілиць, але коли хотіли дещо відпочити, то сідали на стілець і, спочивши трохи, знову вставали на нічну богослужбу й на поклони. Про Теодосія — його простоту і вбогість сказано, що він мив лише лице і руки, а ніколи цілого тіла, вдягався в шорстку волосяну свиту, яку зверху покривав іншою бідненькою свитою, щоб не бачили люди. Дехто з нерозважних людей докоряли йому й насміхалися з нього. Та Блаженний радів з цього і терпів від усіх всяку досаду й докори, пам'ятаючи на Господа слова, які його потішали й веселили: «...Блаженні ви, коли вас будуть зневажати та виговорювати всяке лихо на вас, обмовляючи мене ради. Радійте і веселіться в той день, бо нагорода ваша велика на небі» (Мт. 5, 11-12).

Дорогі в Христі Брати і Сестри, в цій проповіді ми дуже коротенько розповіли про наших перших двох подвижників чернецтва, але вже із того, що було сказано, ми бачили їхню шляхетність і геройськість у Божих справах. Для нас вони є прикладом, як боротися з приманами світу і грішного тіла; вони є прикладом молитви, покути і праці; вони є прикладом смирення, служіння і вбогости, щоб дати нам свідчення, що правдивими є Христові слова до своїх

послідовників: *«Яка користь людині, як світ цілий здобуде, а занапастить власну душу»*. Тому й сказав: *«Коли хтось хоче йти за мною, нехай зречеться себе самого, візьма хрест свій і йде за мною»* (Мт. 16, 24).

Дякуючи Богові, що дав нашому народові й Церкві цих двох мужів праведности, дякуймо теж за тих всіх, що пішли за покликом Христа «йди за мною» і в священстві та чернецтві посвятилися Богові й після них. Та просімо, щоб Божа ласка далі сходила на душі його вибранців, на молодь нашого народу, щоб ми завжди мали таких богоугодників: святих і праведних, молільників та духовних провідників. Амінь.

ісромонах Гліб Лончина, Студит

СВЯТІ ПОДВИЖНИКИ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ

З приходом християнства на українські землі, тисяча років тому, постали теж і монастирі. Князі хотіли мати «чорноризців», бо розуміли значення свідчення монашества і тому намагалися, щоб по їхніх містах були монахи і монастирі. Як у древніх часах першого християнства були особи, що покидали світ і житейську суєту та посвячувалися Богові, так і в нашій землі знайшлися сміливці, які все покидали і Богові віддали своє життя, здібності, маєтки, свою волю. І знайшлося таких багато, і зацвів у Києві славний монастир у печерах над Дніпром, куди спрямували свої кроки молоді, вибрані душі і вели трудолюбиве життя.

Дорогі в Христі Браття і Сестри! Хто ж були ті чорноризці-монахи? Це були особи, захоплені Христовими євангельськими радами. Ісус жив убого життям мандрівного вчителя. «Лиси мають нори і птиці небесні гнізда»,— а він не мав де голови приклонити. Цілим серцем Христос був відданий своєму Отцеві, жив не за своєю, а за його волею. Такий зразок лишив він і для своїх учнів: *«Коли хто хоче йти за мною, хай зречеться себе самого, візьме на себе хрест свій та йде слідом за мною»* (Мр. 8, 24). *«Кожний, хто задля імени мого покине дім, братів, сестер, батька, матір, жінку, дітей, поля, в сто раз більше одержить і життя вічне матиме в спадщину»*

(Мт. 19, 29). І *«блаженні вбогі... блаженні чисті серцем... блаженні миротворці...»*.

Стали вони — монахи — свідками Христової науки. Христос навчав не теоріями чи вченими словами, не викладав своєї науки у формі якогось високого вчення, але навчав із і для практичного щоденного життя. При тому життя християнина мало бути зразком, який інших переконував би і притягав би до Бога. *«По тому всі знатимуть, що ви мої учні, коли матимете любов один до одного»* (Ів. 13, 35). За такими словами дуже докладно хотіли йти ті, що посвячували себе монашому життю. Наслідуючи Христа, вони стали жертвою для других, повною самопосягати для ближніх, для народу, щоб бути світлом для світу і сіллю землі, і засіяти, як співаємо в тропарі, *«в руській землі як світле світило»* (тропар св. Теодосієві Печерському). Про них усіх могли б ми сказати сьогодні за словами Листа до євреїв, що таких мужів мати *«світ був не вартий»* (1 І, 38). Поетеса Ліна Костенко в поемі *«Маруся Чурай»* каже:

*Такі часи були благофоротунні,
що кожен подвизався зокрема.
І жоден подвиг не лишився втуні.
Тепер таких подвижників нема.*

Найвидатніший монастир у Київській державі впродовж історії України — це Києво-Печерська Лавра. Відіграла вона многогранну роль в релігійному, суспільному, культурному, а навіть і політичному житті нашого народу. Між печерськими монахами більш відомими були святі Антоній і Теодосій. З їх духа печаттю розвивалося подвижницьке життя в Печерському монастирі, так що в їхніх послідовників можна навіть розрізнити два різні напрямки, дві школи русько-українського монашества княжих і пізніших часів. Літописи, а головню

Печерський Патерик, оповідають нам про життя святих подвижників цього монастиря. Багато з тих правдеників лежать ще й сьогодні в підвалах Печерської Лаври і дух їхньої побожності й жертви витає над тим місцем їхнього подвижництва.

Печерський монастир був вогнищем богочитання. Служилась у ньому Літургія, яку наша Церква прийняла у візантійському обряді. При допоміж Літургії молилися вірні, але й виховувалися. Була вона могутнім засобом катехизації-благовістування для новонаверненого народу. Ікони рівно ж відігравали роль не тільки в культі, але й у навчанні людей правди християнської віри. У Печерському монастирі особливо вславився блаженний Аліпій Іконописець, про якого пише Печерський Патерик, що «бездільного не можна було побачити ніколи» і «у священницькому чині жив добре і боговгодно».¹

Люди, а й князі приходили до монастиря на прощі — шукали в монахів-старців духовної поради, благодаті тайни, покаєння, у монастирській тиші знаходили відпочинок від турбот щоденного життя, мир і радість для своїх душ.

У монастирях взагалі творилися й переписувалися книги. Ченці писали церковні тексти, перекладали твори Отців Церкви, списували літописи для виховання сучасного покоління та щоб залишити для майбутніх поколінь опис старовини. Нашу древню літературу і початки письменства завдячуємо тільки монахам і монастирям. При монастирях поставали школи письма, іконопису, співу, а й учили ремесла і інших наук.

¹ Печерський Патерик або Праведні старої України, переклав А.Г.Великий, ЧСВВ, Рим, В-во оо. Василіян, 1973, стор. 225.

Ченці жили не лише своїм особистим життям освячення. Дбали вони і про добро народу, особливо про бідноту. До них приходили вбогі, які від монахів одержували харч, одержу, пільгу в своїх скорботах. При монастирях опікувалися хворими, сиротамим, бездомними.

Послідовники св. Антонія Печерського відзначалися строгим життям пустинників, за зразком свого учителя. Многотерпеливий Іван Затворник довгі роки проживав «у великій здержності, виснажуючи і втомлюючи своє тіло частим постом»², покаюння ради. Пресвітер Дам'ян був таким великим посником, що, «крім хліба й води до дня своєї смерти не їв нічого».³ Наша Літургія називає життя преподобних отців «безплотним», «рівноангельним», бо за ніщо вважали вони тіло, а клали всю увагу на духовні справи.

Між печерськими отцями були й ісповідники та мученики за віру. Блаженний посник Євстратій загинув мученицькою смертю в Криму, буди прибитим до хреста. Священомученик Кукша наverts і хрестив в'ятичів, які його вкінці вбили. Григорія Чудотворця втопили у Дніпрі княжі дружинники.

Печерські праведники відзначалися не тільки своїм строгим покутним життям. Були між ними й ті, які йшли за Христом в умаленні й смиренності та жертвували свої труди в любові до ближніх, ступаючи слідами поучень свого ігумена св. Теодосія. Чернігівський князь Святоша «залишив княжіння, честь і славу і владу ...і став ченцем... Завжди мав у своїх руках якесь ремесло... а в устах у нього була

² Там же, ст. 187-188

³ Там же, ст. 137

завжди Ісусова молитва: «Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене».⁴

Блаженного Агапита називали «лікарем», бо він, лікуючи людей різними зєлами, молився «безнастанно до Бога, поки Господь не давав хворому здоров'я, заради його молитов».⁵

Святі подвижники Києво-Печерської Лаври спочивають сьогодні у ближчих чи дальніх печерах біля монастиря. Кожний паломник, турист, що з вірою їде до Києва, дивлячись в сторону Печерської Лаври, відчуває, що там їхній дух молиться далше за Русь-Україну. Вони там живуть далі для тієї землі, якої вони стали квітом.

Дух печерських праведників живе, ширяє над нашим краєм, свідчення їхні не пішли надаремно. Закликають вони й нас до великої любови Бога, до посвяти Христові, до віднови в собі дару Святого Духа, що його ми одержали в нашому хрещенні. Коли цього року святкуємо 1000-річчя хрещення Руси-України, дорогі в Христі Браття і Сестри, нехай кожний із нас, за своїм званням, за своїм покликанням піднесе свого духа до Господа, дякує йому за таких великих Божих угодників — братів наших, світил руської землі — за яких молитвами сходила на нас благодать нашого нового життя в Христі. Просім помочі й сили та витривалости у зношуванні терпінь, досвідів і проб переслідування, щоб, за молитвами преподобних і богоносних отців печерських, Господь дарував нашому народові новий розквіт Христової благовісти в Україні і благословив нас новими подвижниками Христовими на славу його імени. Амінь.

⁴ Там же, ст. 159-160

⁵ Там же, ст. 176

о. Софрон Мудрий, ЧСВВ

МИТРОПОЛИТ ІСИДОР — ПОДВИЖНИК З'ЄДНАННЯ ХРИСТОВОЇ ЦЕРКВИ В РУСІ- УКРАЇНІ

Дорогі в Христі, одного разу Христос-Спаситель запитав своїх апостолів, що вони про нього думають, хто він. Тоді св. Петро перед усіма апостолами визнав: «Ти Христос — Син Бога живого!». Тоді Ісус у відповідь передрік Петрові його місце і роль, яке проготувало для нього Боже Провидіння, кажучи йому: *«Щасливий ти, Симоне, сину Йонин, бо не тіло і кров це тобі відкрили, а Отець мій небесний. Тож я тобі заявляю, що ти — Петро — скеля, і що я на цій скелі збудую мою Церкву й що пекельні ворота не подолають її»* (Мт. 16, 17). А після воскресіння ще скаже Ісус до нього: *«Паси мої вівці, паси мої ягнята»*. Отже, де Петро — там Христова Церква — єдина, свята, соборна й апостольська.

У своїй передсмертній архиєрейській молитві Ісус каже: *«Отче, молю Тебе, щоб усі були одно, як Ти, Отче, в мені, а я в Тобі, щоб і вони були в нас об'єднані... щоб вони були звершені в єдності»*. «Один Господь, одна віра, одне хрещення. Один Бог і Отець усіх!» — навчає святий апостол Павло. Єдність християн повинна процвітати, як буває воно в одному тілі між різними членами: *«Так само, як тіло є одне, хоч і багато має членів, і всі члени тіла, хоч є їх і багато, становлять одне тіло, так і Христос. Усі бо християни в одному Дусі, щоб бути одним тілом...»*.

«Тому й між вірними у Христа не повинно бути розбрату, *«бо всі ми одне в Христі Ісусі»*,— пише св. Павло до Галатів (3, 28).

Коли говоримо про єдність Церкви, то мусимо знати, що вона складається із трьох основних елементів, тобто з єдності віри, єдності управління та з єдності пошани й любові тобто єдності спільноти. Єдність віри розуміємо так, що всі вірні справжньої Христової Церкви внутрішньо сприймають і зовнішньо визнають одну й ту саму віру, що її визнає одна й та сама церковна влада, уповноважена до цього самим Богом. Хто ж не визнає одну й ту саму віру, стає єретиком.

Єдність управління вимагає, щоб усі вірні справжньої Христової Церкви підкорялись одній і тій самій церковній владі, що її Христос установив у своїй Церкві.

Ця єдність порушується роздором, схизмою, коли хтось хоч і менше-більше дотримується всієї Христової науки, але не хоче слухати цієї науки від законної влади і цій, установленій Христом-Спасителем у Божій Церкві владі взагалі не підкоряється. Той ходить самовільно і не дотримується єдності.

Вкінці, єдність єднання спільноти в любові є в тому, що всі вірні справжньої Христової Церкви пов'язані одні з одним внутрішньою любов'ю, зовнішньо є учасниками того самого культу, тих самих св. Тайн, а, внаслідок цього, всі разом і спільно прямують до однієї й тої самої мети. Цю єдність єднання порушує виключення, екскомуніка, тобто особа, що її Церква Христова через свою законну владу мусить виключити зі спільноти своїх вірних за великий брак і опір підпорядкування Церковній владі.

Саме ця потрійна єдність становить ту величну прикмету єдності Христової Церкви, що є видимим знаком справжньої Церкви, Спасителя Ісуса і Його царством на землі. Церкву — Боже Царство на землі — Христос порівнює до одного стада, до одного дому, однієї виноградини, одного неводу, однієї релігії, однієї дорогоцінної перлини, одного тіла, яке може бути вкрите різною одежею, тобто мати відмінні обряди.

Це євангельське повчання Христа про Церкву, яке розвинули перші Апостоли, Отці Церкви, Вселенські Собори, богослови всіх віків, добре зрозумів Богом надхненний Ісидор, званий Солунський, Митрополит Київський і всієї Руси, великий подвижник примирення і поєднання між Східньою і Західньою Церквами на Соборі у Феррарі й Флоренції у 1438-1439 роках. У ряді наших застанов у Ювілейну річницю 1000-річчя Хрещення Руси-України пригадаймо собі і про це. Ким же був Митрополит Ісидор?

Він уродженець Полепонеського півострова т.зв. Мореї з початком XV сторіччя. В роках 1403-1409 відбуває свої вищі студії в Константинополі, а після закінчення в 1409 р. приймає чернечий постриг у Монебському монастирі св. Михаїла. У 1430 р. Ісидор стає архимандритом монастиря св. Димитрія у Константинополі. Ці обов'язки він виконує ревно й побожно аж до того, як імператор Іван УІІІ Пелеолог і Патріярх Йосиф ІІ призначили його в 1436 році на Київську митрополію.

Ісидор — непересічна людина. Був він талановитим письменником і науковцем. Згодом став церковним і державним дипломатом вищого стилю. Вже зі своєї молодости був він любителем гуманітарних наук, пристрасним бібліографом і письменником. Згодом Ісидор Солунський стає

видатним провідником, добрим пастирем свого стада та великим церковним діячем. Ісидор, запалений Христовою любов'ю й ідеєю єдності святої Церкви, перший раз появляється на світовій арені в 1434 році, щоб, як член окремого посольства, стати учасником переговорів на Соборі в Базелі, у Швейцарії. Там саме почато переговори в справі поєднання Східньої і Західньої Церков.

Архимандрит Ісидор, людина Божа, добре виконав доручену йому місію. Отримавши схвалення від Базилейського Собору, у вересні 1434 року, згодом же й potwierдження умов договору від Папи Євгена IV, навесні 1435 року, він повернувся до Константинополя.

В липні 1435 року до столиці Патріярха надходить вістка про трагічну смерть Київського Митрополита Гарасима, який згинув, спалений на вогнищі у Вітебску розгніваним литовським князем Свидригайлом, що внаслідок невдалих походів і боротьби за владу вдався до жорстоких репресій своїй дійсних чи уявних супротивників, між яких потрапив і Митрополит Гарасим, єпископ Смоленський. Хоч кандидатом на митрополита київського від московського царя Василя II був Йона, імператор Іван VIII Пелелолог і Патріярх Йосиф II на Київську митрополію призначили і висвятили Ісидора, великого борця за те, щоб Христова Церква була справді єдина, свята, соборна й апостольська.

Історія підтвердила, що вибір Ісидора на митрополита Київського і всієї Руси був провидінним, бо запевнив участь тієї єдиної митрополії на розлоному слов'янському Сході в майбутньому Вселенському Соборі у Феррарі і Флоренції, якого й він був ініціатором. Ісидор мав щастя разом з Патріярхом Йосифом II й імператором Іваном VIII

Палеологом у липні 1439 р., підписати і проголосити на Флорентійському Соборі акт поєднання грецького Сходу і латинського Заходу у справі церковної єдності.

Після Вселенського Собору у Флоренції Ісидор уважно обмірковував свою місію на Сході Європи, як Київський Митрополит і папський легат, з мандату цього ж Собору. Вірні Київської митрополії зі своїми єпископами перебували в той час у трьох державних дійсностях — Польщі, Литви і Московщини. У кожній з тих держав довелось Митрополитові Ісидорові змагатися з окремими труднощами, беручи їхній підхід, щоб виконати свою Церковну місію «Доброго Пастиря».

У Західній Україні місія Ісидора не зустрінулася з окремими труднощами і була прийнята прихильно. У підлеглих собі єпархіях у Кракові, в Перемишлі, у Львові й на Холмщині він мав змогу служити Св. Літургії і проголошувати акт Флорентійського порозуміння Східньої зі Західньою Церквами. Це саме зробив Митрополит Ісидор і в столичному городі Києві, який був тоді під володінням литовського князя Олелька Олельковича. Велично прийняли Ісидора у Луцьку, у Володимирі-Волинському, у Смоленську і Полоцьку. Найтяжча місія Київського Митрополита Ісидора була в Москві, де під час Богослужби на Різдво 1440-1441 року князь Василій II перепинив Ісидорові прочитання Флорентійської булли про єдність Христової Церкви. Ув'язнивши його в Кремлі, де Ісидор прожив до осені 1441 року, був засланий у Чудівський монастир, з якого згодом втікає. Здолавши багато всіляких перешкод, у липні 1443 року Митрополит Ісидор прибув до Сієни, біля Флоренції, де врочисто зустрінувся з Папою Євгеном ІУ, який на загальній консисторії надав йому кардинальську гідність.

Найбільшим здобутком місії митрополита Ісидора на українських землях у 1440-1441 роках було проголошення поєднання Церков Флорентійського собору і виєднання у польсько-угорського короля Володислава в березні 1443 р. диплому закону про зрівняння українського духовенства з латинським, відповідно до постанов Флорентійського Собору. Протягом 350 років цей закон становив собою державноправну основу існування українсько-білоруського католицизму, унормував церковні стосунки на Україні й причинився до збереження самобутности українського народу і його Церкви, так часто нехтуваної різними чинниками.

Постать Ісидора — Київського Митрополита — знову появляється на вселенському горизонті тоді, коли то за папи Калікста III, а головню Пія II починається організація нового визвольного Христового Походу проти Туреччини та пожвавлення католицької церковної ідеї у Східній Європі — проти Москви. Так ото, з пожвавленням церковної діяльності трьох визначних постатей Сходу, що в той час перебували в Римі, тобто константинопольського патріярха Григорія Маммаса, Вісаріона, митрополита нікейського та Ісидора, митрополита київського і всієї Руси, у 1457 році приходить до поділу Київської митрополії на дві частини — Київську в границях литовско-польської держави та Московську в межах цієї держави. Верховним Ієрархом нової Київської Митрополії, яка прийняла Флорентійське порозуміння, став Григорій II Болгарин, товариш і супутник Ісидора протягом 20 років його подорожей і скитань. Київська католицька митрополія охоплювала тоді т.з. «Долішню Русь» з десятима єпархіями в межах польсько-литовської держави.

Це діло великого митрополита Ісидора з 500-літньої перспективи історії можна вважати окремим Божим Провидінням для українського народу і його Церкви для збереження своєї тотожності й самобутності, на що кожний народ на землі має природне право.

Київський митрополит Ісидор, невтомний і безстрашний борець за єдність Христової Церкви, усвідомлюючи те, що як є «Один Господь, одна віра, одне хрещення, один Бог і Отець усіх!», так мусить бути і єдина Христова Церква, про яку Христос молився, «щоб усі були одно, як Ти, Отче, в мені, а я в Тобі!», щоб і вони були звершені в єдності». Про це ми і мусимо постійно молитися, до цього змагатися, щоб наше майбутнє християнське Тисячоріччя на Україні остаточно сповнило Христовий наказ і заповіт, «щоб усі були одно!» в Христі Ісусі і Його містичному Тілі — Церкві. Бо лиш по цьому пізнає поганський світ, що ми християни і послідовники Христа, коли матимемо любов і єдність між собою. Амінь.

о. Порфірій Підручний, ЧСВВ

МИТРОПОЛИТ ЙОСИФ-ВЕЛЬЯМИН РУТСЬКИЙ — АТЛАНТ ЄДНОСТИ ЦЕРКОВ

Дорогі в Христі Брати і Сестри! На таїнственній вечері Ісус Христос мѡвився до свого небесного Отця, *«щоб усі були одно, як ти, Отче, в мені, а я в тобі, щоб і вони були об'єднані, щоб світ увірів, що ти мене послав»* (Ів. 17, 20-21). Засновуючи Церкву, Господь бажав, щоб вона була з'єднана, одна. Тому він вибрав апостола Петра, на якому, немов на скелі, заснував свою Церкву. Йому він дав ключі небесного царства і доручив утверджувати братів у вірі, а сам Христос залишився навіки наріжним каменем і пастирем душ наших. І він — Христос, через Святого Духа і наступників святого Петра, кличе всіх, що в нього увірували, щоб вони зростали у визнаванні однієї віри, *«щоб усі були одно», «щоб було одне стадо і один пастир»*.

Ці слова Христові протягом століть мали в Українській Церкві широкий відгомін, починаючи від св. Володимира, який прийняв хрещення тоді, коли між Константинополем і Римом панувала єдність віри. Пізніше київська ієрархія про це згадувала і намагалася відновити тісні зв'язки з наступниками св. Петра. І до відновлення єдності дійшло на Берестейському соборі 1596 року.

На жаль, до цього з'єднання не приступила вся Київська митрополія, бо на перешкоді став багатий і могутній князь Костянтин Острозький. І хто знає, яка

доля стрінула б З'єднану Церкву, якби Господь не був послав їй двох ревних митрополитів, а саме: Іпатія Потія, який нею управляв від 1600 до 1613 року, і його наступника — Йосифа-Вельямина Рутського. Цим двом митрополитам Господь допоміг поширити на білоруських і українських землях свій заповіт: «щоб усі були одно».

Перший митрополит, Іпатій Потій, походив із шляхетського роду, здобув високу освіту, займав високі державні посади: був королівським секретарем, а потім Берестейським каштеляном і сенатором. Цих почестей він зрікся, і ставши Володимирсько-Берестейським єпископом, разом з єп. Кирилом Терлецьким, підготував діло поєднання Київської митрополії з Римською Церквою. Цю ідею він поширював своїм могутнім словом, бо був надхненним провідником і пером, бо був знаменитим письменником-полемістом. Але головна заслуга митрополита Потія лежить у тому, що він виборов З'єднаній Церкві на соймах і трибуналах правне становище, право на існування. Тому слушно деякі історики називають митрополита Потія «Батьком З'єднання».

Його наступником став Йосиф-Вельямин Рутський — найбільший з усіх київських з'єднаних митрополитів, якого папа Урбан VIII ще за життя назвав «Устами Петра, Атлянтом і колумною З'єднання, Атанасієм Руси». Те, що сьогодні ми, українці-католики по всіх країнах світу, творимо одну духовну спільноту — це заслуга митрополита Рутського. Що фатальна доля нас не зламала — це також, у великій мірі, заслуга Рутського. І це, що зараз до вас промовляє монах-василіянин, — це також його заслуга. Та спитаєте: що ж такого великого зробив Рутський, що ви його так величаєте?

Найбільша заслуга митрополита Рутського та, що він духовно відродив З'єднану Церкву, яка тоді перебувала в стані занепаду. Програму цього відновлення Рутський уклав 1605 року, після закінчення богословських студій у Римі, коли ще навіть не був священником. У ній він ясно твердив ось що: «Наша Церква не процвітає і не розвивається, бо нашим старшим, тобто митрополитам і єпископам, бракує двох речей, а саме: *знання і святості життя*». А що єпископів, згідно з тодішньою традицією, вибиралось із ченців, то, на думку Рутського, відновлення Церкви треба було починати від самих основ, тобто від монашества.

Маючи такий плян, Рутський 1607 року постригся у ченці в монастирі Пресвятої Трійці, у Вільні і разом з ченцем Йосафатом Кунцевичем узявся за реорганізацію чернечого життя. Господь поблагословив це його починання, бо за десять років у п'ятьох монастирях уже було близько сотки зреформованих ченців. І саме з них у 1617 році Рутський, уже як Київський митрополит, створив Василіянський Чин, на зразок західніх Чинів. Новому Чинові він уклав правила, які починаються ось як: «Метою чернечого життя є: бути досконалим у любові до Бога або стати подібним Богові в любові. Та не тільки самому слід рости у цій любові, провадячи життя молитви й праці, але й ближніх притягати до Бога словом і прикладом». Своім ченцям він доручив апостольську й освітню працю між народом; подбав для них про вищу освіту, висилаючи багатьох із них на студії до західніх країн. Потім він виклопотав привілей, на основі якого у З'єднаній Церкві митрополитами й єпископами могли бути тільки ченці з Василіянського Чину, що пізніше (у 1720 році) Замоїський синод узаконив. Таким чином Рутський запевнив З'єднаній Церкві на двоє сторіч освічених і несумнівної віри єпископів.

Однак, митр. Рутський не зосередив свою діяльність тільки на ієрархію, на монахів і монахинь. Він також звернув увагу на єпархіяльних священиків, яких особисто відвідував і на синодах повчав, як вони повинні провадити своїх вірних. Для них він намагався заснувати духовну семінарію і завести також безженних священиків, яких він планував розмістити при всіх катедральних соборах, але закоротке було його життя, щоб довести всі свої проєкти до щасливого кінця.

Друга велика заслуга митр. Рутського та, що він докладав усіх своїх зусиль, щоб «Русь поєдналася з Руссю». Після 10 років наполегливої праці йому вдалося так настроїти нез'єднаних, що вони почали поважно замислюватись над замиренням усередині Української Церкви та про об'єднання з Римом на спільній основі створення Київського патріархату. І на першого патріярха Рутський пропонував києво-печерського архимандрита — Петра Могилу. До остаточного порозуміння мало дійти на Львівському синоді у 1629 році, на який нез'єднані не прибули, бо боялися козаків, які були проти всякого поєднання і навіть загрозили православнолму митрополитові Борецькому, що його вб'ють, якщо він рішиться на якесь порозуміння. І так розвіялися великі унійні сподівання Рутського. Все ж таки, він бодай мав ту велику приємність, що перед запроєктованим синодом міг прийняти визнання віри православного архиєпископа Мелетія Смотрицького, провідника нез'єднаних, автора славнозвісного «Треносу» та багатьох інших полемічних творів, які так сильно розпалили релігійну боротьбу.

Та митрополит Рутський мріяв не тільки про з'єднання з Вселенською Церквою всієї Київської митрополії, але й усіх сусідніх країн, що належали до

того самого обряду та вживали тих самих богословських книг. Його широка візія обіймала народи Московщини, Молдавії, Волощини, Болгарії і Сербії, куди він вислав на місію ченця Методія Терлецького. Рутський навіть вивчив готовість вислати своїх ченців на Атонську гору до руських монастирів та до Царгороду й інших міст, щоб заопікувалися великим числом невільників з України, що там каралися без будь-якої духовної опіки. Найкращий вислів своєї місіонерської візії митр. Рутський дав у листі до Риму (1635 р.): «Я бажав би, щоб у цьому об'єднанні з Вселенською Церквою взяли участь усі народи, які мають той самий обряд, що й ми, зокрема ті, що зв'язані з нами слов'янською мовою».

Великий митрополит Рутський помер в опінії святости, дня 5 лютого 1637 року. Кілька днів перед смертю він написав свій прекрасний заповіт, в якому, між іншим, поновив свою віру, пишучи: «Визнаю перед цілим світом, що вірую в усе те, чого вірити навчає свята Католицька Церква. Я завжди був готовий за цю Церкву вмерти... Я був послухний Святішому Отцеві і в цьому послуші я вмираю...».

Митрополита Рутського поховано у Вільні, але згодом (1655 року) московські війська, які тоді були зайняли місто, вивезли його нетлінні останки в невідомому напрямі, мабуть, у глибину Московщини.

Дорогі в Христі Брати і Сестри! Могутня постать Рутського заслуговує на те, щоб ми її всебічно пізнавали й щоб від неї вчилися жертвенної праці для того надзвичайного й святого діла, що ним є З'єднання. Однак, «щоб дійшло до з'єднання,— писав митр. Рутський 1629 року до Риму,— нам треба гаряче благати Божої допомоги». Тому звернімся до Пречистої Діви Марії і ми словами молитви, що її

уклав Веселенський Архиєрей Іван-Павло II з приводу нашого Тисячоліття, і благаймо її: «О Мати єдності християн, вкажи нам певні дороги, що ведуть до цієї мети. Вчини, щоб на дорозі цього великого діла ми могли дедалі частіше зустрічатися з нашими Братами у вірі й разом віднайти божеські риси тієї єдності, за яку молився сам Христос». Амінь.

о. Порфірій В.Підручний, ЧСВВ

СВ. ЙОСАФАТ — МУЧЕНИК ЗА ЄДНІСТЬ

Дорогі в Христі Брати і Сестри! В останньому посланні Вселенського архиєрея Івана-Павла II з нагоди Тисячоріччя Хрещення Київської Руси — читаємо ось що: «Берестейська Унія, тобто З'єднання з Римом, у намірі тих, що до неї зобов'язувались, не була спрямована проти нікого. Вона була направлена тільки до збудування Церкви, яка раділа б — як на Сході, так і на Заході — тією повною і надзвичайною єдністю, що має своє коріння в єдиній вірі та в єдиному хрещенні». Тих, які прийняли Берестейське З'єднання, «оживляло глибоке й незмінне переконання», що вони виконують заповіт Господній: «щоб усі були одно». Але «за це їм довелось, переносити всякого роду непорозуміння і суперечності, а то й давати свідчення крові, як у випадку святого Йосафата».

Так, дорогі радіослухачі, святий Йосафат Кунцевич, цей наш брат із Володимира-Волинського, став символом єдності не тільки для українців і білорусинів, але й для цілої Католицької Церкви, яка вписала його ім'я у свої богослужбові книги і нині вшановує його по всьому світі, як мученика за єдність Церков. І більше того. Господь своїми дивними дорогами привів тіло св. Йосафата до центру католицького світу — до базиліки св. Петра у Римі, де воно спочиває від 1963 року. Саме тут, близьенько його мощей, тобто при гробі св. апостола Павла, відбудуться головні святкування Тисячоліття Української Католицької Церкви. У них візьме участь

Вселенський Архиєрей, який хоче разом із нами подякувати Всевишньому «за всі плоди з участі в божественних таїнствах, в єдності тієї ж самої віри та у зв'язку тієї ж самої любови».

Сам факт, дорогі в Христі, що ми святкуватимемо разом із цілим католицьким світом Тисячоліття Хрещення — це немала заслуга св. Йосафата Кунцевича. Бо те, що вірні нашої Церкви протягом сторіч переносили жорстокі переслідування і витривали в католицькій вірі та в зв'язку з Римським Престолом — це, у великій мірі, треба завдячувати мученицькій крові св. Йосафата. Не говорю цього, щоб роз'єднувати наших вірних на його прихильних і неприхильних, бо святість Йосафатового життя, його любов, його жертвенність є поза всяким розумним сумнівом. Вона провірена й potwierджена строгим канонізаційним трибуналом Церкви і про неї засвідчили під присягою не тільки католики, але й православні та кальвіністи. А прославлення св. Йосафата паде ясним промінням не тільки на частину нашого народу — на католиків, але на весь український народ! Св. Йосафат — це жертва нашого народу на те, щоб сповнилось бажання Христа: «щоб всі були одно». І тим св. Йосафат виходить поза вузькі рамки, в яких часто залишаються інші святі. Він є даром українського народу для всього християнства!

Але спитаєте, дорогі в Христі, що такого великого зробив св. Йосафат для З'єднання Церков, що його ім'я стало знаним у світі?

Коротко можемо відповісти, що унійна діяльність святого Йосафата брала свій початок від молитви й покути, продовжувалась у проповідуванні Божого Слова, а завершилась жертвою власного життя. Відколи Йосафат вступив до монастиря Пресвятої Трійці у Вільні, тобто від 1604 року, він цілими днями,

а то й ночами благав Господа, «щоб було одне стадо й один пастир». Очевидці оповідали, що його часто бачили серед великого морозу на цвинтарі Св. Трійці у Вільні, як він, в одній лише волосяниці, стоячи босоніж на камені, бичував своє тіло й голосно благав: «Боже, дай святу єдність!» Єдність Церкви й навернення нез'єднаних — це один із головних мотивів Йосафатових молінь і покут.

І нині, дорогі в Христі, коли стільки говориться про наближення християн, про єкуменічний діалог, молитва — це перший засіб єдності. Історія Церкви вже показала й доказала, що об'єднання християн не прийде тільки внаслідок дипломатичних ходів церковних провідників; ані внаслідок політичних вимог і обставин; ані навіть у наслідок спільної загрози безвір'я — але об'єднання Церков може прийти (і прийде!), як результат відродження християнського життя в усіх Церквах. Це буде внутрішнє бажання практикуючих християн жити разом, як брати, у Христі! Воно прийде, як Божа благодать, яку нинішні й майбутні покоління виблагають ревними молитвами.

2. Далі, ім'я св. Йосафата стало таким відомим, бо він проповідував єдність Христового стада. Він голосив Боже слово не тільки в неділі й свята, але щодня й де тільки міг: на амвоні, у сповідальниці, на вулицях, у подорожах. Йосафатові слова проникали в людські серця та витискали сльози з очей. Щоб послухати його проповідей, сходились не тільки католики, але й православні та кальвіністи.

Улюбленою темою проповідей Святого було те, що Католицька Церква — це збір усіх вірних під одним невидимим Головою — Ісусом Христом, і видимим заступником Христа, що ним є наступник апостола Петра. Він доказував, що Берестейське

Поєднання було відновленням давньої єдності Церкви та що єпископи мали повне право, а то й обов'язок її відновити. Їхні рішення були правильні, а опозиція до Берестейського з'єднання постала з того, що світські люди почали втручатися в церковні справи. У своїх проповідях він зазначував, що це з'єднання з Римом не є зрадою, ані не є загрозою для зміни обряду, ані не є пануванням латинського обряду над східнім.

У дискусіях на ці й подібні їм теми св. Йосафат говорив спокійно, без фанатизму. Будучи покірливої вдачі й добре зформованого характеру, він навіть образи й глузування приймав як жарт, применшував їх чи вияснював на краще. Коли його називали «душехватом», він відповідав: «Дай то, Боже, щоб я полонив усі ваші душі та запровадив їх до неба». У навертанні нез'єднаних він ніколи не вживав погроз чи зневаг, але намагався це досягнути лагідними словами заохоти. На беатифікаційному процесі 1637 року православні свідчили: «Нам, нез'єдиненим, він не вчинив найменшої кривди, ані не мав до нас найменшої ненависти. Навпаки, він ставився до нас з великою любов'ю».

Та, може, більше, як словом, Йосафат проповідував Христову єдність милосердною любов'ю. У Вільні він часто заходив до лікарні, обмивав рани хворим, застелявав їм ліжка, годував немічних, роздавав милостиню вбогим, удовам і сиротам. Не залишив він піклування над знедоленими тоді, коли став Полоцьким архієпископом. Дійшло навіть до того, що він заставив свою єпископську кирею, щоб отримати позичку для бідних. Цей і подібні їм факти були для всіх найкращою проповіддю. Своєю любов'ю до нещасних, покривджених і терплячих Йосафат прихилив до себе силу народу.

3. Коли запеклі вороги з'єднання побачили, що до Полоцького архієпископа горнеться стільки вірних, вони задумали його убити. З усіх усядів доходило до його відома попередження: «Тебе хочуть убити!». А Йосафат відповідав: «Не можу вмерти кращою смертю, як за Христа, за віру, за З'єднання і за Голову Церкви». І не треба було довго чекати, бо мученицька смерть його спіткала у Вітебську 12 листопада 1623 року. Йосафат її прийняв з молитвою на устах та з благанням, щоб убивці помилювали його співробітників. Після його смерті почали діятися різні чуда, що є знаками Божого уподобання, як наприклад, різні оздоровлення, нетлінність його тіла, світляні знаки тощо. Але найбільшим чудом було те, що завзяті вороги З'єднання, які найбільше спричинилися до його мучеництва, каюлись, наvertsалися і говорили: «Убито невинного, убито святого». Серед них були його вбивці, що перед смертю висповідалися і прийняли католицьку віру. Серед навернених був і найзавзятіший противник Йосафата — архієпископ Мелетій Смотрицький, який у своїх знаменитих писаннях прилюдно заявив, що він стає на Йосафатів шлях. Відтоді і аж до нинішніх часів цей наш Святий наче є пробним каменем визрівання Христової єдності в поодиноких душах, у наших спільнотах, а то й серед нашого народу.

Дорогі в Христі, ми говоримо тут про мучеництво святого Йосафата й інших численних мучеників нашої Церкви не на те, щоб роз'яструвати давні рани: хто і скільки завинив — бо за наші провини ми вже караємось кілька сторіч — але на те, щоб собі пригадати, що ми мали ревних і відважних митрополитів, єпископів, священників, монахів, монахинь і мирян, які не вагалися пролляти свою кров за Христа, за з'єднання з Вселенською Церквою.

Святий Йосафат і усі наші мученики — це найкращий доказ, що З'єднання з Римом не було якимсь ярмом, накинутим нашому народові ззовні, як про це писали й пишуть неприхильні нам люди.

Дорогі в Христі Брати і Сестри, святий Йосафат напевно далі чуває з небесних висот над справою нашої єдності, щоб його засів не пропав. І як колись за свого богомольного життя, так і тепер у небі, він гаряче благає: «Боже, дай моєму народові святу єдність!» Амінь.

о. Доротей Шимчій, ЧСВВ

ПОЛОЦЬКІ МУЧЕНИКИ

Дорогі радіослухачі!

Христова Свята Церква завше змивалась кров'ю мучеників. Божу правду безперервно посвідчували кров'ю Мученики й Ісповідники. Так було, так є і так буде. Наш Спаситель Христос виразно сказав: *«Згадайте слово, яке я вам сказав: Слуга не більший від пана свого. Переслідували мене — переслідуйте і вас»* (Й. 15, 20). Божа правда завжди переслідувана злобою.

Подібне треба добачати нам, як глядимо на Церкву Київської Руси. Це головно бачимо тоді, коли в Києво-Литовській митрополії наша Церква виразно засвідчувала своє католицьке лице у проводі одного Пастиря.

Наша Церква, вже в корені, що його пустила 1596 року, зазнала цього мучеництва. І хоч, як сказав один наш міщанин у Парагваї 1967 року: *«Чейже Владики року 1596 знали, що роблять!»*. Вже 1623 року цю одність Христової Церкви зрошує своєю мученицькою кров'ю під ударами сокири Священномученик Йосафат. Наочні чудотворні дивні знаки Божі потвердили, що Господь цю кров, невинно пролляту, прийняв.

Кров ця стала посівом буйного життя нашої Церкви в одності з Вселенською. Але лилася наново мученицька кров. Ось свята кров Полоцьких Мучеників, які стали у проводі хороводу соток — соток визнавців Святої Єдності.

Святий Отець Василій, коли говорить проповідь на день Святого Мученика Гордія, зазначує, що важлива ця справа — вірно прослідити цю справу і ті речі, що колись сталися. Не треба нам указати це про Полоцьких Мучеників, і то тоді коли їхню пам'ять зтирають не тільки чужі — вороги,.. але ще більше свої, і то часто рідні брати!

Святкуємо 1000-ліття Християнства. Годі — годі не згадати мучеників нашої Церкви, що кров'ю засвідчили святу віру. А говоритиму з документів про Полоцьких Мучеників, що записані ще того самого місяця та того самого року, коли текла ця свята кров. Я справді не стою над їхніми гробами. Попіл їхніх спалених тіл — вітер розніс!..

Це було 11 і 12 липня 1705 року. А були це часи не Декія, не Диоклетіяна, не Валенса... Це цар Петро I воював із шведським королем Карлом XII. Вступаючи він у королівство тодішнє польське, просив він у адміністратора Московського Патріархату Яворського та єпископів, щоб вони дали йому благословення на війну проти шведів.

І ці, зібравшись, сказали, що дадуть йому своє та Боже благословення, але воно матиме силу свою лише тоді, коли він знищить святе з'єднання в Польщі та в її провінціях. Двічі опирався цар; але за третім, однак, разом цар Петро I сам та його державні бояри запряглись на знищення св. З'єднання. І щойно тоді одержали вони благословення.

Прибув цар Петро I до Вітебська. Тут наказав негайно всюди порубати ікони Блаженного Йосафата. Згодом вирушив він обозом до Полоцька. Коли ж настав день 11 липня, увійшов цар до катедральної церкви, під кінець вечірні.

Приступив цар до вівтаря Блаженного Йосафата. Тут спитав він, що це за святий і хто зробив його

святим. Пояснив це цареві о. Теофан Колбечинський, Василянський проповідник, що студював у колегії Брунсбергу.— То ж ти уніят?— звернувся цар до о. Теофана.— Так, уніят!— відповів чернець.

Тоді цар своєю палицею вдарив ченця по голові та сильно по щоці. Чернець захитався й упав на землю. Цар нацькував на нього свого англійського пса, що кинувся до горла нещасної жертви. Наостанку цар проколов його ще шпагою. На це прибіг заступник за християнина Йосафат Анкурович, щоб рятувати о. Теофана. Але й його заколов цар.

По цій жертві приступив цар до головного вівтаря. Тут розкинув він Святі Тайни по землі. На таке святотатство о. Костянтин Заячківський, полоцький вікарій, підбіг і почав збирати Святі Тайни — Частиці. Але йому відтяли вуха, а вивівши його поза полоцький замок, повісили. Повішений о. Костянтин довго молився із зжогленими побожно руками. Коли ж мотузка урвалася, він упав на коліна і ще молився зі чверть години.

Потому пішов цар до монастиря. Тут завдавав він мук іншим ченцям, уколами своєї шпаги. Так він убив о. Климента Рожнятовського, надзвичайного полоцького проповідника, о. Якова Книшевича, диякона Михайла Ковалевського, диякон Мелетія Кондратовича та ченця Гавриїла Коленду.

Якова Козіковського забрали до сусіднього будинку, де його тортували через усю ніч за святу віру. Домагалися, щоб зрадив сховок церковного посуду. Наступного дня його повісили. На цьому не кінець. Тут замучили кухаря й іншу обслугу монастиря. Свідків цієї події, жінок, тяжко покалічили. Про митрополита ж сказав цар: «Не буду царем, якщо його не повішу!

Св. Іван Золотоустий каже: *«Біси трясуться не тільки від самого Розп'ятого, але й від мощей тих, що за нього віддали життя»*. Ми говоримо про Мучеників Полоцьких. А гроби їхні мовчать. Їхні тіла спалили, а попіл вітер розвіяв. Казав цар: щоб уніяти не визнали їх за святих і за мучеників!

Так, їхні мощі мовчали і досі мовчать! Історія цього не підкреслює. І чужі, і свої — їхню пам'ять розвівають, з вітром пускають, як цар Петро I попіл їхніх мученицьких тіл...

Закінчимо молитвою наше слово про Полоцьких Мучеників, як то кінчив св. Василій свою проповідь про сорок Мучеників Севастійських. Святий хороваде, Священне вояцтво! Вас земля не вкрила, але небо вас прийняло, райські ворота відкрилися перед вами. Ваша мучницька кров хай кличе до неба, щоб ваша пам'ять не пропала. Ваш посів святого з'єднання хай ростить слова Христової молитви: *«щоб були одно так само, як ми одно!»*. Амінь!

о. Северіян Якимишин, ЧСВВ

«БЛАЖЕННІ ПЕРЕСЛІДУВАНІ ЗА ПРАВДУ, БО ЇХНЄ Є ЦАРСТВО НЕБЕСНЕ»

(На честь Єп. Діонісія-Дмитра Жабокрицького)

Переслідування може мати потрійне походження: зовнішнє — від спільноти, внутрішнє — також від спільноти, і від самої таки особи, яку мучать власні непогамовані пристрасті й гріхи, що не дозволяють людині жити як належить, за Божим пляном і законом.

Християнин стає переслідуваним вже в самім моменті, коли йде за Христом, з причини переслідування, яке походить зі зовні. Історія подає нам факти про боротьбу, майже патологічну, між християнством та поганськими й нехристиянськими релігіями, що було безперервним явищем в перших віках Церкви. Сьогодні такі преслідування походять від тих, що не вірять, бо християнство не є згідне з їхньою ідеологією матеріялізму й гуманізму.

Але є ще друге походження переслідування, що його справляє з середини сама християнська спільнота, переслідування, яке походить таки від братів, можемо сказати, по вірі, як це читаємо в Євангелії св. Івана про злодія і вовка, що приходить до стада Христового, *«щоб красти, вбивати і грабувати»* (Ів. 10, 10). А св. Павло в Діяннях апостолів наказав записати таку пересторогу: *«Я знаю, що по моім відході ввійдуть поміж вас вовки хижі, які не щадитимуть стада. Та й з-поміж вас*

самих постануть люди, що говоритимуть погубні речі, щоб потягнути за собою учнів. Тому чуйте, пригадуйте собі, що я три роки, ніч і день, не переставав кожного з вас із слъозами наводити на розум» (Дія. 20, 29-31).

Отже, той, що йде за Христом, є переслідуваний не лише зі зовні, що може бути samozрозумілим, бо ті, що переслідують не думають так, як християни, не мають віри в Бога, це той світ, що не приймає Христа. Але що найприкріше — це те, що ті, які живуть у християнстві, виступають проти інших християн, проти тих, що хочуть жити у справжній Христовій Церкві і Вірі — вільно, за своїми традиціями, в з'єднанні з Апостольським Престолом. Таке переслідування є найбільш незрозуміле й болюче.

Сьогодні в нашій проповіді ми хочемо звернути увагу на одне переслідування, що сталося при кінці ХУІІ і на початку ХУІІІ століття супроти Єпископа Діонісія-Дмитра Жабокрицького. Історія нам подає, що він був церковним діячем, якого 1695 року вибрано й призначено православним єпископом Луцька. Тому, що він був прихильником Берестейської Унії й хотів приєднатися до тих православних єпископів, що були відновили єдність з Апостольським Престолом 1596 року на Синоді в Бересті, тому його переслідував московський цар Петро І. Переслідував його тому, що Жабокрицький хотів бути єпископом у такій вірі й Церкві, яка існувала від 988 року, коли св. Володимир хрестив Русь-Україну; коли ще не було жодної схизми, ані жодного роздору в Христовій Церкві Східного й Західного обрядів; коли всі Єпископи Константинополя й Риму жили в згоді і признавали першість Намісника Христового і Наступника св. Петра, що, як перший між рівними, з Апостольського Престолу в Римі, наглядав за справами віри й закону, — за це він був переслідуваний.

Єпископ Діонісій Жабокрицький хоч і був вибраний на Луцького єпископа 1695 року, то за те, що був прихильником Апостольського Престолу — Унії, не одержав хіротонії — не був зараз висвячений. Щойно після остаточного переходу на Унію 1702 року, він був висвячений на єпископа київським католицьким митрополитом Левом Заленським. За той акт, з ненависти до католицької Церкви, московський цар Петро I наказав ув'язнити Єпископа Діонісія і запроторити спочатку в київську, а згодом у московську в'язницю, де він помер, як ісповідник святої віри.

Це сталося, хоч були різні заходи, щоб його визволити. Апостольський Престол, коли дізнався про переслідування Єпископа Жабокрицького, звертався до нунція в Польщі і до Барона Шенча, пишучи їм про те, як царевич Алексій — син царя Петра I, з ненависти до католицької Церкви і до з'єднання з Апостольським Престолом переслідував праведного Єпископа, через що він мусів втікати й ховатися по лісах, у пущах і в печерах, з неймовірним упередженням своїх вірних, які ще не були дуже утверджені в св. з'єднанні; і так без пастиря були виставлені на напади схизматиків і на повернення назад до схизми.

Та Єпископ довго не ховався, бо нарешті його зрадив таки власний небіж, передавши його в руки царя, який 1709 року ввів його в кайданах спочатку до Києва, а потім до Москви. В Москві цар Петро вживав цього праведного Єпископа до найнижчих послуг і висилав до різних православних монастирів на так звану «покуту», доручаючи ігуменам строго наглядати за ним. Та це не зламало його. Тоді цар взявся до різних спокушувань — давав пропозиції і обіцянки, що поверне його на владичий престіл, як лише той покине католицизм. Однак, Єпископ Жабокрицький

не заломився, а витривав у вірі і в католицькій з'єднанні з Апостольським Престолом аж до смерті і помер 1715 року в опінії мученика та ісповідника за католицьку віру.

Це переслідування Єпископа Жабокрицького сталося з тої самої ненависти до Унії, що її був виявив цар Петро I, коли 11 і 12 липня 1705 року спричинив «полоцьку трагедію», коли в катедральній церкві в Полоцьку сам мечем попроколював василіянських ченців та порозсипав Пресвяту Євхаристію, яка зберігалася в кивоті, і за те, що о. Костянтин Заячковський почав збирати св. Тайни до дарохранительниці, цар наказав його повісити.

На початку ми сказали, що бути переслідуваними християнами є болючіше, як поганями й невіруючими. Так, певно, відбув це бл.п. Єпископ Діонісій Жабокрицький і всі ті, що за часів московського царя Петра I зазнали переслідування, спочатку від нього самого, що вважався великим оборонцем православ'я, а потім від його війська, від його урядовців, від схизматиків, православних єпископів, священників, монахів та деяких вірних.

З того, що ми згадуємо з історії минулих століть про переслідування християн, здається, що нічого дуже не змінилося, бо й сьогодні ми є свідками, а то й учасниками і жертвами подібного переслідування. Ще сьогодні є люди, які були хрещені й кажуть, що живуть у християнстві, є й такі, що мають тайну священства, є навіть єпископами і переслідують своїх співбратів у християнстві. Такі християни фальшивим синодом у Львові 1946 року заборонили існування Української Католицької Церкви. А синод був недійсний, бо на ньому не брав участі ні один з її власних Єпископів, бо в той час були вже ув'язнені і вивезені сталіністами.

Тут здійснилися слова Христові до Апостолів на Тайній Вечері: *«Виключать вас із синагог. А й година*

настане, коли всяк, хто вас убиватиме, буде гадати, що тим служить Богові. Чинитимуть вам те, бо ані Отця, ані мене вони не спізнали» (Ів. 16, 2-3). А на іншому місці Ісус сказав: «На вас накладуть руки і переслідувати будуть, і волочити перед царів і правителів з-за імені мого. І це дасть вам нагоду свідчити. Візьміть собі до серця, що вам не треба готуватися наперед, що маєте відповідати, я бо дам вам слово і мудрість, якій ніхто з ваших противників не зможе протиставитися і перечити. Вас видадуть батьки, брати, рідні й друзі, і деякому з вас смерть заподіють. Вас будуть ненавидіти за моє ім'я... Вашим стражданням ви спасете душі свої» (Лк. 21, 12-19).

Останніми днями ми слідкуємо за подіями, які відбуваються на тлі святкувань тисячоліття хрещення Київської Руси. З вдячністю Богові можемо сказати, що усвідомлення того, що всі слов'янські народи: український, білоруський і російський, що визнають того самого Ісуса Спасителя, після довгих століть і різних непорозумінь нарешті спільними зусиллями екуменічного діалогу і тим взаємного порозуміння та жертвою і молитвою переслідуваних зможемо вільно співжити у справжній Христовій Церкві. Амінь!

о. Ісидор Патрило, ЧСВВ

БЕРДИЧІВСЬКІ ІСПОВІДНИКИ

Сьогоднішня наука буде присвячена т.зв. Бердичівським ісповідникам. Були це українські католицькі священники з Київщини та Поділля, яких на наказ Катерини II царські московські війська ув'язнили й кинули до тюрми за те, що вони не хотіли зректися своєї Церкви. Найбільше тих священників каралися в Бердичівській тюрмі, й тому всіх їх названо Бердичівськими ісповідниками, хоч багато з них були ув'язнені по інших містах, головно в Білій Церкві та Умані. Про них назагал мало знаємо й тому усім тим ісповідникам присвятимо сьогоднішню увагу, бо вони на неї собі вповні заслужили.

Св. Тайну Хрещення перед 1000 роками наш кн. Володимир та вся наша країна прийняла ще тоді, коли ще не було церковного поділу й Церква була одна, яка головою й своїм провідником визнавала наслідників св. ап. Петра — Римських Архиєреїв. Тієї єдності наша Церква ніколи формально не зірвала. Але її відчужили від наслідників св. Петра грецькі митрополити, яких до Києва прислала Візантія. Однак, при кінці ХУІ століття всі владики Київської митрополії на кількох синодах постановили знову відновити таку саму повну єдність з Апостольським Престолом, що, як вони казали, знову було так, як на початку. Зі страху перед погрозами могутніх противників відступили від цієї постанови тільки два єпископи, але трохи пізніше (при кінці ХУІІ століття) приступили до З'єднаної Церкви обидва їхні наступники.

В половині ХУІІІ століття вся майже Правобережна Україна, а з нею й Білорусь, яка в тому часі також належала до Київської митрополії, були з'єднані з Апостольським Престолом, це значить були католицькі, зберігаючи при тому свій обряд та свої звичаї.

Католицькими, отже були всі 9 епархій, з яких на початку ХУІІ століття складалася Київська митрополія. До неї належали понад 10,000 церков та парафій, коло 200 монастирів й трудилися в них понад 10,000 священників і багато ченців. В другій половині ХУІІ століття нез'єдиненими там залишились ще тільки біля 15 парафій та православний митрополит, який мав свій осідок у Києві.

До того часу, доки православні Київські митрополити ще самі очолювали Українську Православну Церкву, вони весь час вели переговори з Київськими католицькими митрополитами — про поєднання між ними та об'єднання обох Церков. Такі переговори провадили православний Київський митрополит Йов Борецький, зокрема П.Могила і потіми ще Сильвестер Коссів.

Коли ж Андрусівським договором Київ з малою округою припав Росії, а зокрема коли Київські митрополити підчинилися Московському патріархові, такі переговори перервалися. Далі вони їх вже не могли провадити, бо вони втратили незалежність, яку мали раніше, й тому вже самі не могли назначувати інших єпископів та не управляли цілою Київською митрополією, а тільки своєю Київською епархією. Московські патріархи, а пізніше Святіший Синод безпосередньо очолював та управляв православною Церквою на українських землях, які тоді включено до Російської імперії.

Москва давніше не прийняла Флорентійської Унії, яку в ХУ столітті підписали представники грецької і

латинської Церков, а між ними також Київський митрополит Ісидор. Тієї Унії вона не терпіла і в Київській митрополії та весь час робила все можливе, щоб стримати її розвиток, а потім і знищити її. У тій цілі на початку ХУІІ століття установлено Переяславських єпископів, які були залежні не від Києва, а прямо тільки від Москви. Вони мали опікуватися тими небагатьма православними парафіями, які ще залишилися на Правобережжі. Але пізніше їх використано впершій мірі до насильного, як зараз побачимо, навертання на православ'я тих, які там вже давніше приступили до З'єднання. Їх висланники проти нього також спрямували народній гнів, який там розгорівся на соціальному підложжі в часі т.зв. Гайдамаччини. Жертвою того гніву впали не тільки ті, що в тому час справді використовували народ, але також багато братів-католиків. Хтось, кому на цьому залежало, добре потрудився, коли пустив народні маси також проти своїх братів і то з такою лютістю, якої в історії не легко зустріти навіть між довговіковими історичними ворогами. Таким чином Гонта вбив своїх власних синів, переконаний, може, і в добрій вірі, що вони зрадники свого народу, хоч їх останні слова були: «Ми не ляхи, ми...». Але, як читаємо в поемі Шевченка, на тому вони й зааніміли, бо розпалена сліпа ненависть не дала їм докінчити, і вони загинули з руки власного батька, як багато наших братів в Умані та інших містах на Київщині.

Між ними тоді вбито також біля 3000 з'єднаних священників, імена яких подано у заяві Київського духовенства з того ж 1768 року. Крім того, багато ще інших священників зазнало побоїв та поранень, а багато й прогнано з їхніх церков, до яких прислали православних, не питаючись людей, чи вони їх хочуть, чи ні.

Після присмирення повстання ці священники почали знову повертатися до своїх парафій і своїх церков, але вони здебільша заставляли їх зайнятими, бо там вже сиділи православні священники. Тих же, хто встиг повернутися на свої місця, на наказ Катерини II виарештували російські війська, які стаціонували на Правобережжі; вони теж дістали від неї доручення, щоб силою піддержувати наведення з'єднаних на православ'я. Під військовою охороною висланники православного Переяславського єпископа йшли від села до села і зараз з обіцянками, погрозами, конфіскацією майна та побоями змушували народ і священників переходити на бік нез'єдинених.

Тих священників, які, не зважаючи на все те, не заломилися і не хотіли їм піддатися, вони арештували і ними тоді виповнено в'язниці в Білій Церкві, Умані, а найбільше в Бердичеві, від чого, як сказано, й названо їх Бердичівськими ісповідниками. В цій останній тільки тюрмі понад цілий рік карались 68 священників, з яких тільки 50 знову побачили сонячне світло, а інші там і загинули.

До сьогодні збереглося листування між тими Бердичівськими ісповідниками та Папським Нунцієм, з яким одним ще найбільше рахувалися московські генерали. Він один також найбільше доклав старання, щоб їх з тієї тюрми звільнити. У цих листах по всі часи збережено моральні й фізичні терпіння цих ісповідників. Терпіли вони також голод і холод та страшний брак простору. Всі вони були приміщені в одній келії, так що лежали майже один на одному. За весь час не змінювали в них білизни. Кормлено їх невизначеною юшкою з недовареним горохом. Багато їх померло з виснаження, а їх трупів довго не забирали з келії. Крім того, тривожила їх доля їхніх церков та цілої Київської митрополичої єпархії, де на

32 деканати 23 насильно забрали православні. Нунцій, як міг, потішав цих ісповідників і спішив з усякою допомогою та порушував усі пружини дипломатії, щоб добитися їхнього звільнення.

З Бердичівської тюрми звільнено їх щойно по році, але, як згадано, вже не всіх, бо багато з них винесли мертвими. В Білій Церкві 14 священників ще рік пізніше карались і далі в тамошній тюрмі.

Але і по звільненні не скінчилася їхня Голгота, бо вже не повернено їм ні їхніх церков, ні церковних посілостей, з яких їх прогнано, і в хвилині звільнення вони мусіли підписатися, що самі зрікаються своїх парафій і церков.

Так писав ще 1774 року Папський Нунцій у своїй «Білій Книзі», яку розіслав до європейських дворів: «Далі топчеться справа з'єднаного клиру, далі відбираються від них церкви, а священників принижують і завдають їм насилля. Останні вісті є впрост обурюючі і суперечні всякій людяності, якою так пишається оце століття, що так парадує в Московщині. Священників бито та в'язнено й побитими виношувано від престолів. Тих, що відмовляються зрадити свою совість, [далі] ведуть до тюрем та в'язниці у Білій Церкві. Ось такі щоденні події, на які дивиться населення України; вони — причина страху та пригноблення для тих, що залишилися вірні З'єднанню» (37).

Така була доля Української Католицької Церкви в другій половині ХУІІІ століття на Київщині, хоч тоді вона ще не належала до Росії, а до сусідньої католицької держави. Але вона була безвільна, щоб запобігти безправ'ю, яке там завели окупаційні царські війська Катерини ІІ.

Таку високу ціну мусіли платити українські священники за свою вірність Католицькій Церкві, до

якої вони приєдналися, бо знали, що це та Церква, яку оснував Христос і яку очолюють наслідники св. ап. Петра, якого Він також настановив її Головою, скелею, бо це також та сама Церква, в якій хрестився св. кн. Володимир і наш народ, і тому вони не зрадили своєї правдивої віри. Тому всі вони, а зокрема ці Бердичівські ісповідники, не зневірилися і не захиталися у своїй вірі. За неї вони перенесли всі нелюдські знущання й багато з них віддало навіть своє життя.

А всі ці переслідування, знущання і саму смерть вони легко могли уникнути і дуже легко також могли від них звільнитися. Для того треба було мало: тільки відступити від своєї Церкви й відректися від католицької віри. Вони про те знали, того були свідомі. Це їм також обіцяли. Але вони цього не зробили. Не дали себе заманити жодними обіцянками, не злякалися погроз і не заломили їх ні побої, ні знущання, ні тяжка тюрма й навіть дуже болюча в таких нелюдських умовах смерть. Вони залишилися вірні своїй з'єднаній з Апостольським Престолом Церкви і своїй вірі, хоча те мусіли дуже дорого заплатити.

Чимало писалось давніше і далі ще багато так пишуть, що З'єднання, тобто Унія, українському народові чужа. Він сам, мовляв, її не хотів і це його вороги тільки йому її накинuli й так насильно запровадили, проти волі людей. Київщина приєдналася до З'єдинення найпізніше, щойно в першій половині XVIII століття. Щойно тоді приєдналися до нього також ці Бердичівські ісповідники і багато з них спочатку були ще православними священиками; вони самі, разом із своїми вірними, зробили це рішення, щоб також приступити до Унії або З'єднання тобто до Української Католицької Церкви. Якщо б це сталося

так, як згадано вище,— отже проти їх волі і насильно, вони мали добру нагоду, щоб від того насилля звільнитися, відкинути цю Унію, якщо вона була їм накинена, і знову повернутися до Православної Церкви. Того вони, однак, не зробили і з цієї нагоди не хотіли скористати, хоч за це заплатили втратою своїх церков, які їм загарбано, і в'язницею та втратою здоров'я і навіть життям. Вони — найкращий доказ того що з Вселенськими Архієреями, наслідниками св. Петра, вони поєдналися не насильно, а зробили це самі, добровільно, бо прийшли до переконання, що це та Церква, яку оснував Христос і до якої і їм також треба належати, бо Христос оснував тільки ОДНУ Церкву і за неї Він молився, щоб, «було одне стадо і один пастир».

Як колись у своїм Слові на честь св. кн. Володимира кликав наш Київський митрополит Іларіон, похвалім і ми також не лише малими, а й великими похвалами наших геройських Бердичівських ісповідників, а з ними й багато тисяч наших священиків і владик та вірних, які так само пожертвували всім, і навіть життям, щоб тільки залишитися вірними Христові і Його Церкві. Вони — наша слава, з яких, за кращих обставин, багато вже були б винесені до прославлення на престолі. Вони й наша надія перед Богом, бо вони перед його престолом заступаються за своєю Церквою, і їхнім молитвам напевно мусимо завдячувати, що та Церква далі існує, не зважаючи на всі земські потуги, які запряглися, щоб її знищити. Завдяки їхньому заступництву вона й далі буде діяти, щоб сповнити цю місію, до якої Бог її покликав.

Вони для нас також світлий приклад вірності, бо досьгодні не всі між нами мають змогу вільно в такій Церкві ісповідувати свою віру й служити Богові, й за

таку вірність вони й тепер ще мусять бути готові на великі жертви.

Але «горі ім'єм сердца», — вгору піднесім серця, як співаємо на кожній Службі Божій, бо Христос — Бог, і Він заснував ту Церкву, якій він запевнив, що «ворота пекельні її не подолають». Амінь.

о. Доротей Шимчій, ЧСВВ

МУЧЕНИКИ ПІДЛЯШСЬКІ ТА ХОЛМСЬКІ

Дорогі Радіослухачі!

Св. Іван Золотоустий каже: «Смерть мучеників — заохота для вірних, смілість для Церкви, укріплення Християнства, знищення смерти, доказ воскресіння».

Коли ж св. Василій на день сорока Мучеників промовляв, він почав так: «Сьогодні беремося подивляти не одного мученика, ані не двох. Сьогодні беремося величати аж сорока чоловіка, що їх немов одна душа лучить у одне тіло».

Ми ж сьогодні задумаємо прославляти мучеників не сорока, і не сотку, а десятки соток. Цих, що пішли слідом Мучеників Полоцьких та всією їхньою плеядою. Говоритимемо про Мучеників Підляшських і Холмських. Вони також наче одна душа, одне тіло, один дух, один жертovníк.

Ці Мученики з притаманною любов'ю до своєї рідної Церкви заслужили собі на вічну похвалу. Співаємо на їх честь:

*За вірність, за любов, за одного тіяри
Віддали ви життя і кров на цілопальні дари.
Не побідив вас меч, ні крис, ні тюрм кажкі
кайдани,*

*Бо віра — мов твердиня — спіж правнуками
взором стане!*

Кров'ю зрошували святу віру Полоцькі Мученики. По деякій відлизі прийшов рік 1825. Царський уряд, відступники, підготовані єпископи у проводі Йосифа

Семашка приготували друге гоніння на землях Білоруських і Волинських.

Земля ж між Бугом і Вепром, що якийсь час належала до митрополії Галицької та князівства Варшавського, мала спокій. Рука Семашка не засягала. Але настав рік 1836. На Підляшші й Холмщині також почалось поступінне переслідування. Довершилось воно в січні 1875 року, за губеронатора Громика. Провідником був тут Галицький відступник Маркел Попель, що згодом доробився єпископства Люблинського.

Вся акція почалась і опинилась на обрядовщині, щоб затерти різницю між Українською Католицькою Церквою і Московською Православною Синодальщиною. Князь Черкаський уважав, що реформа обряду конечна, тому виразно виступив проти Замойського Синоду. Так найперше старалися за всяку ціну впровадити Синодальний служебник з року 1832. Впровадили катехизм православний. Дуже поручав і настоював генерал Шипов, щоб впровадити проєкт Семашка з року 1831. Це є Рапорт цього гробокопателя Унії, що має дев'ять точок, як то довести знищення Унії.

Уряд спершу назначив Попеля на помічника для Владики, а згодом він перебрав адміністрауру. Почали переслідувати священників, які почали втікати до Галичини. Але на їхнє місце напливали Галицькі зі Львова, перейняті Синодальним духом. В Холмі заснували інститут для дівчат, в дусі православнім. Тут мали виховуватися паніматки.

Так прийшло до повної касації Унії, і то руками самих українців. А все це було під плащиком чищення обряду, а далеке від справ догматичних. Виступили гостро проти клячення, дзвінків, бічних віттарів. Прийшли заборони свят: Пресвятої Євхаристії,

Свщм. Йосафата, Непорочного Зачаття. Із «Вірую» викинули «і Сина». Прийшов наказ носити бороди та широкі рукави. Князь Черкаський заборонив поминати Папу в богослуженнях. Щоб це досягнути, губернатори старалися перше створити самотійну Греко-католицьку Церкву, незалежну від Риму.

Парохів призначував губернатор. Хто противився, такому забирали церковні маєтки. Впертих передавали військовій владі. А вся ця чистка, що її переводив головно губернатор Громика, була рішуча, драматична. Все відбувалося з шпіонажем, з доносами, з арештами, з грошовими карами, з конфіскаціями, з грабунком, з військовими пацифікаціями. Тут витали: примус, військо, поліція, кров і сльози.

На села заходили козаки, що зброєю навертали уніятів на святе православ'я. Впертих вивозили у глиб Московщини. Але всі моральні переслідування не помагали. Священники та вірні трималися щиро і вірно. Та губернатори не вагалися досягнути своє насиллям. І як пише історик Лужницький: «Дослівно царська влада ішла по трупах українців, вірних Католицькій Церкві. Вся Холмщина та Підляшшя спливали кров'ю. Горіли села, вивозили людей. Тоді Папа Пій IX виступає в обороні Мучеників». Каже історик, такі там були обставини, що годі сьогодні відтворити цю мартилогію.

Перший ісповідник, ще 1849 року, це о. Ф. Трущинський, парох Грубешева. Його вивезли, жінку прогнали, а діточок дали на виховання. Вивезли і о. Калинського — владику, що вмер він смертю мучеників.

Але і поодинокі села засвідчили свою віру Мученицькою кров'ю. Перше таке село — це Докуди, коло Білої. 16 чоловік пішло до в'язниці, а жінкам дали по 80 нагаїв.

В селі Кодня десятки трупів стелили дорогу до церкви. У Дрелеві убито 10 селян, десятки покалічено і покатованих закули в кайдани.

В селі Претуліні згинуло 15 селян. Багато було ранених та покалічених. Тут перший упав праведний старушок Сильвій Русь із села Гунна. Його привезли солдати, щоб намовляв селян, щоб вони піддалися. Однак старушок закликав, щоб люди встоялись при вірі батьків.

Святий Василій, звеличуючи Мученика Маманта, підкреслює, що він пастух. Ми, прославляючи Мучеників Підляшських та Холмських, звеличуємо їхній селянський стан і подивляємо їхню святу віру. Вона то завстиджує всіх, що ганебною дорогою йшли до відступства і здобували собі митрополії та єпископства.

Св. Василій, прославляючи св. Юліту, слабу жінку, що не кинула зерна кадила божкам і не виреклася Христа, сказав: «Чоловіки, не будьте слабші в вірі від жінок. Ви ж, жінки, не відхиляйтеся від цього взору, але без усякого оправдання тримайтеся сильно віри!»

Підляшські і Холмські Мученики не жебрають слави і чести від нас. Вони її мають і то справедливо! Вони ж променюють перлами і брильєнтами віри. Блеск їхньої віри засліплює не лиш тих, що повинні були їм присвічувати, але і цих, що забувають за них, замовчують злобно їх імена.

А вони мужньо визнавали св. віру в Христа, хоч стратили життя!

Їхня пролита кров стала насінням правди єдності Церкви! Амінь!

УІ СВІДЧЕННЯ ВІРИ НОВИХ ЧАСІВ

Архиспископ Мирослав Марусин

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА НА ДОРОЗІ ДО КАТАКОМБ

Божа благодать, що тисяча років тому засяяла на Київських горах, діє і нині на Україні та дає християнському людові силу стійкості у вірі. Народ твердо держить торжественні обіти, дані Богові на хрещенні у водах Дніпра. Своє «вірую» повторює він і нині з тим же переконанням, що за літ древніх: «Я приєднався до Христа. Буду вірно служити йому. Вірю в одну святу, соборну й апостольську Церкву».

Минали віки, котились по краю буревії, лилась кров мучеників. А віра тверда, мов граніт. Церква живе. Не скувають душі живої. Живе вона, але в катакомбах. Проповідує вона Євангеліє Христове, але в кайданах. Отак уже на Східній Україні сімдесят років, а на Західній — від блаженної кончини Великого Митрополита Андрея.

З його смертю обернулась сторінка історії. На Західній Україні повторилась «доба мучеників». Церква зійшла до катакомб. По смерті Слуги Божого Митрополита Андрея Шептицького (1 листопада 1944 р.) управу Галицької Митрополії прийняв у свої руки його наступник, митрополит Йосиф Сліпий. Зразу ж можна було відчутися, що наближається переслідування Української Католицької Церкви.

Розпочалась завзята кампанія проти Риму, проти Папи та проти української католицької ієрархії.

Вночі з 10 на 11 квітня 1945 року державна влада ув'язнила українську католицьку ієрархію в Галичині: у Львові митрополита Йосифа, єпископа Микиту Будку та єпископа Миколу Чарнецького. У Станиславові — єпископа Григорія Хомишина й єпископа Івана Лятошевського.

Ув'язнених Владик вивезено до Києва, де відбувся проти них судовий процес при замкнених дверях. Акт обвинувачення був оформлений Народнім Міністерством Юстиції Радянської України і його оприлюднено щойно кілька днів перед т.зв. Львівським Собором, у перших днях березня 1946 року. Ось початкові слова обвинувачення:

«Із-за зрадницької діяльності в користь німецьких окупантів слідчі органи арештували: Сліпого Йосифа, митрополита греко-католицької Церкви, Чарнецького Миколу, Будку Никиту, Хомишина Григорія, Лятошевського Івана, єпископів уніятської Церкви.

В хвилині арешту знайдено у названих осіб документи, які вказують злочинне співдіяння з карними і слідчими німецькими органами. Упродовж переведеного слідства арештовані признали свою вину в тому, що розгорнули ворожу діяльність проти СРСР».

Сталося це саме у 350-ліття відновлення єдності української Церкви з Апостольським Престолом у Римі. Рік радості у смуток змінився. Якраз день цей «стався днем журби і тісноти, днем горя і нужди, днем тьми і безпросвітку, днем мряки і бурі» (Соф. 1, 15).

Зі слів судового обвинувачення Галицьких Владик відразу впадає в очі політичний аспект, хоч їх вивезено і засуджено тільки за те, що вони не хотіли відступити

від віри і від Католицької Церкви. Теж добре відомо, що митрополит Андрей Шептицький не тільки що не сприяв німецьким окупантам Галичини, але німці часто приходили до нього на допити, багато разів його непокоїли своїми загрозами і напастями вдень і вночі. Вони поставили його під постійний нагляд поліції, а деяких з його близьких співробітників ув'язнили і вони вже ніколи не вернулись з тюрми.

Митрополита Йосифа Сліпого засудили в Києві на вісім років заслання і каторжних робіт. Відтак його судили ще двічі: 1953 року і 1959 року, так що він перебув разом 18 років лагерних страждань. Щойно 1963 року, за стараннями Святого Отця Івана XXIII, його випустили на волю і він приїхав до Риму на Другий Ватиканський Вселенський Собор. Єпископа Микиту Будку і єпископа Івана Лятишевського засудили на вісім років каторжних робіт. Преосвященний Микита Будка недовго витримав на невольничій праці в засланні і помер, виснажений, у Караганді дня 1 жовтня 1949 року. Преосвященний Іван Лятишевський мучився на засланні не 8, але 12 років. Повернувся до Станиславова і помер дня 27 листопада 1957 року. А Преосвященного Миколу Чарнецького засудили на 6 років лагерних робіт, звідки він щойно після 11 років повернувся до Львова, де і помер 2 квітня 1959 року.

Не ліпша доля чекала теж Апостольського Візитатора українців-католиків у Німеччині отця Петра Вергуна, якого большевики схопили у Берліні й повезли до Красноярського краю вже літом 1945 року. Теж і перемишльські Владики: Преосв. Йосафат Коциловський та його помічник, Преосв. Григорій Лакота стали жертвами нечуваного у світі насилля. Всі вони жили життям ісповідників, а померли смертю мучеників.

Папа Пій XII про все те так написав: «Зі смутком звертаємо нашу увагу на український нарід... якого немалою чистиною є вірні, що з повною відданістю і палкою любов'ю ставляться до Риму і, з волі Ісуса Христа, шанують Апостольську Столицю, як осередок християнства. Однак, з великим болем довідалися ми, що вони зазнають жорстоких переслідувань і перебувають у невідрадному положенні тільки тому, що бажають непохитно витривати у вірі своїх батьків. Особлившим способом хочемо згадати про їхніх Єпископів-Владик, які одні з перших зазнали горя і зневаг за свою віру. Після зневаг ув'язнення їх перевезено до міста Києва, звідкіля колись на всі ті землі засяяло світло християнства,— де засуджено їх на різні кари. Деякі з тих українських католицьких Єпископів уже і загинули славною смертю «мучеників».

Святий Отець пише вже в 1945 році й такі знаменні слова: «Знаємо, що ці труднощі й прикощі оправдуть деякі, розуміється сповидно, політичними причинами. Однак, такий спосіб поступування не є новий, ані перший раз сьогодні ужитий. Бо багато разів упродовж століть вороги Церкви завзято та підступно обвинувачують віруючих католиків, начебто вони щось чинили проти держави. Таким самим способом вони колись обвинувачували самого Божого Сина перед римським намісником, кажучи: «Ми знайшли, що цей ворохобить наш нарід і забороняє давати цісареві податок».

Українських католицьких Владик засудив несправедливий суд і видав на смерть на те, щоб знищити католицьку Церкву на Україні, а віруючих влучити насильно до московського православ'я, так як це вже декілька століть чинила царська влада. Імени Ісусового ради понесли кайдани всі наші єпископи,

ряди священиків, монахів і сестер, а з ними мільйони невинних людей. Лик мучеників в небі збільшився новим числом визнавців Христа. З Владик, запроторених на заслання, повернувся на волю тільки один: митрополит Йосиф Сліпий.

Митрополит Йосиф, дійсний владика-страдник, карався 18 років по таборах тяжкої праці Сибіру і Мордовії. Щойно внаслідок наполегливих старань впливових державних і церковних мужів, що їх започаткував св.п. Папа Іван ХХІІІ, з початком 1963 року влада випустила митрополита Йосифа на волю. Він взяв участь у Другому Ватиканському Соборі. Папа Павло УІ підніс його до гідности Кардинала Римської Церкви.

У роках 1968, 1970 і 1973 він відвідав вірних українців Європи, Північної і Південної Америки та далекої Австралії. Здвигнув у Римі храм-собор Святої Софії, Божої Мудрости і при нім рідний осередок науки, скріпив устав монахів Студитів і успішно трудився на церковній ниві, дбаючи про краще забезпечення душпастирства на широких поселеннях обох Америк, Європи і далекої Австралії.

Цей великий Муж Божого Провидіння жив і горів для великих ідей. Серце його перестало битись 7 вересня 1984 року; він помер, а дух його живе й пам'ять його вічна.

Архископ Мирослав Марусин

СТАНИСЛАВІВСЬКА ТА ПЕРЕМИШЛЬСЬКА ЕПАРХІЇ В КАЙДАНАХ ЗА ХРИСТА

Разом з Львівською архієпархією та єпархією старовинного княжого міста Перемишля, також Церква у Станиславові зійшла у підземелля катакомб. Поніс кайдани за Христа єпископ Григорій Хомишин разом із своїм помічником владикою Іваном Лятишевським та з сотнями кращих священиків, монахів і сестер-монахинь.

Його арештували дня 11 квітня 1945 року. Незабаром після того перевели його до Лук'янівської тюрми в Києві і там судили його. Під час переслухання один із слідчих поставив Владиці таке питання: «Коли б ми пустили вас на волю, то що би ви робили?». Тоді Владика-ісповідник відповів: «Те саме, що і досі. Буду боронити справ Божих, бо я слуга Христа».

Цим своїм свідченням він приготував себе на мученицьку смерть. Владика Григорій Хомишин народився під селянською стріхою дня 25 березня 1867 року в селі Гадинківці, коло Гусятина. По закінченні гімназії в Тернополі вступив до духовної семінарії у Львові. Дня 18 листопада 1893 року був висвячений на священика. Тоді мав ще змогу продовжувати вищі богословські студії у Відні, де мав нагоду пригланутися новим засобам душпастирювання та опіки над шкільною молоддю. По повороті до Станиславова його призначено катехитом міської української молоді, яка зразу полюбила його.

Восени 1902 року митрополит Шептицький призначив отця д-ра Григорія Хомишина ректором духовної семінарії у Львові, в якій він здійснив основну реформу і значно поглибив наукове і духовне життя семінаристів. Коли став Станиславівським єпископом 1904 року, у своїй першій проповіді владика Григорій заявив: «Програмою мого владництва буде дбати про славу Божу і спасіння людських душ. Від цієї програми я ані не смію, ані не можу, ані не бажаю відступити». І він сумлінно виконував цю програму ввесь час, до самої мученицької смерті. На короткий час перед війною владика Григорій дав своїм вірним ось які вказівки:

«Пам'ятайте, що Христова наука — це проповідь милосердя, а християнське життя — це любов ближнього. Виявляйте ці чесноти завжди і всюди, моліться за тих, що відпали від Христової Церкви, а своїм життям давайте приклад для наслідування».

Коли влітку 1944 року армія вдруге наближалась до кордонів Західньої України, тоді владика Григорій віщим своїм духом пророкував: «Прийшло на нас страшне лихоліття. Люди будуть спасатись утечею, але більше буде тих, які згинуть або будуть запроторені далеко на Сибір, де тисячі з них помруть у жахливих умовах».

І сповнилися віщі слова владики-святця. Ув'язнили єпископа Хомишина і волочили його з одної в'язниці до другої, аж нарешті завезли його до Лук'янівської тюрми в Києві. Під час свого ув'язнення Владика перебував у постійній злуці з Богом, і його уста не перестали ворухитись у молитві. В січні 1947 року він вельми підупав на силах і відчував свою кончину. Владика Григорій уже не випускав із своїх рук вервиці, а постійно молився. Владика Григорій закінчив своє трудолюбиве і повне терпінь життя, як в'язень за Христа, дня 17 січня 1947 року.

З кінцем 1957 року прийшла з Рідного Краю сумна вістка, що дня 27 листопада у Станиславові помер владика-мученик, Преосвященний Іван Лятишевський, єпископ-помічник Станиславівської єпархії, і там був похований в неділю, 1 грудня 1957 року. Перед смертю висловив бажання, щоб його похоронено в Богородчанах коло могили його батька, але влада не погодилась на те.

Владика Іван сподобився ділити долю всіх наших ієрархів і поніс кайдани за Христа. По півторарічних муках в тюрмі в Києві, був засланий в далекий Казахстан на примусові роботи в Мерке, а відтак у Чулак-тау, де він мучився вісім з половиною років. Дня 3 червня 1955 року він як 76-річний старець-інвалід вернувся до Станиславова. Десятирічна каторга знищила його надірване здоров'я.

Тяжка доля не пощадила і перемиської єпархії, найстаршої на Україні. Влітку 1946 року, передчуваючи своє ув'язнення, владика Йосафат Коциловський переслав до Апостольської Столиці таку заяву:

«Складаю у стіп Христового Намісника Папи Пія XII заяву моєї вірності, пошани і синівської любови Апостольському Престолові й прошу Святішого Отця благословити мене на смерть за Церкву і за святе З'єднання».

Ще того самого року влада вивезла Владика Йосафата за Сян і передала поліції. По довгих знущаннях і терпіннях у тюрмах Владика Йосафат став цілопальною жертвою, зазнавши тяжких мук у Київській в'язниці, дня 17 листопада 1947 року. Так сповнилось його палке бажання умерти смертю мученика за свою Церкву і нарід.

Владика Йосафат, на світі Йосиф Коциловський, народився дня 3 березня 1876 року у лемківському селі Пакошівка. Закінчив середню школу у містечку Ясло. Богословські студії відбув у Римі. Тоді вернувся до

Галичини, де дня 9 жовтня прийняв священиче рукоположення. Незабаром після цього призначено отця Йосифа віцеректором і професором богослов'я духовної семінарії у Станиславові. Однак і тут він не перебував довго, бо його дух рвався до повної злуки з Богом. Так ото, 2 жовтня 1911 року молодий священик застукав до брами новіціату Отців Василіян, одягнув чернечу рясу та прийняв монаше ім'я Йосафат.

Коли в 1916 році відійшов до вічності Перемиський владика, єпископ Константин Чехович, тоді на його місце був призначений ієромонах Йосафат. Архиєрейські свячення відбулись в українським княжим городі Перемишлі дня 23 вересня 1917 року. Як добрий пастир, Владика Йосафат дуже багато терпів. Правдива його Голгота зачалась у вересні 1939 року, коли східню частину єпархії з Перемишлем зайняла Червона армія. По двох літах прийшла нелегка німецька окупація, яка принесла з собою нові випробування і нові удари. Настав час неволі.

По довшім ув'язненні в Тарнові та Ряшеві, дня 26 червня 1946 року вояки схопили Владика і серед знущань і побоїв силоміць вивезли до Києва. Про дальшу долю владики Йосафата маємо тільки скупі відомості. Його волокли з одної тюрми до іншої, з нього дуже знущалися і примушували всякими способами до співпраці. Нарешті рішилися поставити його на суд у Києві, якого він не витримав і помер у київській в'язниці дня 17 листопада 1947 року. Про його смерть рік пізніше до Риму надійшла така вістка:

«Минулої осені помер наш „дідусь“. Зробив із себе цілопальну жертву. Його хрест та його гірка чаша стала для нас правдивою славою та зиском. Оплакуємо його смерть, але серед сліз кріпимося та потішаємося, що Бог знову відродить нашу спільноту, як це було і за часів св. Йосафата».

ПОЗА МЕЖАМИ ГАЛИЦЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ

Триста і п'ятдесят літ жила і процвітала Українська Католицька Церква в Західній Україні. Не сягала сюди царська рука. Та лиха доля не пощадила і тут віруючого народу. Що більше. По знищенні української Церкви на Західній Україні прийшла черга на Закарпаття і на Пряшів. А вже раніше потерпіла Волинь. Разом з галицькими Владиками був ув'язнений єпископ Микола Чарнецький, Апостольський Візитатор на Волині й Підляшші. Жертвою переслідування впав накінець отець Петро Вергун, архипастир України у Німеччині. Оба вони пройшли заслання і Сибір. Владика Микола Чарнецький по довгих каторгах на Сибірі повернувся на рідну землю і помер дня 2 квітня 1959 року у Львові. Його поховали на Янівському цвинтарі. На гробі росли квіти і ніколи не бракувало побожних вірних, що навколішки молились про поміч і заступництво того святця в їх потребах і нещастях.

Єпископ Микола Чарнецький народився 14 грудня 1884 року в селі Семаківцях, Станиславівської єпархії. Гімназію і Духовну Семінарію закінчив у Станиславові. Дня 2 жовтня 1909 року одержав архиєрейські свячення з рук владика Григорія Хомишина. Після ієрейських свячень виїхав на вищі богословської студії до Риму і завершив їх докторатом богослов'я. З поворотом до Станиславова був професором філософії і догматики, а при цьому також духовним провідником для питомців Духовної Семінарії в Станиславові.

Життя у світі не задоволило його. Він рішився стати монахом. Дня 10 жовтня 1919 року вступив до Чину Отців Редemptористів і там по закінченні новіціату займав різні відповідальні становища. Дня 16 січня 1931 року Святий Отець Пій XI іменував його Апостольським Візитатором для українців на Волині й Поліссі, а 2 лютого 1931 року в церкві св. Альфонса в Римі одержав він архиєрейські свячення з рук Преосвященного Григорія Хомишина.

Преосвященний Чарнецький з апостольською ревністю трудився серед своїх вірних на Волині, Поліссі й Білорусі та приносив усім духовну поміч і потіху. В часі першої окупації Галичини (1939-1941) Слуга Божий митрополит Андрей Шептицький на основі одержаних надзвичайних повноважень, іменував його Апостольським Екзархом для українців на Волині й Підляшші, а для Білорусі іменував окремого Апостольського Екзарха в особі отця Неманцевича, Т.І. Апостольський Престіл потвердив ті номінації. У воєнних роках владика Чарнецький був приневолений жити у Львові.

Дня 11 квітня 1945 року його ув'язнили разом з другими українськими владиками і засудили на довголітню каторгу. Сибірське заслання зносив терпеливо, як людина великих чеснот. Він вернувся із заслання на Сибірі до Львова влітку 1956 року, але вже із знищеним здоров'ям і у Львові закінчив своє туземне життя непохитного ісповідника і мученика за святу віру. Ім'я його записане в Церкві Божій у списках тих архиєреїв, священників і вірних, що, заковані в кайдани, серед найтяжчих страждань, раділи, що могли терпіти наругу за Христа.

Також отець Петро Вергун, Апостольський Візитатор українців-католиків у Німеччині, помер на засланні. В 1945 році не залишив він своєї пастви у

Берліні, а остався на те, щоб давати духовну послугу для своїх вірних. Був він добрий пастир. Коли ж бачив вовків, що загрожують його стадові, не покинув його, а поклав своє життя за вівці. Попався на Сибір за часів тодішнього терору, що нині вже має назву сталінського терору. Власне тоді між мільйонами жертв несправедливості і насилля знайшлися тисячі наших священників, а між ними світла постать отця Петра Вергуна. Мав він, між іншим, в Німеччині права громадянства, і пішли старання на цій основі домогатись його звільнення. Але було вже запізно.

Саме тоді, коли були надії на його поворот із Сибіру й коли посилено заходи, щоб улегшити йому поворот до Німеччини, несподівано прийшла сумна вістка про його смерть. Дня 7 лютого 1957 року в ангарському «посьолку» Богучанського району в Красноярському краї на Сибірі, отець Петро Вергун, після 12 років, прожитих у найтяжчих умовах заслання на Сибірі й після чотиритижневої недуги закінчив своє боговгодне життя смертю мученика.

Вістка про його смерть викликала серед мешканців табору загальний і глибокий біль і смуток, бо всі його любили і шанували, як батька. Його тлінні останки убрано в священничі ризи, зложено Євангеліє на грудях і святий хрест у руках. Поховано його без участі священника на місцевім цвинтарі дня 10 лютого 1957 року.

Отець Петро Вергун жив коротко на Україні, як це вказують його біографічні дані. Він народився 1890 року в Городку коло Львова. Як молодий уже студент покинув Рідний Край і вчився у Відні й у Празі. В 1927 році одержав священничі свячення з рук Слуги Божого митрополита Андрея Шептицького. Ще цього самого року виїхав він до Берліну, як душпастир українців у Німеччині.

Під час Другої світової війни, коли вже багато українців опинилося на терені Німеччини, Апостольський Престол, щоб забезпечити їм організовану духовну опіку, іменував отця прелата Петра Вергуна Апостольським Візитатором з правами Апостольського Адміністратора. З більшою ще ревністю і посвятою сповняв отець Петро апостольську працю в користь священиків і вірних, що були розкинені по цілій Німеччині.

По закінченні війни він остався на своїй стійці у Берліні й без страху вичікував неминучої хвили ув'язнення. Дня 11 червня 1945 року був арештований і засланий на Сибір. Отже на Україні провів він ледве свою молодість. Життя його пройшло на чужині, на послузі своїм братам. Власне тим, що їх ще нині дехто з наших незрячих братів згідливо прозиває сміттям і то буржуазного забарвлення. Власне того «сміття» у світі є два мільйони українців, що живуть і працюють на хліб насущний і високо піднесли українське ім'я серед народів землі. Українська еміграція в світі має вже сотню літ своєї історії і хоч вийшла з Рідного Краю поневолі, нині є правдивим благословенням для України.

Архиспископ Мироослав Марусин

ІСПОВІДНИКИ ЗАКАРПАТТЯ І ПРЯШЕВА

Тернистим шляхом наших галицьких Владик скоро пішли також пастирі срібної Карпатської землі й Пряшева: єпископи Теодор Ромжа, Павло Гойдиш і Василь Гопко. Понесли вони на своїх раменах хрест Господній і загинули як мученики та ісповідники віри. Нині стоять вони, як нові три святителі тієї Божої Церкви, що зродилась на Київських горах за часів святого Володимира. Їх імена записані в книги живих.

Перший, що прийняв вінок мучеництва, був єпископ Теодор Ромжа. «Возлюблю Тебе, Господи, кріпосте моя, Господь Твердиня моя і прибіжище моє», — це були слова, вибрані єпископом Ромжою на його свячення у 1944 році в Ужгороді. Безмежною любов'ю горіло його священниче серце до божественного Спасителя. Мав він незламну віру в Боже Провидіння, був готовий віддати всі свої труди і зусилля для Христа, навіть і своє життя скласти на жертovníку мучеництва.

Родився він на Гуцульщині у зелених Карпатах, на березі Тиси, в 1911 році. Гімназійні студії закінчив у Хусті. Дістався до вічного міста Риму, щоб тут, на місцях, освячених мученичою кров'ю святих апостолів Петра і Павла, приготувитись до священничої служби.

На Різдво 1936 року в Римі був посвячений на священника і готовий до пастирської праці серед свого народу. Єпископ мукачівської єпархії, Олександр

Стойка, іменує його на парафію до села Березова в околиці Хуста. Тичасом ангел смерти приходить до єпископського дому і забирає із собою Владика. Апостольська Столиця іменує отця Теодора його наступником. Молодий Владика починає свою пастирську діяльність. Сам він блистить святістю і нею осяює свою паству. Власне в часі важкої праці зустрів він свою смерть.

23 жовтня 1947 року Владика вертався повозом в товаристві двох священників і двох семінаристів із села Лавки, де попереднього дня, в неділю, посвятив відновлену церкву. На дорозі між селами Черевці і Іванівці на повіз владика Ромжі наїхала бронемашина з військом, щоб так позбутися зненавидженого противника, а відтак могли проголосити, що Владика став жартвою нещасливого випадку. Та Боже Провидіння зарядило інакше. Хоч у катастрофі обидва коні були вбиті, а віз розлетівся на кусні, єпископ та його супутники zostались живі. Перед ударом єпископ молився на вервиці.

З бронемашини вискочило кількох солдатів і крісами побили подорожніх. Щойно під вечір добрі люди віднайшли їх і привезли ледве живих до лікарні в Мукачеві. Там переглянули Владика і побачили, що в нього щока була поламана в двох місцях, були вибиті майже всі зуби, а по цілому тілі найшлись багато менших ран та потовчень. Співтовариші подорожі повертались поволеньки до здоров'я, а здоров'я Владика погіршувалось.

До лікарні призначено тоді ще нову медсестру саме до того відділу, де лежав єпископ. Сестер-монахинь нагло усунули. Єпископ Теодор по кількох днях почувався дещо краще, але не міг приймати твердої поживи. Його годували плинами. Останнього ранку він висповідався та не міг прийняти святого Причастя.

Помер тридцять хвилин по півночі, на 1 листопада 1947 року. Як виявилось згодом, його отруїли газом. Автомобільний випадок був придуманий на те, щоб закрити злочин. Не врятувала Владики від вбивства навіть лікарня. На лиці Мученика віддзеркалювався глибокий спокій душі. Хоч своїми устами він уже не міг говорити, все ж таки він далі промовляв виразом проясненого свого лица та спокійною усмішкою на устах.

Велике число вірних приходило до його труни, щоб скласти своєму доброму Пастиреві останній поклін. Вони цілували руку, що так часто благословляла їх. Похорон Владики-мученика мав відбутися на другий день, тобто в неділю, дня 2 листопада пополудні, в катедральнім храмі в Ужгороді. Люди вже від ранку збирались вздовж дороги між Мукачевом і Ужгородм. Але влада відкладала похорони з дня на день. Вірні ждали терпеливо. Біля двадцять тисяч народу мали змогу віддати останню честь своєму замученому архипастиреві, коли перевозили його тлінні останки до Ужгороду, де склали їх у крипті катедрального храму. Єпископ Теодор Ромжа є справжнім мучеником за Христа і за віру. У стражданнях своїх він прийняв вінець нетлінний від Христа Бога.

Його слідами пішли два інші владики з-поза зелених Карпат: єпископ Павло Гойдич і єпископ Василь Гопко. Перший не пережив ув'язнення у Леопольдові, а загинув там, як страдник і святець зі стигмами на руках. Вісімнадцятилітнє ув'язнення пережив тільки єпископ Василь Гопко. По змінах в Чехо-Словаччині в часах відомої весни у Празі вийшов він на волю і ще декілька літ трудився на благо Пряшівської єпархії. Він саме переніс тлінні останки єпископа Павла Гойдича до катедрального храму у Пряшеві й похоронив їх там при великому здвизі побожного люду.

Тепер ті три наші спасителі: Теодор, Павло і Василь ликують з Христом у небі й моляться за нас. Вони моляться за свою Церкву і свій народ. Вони моляться за діло їх попередників, що в 1646 році відновили церковну єдність з Римом. Та єдність перетривала повних триста років. Їх молитва була вислухана Богом, бодай Пряшівська єпархія по двадцяти роках страждань вийшла на волю. Але завдяки їх терпінням скріпилась і розрослась Церква руського обряду в державах Північної Америки і становить нині осібну церковну область.

Наші карпатські Владики, мученики за віру, є правдивими Божими атлетами. Єпископ Теодор Ромжа віддав своє життя як молода людина, повна сил і бажання працювати для спасіння своїх братів. Він горів духом любови і жертви, він нічого іншого не бажав, як тільки слави Божої і добра Церкви та народу.

Єпископ Павло Гойдич був людиною молитви і смирення. Нічого не бажав для себе, а все віддавав для своїх братів. В часі війни заопікувався втікачами і бездомними. Зносив терпеливо погорду і напасті лихих людей. В тюрмі був зразком християнських чеснот до геройства включно. Не скаржився навіть на брутальну поведінку сторожі. На руках у нього появились стигмати. В часі слідчих переслухувань закладали йому електричні пута, але електричний струм не діяв. Рознеслись чутки про чудесні явища довкруги неповинного в'язня. Смерть звільнила його з кайдан і тюрми. А отворились для нього райські двері й упокой зі святими, де немає болізни ні печали, а життя безконечне.

о. Доротей Шимчій

ПРЯШІВСЬКІ ІСПОВІДНИКИ

I

Дорогі Радіослухачі!

Немає єпархії в нашій Церкві, щоб не жила віддихом з'єднання з Римським Престолом, чи як називаємо, греко-католицької Церкви, щоб вона не пережила страшну Голготу переслідувань. Пережила гоніння Церква на Білорусі, на Волині, на Підляшші, на Холмщині, в Галичині, в Карпатській Україні.

Залишилась була ще одна наша обездолена сторона. Це західня частина Закарпаття — наше земля етнічна, найдалі висунена на захід. Тягнеться вона на південних схилах Карпат, а прилягає на півночі до нашої нещасної Лемківщини. Звали так землю — Горішня Земля, Руська крайня земля чи Підбескидський край. Це єпархія, відтята кордонами від Підкарпатської Руси, а з осідком у Пряшеві, що поза нашою етнічною територією.

Місто Пряшів із XIII століття. Стало воно осідком єпархії, яку оснував Папа Пій VII 1818 року. Її територію творив Кошицький вікаріят, виділений 1787 року з Мукачівської єпархії. Начисляла вона 194 парафії.

Зазнала ця єпархія різних зовнішніх і внутрішніх бурхливих переживань і міжусобиць. Однак вона отримала своє і церковне, і кровне обличчя. Та прийшов час, що вона стала свідченням католицької віри. Зродила вона сотки ісповідників і мучеників

нашого ХХ століття, а до того ще почала переточувати матірну кров.

II

Мученики — це свідки подій. Християнські Мученики — це ті, що визнали віру в Христа, хоч стратили життя. Це ті, що їхня кров стала насінням християн.

Як до таких треба також зачислити плеяди ісповідників. Це визнавці Христа, які відкрито признаються до християнських переконань. Справді вони не закінчили свого життя мучеництвом, але вони натерпілися багато — багато за Христа. Вони часто терпіли нібито за їхні злочини, щоб так загарбати в них і святу віру, і заслуги за неї. А терпіли вони часто більше — і морально, і довше, як тільки саме пролиття крові.

Погляньмо на цю посестру Лемківщини. Літом 1948 року у Карлових Варах конференція, під проводом міністра закордонних справ СРСР Андрія Вишинського, вирішала зліквідувати Греко-католицьку Церкву на Пряшівщині руками чехо-словацького народу. Очолив цю ліквідацію Архiepіскоп Елевтерій Воронцов, висланник патріярха, а помагав йому давній білогвардієць Алексій Дехтярьов.

По нарадах у Ружбахах відбулась 28 квітня 1950 року, у залі «Чорний Орел» у Пряшеві маніфестація «Акція за мир». Тут рішили аклямацією: 1. Ужгородську Унію уневажнити. 2. Зірвати з Римом. 3. Підкорити Греко-католицьку Церкву Московському патріярхові. Дня 27 травня 1950 року державним декретом Греко-католицька Церква була зліквідована.

III

Прийшла урядова пропаганда: бути греко-католиком — то це злочин. Всі слов'яни мають бути

православні. Православні — це добрі, а католики — це зрадники. Вони співпрацювали з фашистами.

Почали грабити церкви, церковні маєтки, школи, інтернати, пресу. Де не могли намовити до зради обіцянками чи підплачуванням, там застрашували — грозили. Розвинулася широко «Акція П» — це акція переходу на православ'я.

Непоступливих, що вірно державлися католицької Церкви, насильно поривали і вивозили до концентраційних таборів. Так майже 80 священників опинилися за ґратами в таборах: Глоговця, Подолінця, Бенядики. До 200 священників, разом з їхніми родинами, вивезли на примусову працю на Чехи. Вивезли тоді багато черниць та вірних.

Отак то виглядала «Акція за Мир». Колись перших християн гнали до копалень руди, на галери, рубати ліси. Подібно йшли наші ісповідники Пряшівські в цій «Акції за Мир», в «Акції П».

ІУ

Пом'янім сьогодні декотрих цих ісповідників. В «Щоденнику очевидця» читаємо:

«З-поміж перших ісповідників згадаймо о. Андрія Кароцеба. Це поставний, високий, сильний душпастир у Хілвищах. Показався він атлетом не тільки тіла, але й духа». «Навіть мене не переконуйте, — казав він тим, що його намовляли до відступства та страшили, кажучи: „Самі собі копаєте гріб“. Приголомшивши його револьвером, затягли до авта, серед крику і плачу жінки та діточок. Засудили його на примусову працю у млині. Двигав він мішки, дістав пропуклину. При операції дивно помер. Таке часто бувало з духовними особами».

Подібне оповідає у своїх зізнаннях о. д-р Іван Чекан, парох Клочокова. Був він тільки сільським

парохом, хоч мав академічний ступень. Засудили його на 15 літ тюрми. Над ним знущалися, мучили його, побили були майже до смерти. Працював у попальні урану у Чехах, у Яхімові. Тут дістав він пропуклину, параліч ніг і хоч був на візочку, мусів, сидячи, працювати.

Згадаймо о.Йосафата Камінського, ЧСВВ. Пережив він різні тюрми. Били його, як сніп горохів'янки, як сам він це казав, судили його. Був п'ять літ замітачем вулиць. Отак 25 літ потурання, переживань, побоїв, переслідування, терпіння, ув'язнення, упокорення і на 63 році життя пішов по вінок нагороди.

Але годі ще не спом'янути о. Полікарпа Будитка, ЧСВВ. Це довголітній місіонер на Закарпатті. Здоровий, поставний, милий, співучий та второпний. На старість, 14 квітня 1950 року, старушок опинився за колючими дротами у концентраційному таборі в Бачу, коло Братислави. Хоч сам уже був дуже підупав на силах, але ще іншим хворим помагав. Носив дрова, вугілля, щоб було чим палити. Коли щось дістав, ділився з іншими. Пишуть свідки про нього, що отець Полікарп завжди був усміхнений, терпеливий, всім прощав, не жалівся. Це людина золотого серця, умираючи, казав до монахинь, що оточили його ліжко: «Моліться за мене, щоб я якось устояв на Божому суді, бо я так мало міг був зробити для Бога і нашого Чину». Проказавши вервицю, схилив свою сиву голову і віддав духа.

У

І що ж ми скажемо, коли згадуємо пам'ять оцих сотень Ісповідників? Св. Василій, прославляючи мученика Гордія, каже: «Як ми сонце подивляємо стало, хоч і безупинно споглядаємо на нього,— так і

пам'ять про цього мученика стало буде в нас свіжою». Подібно треба нам казати про Ісповідників Пряшівських!

Але що ж я скажу про цих Ісповідників, коли сьогодні їх звеличую? Скажу із св. Василієм, як він казав, коли возвеличував мученика Варлаама: «Я хлоп'ячим беклькотанням принижую такого великого Переможця Варлаама! Щоб гідно його звеличити, то треба кликати артистів, голосні труби...». Так я кажу зараз про себе. Щоб прославити гідно наших Ісповідників Пряшівських, треба кликати нам і молити: Господи, Ти будь їхньою прославою і нагородою! Господи, засороми цих, що їх пам'ять затирають, грабують, обезцінюють — чи лукаво використовують...

Каже св. Василій: «Мученики, коли переносять муки, цим радіють. Церква ж завше узнавала мучеництво за найбільше свідоцтво віри і любови. Собор нам пригадує, що таким свідченням євангельської правди ми сильніше буваємо заохочені». Хай же сам Господь їх щедро прославить, а нам додасть сили їх наслідувати і витривати щиро, як ці Пряшівські Мученики, у святій вірі. Амінь!

ісромонах Гліб Лончина, Студит

СВІДЧЕННЯ ВІРИ ЧЕРНЕЦТВА УКЦ В НОВИХ ОБСТАВИНАХ ЖИТТЯ

Перед вознесенням Ісус Христос сказав своїм ученикам і апостолам: *«Будете моїми свідками»* (Ді. 1, 8). Цими словами він означив, як продовжувати його діло спасення між людьми. Мали вони і їхні послідовники свідчити Христовій правді, науці й любові, тобто своїм життям виявити Божу любов і Боже милосердя, так як цього навчав Ісус Христос. Це стається в двоякий спосіб: словом проповіді і прикладом життя.

Дорогі Браття і Сестри! Проповідь — це важлива частина свідчення Христовій науці. Людина людині передає Боже спасаюче слово, вживаючи людське слово, науку, власний досвід. Як інакше може бути? Як може хтось пізнати Бога, якщо не чує про нього? А як же ж буде чути про нього, як ніхто не проповідує його? (див. Рм. 10, 14-15). Св. апостол Павло так сильно відчував важливість свого покликання благовісника Божого слова, що сказав: *«Горе мені, коли б я не проповідував Євангелія!»* (1 Кр. 9, 16). *«Ідіть, отже, навчіть усі народи»* (Мт. 28, 19)— немов заповіт лишив нам Христос.

Свідчення складається не лише словом, але — ще більше — прикладом власного життя. *«Як я любив вас, так любіте й ви один одного! По тому всі знатимуть, що ви мої учні»* (Ів. 13, 34-35). Овоч дає свідоцтво, з якого дерева походить: якщо дерево

здорове, то овоч здоровий; а нездорове дерево не може з себе видати доброго овочу.

Так і Ісус хотів, щоб його учні були віддзеркаленням Божої любови, Божого милосердя, як овоч з доброго дерева. Один духовний письменник так це висловив: «Хай твоя поведінка і твоя мова свідчать за тебе — щоб кожен, хто тебе побачив чи почув, міг сказати: Цей чоловік читає життя Ісуса Христа» (Х. Ескріва, Шлях, ч. 2).

Кожного християнина кличе Господь, щоб був свідком його перед людьми. Та в Церкві впродовж історії знаходилися люди, які в особливий спосіб брали до серця Христовий заповіт і в монашій посвяті шукали того, щоб якнайбільше уподібнитися до свого Божественного Вчителя. Монах чи монахиня, як писав митрополит Андрей у вступі до Студитського «Типікону», — це особа, яка «через щоденну боротьбу зі собою намагається в усьому наслідувати Ісуса Христа, живучи за євангельськими радами».

Чернече життя в Україні — таке ж давнє, як і християнство. Воно існувало ще поки наша земля стала християнською державою через великий дар хрещення тисяча років тому. Та відтоді монашество сильно розвивається і творить свої «школи Євангелії», які виховують покликаних із нашого народу бути свідками Христовими.

Та коли звичайний шлях чернечого ідеалу — це подвиг у монастирі з його літургійною молитвою, з життям у спільноті та з харитативною працею для народу, то друга половина двадцятого сторіччя поставила українське чернецтво — як жіноче, так і мужеське — в нові, особливо трудні обставини. Це не перший раз, що українське монашество зазнало переслідування. Вистачить згадати, для прикладу, часи царя Петра I. У наших часах, за сталінського

терору, руйнуються церкви, замикаються монастирі. Чернецтво раптом знаходиться поза мурами монастиря. Розпорошуються українські монахи й монахині по в'язницях, лаграх і засланнях. Зникає спільнота, з якою молиться і з якою ділиться труднощами щоденного життя; зникає літургійний спів, який скріплює душу і злучує її з Богом; зникає зорганізоване життя, яке помагає людині своє життя систематично провадити. Постають нові обставини, які дихають атмосферою ненависти до Бога і до людини. І коли свідчити Христові в тишині й убогості монастирських мурів є важким трудом духовним, то свідчити йому в оточенні ворожо наставлених переслідувачів — це правдива хресна дорога.

Тисячі українських ченців і черниць, синів і дочок святих Василя Великого, Мокрини, Теодора Студита, Альфонса Лігорі, а інших преподобних і богоносних отців і матерів постраждали в цьому кривавому сторіччі, тому що хотіли тільки одного: бути вірними Христові. Вони за ніщо вважали всі муки, терпіння й невигоди, яких доводилось переживати, щоб тільки прославився Христос у їхньому житті. Віддавали вони своє життя, як жертву цілопалення, щоб сказати світові, а в першу чергу своїм мучителям, що Христос є найвищим добром їхнього життя, для нього варто жити, для нього варто й умирати, бо він з любови до нас віддав своє життя на хресті, щоб нас визволити від гріха і привести до свого Отця. Він терпів за нас, за наші гріхи, бо любить нас, і його любові немає кордонів».

Дорогі Браття і Сестри! Як виглядало свідчення українського монашества Христові в цих нових обставинах життя? Передусім, коли вони знаходилися поза мурами монастирів, ставили собі за ціль за всяку ціну монастир свій та ідеал чернечої посвяти Христові нести в своїх серцях, куди б їх доля не завела.

Багато наших священників, монахів та монахинь згинули в тюрмах, часто внаслідок тортур у часі допитів або були розстріляні. Про о. Зиновія Ковалика оповідають, що «він там у тюрмі не переставав своєї апостольської діяльності. Своїх спів'язнів безнастанно кріпив, навчав, сповідав». Він сам не раз говорив: «Я не буду кривити своєю душею, і якщо така Божя воля, я радо прийму і смерть» (Богословія, 1983, ст. 194). Своїм словом і життям свідчив він, як і тисячі інших, Ісусові Христові.

У тюрмах не раз давали посвяченим особам найнижчі чи упокорюючі праці. Та це їх не ламало, бо вони пам'ятали упокорення, які переживав наш Спаситель перед своєю хресною смертю. Отець Климентій Шептицький у в'язниці вичищував спільні місця та виконував найбруднішу роботу. Але очевидці оповідають, що він постійно молився і приймав всі муки з покайним духом та не мав ненависти супроти тих, що його зневажали.

Ченці і черниці помагали одні одним і немочі слабших брали на себе. Особливо улюбленою в одному таборі була мати Моніка Полянська. Вона до всіх мала виrozumіння, тепле материнське слово, розраду, навіть до своїх сторожів. Будучи веселої вдачі, підтримувала своїх співстражниць на душі. Щонеділі провадила сестер і інших спів'язнів у співанні частин Служби Божої та роздавала святе Причастя, яке передавали священники з інших тюрем чи таборів; а щовечора співала з людьми молебні або провадила молитвою на вервиці. Сама вчила людей катехизму та приготівляла до смерті — одним, словом, виконувала душпастирську службу для знедолених душ і тим свідчила Христові. Такий глибокий був її вплив на довкілля і таку пошану мала вона в таборі, що навіть тюремні сторожі жалкували

за нею, коли вона раптово померла 1952 року. Ще сьогодні люди моляться над її гробом і за її заступництвом одержують ласки.

Не забували ченці й черниці за своїх співв'язнів і, де тільки могли, старалися організувати їм душпастирську обслугу. Не дивилися, чи це наші, чи не наші. Католики разом з православними та з членами євангелицьких громад спільно молилися і знаходили єдність в Ісусі Христі. Спільно вони свідчили, що тільки Христос — це «Дорога, Правда й Життя» (Ів. 14, 6). Отця Полікарпа Панчишина вивезли аж до Хабаровського краю. Там він «знайшов уже більше число українських каторжників, серед яких негайно розпочав душпастирську працю... Він приносив їм духовну втіху, піклуючись ними в їхніх душевних потребах». Згодом, коли переселили його в інше місце, «і там він не занехав душпастирської праці» (о. А. Пекар, ЧСВВ, *Ісповідники віри нашої сучасности*, ст. 135).

Як же ж не згадати, вкінці, про українських монахинь, вивезених за Урал, яких намагались змусити виректися своєї віри та зламати чернечі обіти? Після довгих мук виведено їх босих і тільки в сорочках на сніг у присутності зігнаних насильно двох тисяч в'язнів і полонених та тюремної сторожі. Після останньої відмови виректися своєї віри, сестри клякнули на сніг і почали відмовляти «Вірую». Тоді комендант табору, оскаженілий, наказав випустити на жінок злісних собак. Собаки кинулися в сторону монахинь. Кілька кроків перед сестрами раптом собаки спинилися та лягли на сніг. Люди зрозуміли це, як чудо, і почали благословляти Бога. Могутнє було свідчення віри й любови сестер-монахинь. Господь не опустив своїх вірних слугинь.

Дорогі в Христі Браття і Сестри! Не вистачило б слів і часу вчисляти імена та приклади свідчення

Христові між чернецтвом нашого народу. Ви ж їх краще знаєте, бо багато з Вас є очевидцями життя і смерти цих мучеників і ісповідників наших часів. Сотки й тисячі українських ченців і черниць жили в голоді й холоді, йшли на допити і муки, приймали знущання та глум, тратили свої здоровельні сили, були вигнані далеко від рідних земель і монастирів, терпіли нестерпні умовини життя і багато з них ніколи не вернулися живими в рідні сторони — усе це задля любови до Ісуса Христа. А й сьогодні не бракує між нами тих слуг Господніх, які ще далі носять на своїх плечах рани Христові.

Та вартість їхнього свідчення не кінчається на їхніх терпіннях. Кожна людина, що живе на світі, терпить. Чи це терпіння фізичні, чи душевні, чи від себе, чи від людей — кожна людина їх має. Що дає вартість нашим терпінням і характеризує християнина — це коли людина зуміє простити тому, хто її кривдить. *«Любіть ворогів ваших,— навчав Ісус,— і моліться за тих, що гонять вас»* (Мт. 5, 44). У цьому християнин найбільше уподібнюється до свого Божественного Спасителя і складає йому найкраще свідчення. Як це гарно схопив у не дуже то інших обставинах наш великий пророк і поет Шевченко:

О Нероне!

*Нероне лютий! Божий суд
Правдивий, наглий серед шляху
Тебе осудить... Припливуть
І прилетять зо всього світа
Святії мученики — діти
Святої волі; круг одра,
Круг смертного твого предстануть
В кайданах, і... тебе простять:
Вони — брати і християни.*

«Неофіти»

Саме таким духом терпіли і терплять наші мученики й ісповідники, особливо ті, що посвятили своє життя Богові через монаші приречення.

Дорогі в Христі! Не забуваймо за них. Вони і за нас жертвувалися, молилися і за наших дітей, і за наш край, і за весь світ, і за тих, що їх переслідували, щоб, як це ми співали на Літургії в базиліці св. Петра з нагоди нашого 1000-річчя «світло Христове їх огорнуло та перетворило їхнє життя». Не тримаймо ненависти в наших серцях до тих, що нас переслідують. Радше, за прикладом Христа на хресті, прощаймо їм і благословляймо тих, що нас ненавидять. Це буде найціннішим овочем терпінь наших мучеників і ісповідників та найкращим виявом нашої вдячності до тих, що терпіли муки і гонення Христа ради і його святої Євангелії.

Мученики й ісповідники — свідки Божої любови й милосеродя — це дійсність нашого життя. Сьогоднішня проповідь була про тих, які своє християнське свідчення зложили, як завершення і сповнення своїх чернечих обітів. Однак не думаймо, що їхнє свідчення, це щось питоменне лише монашому званню. Монах, як писав св. Василій Великий,— це те саме, що християнин. Кожного християнина Бог кличе бути його свідком перед людьми. Усі ці приклади заставляють нас, де би ми не були, призадуматись над тим, що немає вищого ідеалу чи кращої мети, як жити і вмирати для Ісуса, як своє життя — в якому званні ми не жили б — щодня присвячувати Господеві. Дякуймо Богові, що давав і дає силу й ласку стільком українським ченцям і черницям гідно й вірно служити і свідчити Христові. Це ж велика ласка Божа і скарб вселенської Церкви. Заразом і молімся до них, бо маємо тепер у їх особах могутніх заступників перед Богом. Амінь.

о. Теодосій Т.Янків, ЧСВВ

ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ МИРЯН У ТИСЯЧОЛІТНІЙ ІСТОРІЇ НАШОГО ХРИСТИАНСТВА

Нехай буде Ім'я Господнє Благословенне від нині і до віку!

Дорогі Брати і Сестри!

Дорогий мій любий, український народі!

Цей гімн співаємо в цьому році не один раз. Співають його Владики нашої УКЦеркви, співають його священники, монахи, монахині, але перш за все співає його цілий наш народ віруючий, як подяку Богові за благовість Святої Євангелії. Цей гімн спійваємо перед святою Літургією і в часі Літургії. Співаємо його в особливій хвилині життя християнина, в хвилині досконалої жертви, яку Христос склав для вічного життя і цей гімн нас вводить в таку прекрасну тему нашого життя, як шлях жертви мирян, які склали своє життя християнське за віру, за правду, за вічність, за спасіння. Схиляємо свої голови перед усіма Владиками нашої Церкви, якій пожертвували своє життя.

Ми повні подиву для усіх духовних осіб, які не посоромилися імени Христа, але схиляємо свої голови перед усіма мирянами, які до кінця зрозуміли, чим є Христова Євангелія, що не тільки прийняли Боже Слово, що не тільки покаялися із своїх гріхів, але перед світом, перед жорстокими часами, в яких доводилося їм жити, вони цілим своїм життям це Боже Слово проповідували.

І тут ми, вдивляючись в їхнє життя, віднаходимо відповідь на питання — чим є справжнє свідоцтво християнина, що значить бути свідком Ісуса Христа. Колись в Діяннях святих апостолів Петро сказав:

«Бути свідком Христа, це значить іти за Ісусом від початку до кінця свого життя, прийняти Його слово, повірити цьому Слову і визнавати цілим своїм життям». І цю дефініцію, таке розуміння прийняли наші вірні. Вони були тими справжніми, Христовими свідками впродовж цілої історії».

До них зачисляємо отих простих мирян, які працювали на землі чорній, які сіяли у полі, збирали пшеницю і хліб; до них зачисляємо наших вчених, письменників, мистців та тих всіх, які прикрашували Божі храми, які пером прославляли Господа у своїх книжках. І це від початку, як тільки Божа Благовість прийшла на наші землі, аж до сьогоднішнього дня. Чимало маємо в історії нашої таких мирян, які не тільки нащодень, але впродовж цілого свого життя говорили, ким є Христос для них. За це їм доводилося не один раз страждати, не один раз пролити кров. Найбільш люті часи — це переслідування Унії, це ліквідація Католицької Церкви у ХУІІІ, ХІХ та ХХ століттях. Оті мученики в далекій Росії на Сибірі — вони найбільше висловлюють, ким був для них Христос.

Кров, пролита за віру, є посівом для збудування Божої Церкви. Якщо сьогодні Церква Христова на Україні, на нашій рідній землі, стоїть, не захиталася, може, без тієї зовнішньої інституції, може, без цього зовнішнього визнання — але вона, якщо є живою Церквою, то тільки тому, що має у своїй підвалині такі камені, які не зламали себе, а які стали свідками по всій землі і перед всім світом, ким є Христос.

Дорогі Браття і Сестри! Як каже апостол Павло: «Маючи довкола таку велику хмару свідків віри —

їдїм і ми їхнім шляхом». Будуймо свою щоденність, своє християнське життя на цій самій правді, яку вони прийняли, бо, може зовнішність змінилася, може сьогодні живемо в інших часах, але Христос є цей самий. Є ця сама Церква — Його Христова. Є ці самі Правди Віри; є цей самий Святий Хліб і Свята Кров; і ця сама молитва, якою вони себе кормили і яку нам передали.

Ми ж є це тридцять і тридцять перше покоління, що прийняло на себе проповідь святої Євангелії. Не прийняло Слово і Його закопало десь глибоко і не користали ніколи з Нього. Ми прийняли Боже Слово, щоб іти і проповідувати. Ось будемо тими справжніми послідовниками у вірі, у Христі, у проповідуванні і житті Церкви наших предків — від святого Володимира, Ярослава Мудрого і усіх князів, аж через святих наших мучеників, тих, які терпіли, які ще сьогодні терплять. Ідемо, як письменники, ідемо, як поети, як мистці слова, ідемо, як миряни, як батьки родин, сімей, як матері дітей, за Христом.

Він нам визначає дорогу, може цю тернисту, може цю, на якій треба багато потерпіти. Ідемо за Ісусом, щоб перш за все одержати спасіння, Боже Царство, але також статися основою життя свого народу, бо там, де є Христос, там є спасіння, там є життя, там, де є Церква, там є народ, там є мова, там є культура, там є усе життя духовне. Приймаючи ці зобов'язання вже на на святому Хрещенні, «ви, що в Христа хрестилися, в Христа зодягнулися», то значить — ви, що прийняли Божу Правду, прийняли також смерть, але не смерть духовну, життя. Прийняли терпіння, бо не може бути ученик більший за свого Вчителя, Господа. Як Він терпів, також і ми терпимо, але все це ради Божого Царства. *«Жоден волос з вашої голови не пропаде, жодна йота не загине, усе буде записане»*. Це тільки заклик Христа, але також нагорода, про яку Він

сказав, є поштовхом до дальшого, тривкого стояння при Божій Євангелії. І прийде час, як каже наш великий поет Тарас Шевченко, прийде хвилина, коли ми побачимо світло справжньої волі! Прийде ця хвилина, коли ми вийдемо, так, як колись християни в 313 році в цій великій Римській імперії вийшли, і скажемо: «Нехай буде Ім'я Господнє благословенне від нині і до віку!». Скажемо ті слова, як подяку Богові за цю пробу, за цей час, в якому ми могли бути справжніми свідками Його Євангелії.

Перед нами сьогодні ціла Церква схиляє свої коліна. Святіший Отець на тих урочистих і торжественних святкуваннях у Римі не один раз підкреслював вартість і велич нашої Української Церкви через це терпіння. У тому терпінні — це є наше багатство. А все це терпіння і велич міститься у вас, дорогі миряни, дорогі батьки, дорогі наші матері! У вас, ви молоді, які зрозуміли правду святої Євангелії і прийняли на себе всі вимоги які вона ставить.

Нехай Пресвята Богородиця, Якої Ювілейний Рік є для нас Покровом у тих Святкуваннях, буде не тільки взірцем справжнього визнання і терпеливого мандрування за Ісусом, але також нехай буде Матір'ю усіх терплячих, усіх переслідуваних. Бо там, де на шляху справжнього визнавання віри є Пресвята Богородиця, там ми встоїмося. Нехай Вона у тих святих іконах, які висять на стінах наших хат, бо в церквах вони зачинені,— буде потіхою, розрадою, а передовсім буде надією, бо Її нам доручив Її Син, коли сказав під Хрестом: «Мати, жено, це є твій син» і нас Її віддав в Її материнське серце. Просім Пресвяту Богородицю, щоб заступалася за нами усіми. Благаймо цю нашу Небесну Володарку, яка сьогодні царює із своїм Сином, щоб до кінця нашого життя і впродовж наступного Тисячоліття була Покровом для

нас, для наших дітей і для цілого нашого лютого українського народу.

В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь.

УІІ УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В ДІЯСПОРІ

о. Софрон Мудрий, ЧСВВ

ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ — ІЄРАРХІЯ — СЕМІНАРІЇ — КЛИР

Дорогі в Христі Брати і Сестри, в ряді наших недільних повчань цього ювілейного року тисячоріччя хрещення Руси-України відзначаємо також тисячоріччя існування християнства, згуртованого у Христовій Церкві у Київському князівстві — Русі-Україні. Особливою прикметою Христової Церкви є її незнищимість. Спитаєте мене, що воно означає? Як можна пізнати цю прикмету Церкви? Незнищимість Церкви означає, що немає на світі такої створеної сили, хоч не знати, якою могутньою вона не була б, що могла б знищити Христову Церкву. На основі життєвого досвіду протягом двох тисяч років можемо бути впевнені у тому, що як довго існує світ і людський рід так довго існуватиме Всесвітня — тобто католицька — Христова Церква, яка по своїй суті є одна, свята, соборна й апостольська.

Прикмету незнищимости Церкви такими словами запевнив своїй Церкві сам її Засновник — Христос-Спаситель: *«Тож я тобі заявляю, що ти — Петро-скеля і що я на цій скелі збудую мою Церкву й що пекельні ворота її не подолають»* (Мт. 16, 18). Таким

чином Ісус запевнив апостолів, а з ними усіх вірних, що ніколи не виникне така сила, яка могла б знищити основи, а з ними й саму Церкву. Чому? А тому, що її заснував сам Бог. Він через Ісуса Христа вибрав за її основу непорушну скелю, якої не можуть захитати чи знищити жодні наміри видимих і невидимих ворогів.

Друге запевнення про незнищимість Церкви й її причини, це приявність і опіка її засновника, Ісуса Христа, який є Богом, що прийшов у світ ради нас і нашого спасіння. Він бо каже: *«Отож я з вами по всі дні аж до кінця світу»* (Мт. 28, 20), *«Дана мені всяка влада на небі й на землі!»* (Мт. 28, 18). Тими двома реченнями Ісус-Богочоловік запевняє нас, що Його Церква буде існувати аж до кінця світу, бо її обов'язком і завданням є навчати, управляти й освячувати всіх людей, та й таким чином довести їх до Бога.

Історія Католицької Церкви практично навчає нас тієї правди й без жодного сумніву докажує нам, що то лише Божа сила втримує її при існуванні й без неї вона вже давно б пропала.

Проти Христової Церкви протягом усіх часів і віків діяли внутрішні вороги, тобто різного роду єретики, а чи схизматики, як аріяни, несторіяни, монофізити, пелегіяни та багато інших. Одні ширили неправдиву науку про Христа, інші про Святого Духа, а ще інші про ласку Божу. Але свята Церква за допомогою своїх ієрархів, за надхненням Святого Духа завжди зуміла признати тих ворогів, осудити фальшиву науку та оборонити правдиву науку Христа. Настали великі схизми: на Сході в XI сторіччі й на Заході у XVI сторіччі. Здавалось би, по-людському сказавши, що прийшов кінець для Церкви. Христос, однак, своєю силою підтримував і зберіг її. Церква не тільки наново ожила, але стала ще з більшою силою розвиватися.

Разом з внутрішніми супротивниками діяли її могутні зовнішні вороги, яких Церква поборювала протягом віків і до нині поборює. Могутня Римська імперія з усією силою намагалась знищити Христову Церкву ще в її зародку, було бо лише 12 апостолів, декілька учнів і побожних жінок. Цілих три сотні років могутня Римська імперія воювала проти того Божого посіву, яким є Церква й християнство. Вони пролили потоки крові мучеників, щоб лише згасити цю невмирущу іскру, яку кинув на землю Христос. Та даремними були ці заходи. Насправді, ця сила замучила різними тортурами понад 13 мільйонів християн, але кров мучеників стала посівом нових визнавців Христової науки. Нарешті перемогли ті, які радо йшли на муки і на смерть, а признали поразку ті, що мучили і вбивали! Столиця давньої Римської поганської імперії стає столицею Христової Церкви і нею залишилась аж до сьогодні. Прийшли нові орди гунів і вандалів, які, наче буря, перекотилися крізь християнські краї, але й вони прошуміли, а Церква залишилась. Прийшов потік магометанства, яке вогнем і мечем поширювало свою віру, та протягом сотні літ нищили Церкву, яка все кріпиться і міцніє, а магометанство слабне і нидіє.

І по нинішній день Христова Церква не має спокою. Її безпощадно нищив націонал-соціалізм Гітлера і Третього Райху, нищив і нищить її безбожний комунізм, який оголосив боротьбу не тільки католицькій Церкві, але й самому Богові, кажучи, що Його немає, що Він — це лише вигадка священиків, а не реальна дійсність. Однак, вони рахуються з її силою, бо навіть їхній «пророк» Ленін казав: «Зараз є дві сили у світі: комунізм і католицька Церква, побачимо, хто з них переможе».

Жертвою страшної боротьби з Церквою в нових часах стала також Українська Католицька Церква на

західніх землях України. Коли взяти за вихідну дату Другої світової війни, 1939 рік, то на українських землях, хоч зайнятих трьома різними окупантами, тоді нараховувалось 5 українських католицьких епархій, 2 Апостольські Адміністрації і Візитатури з 10 єпископами, які охоплювали всю українську католицьку територію в Галичині й на Закарпатті. В тому часі на церковній ниві трудилось приблизно 3500 душпастирів епархіяльного клиру, 520 монахів і 1500 монахинь, 540 студентів богослов'я, які готували зміну старшому поколінню духовенства.

Віруючих українців-католиків на західніх українських землях було чотири з половиною мільйони, згуртовані у 3300 парафіях, розкинутих по цій території. Було 4400 церков, каплиць і домів молитви. Понад 195 монастирів і чернечих осідків покривали цей церковний простір, як центри духовного християнського життя і праці. Крім того, були також інші духовні й церковні установи. Про поширення євангельської благовісти й релігійного життя дбали також католицькі школи. За панської Польщі українці-католики мали 9900 народніх шкіл з українською мовою навчання; середніх — 380 і вищих — 56. Було понад 40 католицьких організацій, братств і товариств, які об'єднували сотні тисяч членців, щоб допомогти їм вести інтенсивне релігійне життя. 35 католицьких видавництв дбали про відповідну духовну і культурну культуру народу, від наукової починаючи, а на популярній і дитячій закінчуючи. Для широкого загалу виходило понад 38 назв преси, періодичних і неперіодичних журналів.

З кінцем Другої світової війни 1945 р. західні українські землі суцільно ввійшли в кордони Радянської України. Разом з цим на Галичину, Закарпаття, Польщу і Словаччину грянуло церковне

лихоліття. Почались акти духовного насильства над Українською Католицькою Церквою, духовенством і віруючим людом. Всіх п'ять епархій і дві Апостольські Адміністрації були зліквідовані сталінською владою в користь московського православ'я і патріархату. Всі 10 українських католицьких єпископів заарештовано, засуджено й заслано на каторгу, а чи померли вони у в'язниці, або були вбиті.

Подібна доля зустрінула духовенство, чернецтво і вірних. Радянська сталінська влада конфіскувала всі церковні добра і проголосила Українську Католицьку Церкву поза радянським законом. Повторились часи гонінь і переслідувань, наче за римських імператорів. Ліквідаційної акції Української Католицької Церкви з боку режиму Сталіна уникнуло лише коло 500 священників і понад 300,000 вірних, які опинилися поза кордонами Радянського Союзу і понесли в дальшу історію велику ідею українського католицизму Вселенської Церкви на чолі з наріжним каменем Апостола Петра.

В навечір'я Різдва 1945 р. в обороні знасилуваної Української Католицької Церкви став відважно і сміливо великий Папа Пій XII, написавши енцикліку під заголовком «До всіх Східніх Церков». Ця Енцикліка дійшла до найдальших закутин землі і поставила українську справу і її Церкву перед усім світом: «З великим смутком ми довідалися, що на теренах недавно приєднаних до Росії наші найдорожчі брати і сини українського народу зазнають тяжких переслідувань з-за своєї вірності Апостольському Престолові... всіх єпископів і багато їхніх священників ув'язнено й одночасно заборонено будь-кому приймати управління Української Церкви. Знаємо теж,— пише Папа,— що ті труднощі виправдуються уявними політичними причинами... Єпископи

українського народу... не падайте духом... і хоч ви в кайданах, далекі від вашого стада... самі ж уже ваші кайдани повніше і краще звіщають і проповідують Христа. До вас, любі сини священики, кажемо: Витривайте далі у вашій вірі в цих сумних часах, підтримуйте слабких та скріплюйте тих, що хитаються. Нарешті, промовляємо до вас, усі католики Української Церкви із співчуттям до ваших терпінь і гніту... заохочуємо вас пильно в Господі,— каже Папа Пій XII,— щоб ви ніколи не відреклися вашої віри і вашої вірності Матері Церкві, ані не дались залякатися жодним прогрозами, небезпеками заслання чи втратою життя!»

Церква Христова жива і незнищима — бо це інституція Божа. Її ніхто і ніколи не подолав і не подолає. Тож намарно безбожна атеїстична радянська влада і всі безбожні чи диктаторські уряди світу роблять зусилля ліквідувати католицьку Церкву, чи в Україні, чи поза нею. Дух людини є вічний і невловимий. Тим самим й Церква Христова, як установа духовна, є вічна і незнищима.

Католицька Церква українців ожила у вільному світі. Нині вона нараховує одного **Кардинала** в особі Його Блаженства Мирослава-Івана Любачівського, Верховного Архієпископа і Митрополита Львівського; **трьох Архієпископів**: Максима Германюка, ЧНІ, Митрополита Канади з осідком у Вінніпегу та 5 епархій: у Торонто, Вінніпегу, Саскатуні, Едмонтоні, Нью-Вестмінстері; Архієпископа Степана Сулика, Митрополита українців-католиків у США з осідком у Філядельфії та 4 епархіями: у Філядельфії, Стемфордді, Чікаго і Пармі; Архієпископа Мирослава Марусина, секретаря Священної конгрегації для Східніх Церков у Ватикані.

Під сучасну пору Українська Католицька Церква поза межами України має 19 єпископів, які у вісьмох різних краях нового поселення є архипастирями понад 1,300,000 своїх вірних. Душпастирську працю виконує 550 священників єпархіяльного духовенства, 275 монашого і 75 дияконів. У вільному світі Українська Католицька Церква нині має 7 богословських семінарій із 110 студентами і 6 середньошкільних т.зв. Семінарій з 250 студентами. У вільному світі працюють також українські монаші спільноти — найстарша з них це оо. Василіяни зі своїми 320 членами, зорганізовані у трьох провінціях і одній делегатурі. Діють також українські монахи-Студити, східня гілка згромадження Найсвятішого Ізбавителя, отці-Салезіяни Дон Боска, Францісканці та Оріоністи.

Дорогі в Христі, у цей ювілейний час 1000-річчя Хрещення Київської Руси-України, коли на нашої любій Україні нам, християнам-католикам, навіть молитись свobodно і в рідній мові ворог не дасть, Божий допуст і Провидіння подбало про це, що після хресного шляху, розп'яття Голготи прийшов проблиск воскресіння нашої страждучої Церкви, принаймні у вільному західньому, правдиво демократичному світі. Ми горді з цього, що ми діти Матері Католицької Церкви. Ми свято віримо, що прийде час, і прийде він, коли у вільних соборах Києва, Львова та всіх храмів України заграють молитовні дзвони, а із сердець віруючого люду понесеться молитва прослави до Господа.

Тому, дорогі Брати і Сестри в Україні, бодріться! Христос подолав світ! Стіймо вірно при Бозі! При Церкві святих! «Я... з вами всі дні аж до кінця світу!» — запевнює нас Спаситель-Христос! А коли Він з нами, хто проти нас? Тіло можна знищити, убити, але духа і Христову Церкву — ніколи! Амінь.

о. Ісидор Патрило, ЧСВВ

**ЦІЛКОВИТА ПОСВЯТА ХРИСТОВІ У
ЧЕРНЕЧОМУ ЖИТТІ — СИНІВ УКРАЇНИ У
ВІЛЬНОМУ СВІТІ**

**(Про оо. Василіян, Редemptористів і Студитів та
інших українських ченців в заморських країнах)**

Для повноти образу нашого тисячоліття таку з черги тему підібрано на цю неділю у серії наук у цьому ювілейному році християнської України. Отож, цих кілька хвилин нашої уваги присвяtimo українським ченцям, які з великою посвятою розвинули місієно-душпастрську працю серед своїх братів в далеких заморських країнах і там створили нові осідки: нові монастирі і нові провінції.

Донедавна сини українського народу проживали на своїй землі чи в недалеких сусідніх країнах. Щойно під кінець минулого століття вони масово почали виїжджати з своєї батьківщини та поселюватися в далеких чужих країнах. Найпеше в минулому столітті (в 1870 році) більшими групами вони почали виїжджати до Північної Америки, а відтак також і до Південної, зокрема до Бразилії та Аргентини. Щойно по цій останній війні багато їх залишилося в деяких західних європейських країнах, а багато виїхало навіть аж до Австралії.

Всі вони їхали не з власної доброї волі, але з мусу. З рідної землі винганяли їх пізніше політичні обставини, але перших емігрантів, аж до Першої світової війни, в далекі заморські країни гнала нужда, серед якої вони

досі жили, і голод за землею. Це була т.зв. сільсько-господарська еміграція або по-простому заробітчанська еміграція. Вони шукали для себе праці, шукали прожитку для своїх родин, а найбільше шукали землі, на якій майже всі вони досі працювали. У власній батьківщині цієї землі для них вже не вистачало, хоч її було ще багато, але вона була в чужих руках. Тому багато наших братів виїжджало в далекі краї, щоб там шукати того, чого для них не знаходили в себе вдома. Їхали всі з великими надіями. Багато їм обіцяли часто несовісні агенти, але початки всюди були тяжкі. Їх використовували до найтяжчих і небезпечних робіт, а других скидали серед непроглядних пралісів, самих — без жодної опіки та допомоги. Тому в перших роках їхнє життя було тяжче, як те, яке вони, серед злиднів, залишили на рідній землі. Багато жертв вони мусіли принести, поки з цих злиднів могли піднятися.

Але серед таких невідрадних соціальних і матеріальних обставин, з усього найбільше вони відчували брак релігійної опіки. З місцевих священиків вони не могли користати, бо не знали їх вони, й вони були іншого обряду, який їм був чужий, а своїх священиків не було з ними. Тому перші наші переселенці майже всюди багато років залишалися без духовної обслуги, бо власних священиків не легко було з ними післати. Вони в тому часі майже всі були одружені і з родинами неможливо було їм виїжджати на місійну працю серед таких невідрадних обставин.

Але й цих кілька священиків, які на це зважилися, не могли багато зробити, бо до душпастирської праці не допускали їх місцеві латинські єпископи, які в цих часах вперше зустрічалися з східним обрядом і з одруженим духовництвом. Таким чином, наші люди залишалися самі, без релігійної обслуги.

Багато з них розпивалося, попадало в розпусту, й були випадки, що батьки в нужді продавали навіть власних дітей. Крім того, багато з них падали жертвою всяких сект, а головню легко заманювали їх висланники царського православ'я, бо майже всі вони були неграмотні і також релігійно мало свідомі. В такому стані вони в короткому часі були б розплилися й потонули в чужому морі і так пропали для своєї Церкви і свого народу. Тому свідоміші між ними почали шукати порятунку й просити, щоб їм за всяку ціну прислано власних священників. В цій справі писали на всі сторони, зокрема до Львівського митрополита, щоб поспішив їм з допомогою. Робили це так само й латинські єпископи, які бачили нужду й потреби нашого народу й при цьому були свідомі, що, на жаль, самі не можуть цим потребам зарадити. Тому так само вислали багато листів з такими ж проханнями і до Риму, і до Львова.

Але, як було вже згадано, таких своїх священників не легко було знайти серед світського духовенства. Залишалися тільки одні священники — монахи, на яких в таких обставинах можна б рахувати.

А в цих часах, при кінці минулого століття, такими були тільки одні Василіяни. Їхніх ченців у нашій Церкві ще не було тоді, й тому до них найперше звернулися всі, що шукали помочі для наших переселенців у далеких заморських країнах. Два рази вже в 1893 році зверталися до них з Риму, щоб вислати бодай двох священників до Північної Америки. Так само два рази в цій же справі писали знову 4 роки пізніше. Але цих Василіянських священників було тоді ще дуже мало, бо тільки перед 10 роками почалася між ними знана Добромільська обнова. При кінці минулого століття, перед висилкою першого місіонера, Василіяни мали тільки що 35 священників,

які несли тягар усіх обов'язків по цих (9) монастирях, які вже були перебрали. І при тому по всій Галичині розвивали вже широку місійну працю та розпочинали також й видавничу діяльність.

Не зважаючи, однак, на дуже великі потреби в самій Галичині, вже 1897 року Василяни вислали першого місіонера до Бразилії, за яким в найближчих трьох роках доїхало ще других три. До Канади вони вибралися на стало вже в перших роках (1902) нашого століття, а трохи пізніше також й до Америки й до Аргентини (1932 і 1934), хоч поодинокі Василяни бували там і працювали вже з перших років нашого століття (о. Стех, о. Теодорович, о. Бжуховський в Аргентині 1908 р.). Довгий час було їх дуже мало, замало на такі великі потреби. Ось як описав їх у перших своїх днях у Бразилії перший Василянський місіонер, що приїхав 1897 року: «Від досвіта до темної ночі я слухав сповідей наших людей, що збігалися з усіх закутків, із сльозами радості й утіхою в душі — але висповідати не міг ані половини. По 9 днях я мусів вибиратися далі та шукати наших бідаків в далеких лісах і вертепах. Вони виходили мені самі назустріч і з плачем насилу забирали пакунки й тягнули до себе, благаючи, щоб у них лишитися. Повнісінько їх тут — несповіданих, занедбаних, без духовної опіки. Половина наших поселенців, що туди зайшли, пропали на віки, з душею і тілом» (Б. 13). «Ходжу пішо,— писав він знову пізніше,— бо не маю коня і денно серед бразильської спеки роблю по кілька миль, шукаючи за людьми... Проповіді маю всюди вранці й ввечері. Решта ж дня — припадає на сповідь та інші справи» (14). Пізніше, коли про цих місіонерів розійшлася вже вістка, люди часто уряджували справжні паломництва, щоб до них дістатися: «Щодня напливають наші люди до сповіді, щодня тиснуться і

нераз з плачем мусять допрошуватися», — знову писав він в іншому листі.

Коли ж він вибрався до одної дальшої місцевости (Ірасема), то люди на півдня дороги вийшли йому назустріч. «Питанням, стрілянню і плачеві — не було кінця, — писав він знову. — Трудно було й мені стриматися від плачу, коли побачив, як всі, й найбільше сивоволосі старці, лежали передо мною на землі й цілували ноги й цю землю, що по ній я йшов. Плакали, як малі діти, що по 4 роках перший раз побачили свого священика... Хати 4 тижні були опущені, і весь люд був на місії...». Люди потім не хотіли його пускати і процесією два дні випроваджували, забуваючи про голод і холод (17).

Чим був там і в багатьох інших місцях кожний з цих місіонерів, описав ось як один з цих людей: «На кожній колонії, де вони появлялися, всюди оточував їх натовп народу: один шукав порад в справах душевних..., другий ліку в хворобах тіла, третій, що за мішок муки спродав свою доньку розпусникові, хотів тепер її відібрати, ще інший шукав порад в земельних справах. Кожен знаходив тепле слово потіхи, поради, помочі. В цих перших роках наш народ був дуже бідний, опущений; ні з ким не міг порозумітися, бо не знав тутешньої мови, а до того був неписьменний, безпомічний, крайньо нужденний, голодний — і не мав до кого піти, як тільки до свого «отця духовного». Наша Церква і наш обряд були тоді одинокою організацією, одиноким осередком-вогнищем, силою і поміччю для нашого бідного люду, а священики, служителі Церковні — були для нього всім». Такими вони залишилися ще багато років, частково декуди й досьогодні (Б. 16). Вони також старалися всюди про перші школи, і де вони з'являлися, як записано в іншому місці, «там втікала невіра, розпуста й пияцтво».

Вони також всюди стримали дальший перехід до секта православ'я і знову відтягали багато з тих, що вже до них перейшли (К. 74).

Така всюди була праця наших місіонерів, зокрема в перших роках, і такий був вислід їхнього труду.

На таку місіонерську працю до Другові світової війни виїхало з Галичини 77 Василян. Але, крім душпастрьсько-місійної праці, вони заснували там і монастирі та подбали про виховання нових священників з-поміж тих, які вже там народилися. Разом з ними вони дійшли до такого ступеня розвитку, що по останній світовій війні там були створені три повні провінції та одна місто-провінція з 11 монастирями і 23 резиденціями. В них тепер трудяться і вже працюють чи до священничої праці приготавлиються — 263 Василян, з чого 238 священників, а між ними також 6 єпископів. Майже всі вони вже уродженці своїх країн.

Набагато пізніше включилися до місійної і душпастирської праці серед наших поселенців в заморських країнах також оо. Редемптористи. Це західній Чин. Але заходами митр. А.Шептицького в 1911 р. постала також українська гілка. Започаткували її спочатку в Уневі, а потім у Збоїську біля Львова Редемптористи з Бельгії, які прийняли східній обряд, хоч поодинокі священники того Чину почали душпастирську працю між українцями ще при кінці минулого століття (1899 р.) з Галичини, тільки два роки пізніше, бо вже в 1913 р., вони заснували перший свій дім у Йорктоні, Канада, який на довгі роки став головним осередком їхньої місійної і видавничої діяльності, зокрема в канадській провінції — Саскачевані. В самій Канаді вони мають ще інших 8 монастирів і станиць, в яких вони розвивають місійну й душпастирську працю, а в одному з них, у Робліні,

вони вже понад 40 років (1942) провадять також малу духовну семінарію, з якої вийшло вже багато священників. З Канади українські Редемптористи перенесли свою діяльність також до Америки, де вони мають 4 парафії, між якими також у столичному місті Вашингтоні, в якому докінчують будову величавого собору. Всіх українських Редемптористів в Америці й Канаді є тепер біля 50, між якими 39 священників і 4 єпископи. Від 1961 року вони творять окрему американсько-канадську провінцію.

Вже після останньої війни до душпастирської праці серед наших братів в заморських країнах включилися також українські Студити, яких у Галичині на початку нашого століття відновив митр. А.Шептицький. У 50-х роках (1951 р.) вони відкрили свій монастир з парафією у Вудстоку, Канада, а перед 5 роками (1983 р.) перебрали також парафію у Пасейку, біля Нью-Йорку. Деякий час (1974-1982 рр.) вони працювали також серед наших братів у Парагваї. Усіх Студитів, які мають свій головний осідок біля Риму (Кастельгандольфо), є тепер біля 20, з яких 6 трудиться в душпастирстві за морем.

Подібну до Редемптористів східню гілку західнього Чину Францісканів заснував після останньої війни (1945 р.) о. Й.Ананевич. Вони мають тепер біля 10 священників, які працюють у 6 парафіяльних осередках в Північній Америці. Один український францісканин душпастирює також в Аргентині.

Перед останньою війною розпочато також східню гілку Салезіян, які в Римі вже майже 40 років (1949 р.) провадять малу духовну семінарію, з якої вийшло досі коло 50 українських священників. Всіх українських Салезіян-священників тепер є 16. Один з них (Тилявський) від багатьох років працює в

душпастирстві в Північній Америці, один в Німеччині, а двоє — в Аргентині — разом з єпископом, який також належить до тих же українських Салезіян.

Це ті ієромонахи — ченці різних Чинів, які тепер ще далі трудяться серед наших братів в самих тільки заморських країнах. Це велика частина всього нашого духовенства, бо кожний третій священник — належить до одного із згаданих Чинів, а в деяких країнах вони становлять навіть велику більшість. З-поміж них є там тепер 11 владик, на всіх 17. З великою посвятою та жертвою вони майже всюди розпочинали там душпастирську працю і її вони організували. Великий їхній вклад у всьому розвитку українського церковного життя в цих заморських країнах, включно до створення нових епархій і навіть митрополій. Багато людей вони вже відправили до другого життя у вічності, але багато також і їх самих відійшло до Бога по нагороду, на яку собі заслужили, і звідти вже своїми молитвами продовжують з тими, що ще залишилися, ту саму місію — для Бога і його царства.

о. Северіян Якимишин, ЧСВВ

ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ ВІРНИХ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ

Сьогодні, коли читати декрет Другого Ватиканського Собору «Про Апостолят Мирян», де розглянено суть, мету, потребу, користь і діяльність вірних у житті Христової Церкви, то із задоволенням завважується, що вірні Української Католицької Церкви у вільному світі це сповнили бездоганно від часу піонерських початків свого поселення в країнах обох Америк, Західньої Європи й Австралії. Вони, поучені і підтримані в цьому своїми священиками, місіонерами та сестрами-черницями, організовували нові парафії, народні доми, школи й різні церковні та народні християнські організації й товариства, які підтримували їх при своїй вірі, обряді й при своїм народі, так що вже четверте й п'яте покоління, народжене на чужині, ще свідоме свого походження та й того, що вони є також переємниками того всього, що релігійно й національно дороге нашому Українському Народові, що на рідних землях Руси-України.

Треба з великим признанням сказати, що в багатьох випадках наші піонери, свідомі своїх християнських зобов'язань, дуже багато зробили для своїх родин і для громад, ще поки прибули священики, місіонери й черниці до країн поселення. Вони самі об'єднувались, самі молились у своїм обряді, самі заохочували й допомагали одні одним у сповнюванні своїх християнських обов'язків в далеких, чужих

країнах Північної і Південної Америки. Тим способом вони спасли свої душі й передали нащадкам свої християнські традиції, тим приготівляючи ґрунт для приходу місіонерів. Тим вони також засвідчили перед чужими народами, що вже панували в тих країнах, що українці не є менші від них ні вірою, ні збідностями, ні культурою. За це українці-християни є цінені та шановані вселенською Церквою й народами всього світу.

Сьогодні хочемо про це все роздумати на тлі повчань декрету Ватиканського Собору II (Роз. I, чч. 2-3), де сказано: «На те була заснована Церква, щоб, поширюючи, на славу Бога Отця, Христове Царство по всій землі, вчинили всіх людей учасниками спасенного відкуплення, а через них щоб ціла вселенна справді була спрямована до Христа.

Вся діяльність Таїнственного Тіла, направлена до тієї мети, називається апостолятом, що його Церква, різними, правда, способами виконує через своїх членів; бо за своєю природою, християнське покликання (через хрещення й миропомазання) є також покликанням до апостоляту... Миряни одержують обов'язок і право до апостоляту з самої їхньої єдності з Христом-Головою. Бо хрещенням вчленені вони в Таїнственне Тіло Христове, скріплені в миропомазанні силою Святого Духа, самим Господом відпоручаються на апостолят. Посвячуються на царське священство й святий народ (1 Петр. 2, 9), щоб всіма своїми ділами приносити духовні жертви та по всій землі давати свідчення Христові... Отже, всім вірним Христовим накладається велике завдання: співпрацювати, щоб Божа спасенна благовість була пізнана й прийнята всіми людьми й на цілій землі».

В минулих двох науках ми чули про стан нашої української католицької ієрархії, священства й

чернецтва у вільному світі, й це, певно, нас тішить і запевняє, що маючи їх провід, ми всі маємо запевнене наше спасіння та й збережемо себе серед загального плюралістичного світу. Та, все ж таки, ці ієрархи, ці священники, монахи, монахині й семінаристи — це ж сини та дочки нашого українського-християнського народу. Їх народили, виховали і посвятили на службу Богові й своєму народові українські християнські батьки, парафії, школи й організації. Вони ж — взяті з-поміж людей, настановлені для людей у справах Божих — покликані Богом, як Арон (Євр. 5, 1-4). Ці покликання здійснили християнські громади своїм вповні життям християнським; а найбільше родини, які були оживлені духом віри, любови й побожності, які стали немов першим семінаром — новіціятим; це здійснили парафії, в яких багатому житті вони, як молоді люди, брали участь. Та й не одні учителі й учительки як духовні, так і світські, дали основу для їхнього покликання. Католицькі товариства дали вихованням заохоту для не одного покликання, а то й матеріальну поміч, коли вони пішли вже до семінарії чи новіціяту. Отже, можна сказати, що всі ці покликання сталися, і ще будуть, задля дійової співпраці всього Божого народу, якому дія Божого Провидіння окремою ласкою дає ці духовні покликання.

З єпископами і священниками в проводі, наші українські катедри й церкви все були й є центром, довкола якого збираються всі вірні, щоб черпати духовні ласки через св. Тайни, Літургію й Набоженства та щоб через проповідь Божого слова дістали провід і заохоту на спасіння. Але тому, що місія Церкви полягає не тільки в тому, щоб проповідувати Боже слово й передавати людям благодать Божу Тайнами, але також щоб просякнути і

вдосконалити євангельським духом устрій до чесних речей, бо цілком природньо прийнялися і зростали та й далі діють відповідні організації вірних, якими керують, виховують і допомагають одні одним у спасінні своїх душ.

Найважливіше і найстарше товариство в усіх країнах поселення українців-католиків — це Апостольство Молитви, яке в багатьох околицях було засноване ще перед тим, як існувала парафіяльна церква й яке досьогодні існує і діє, і виконує особливішу службу в тих околицях, де, хоч є церква, але до неї не щонеділі й свята приїжджає священник-місіонер з відправою і проповіддю. Загально, головним завданням Товариства Апостольства Молитви є, щоб члени щодня, в злуці з Пресвятим Серцем Христовим, жертвували свої молитви, праці й терпіння в наміренні, визначеному на кожний день. Крім того, члени щомісяця, в першу п'ятницю, жертвують на всіх членів Службу Божу і Молебень до Ісуса Христа та Панахиду за померлих членів, а в першу неділю приймають нагородне св. Причастя. Щомісяця мають свої збори, під час яких мають духовну науку або відбувають Святу Родину, читають добру релігійну книжку чи Святе Письмо, співають побожні пісні та й радяться про харитативні служіння у своїй громаді. Вони в злуці з Богом через молитву і добре намірення у своїх ділах, словах, а то й терпіннях, освячують себе, усвідомлюючи мету свого життя тут, на землі, та й випрошують багато ласк для всіх. А своїм прикладом християнського життя вони є апостолами, які усувають зло, що закрадається до християнських спільнот. Досвід показує, що через Апостольство Молитви зроблено дуже багато: оживлено побожність, привернено людей до Бога, зроблено їх свідомими членами рідної Церкви та помічниками парохів і місіонерів.

Існують і інші товариства, які створилися при парафіях, щоб підтримати християнську духовність вірних: для старших існують Свічкове Братство св. Варвари, яке дбає про чистоту й окрасу церкви, доглядає за порядком під час відправ і процесій, відвідує хворих і помагає при похоронах, головно бідних.

Між старшими засновано Братство Живої Вервиці, члени якого щоденно проказують вервиці-чотки та роздумують про таїнства нашого відкуплення, щоб так виблагати у Пречистой Богородиці поміч в житті на спасіння душі.

Існує також Третій Чин св. Василя Великого, члени якого, згідно з духом та традиціями Василянського Чину, прямують до християнської досконалости, відповідно до вимог світського життя, що сягається дотримуванням Божих і Церковних Заповідей, сумлінним виконанням обов'язків свого стану, молитвою й частою участю в Богослуженнях і св. Тайнах, харитативними ділами, сприянням місійним працям, головно над з'єднанням некатоліків та старанням по нові монаші й священнічі покликання.

Для дітей і молоді створено наступні товариства: Діти Марії, Марійська Дружина, Лицарство Пресвятої Євхаристії, Вівтарна Дружина, Українське Католицьке Юнацтво, Обнова, Молодь Христові, Товариство свв. Бориса і Гліба.

Для жіноцтва існує Ліга Українських Католицьких Жінок, що діє в християнському дусі і допомагає в парафіях і дієцезіях виконувати багато релігійних, культурних і національних підприємств і тим зберігають, утверджують та збагачують християнське й народне життя українців на поселеннях.

Для мужчин створено Братство українців-католиків, члени якого при парафіяльних Народніх

Домах, як свідомі й віддані члени Христової Церкви, беруть активну участь у християнській, народній і культурній праці і тим співпрацюють з єпископами і священниками в апостоляті Церкви.

Може тут перелічені не всі товариства, бо є ще багато таких, що творилися тільки в деяких округах, дієцезіях чи парафіях, але з цих, загально перелічених, бачиться, що коло мільйона трьох тисяч українців-католиків на поселеннях добре себе зорганізували для католицької акції при тисячах своїх церков у тринадцятьох дієцезіях і двох митрополіях. І так зорганізовані, вони вдячні Богові за ласки й благодаті, природні й надприродні, якими їх Він обдаровує, щоб могли по-християнському жити і діяти та й свідчити про те, що вони, хоч на поселеннях, є гідними спадкоємцями тисячолітнього християнства, яке велично святкують, і впевнені, що за це дістануть вічне спасіння. Амінь!

о. Софрон Мудрий, ЧСВВ

БОЖЕ ПРОВИДІННЯ І МАЙБУТНІСТЬ ХРИСТОВОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ

Дорогі в Христі! Світом володіє й керує не сила мускулів, гармат й атомних бомб, але сила духа. *«Це дух, що все оживляє»* (Ів. 6, 63). З духа людини б'ють струменем думки та ідеї, що все охоплюють і все оформлюють. Одна велика думка, одна глибока ідея має в собі таку могутність і силу, якій ніщо не може опертися. Геніяльні думки одиниць на цілі сторіччя промощують шлях усьому людству. Дух людини зумів нагнути до своїх послуг навіть приховані сили й закони живої та мертвої природи. Навіть сама людина підкоряється духовній силі своїх ідей. І чим глибша якась ідея, чим повніша змістом, тим більшу владу вона здобуває над своїм творцем. Ідея піднімає людину понад себе саму, підносить її на вершини або скидає її в безодню, чинить її диявольською або безбожною. Ідейна людина всеціло опанована однією великою ідеєю, потягає за собою інших, її слова палають горінням і маси людей не можуть їм опертися.

Наше сторіччя виглядає сторіччям нігілізму, оновлення якому може сприяти лише велика ідея християнства. Багато людей нинішнього світу живуть, трудяться і вмирають задля фіктивної, фальшивої ідеї, яка не може дати омріяного раю ні світові, ні їм самим, ні їхнім нащадкам.

Зате найвища ідея християнства, яка все в собі зосереджує, в якій усе збігається, з якої все променіє,

яка є найглибшою й останньою річчю на небі й на землі — це Бог — Його свята воля і Батьківське Провидіння. Це властивий зародок усього, «почин і кінець». Хто як Бог? Хто може протиставитися рішенням Його Божих велінь, його провидінню? Божа воля є необмежена, бо Бог перемагає завжди і в усіх обставинах. Остаточно всі: хочуть цього чи не хочуть, погоджуються з тим чи ні, завжди і всюди є виконавцями Божої волі й спричиняються до сповнення задумів Божого Провидіння. *«Небеса оповідають славу Божу, і діло рук Його проголошує твердь небесна!.. Закон Господній — досконалий, він відживляє душу!»* (Пс. 19, 2, 8).

Тому, що життя наше на цій землі виростає з Божої волі і проминає за її рішенням і батьківським провидінням, ми повинні докласти всіх зусиль, щоб повірити в це і свідомо співпрацювати над переведенням і повним виконанням тієї Божої волі й Божого Провидіння. Божа воля, що мусить так само точно сповнитися на землі, як на небі, мусить бути єдиним міродайним чинником для всіх і для всього. Віра в Боже Провидіння й досконале сповнення Божої волі мусить статися найвищою і єдиною ідеєю всього нашого життя особистого, родинного, громадського і суспільного, головню в нашій сучасній дійсності.

Чи бачив хтось дім, корабля, літака чи супутника, що постав сам із себе, без чиєїсь ідеї і рук? Так і Всесвіт, й увесь видимий і невидимий світ не може мати іншого управителя над того, хто їх створив і ними розумно і постійно управляє.

Дорогі в Христі, святкуємо цього благословенного 1988 року тисячоріччя хрещення Київської Руси-України. Це не дата, а всенародне і всесвітнє свято, бо від цієї благословенної події починається наше духовне відродження і наше самоусвідомлення як

живої гілки на вічному духовному дереві життя, яким є втілене Слово Боже — Христос і Його Церква. Нам би благовістити це свято у всі дзвони церков широкої України, як нагромаджену радість усіх свят наших предків на тисячолітній дорозі пізнання святого Євангелія. Від таїнства Хрещення почалась наша дорога до джерел біблійної історії, а відтак до історії власної.

Навернення до християнства у нашій історичній свідомості починається ще від Христового апостола Андрія Первозванного, що благословив Київські гори і поставив на них перший хрест — прапор перемоги. Від 988 року починається повернення Київської Руси обличчям до християнського світу, до християнських моральних і духовних цінностей — до культури. Наші предки зрозуміли, що *«без віри не можна подобатися Богові»* (Єв. 11, 6), що *«Праведний (лише) з віри буде жити»* (Гал., 3, 11), що лише той, *«хто увірує і охреститься, той буде спасений, а хто не увірує, той буде осуджений»* (Мр. 16 15).

Важко повірити, але Суздальський літопис засвідчує, що в Києві XII століття було 600 церков і 18 монастирів. У всякому разі інтенсивність духовного життя в монастирях, розквіт духовної культури Київської Руси — це незаперечний факт історії. На цьому вистояв український народ і його Церква, не зважаючи на руїни й пожежі храмів, не зважаючи на навали азійських орд і вічні війни владолюбних земних князів. З житвотворного джерела Христової віри виростало могутнє дерево нашої духовости. Літописці, творці храмів, ікон і книг, церковні співи, якими славилась Україна, господарність і гостинність, якою славились наші предки,— все це походить від християнських ідеалів на українському ґрунті, від Христової Церкви.

Дорогі в Христі, безмежна вдячність належить від нас Богові за те, що дав нашим предкам скарб над скарбами — святе Хрещення, святу Церкву, а предки це вірно передали нам, не раз ціною страждань і крові, ціною земного життя.

Наша Мати — Церква Христова. Вона веде людину від її народження крізь свята і будні — аж до останнього прощального дзвону.

Християнська віра і Христова Церква на Україні перейшла тяжкі випробування протягом тисячорічного шляху боротьби за християнські ідеали з безбожним і поганським світом. Ця боротьба ще не закінчена, вона триває і досьогодні. Нині вона більше розгорнута й болюча, бо храми, що їх збудували предки своїм трудом і потом, захищали їх своєю кров'ю перед руїною монголів і татар, нині спустошені, окрадені, розвалені чи закидані пустими речами не монголами, але подекуди руками своїх власних звироднілих синів. Чи не сором нам за таких синів і жителів нинішньої України? Як же то могло статися, що внуки тих, які розпочинали і закінчували свій день молитвою, а віталися іменем Бога, тепер довчилися до того, що нерідко лаються іменем Бога? Дивний це поступ Божий і випробування для нашої віри і вірності Христові та Його Церкві. Кари, нестачі, ворожечі — це обставини випробування, але вони також є заохотою до ще більшої вірності: вірність власній католицькій вірі, прив'язання до рідного обряду, до давніх традицій, до власної духовної самотності.

На світі немає такої створеної сили, яка б могла знищити Бога й Христову Церкву. Пекельні ворота її ніколи не подолають. «Я з вами до кінця віку!» — запевняє нас Христос. Римська могутня імперія з усією своєю потугою старалась знищити віру

первісної Церкви — кількох учнів і праведних жінок, які були її зародком. Цілих три сотні літ воювали вони проти того посіву Божого, потоки крови мучеників вони пролили, щоб згасити невмирущу іскру, яку кинув на землю Христос.

Та даремними були ці заходи. Кров мучеників стала посівом нових визнавців науки Христової і Його святої Церкви. Це саме повторюється протягом двох тисяч років. Безбожний комунізм ХХ сторіччя проголосив страшну боротьбу католицькій Церкві і взагалі християнству. Але понад 70 років існування активного атеїзму і нищення Церкви виявилось щось зовсім протилежного. Тобто, коли перед війною й поширенням безбожного комунізму католицька Церква нараховувала 385 мільйонів, то сьогодні вона має понад 700 мільйонів своїх членів. Чому?— спитаєте. Бо Христова Церква — це діло Боже, а не людський чи клерикальний витвір слуг Церкви. Це Христос, Втілений Бог, підтримує і скріплює Її своєю могутньою силою, аж доки вона не володітиме над усіма його ворогами і не доведе людство і наш народ через хресний шлях і конання Голготи, до остаточної перемоги духа над матерією, добра над злом, що з'єднає нас з безмежною Любов'ю-Богом.

Немає місця для жодного антагонізму між християнами різних Церков і обрядів, бо Христова Церква по своїй суті є одна, свята, соборна й апостольська. Лише через екуменічний дух сучасности, що йде дорогою здорового діалогу, взаємного порозуміння, вважаючи себе, як воно в дійсності є, братами у спільній вірі у Христа Спасителя, членами Церков, що прагнуть відновлення, повного з'єднання якого бажає Христос, бо у Христі ми всі одне Тіло, один дух,

Конституції різних держав сучасного світу, навіть 50 стаття Української Соціалістичної Республіки та

52 — Конституції СРСР гарантує свободу совісти і права відправляти релігійні культи. Тож усі спроби представників чи то державних, чи урядових, чи партійних, чи громадських та приватних органів перешкоджували цьому, або в будь-який спосіб карати священослужителів чи вірних за це — то грубе насилля конституційних прав і свободи в час «гласности» та «перестройки» та прояви релігійної, національної і расової дискримінації для віруючого люду, який совісно працює на благо своєї держави і шанує її не гірше громадянина - атеїста. Тож — кріпиться у вірі, дорогі в Христі Брати і Сестри. Христос подолав диявола й лукавий світ. Ми — діти могутнього Отця Небесного, члени Містичного Тіла Христового. Молім усильно Богородицю — Матір Христової Церкви, щоб Вона все милостиво заступилась і вблагала у Пресвятої Трійці багато милости й благодати для нас і для нашої Української Католицької Церкви на Батьківщині та в розсіянні по всьому світі.

Дорогі в Христі, у Бозі, під проводом Святого Духа і Покровом Богородиці майбутність і воскресіння нашої страждальної Католицької і Православної Церкви запевнена. Амінь!

ЗМІСТ

I

ПОСЛАННЯ — ПРОПОВІДІ — ПРИВІТИ НА ТЕМУ ТИСЯЧОРІЧЧЯ ХРИСТІЯНСТВА В УКРАЇНІ

Від Видавництва	5
Послання Папи Івана-Павла II «Великий Дар Хрещення»	7
Проповідь Блаженнішого Мирослава-Івана до вірних в Україні	19
Привіт Блаженнішого Мирослава-Івана Папі Іванові-Павлові II перед Собором Св. Софії	26
Привіт і подяка Кард. У.Полетті	28
Слово Папи Івана-Павла II у Соборі Св. Софії ...	29
Проповідь Кардинала Уго Полетті на площі Святого Петра	35
Слово Папи Івана-Павла II на вечірній процесії ..	41
Слово Блаженнішого Мирослава в Базилиці Св. Петра	42
Проповідь Папи Івана-Павла II під час Божественної Літургії в Базилиці Св. Петра	45
Слово Папи Івана-Павла II під час «Ангел Господній»	54
Слово Папи на Ювілейному Концерті	56
Соборне Послання Української Католицької Ієрархії у 1000-річчя Хрещення Руси-України.....	57
Слово Архієпископа Мирослава Марусина в Базилиці Св. Петра	69
Український народ святкує 1000-річчя свого християнства — Мирослав Марусин, Архієпископ.....	75
На закінчення ювілею 1000-річчя Хрещення Руси-України — о. митрат Іван Музичка.....	79

II

ПРОПОВІДІ ПРО СВЯТУ ЦЕРКВУ

Христос живучий і діючий у своїй Церкві — о. Софрон Мудрий, ЧСВВ	85
Церква Христова — це Таїнство — о. Клим Корчагін, ЧСВВ	90
Прообрази Церкви — о. Клим Корчагін, ЧСВВ ..	95
Церква Христова — видима й духовна установа — о. Клим Корчагін, ЧСВВ	100
Церква — одна, Свята, Соборна й Апостольська — о. Клим Корчагін, ЧСВВ	104
Основник Церкви — о. Софрон Мудрий, ЧСВВ ..	109
Христова Церква одна й вселенська — о. Клим Корчагін, ЧСВВ	114

III

ПРОПОВІДІ ПРО СВЯТІ ТАЙНИ В ЗАГАЛЬНОМУ

Засоби спасіння в Церкві — Святі Тайни — I — о. Володимир Бурко, ЧСВВ	119
Святі Тайни — II — о. Володимир Бурко, ЧСВВ ..	124
Святі Тайни — III — о. Володимир Бурко, ЧСВВ ..	129
Які наслідки й плоди Святих Тайн — о. Віталій Підскальний, ЧСВВ	134

IV

ПРОПОВІДІ ПРО СВЯТЕ ХРЕЩЕННЯ

Проповідування Євангелія і Хрещення Святої Княгині Ольги — о. Порфірій Підручний, ЧСВВ	139
Хрещення Руси-України і наше хрещення — о. Порфірій Підручний, ЧСВВ	144
Суть Святої Тайни Хрещення — о. Порфірій Підручний, ЧСВВ	149
Про наслідки Св. Хрещення — I — о. Софрон Мудрий, ЧСВВ	154
Про наслідки Св. Хрещення — II — о. Софрон Мудрий, ЧСВВ	158

Про необхідність Святої Тайни Хрещення — о. Віталій Підскальний, ЧСВВ.....	162
Хрещення Святого Івана Хрестителя — о. Ісидор Патрило, ЧСВВ.....	167
Хрещення Ісуса в Йордані і його символіка — о. Северіян Якимишин, ЧСВВ.....	175
Хрещення в новонародженій Церкві — о. Софрон Мудрий, ЧСВВ.....	180
Святе Хрещення в науці Святого Апостола Павла — о. Ісидор Патрило, ЧСВВ.....	185
Перше приречення на Святому Хрещенні — о. Доротей Шимчій, ЧСВВ.....	193
Наші хресні присяги — чи віруєш у Христа?— о. Северіян Якимишин, ЧСВВ.....	197
Друга присяга на Святому Хрещенні — З'єднання з Христом — о. Доротей Шимчій, ЧСВВ.....	202
Третя присяга — Служіння Христові — о. Доротей Шимчій, ЧСВВ.....	206
Плоди Святого Хрещення — о. Віталій Підскальний, ЧСВВ.....	210
Хрещення — це наше очищення — о. Северіян Якимишин, ЧСВВ.....	216
Надприродня сила Святого Хрещення — о. Ісидор Патрило, ЧСВВ.....	221
Заохота до Святої Тайни Хрещення — о. Доротей Шимчій, ЧСВВ.....	228

У

УКРАЇНСЬКІ СЯТІ

МУЧЕНИКИ — ІСПОВІДНИКИ — ПОДВИЖНИКИ

Св. Володимир Великий — Володар і Хреститель — о. Ісидор Патрило, ЧСВВ.....	232
Св. Володимир Великий — Хреститель і організатор Церкви — о. Клим Корчагін, ЧСВВ.....	241
Овоч Християнської Благовісти — Свята Княгиня Ольга — о. Клим Корчагін, ЧСВВ.....	247

Святі Страстотерпці Борис і Гліб — о. Генезій Комар, ЧСВВ	253
Святі Антоній і Теодосій Печерські — о. Северіян Якимишин, ЧСВВ	257
Святі Подвижники Києво-Печерської Лаври — ієромонах Гліб Лончина, Студит	263
Митрополит Ісидор — подвижник з'єднання Христової Церкви в Русі-Україні — о. Софрон Мудрий, ЧСВВ	268
Митрополит Йосиф-Вельямин Рутський — Атлянт Єдності Церков — о. Порфірій Підручний, ЧСВВ	275
Св. Йосафат — мученик за єдність — о. Порфірій Підручний, ЧСВВ	281
Полоцькі Мученики — о. Доротей Шимчій, ЧСВВ	287
«Блаженні переслідувані за правду, бо їхнє є царство небесне» — о. Северіян Якимишин, ЧСВВ	291
Бердичівські ісповідники — о. Ісидор Патрило, ЧСВВ	296
Мученики Підляшські та Холмські — о. Доротей Шимчій, ЧСВВ	304

УІ

СВІДЧЕННЯ ВІРИ НОВИХ ЧАСІВ

Українська Церква на дорозі до катакомб — Архієпископ Мирослав Марусин	308
Станиславівська і Перемишльська Епархії в кайданах за Христа — Архієпископ Мирослав Марусин ..	313
Поза межами Галицької Митрополії — Архієпископ Мирослав Марусин	317
Ісповідники Закарпаття і Пряшева — Архієпископ Мирослав Марусин	321
Пряшівські ісповідники — о. Доротей Шимчій, ЧСВВ	325

Свідчення віри чернецтва УКЦ в нових обставинах життя — ієромонах Гліб Лончина, Студит	330
Тернистий шлях мирян у 1000літній історії нашого Християнства — о. Теодосій Т.Янків, ЧСВВ	337

УІІ

УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В ДІЯСПОРІ

Відродження УКЦ у вільному світі — ієрархія — семінарії — клир — о. Софрон Мудрий, ЧСВВ..	342
Цілковита посвята Христові у чернечому житті — синів України у вільному світі — о. Ісидор Патрило, ЧСВВ	349
Життя і діяльність вірних УКЦ у вільному світі — о. Северіян Якимишин, ЧСВВ	357
Боже Провидіння і майбутність Христової Церкви в Україні — о. Софрон Мудрий, ЧСВВ.....	363
Зміст	369

300498

\$2200